A

DESCRIPTIVE CATALOGUE

OF THE

SANSKRIT MANUSCRIPTS

IN THE

TANJORE MAHĀRĀJA SERFOJI'S
SARASVATĪ MAHĀL LIBRARY
TANJORE

BY
P. P. S. SASTRI, B. A. (OXON.), M. A. (MADRAS)
ADDITIONAL PROFESSOR OF SANSKRIT
PRESIDENCY COLLEGE, MADRAS

Published by the Administrative Committee with Grant-in-aid sanctioned by the Government of Madras

---

VOL. XI—VAIŚEṢIKA, NYĀYA, SĀṄKHYA & YOGA.

—— SHRIRANGAM ——
SRI VANI VILAS PRESS

Price 2 Rupees only.] 1931 [Foreign: Four Shillings only

CONTENTS.

LIST OF IMPORTANT ABBREVIATIONS.

1. J. L. Collection = Jambunātha Bhaṭṭa Lāṇḍagai Collection.
2. S. K. Collection = Seturāma Rao Kagalkar Collection.
3. P. A. Collection = Pataṅga Avadhūta Collection.
4. T. S. Collection = Tyāgarāja Svāmi Collection.
5. S. S. Collection = Subrahmaṇya Śāstri Collection.
6. N. S. Collection = Nīlakaṇṭha Śāstri Collection.
7. D. S. T. Collection = Deva Śaṅkara Tawker Collection.
8. G. K. D. Collection = Gopāla Kṛṣṇa Devalekar Collection.
9. P. S. S. Collection = Peshwa S. Subrahmaṇya Rau Collection.
10. K. M. Collection = Kṛṣṇāji Metha Collection.

] = The Right-angular brackets indicate the suggestion of the removal of the letters therein.

) = The Circular brackets indicate sometimes the suggestion of correct reading and sometimes the supply of omitted portions at beginning and end of incomplete Mss.

= Stars indicate the continuity of the text in the manuscripts.

... = Mere dots indicate the omission of the text in question.

THE SCHEME OF TRANSLITERATION.

The System of Transliteration adopted in this Descriptive Catalogue is as follows:—

अ	a	ग	ga	न	na
आ	ā	घ	gha	प	pa
इ	i	ङ	ṅa	फ	pha
ई	ī	च	ca	ब	ba
उ	u	छ	cha	भ	bha
ऊ	ū	ज	ja	म	ma
ऋ	ṛ	झ	jha	य	ya
ॠ	ṝ	ञ	ña	र	ra
ऌ	ḷ	ट	ṭa	ल	la
ए	e	ठ	ṭha	व	va
ऐ	ai	ड	ḍa	श	śa
ओ	o	ढ	ḍha	ष	ṣa
औ	au	ण	ṇa	स	sa
Anusvara	ṃ	त	ta	ह	ha
Visarga	ḥ	थ	tha	ळ	ḷa
क	ka	द	da	[illegible]	ḷa
ख	kha	ध	dha		

II

GENERAL INTRODUCTION TO THE LIBRARY

THE Tanjore Mahārāja Serfoji's Sarasvatī Mahāl Library must have had its earliest beginnings about the end of the 16th century when Tanjore was under the rule of the Telugu Nāyaks who collected Sanskrit Manuscripts written in Telugu character. In the 17th century the Maharaṭhas conquered the country and since that day, the Library has been increasing. By far the greater portion of the collection was made by Serfoji, during a visit to Benares during 1820-1830. Śivāji his successor added a few. There has practically been no addition of any value till very recent times.

The above collection belonged to the reigning princes of Tanjore—the Maharaṭha Mahārājas. When the last of them died, the whole property including the above collection formed the subject of litigation among the several claimants. Thanks to their public-spirited generosity and enthusiasm for ancient culture, the library together with a lakh of rupees was created into a Public Trust with the consent of the civil courts. The Tanjore Library is therefore now a Public Library in the full sense of that term, the Government of Madras being responsible for its administration.

Since the Library became a Public Trust, there has been a marked improvement in the reception accorded to it by the

public. Various liberal and generous-minded benefactors have come forward with magnanimous gifts. The Library has been enriched with several very fine collections of manuscripts, every one of them rare, valuable and very interesting. In 1921, the Library was enriched with the "Jambunātha Bhaṭṭa Lāṇḍagai collection". In 1922, the Library received other valuable collections of rare interest known as the "Kāgalkar" and the "Tataṅga Avadhūta collections. Besides these, the Tyāgarāja Svāmi collection, the Subrahmaṇya Śāstri collection, Subrahmaṇya Rao collection, Rāmacandra Gaṇapati collection, Nīlakaṇṭha Śāstri collection, Devaśaṅkara Tawker collection, Gopālakrisṇa Devalekar collection and Kṛṣṇāji Metha collection—all are of great and rare value.

The manuscripts in the Tanjore Library are either on palm leaf or on paper. They are of varying value and come from various sources. These manuscripts are in more than eleven distinct alphabets. On the whole one may easily say that the total number of manuscripts in this Library is likely to exceed 30,000 of which the Sanskrit manuscripts alone are sure to exceed 25,500.

Besides these manuscripts there are also a number of books and manuscripts in almost all the Indian and European languages and on almost all branches of human knowledge. Special mention may here be made of the books and manuscripts in Telugu, Tamil, Mahraṭhi and English on account of their number and importance.

Dr. Burnell issued what he modestly styled "A classified Index to the Sanskrit Manuscripts in the Palace at Tanjore."

between 1878 and 1880. Between 1880 and 1918 for very nearly forty years, the Library has been the victim of many an outrage. Those who were in possession gave out on loan very many manuscripts which were never returned. And many more somehow or other, found themselves into Libraries other than at Tanjore. Dr. Burnell's catalogue is very useful to us to trace out lost manuscripts, which are never likely to come back to us. Our losses are probably far more, for even Dr. Burnell's admirable catalogue was by no means a complete catalogue of all that existed. For, where he mentions a single work in a bundle we are able today to trace two or more works in the same bundle.

The Committee appointed by the Government of Madras took charge early in 1919. Since then they have been busily pushing forward the work of revising and preparing a fresh catalogue of all the works now in the Library according to the latest scientific methods. Each work is described in detail in a card-index form which contains all the necessary particulars.

In 1920 a catalogue of printed books in French, Latin, Italian and Greek was published. In 1926 three volumes of a catalogue of Tamil manuscripts in the Library were published. From the year 1924 a catalogue of Mahrathi manuscripts and books is being prepared; the first volume was published in 1928. These are now on sale and can be had from the Secretary of the Library.

From an academic point of view the Library possesses some very interesting specimens of literary and artistic importance

These are—

Objects of interest on paper.

Illustrated paper manuscripts.

Oldest paper manuscripts.

Drawings and pictures believed to be Indian.

Palm leaf manuscripts.

From this short survey, it will be clear that this Library is probably one of the best preserved among Oriental Libraries in India. To Oriental Scholars in particular the Library is of inestimable value in that it contains the richest collections of South Indian Sanskrit Manuscripts.

As the funds at the disposal of the Library were not adequate to undertake the printing and publishing of a descriptive catalogue of all the Sanskrit Manuscripts in the Library, the Administrative Committee of the Library approached the Government of Madras year after year with the request for a special grant towards the same. In their G. O. No. Mis. 563, dated the 9th April 1927, the Government of Madras were pleased to allot the necessary funds for a three year programme. The triennium came to a close on the 31st March 1930 and nine volumes of descriptive catalogue of Sanskrit Manuscripts were published by the Committee. The Government of Madras have placed the necessary funds at the disposal of the Committee to continue the work already undertaken for a further period of three years. During the current triennium it is proposed to issue ten more volumes of descriptive catalogue of Sanskrit Manuscripts wherein it is also hoped that it would be found possible to include adequate description of all the remaining Sanskrit Manuscripts in the Library.

In issuing this Catalogue, I have great pleasure in acknow-

ledging gratefully the loyal and ever-ready assistance I have been uniformly getting from Rao Sahib T. Sambamurti Rao Avl. B. A., B. L., the energetic Honorary Secretary of the Library and the permanent staff working under him.

Madras }
31-3-1931. }

P. P. S. Sastri.
Editor.

GENERAL SCHEME OF THE DESCRIPTIVE CATALOGUE.

The 25,600 manuscripts of this library may be roughly classified under the following heads

Name of Sections.	Number of Mss.	Descriptive Catalogue Vol. No.	Descriptive Catalogue Serial No.
Part I—Vedic Literature.			
1. Vedas—Samhitās and Samhitā Bhāṣyas.	697	I	1-697
2. „ Brāhmaṇas, Āraṇyakas etc.	729	II	698-1426
3. „ Upaniṣad Bhāṣyas and Vedāṅgas.	516	III	1427-1942
4. „ Vedāṅgas: Śrautasūtras, Bhāṣyas and Śrauta prayogas.	414	IV	1943-2356
5. Kalpa—Śrautaprayogas.	420	V	2357-2776
6. „ Gṛhyasūtras, Bhāṣyas and prayogas and Dharmasūtras, Bhāṣyas and Prayogas.	1617	...	... ...
7. „ Dharmaśāstra.	2221	...	... ...
8. „ Itihāsa — Rāmāyaṇa, Mahābhārata and Śivarahasya.	980	...	... ...

9.	„ Purāṇas-Mahāpurāṇas, Upapurāṇas, Upākhyānas, Māhātmyas etc.	1640	...	... ...

Part II—Post Vedic Literature.

10.	Kāvya.	1470	VI & VII	2777-3861 & 3862-4246
11.	Nāṭaka.	465	VIII	4247-4711
12.	Kośa, Chandas & Alaṅkāra.	614	IX	4712-5325
13.	Vyākaraṇa.	646	X	5326-5971
14.	Darśanas—Nyāya, Vaiśeṣika Sāṅkhya & Yoga.	783	XI	5972-6754
15.	„ Pūrvamīmāṃsā, Uttaramīmāṃsā.			
16.	„ Śākta, Gāṇeśa & Avaidika.	3600	(XII-XVI)	... ...
17.	Nāṭya, Saṅgīta and Kāmaśāstra.	465	(XVII)	... ...
18.	Vaidya.	734	(XVIII)	... ...
19.	Jyautiṣa.	547	(XIX)	... ...
20.	Āgama and Tantra.	500	(XX)	... ...
21.	Mantra, Stotra, Vrata etc.	7420	..	... ...
		25,600		

Volume XI is issued herewith. It is proposed to issue the subsequent volumes enclosed within brackets in due course in the order indicated. A detailed description of the contents of each of the volumes, volumes 1—9, is available in the introductory portions of each of the above volumes. Exigencies of space preclude their being repeated in this and in the subsequent volumes.

DETAILED CONTENTS OF Mss. NOTICED IN Vol. XI.

Miscellaneous tracts :

PREFACE TO THE CONTENTS OF VOL. XI.

Preliminary.

The number of Mss. noticed in this Vol. are 788 (Nos. 5972-6754) and fall under the following 4 sections.

I. Vaiśeṣika

II. Nyāya

III. Sāṅkhya

IV. Yoga

Section I. Vaiśeṣika.

Nos. 5972—5990 represent the works on Vaiśeṣika proper. Though the library contains many important works on Vaiśeṣika System there are no Mss. of the original sūtras in either the Vaiśeṣika or Nyāya Darśanas. Vaiśeṣika proper is represented by such distinguished writers as Udayana, Rāmabhadra sārvabhauma, Padmanābha, Jayarāmanyāyapancāṇana, and Mādhava Sarasvati.

UDAYANA.

He is a writer both on Vaiśeṣika and Nyāya. Three of his works are contained in this Vol. Kiraṇāvalī (No. 5972), Nyāyatātparyapariśuddhi (No. 6000), and Nyāyakusumāñjali (No. 6582),

He was also the author of Lakṣaṇāvalī. He was a great philosopher who belonged to the 10th century A. D. and gave a distinctly theistic turn to the Nyāya. The first of the works mentioned above is a work on Vaiśeṣika and a commentary on Praśastapāda's bhāṣya.

RĀMABHADRA ŚĀRVABHAUMA.

This author is a protagonist of the Vaiśeṣika system and also wrote works on Nyāya. This library contains three of his works Guṇarahasya (No. 5976), Padārthakhaṇḍanaṭippaṇī, (5980) and Siddhānta Sāra (6585). Of these the first is unpublished along with its commentary, Guṇarahasyaṭīkā of Lakṣmaṇaśiṣya (No. 5977). This author is the Guru of Jayarāmanyāyapañcānana. He flourished in the latter half of 17th century A. D.

PADMANĀBHA.

This author wrote an encyclopaedic work called Rāddhānta Muktāhāra resembling Sarvadarśana Saṅgraha and Kaṇāda rahasya (No. 5978) represents a chapter in it on Vaiśeṣika. He was the elder brother of Govardhanamiśra, pupil of Keśavamiśra the author of Tarkabhāṣa and so should have flourished in the latter half of 13 century A. D.

JAYARĀMANYĀYAPAÑCĀNANA.

Three of his works are noticed in this Vol. Padārthamālā (5986) a work on Vaiśeṣika proper, Nyāyakusumañjalivyākhyā (No. 6532) an independant work on Nyāya, and Anyathākhyātivāda (No. 6591) a tract on a separate topic.

MĀDHAVASARASVATI.

This author wrote a commentary on Śivādityā's Sapta-

padārthī a work which laid the foundation for the Syncretic school of Nyāya-Vaiśeṣika. This commentary is called Mitabhāṣiṇī (No. 5985), which is not printed and which is an exposition of Vaiśeṣika principles. From the information given by the author in the colophon we find that he lived on the banks of the Kṛṣṇa and therefore it may be said that he was a South Indian and also a Telugu Brahman. (Vide India Office Catalogue part IV Page 669).

Section II Nyāya.

In the catalogue the literature on Nyāya begins with the Bhāṣya and commentaries thereon followed by independent works of a major character. These are followed in turn by dialectic works known as Vādagranthas; and the section is concluded with notices of miscellaneous minor tracts. From the historical point of view the above system was adopted. If we take the doctrinal side three distinct strata are discernible in this System.

I. Prācīna-Nyāya.

II. Navya-Nyāya.

III. Syncretic school of Vaiśeṣika-Nyāya.

I. Prācīna-Nyāya is represented by Nos. 5991—6007 and 6532—6587.

Among writers of this school mention may be made of Vātsyāyana, Udyotakara, Vācaspati-miśra and Udayana.

VĀTSYĀYANA.

His work Nyāyabhāṣya is noticed in this catalogue under No. 5991. Hemacandra tells us that this author was a Dramila or a South Indian. He is otherwise known as Pakṣilasvāmin. He is

generally identified with the author of Kāmasūtras but identifying him with the author of Arthaśāstra appears to be far-fetched. This Nyāyabhāṣya is the earliest work on the Sūtras and he belonged to the early centuries of the Christian Era.

UDYOTAKARA.

This author is also called Bharadvāja. He is the author of Nyāyavārttika (No. 5992). He is one of the earlier writers on Nyāya. He might have flourished in 6th century A. D. as this work is earlier than Subandhu's Vāsavadatta which was spoken to by Bāṇabhaṭṭa in his Harṣacarita which belonged to the 7th century A. D. It fell to the lot of this author to justify Vātsyāyana from the criticism of Diṅnāga the Buddhistic philosopher.

VĀCASPATIMIŚRA.

There is no name in the realm of all the six Darśanas greater than that of this learned scholar who richly deserves the title Ṣaḍdarśanīvallabha. There is no Darśana which he touched and did not adorn. Three of his works are noticed in this Vol. Nyāyavārttikatātparyaṭīkā (No. 6696). Sāṅkhyatattvakaumudī (No. 6694) and Yogabhāṣyavyākhyā (No. 6705). He is said to be the author of two more Nyāya works Nyāyasūcīnibandha (not found anywhere) and Nyāyatattvāloka. (Vide India Office Catalogue Part IV. Page 610).

II Navya-Nyāya is represented by Nos. 6058—6269 and 6692.

Among the writers of this school mention may be made of Gaṅgeśopādhyāya, Vardhamāna, Gadādhara. Jagadīśa. Raghunātha Siromaṇi and Gopīnātha. The Navadvīpa school is only a continuation of Gaṅgeśa's scholastic school and so is not separately noted.

GAṄGEŚOPĀDHYĀYA.

His Tattvacintāmaṇi (No. 6058) marks the beginning of the so-called Navya-Nyāya school whose chief characterestic is to pay greater attention to the logical aspect of the Darśana and Lakṣaṇapariṣkāra as against its philosophical aspect which attracted greater attention at the hands of the writers on Prācīna-Nyāya. The scholasticism started by Gaṅgeśa was carried to the extreme by the writers of the Navadvīpa school. This Tattvacintāmaṇi has become the basis of many commentaries by great logicians like Raghunātha. Gaṅgeśa probably flourished in the thirteenth century A. D. because he is later than Srīharṣa the author of Khaṇḍanakhādya.

VARDHAMĀNA.

He is the son of Gaṅgeśa and the author of many works on Vaiśeṣika and Nyāya, chief among whom being a commentary on Udayana's Kiraṇāvalī (No. 5974), one on Nyāya-Kusumañjalī called Prakāsa (No. 6537), a third on Srīvallabha's Nyāya līlāvati (No 6544).

RAGHUNĀTHA SIROMANI.

This author is considered to be the greatest exponent of the Navya-Nyāya school and is the author of a commentary called Dīdhitī (No. 6108) which in its turn evoked commentaries by distinguished logicians like Gadadhara and Jagadīśa. He was the pupil of Vāsudeva-Sārvabhauma the only remnants of whose work we have now as "Sārvabhauma Pariṣkārās". This Rāghunātha flourished in the latter part of 15th and first part of the 16th centuries A. D.

GADADHARA.

He is one of the greatest authors of the Navyanyāya school.

Four of his works are noted in this Vol. Tattvacintāmaṇyālokaṭippaṇī (No. 6099) which is not printed Dīdhitivyākhyā (No. 6126) Tattvacitāmaṇivyākhya (No. 6244) and Tarkaṭippaṇī (No. 6603) He was a native of Eastern Bengal and flourished in the 17th century A. D. He is a desciple of Harirāma-Tarkavāgīśa some of whose learned but unprinted tracts are noted in this Vol. in Nos. 6619 and 20 and 6622—30.

JAGADĪŚA.

This author wrote one of the famous and oftread commentaries of Dīdhiti called Jāgadīśī (No. 6153). 3 other works of his are noticed in this volume, Tattvacintāmaṇiṭīkā (No. 6248), Tarkāmṛtam (No. 6526) and Śabdaśaktiprakāśikā (No. 6579), the last of which is not printed. He flourished in 18th century A. D.

GOPĪNĀTHA.

This author wrote a work on Nyāya called Maṇisāra (distinguish from another work of the same name No. 6263). Mahāmahopādhyāya Ganapati Sastri of Tiravandrum while publishing a portion of this work dealing with Anumāna guessed that it should have contained a portion on Pratyakṣa also and deplored that he could not get it. This library can boast of that missing Khaṇḍa (No. 6250) which therefore is a rare Ms. He is also the author of a commentary on Āloka called Ṭippaṇī (No. 6104) and a commentary on Tarkabhāṣā called Ujjvalā (No. 6317) both of which are not printed.

III. The Syncretic school which seeks to make no distinction between Vaiśeṣika and Nyāya and which deals with them as an indivisible whole is represented by Nos. 6003—6057 and 6270—6581. This school is with credit represented by such writers as Keśava Miśra, Laugākṣi Bhāskara and Annambhaṭṭa.

KEŚAVAMIŚRA.

This author wrote Tarkabhāṣa (No. 6274) which is profusely commented upon and even translated by Dr. Gangānath Jhā.

LAUGĀKṢI BHĀSKARA.

He is the author of 2 works which are noticed in this Vol. Tarkakaumudī (No. 6270) and Padārthamālāprakāśa (No. 5988) a very learned but unprinted commentary on Jayarāma's Padārthamālā.

ANNAMBHATTA.

His Tarkasaṅgraha (No. 6373) is one of the most widely read books on Tarka for which the author himself wrote a commentary called Dīpikā (No. 6456). He lived in the first half of the 17th century A. D. and was an Andhra Brahman.

Thus all the main schools of Vaiśeṣika and Nyāya are represented by their more important works which are all available in this library. South India proper has also contributed its quota to the above list of illustrious writers who are generally representatives of Northern India. Among such South Indian writers we mention great authors like Dharmarājādhvarin, Rāmakṛṣna Dīkṣita, Vaidyanātha Dīkṣita, Gaṅeśa Dīkṣita, Lakṣmi Nṛsimha, Chennubhaṭṭa and Agnihotra bhaṭṭa.

DHARMARĀJĀDHVARIN and RAMAKṚSNADIKSITA.

The latter is the son of the former. Both of whom are great writers both on Nyāya and Vedānta. The father's works noticed in this Vol. are Tattvacintāmaṇiprakāśavyākhyā (No. 6217). Nyāyasiddhāntadīpavyākhyā (No. 6559), Yuktisaṅgraha (6576),

and the son's work noticed herein is Tattvacintāmaṇiprakāśa vyākhyā—Nyāyaśikhāmaṇi (No. 6228). None of the above works are printed. They are home-productions as the authors belong to Tanjore District being natives of a village called Kaṇḍramanikkam. Among the other works of these authors may be mentioned Vedāntaparibhāṣā by the father which was commented upon by the son. They flourished in the 17th and 18th centuries A. D.

VAIDYANĀTHA and TĀRKṢYANĀRĀYAṆA.

The latter was a pupil of the former. Vaidyanātha began his commentary on Rucidatta's Tattvacintāmaṇiprakāśa called Vaidyanāthadīkṣitīya (6221) and died before he could finish it. The talanted and dutiful Śiṣya Tārkṣya took up the remainder and finished the work by supplementing it with his Gāruḍaṭīkā (No. 6227). Both are not published. They flourished in the 17th century A. D.

GAṆEŚA DĪKṢITA.

This author is the son of the famous Govinda Dīkṣita the Minister and Guru of the Nayak Kings of Tanjore the author of a work on music called Saṅgīta Sudhā. This author wrote Tarkabhāṣāvyākhyā, Tattvaprabodhinī (No. 6309) which was commented upon in its turn by Viśvanāthabhaṭṭa in his Nyāyavilāsa (No. 6313). Both of them are not printed. Gaṇeśa Dīkśita had two distinguished brothers Yejñanārāyaṇa Dīkṣita the author of Sāhityaratnākara (No. 4221), Alaṅkāraratnākāra (No. 5131) Raghunāthavilāsa (No. 4487) and Veṅkateśadīkṣita the author of Vārttikābharaṇa (No. 6841), Śahityasāmrājya, Śulbamīmāmsā Karmāntha Vārttika and Caturdaṇḍiprakāśika a work on music

All of them flourished in the court of Raghunātha Nāyaka of Tanjore and so must have lived in the last portion of 16th and early years of the 17th centuries.

LAKSMĪNṚSIMHA.

This scholar is the author of a learned work called Tarkadīpikā (No. 6271) an independent treatise belonging to Syncretic school. He comes out of a learned family and is a Telegu Brahman being the son of Koṇḍubhaṭṭa the author of the famous Vaiyākaraṇabhūṣanasāra (No. 5887). He also wrote a commentary called Ābhoga on Amalānanda's Kalpataru which is printed only in part, by the Śri Vānī Vilās Press, Srirangam. This Tarkadīpikā is not published. The author flourished in the 16th century.

CENNUBHATTA.

This author wrote a learned commentary on Keśava Miśra's Tarkabhāṣā called Prakaśikā (No. 6856) which is not printed. He calls himself as the protege of a King Harihara who is one of the Vijayanagar Emperors. He was a Telugu Brahman and belonged to the 15th century A. D.

AGNIHOTRABHATTA.

This author wrote a long commentary on Jayadeva's Tattvacintāmaṇyāloka called Spūrthi (No. 6095) which is not printed. He calls himself as the son of Dvādaśādhvarin. He is a South Indian and flourished in the 18th century A. D.

The library is thus not only rich in the Manuscript material representing these two systems but is also particularly noteworthy

in having a collection which is representative of works written by scholars hailing from every part of India, North, East, South and West.

MISCELLANEOUS TRACTS.

They are many in number and the varieties of topics are also many. Among the authors of these, two deserve special mention, Vedāntācārya whose tracts are noticed under Nos. 6588—90 and Harihara Bhaṭṭācārya whose tracts are noticed under No. 6613-30

Section III Sāṅkhya.

The next in chronological order is Sāṅkhya Darśana. As Vaiśeṣika and Nyāya are correlative of each other, Sāṅkhya and Yoga are mutually correlative. As regards the beginnings of this Darśana, though traces of Sāṅkhya thought are found in the Upaniṣads, firm ground is felt only with Īśvarakṛṣṇa's Sāṅkhya-kārikā. Though later Vedāntic writers deal Sāṅkhya as a hand-maid of Vedānta and devote some space in their works to its doctrines, Sāṅkhya works as such are few and far between when compared with the works pertaining to the other systems of philosophy. This circumstance is reflected in the meagre number of Mss. belonging to this system in this library. It is also probable that some later works on Sāṅkhya like Vijñānabhikṣu's Sāṅkhyapravacanabhāṣya and Sāṅkhyasāra did not attain great publicity by the time this collection was begun, for after all, those works belong to the last part of the 17th and earlier part of the 18th centuries. It is said that 'an older contemporary of Vasubandhu, Vārṣagaṇya (c. 320) wrote a Ṣaṣṭitantra on Sāṅkhya; his pupil Vindhyavāsin corrected his master's views in a set of seventy verses which Vasubandhu criticised in his Paramārtha-

saptati. It is natural to identify Īsvarakṛṣṇa with Vindhyavāsin, and though the identity is unproven it is not improbable." All this is realm of romance and tradition and none of those works are available to us.

SĀṄKHYAKĀRIKĀ & SĀṄKHYATATTVAKAUMUDĪ.

The Kārikā is also called a Saptati or a collection of seventy verses. The present Ms. of the work (No. 6693) contains seventy-two verses. Besides Kaumudi the commentary of Vācaspati Miśra on Kārikā (No. 6694) there are three more commentaries on the Kārikā. (Vide remarks under 6694) one of which the Maṭṭharavṛtti is translated into Chinese language.

Section IV Yoga.

With the help of Sāṅkhya, Yoga elevated itself into a distinct system of philosophy. Latterly after the Vedānta spread its course and enveloped within it all the other strata of knowledge, both Sāṅkhya & Yoga have almost ceased to be regarded as separate systems affording independent means of attaining salvation, but are looked upon merely as auxiliaries of Vedānta. Yoga is now considered as only a means to an end, the end being concentration one of the four Sādhanas for Brahmajijñāsa. Comparatively the library is more fortunate in its collection here than on Sāṅkhya both in number and quality of Mss. as some of them are rare and valuable. The collection includes all the most important works on the subject like theSūtras (No. 6696) and their Bhāṣya (No. 6701) including the oft noted works like Haṭapradīpikā (No. 6710) of Svātmārāmayogin and Gorakṣaśataka of Gorakṣanātha. Individual mention may be made of the following writers and works.

PATAÑJALI.

The time of this author one of the greatest names in the history of Sanskrit Language and literature has already been discussed once in the course of this catalogue. (Vide preface to the detailed contents of Vol. X). The Indian tradition making this author identical with the author of the Mahābhāṣya is not accepted by the modern scholars who have successfully attacked the identity basing their arguments on unassailable linguistic data. They aver that the grammatical lapses in the Yoga Sūtras cannot be attributed to the author of the Mahābhāṣya. As regards the date of Patañjali the last word is not yet said and scholars fix it tentatively in the second century B. C.

BHOJA.

This Vṛttikāra is said to be also the author of another Yoga work called Rājamārtāṇḍa which is published in Bibliothica Indica series. But a perusal of the various catalogues leads one to the conclusion that both the works (this vṛtti and that published as above) are the same. A Bhoja who is also called Raṇarangamalla is credited with a Vārttika on Sāṅkhya sūtras called Rājavārttika which has not yet seen the light of day. (Vide Adyar catalogue of Mss. page 91). Judged from the similarity in titles of the two works Rājavārttika and Rājamārtāṇḍa we come to the irresistible conclusion of the identity of authorship. This view is supported by Rāmaśastri in his introduction to the edition of Māṭharavṛtti.

SADĀŚIVENDRASARASVATI.

This is a name very familiar in Southern India. He is the author of many works on Vedānta, Mīmāṃsā and Yoga. He was

a Siddhayogin and stories of his superhuman and mystic powers are told to this day. His Samādhi is at Nerur a village in the Trichinopoly District. He is popularly known as Sadāśivabrahman. He lived in the beginning of the 18th century A. D. Some of his works like Yogasudhākara (No. 6709). Brahmatattvaprakāśikā have been published by the Śrī Vāṇī Vīlās Press, Srirangam. This library contains many of his unpublished works and tracts on Vedānta.

ŚRĪNIVĀSA.

This author is one of the greatest Pravartakas of Yogaśastra as it appears from his work Haṭharatnāvalī (No. 6715). The Ms. is in a very decaying condition and so is treated in greater detail. The work is a rare one and provides many hints to practical Yogins. It is divided into 4 Upadeśas in which the following topics are dealt with.

Yogasvarūpa.

Aṣṭakumbhakas.

Aṣṭāṅgas

Samādhi

The work enumerates 34 masters of Yoga that flourished prior to him some of whose names are unheard of and sound new. From the colophon it may be gleaned that he was a Telugu Brahman who lived on the banks of some river probably of the Kṛṣna. None of his other works are identified.

GORAKṢANĀTHA.

Besides Gorakṣaśataka (No. 6717) this library contains 2 more works of the same author Yogamārtānda (No. 6718) and Siddhasiddhāntapaddhati (No. 6719) which are also very valuable

to the practical Yogin. Of them Yogamārtānda is a rare and valuable work.

YOGATĀRĀVALĪ.

This work is by some attributed to the great Śaṅkarācārya the author of Brahma Sūtra Bhāṣya and is published as such by The Śrī Vāṇī Vilās Press Srirangam. But 2 of the Mss. in this library mention the name of the work as Nandikeśatārāvaḷī from which it may be said that some Nandikeśa might have been its author. The Oriental Mss. library contains 2 Mss. of this work wherein it is ascribed to Govindabhagavatpāda the Guru of Śaṅkarācārya. (Vide Vol. IX Nos. 4356 & 4357).

AGHORAŚIVĀCĀRYA.

This author was a zealous propagator of Śaivism in Southern India probably in the 12th century A. D. He had many desciples in the Drāvida country. He wrote a big work on Śaivism called Sarvajñanotharavṛtti in which he appended a chapter on Yoga and this Ms. No. 6729 represents that chapter. From the Ms. we see that the author cared more for the subject matter than for rules of grammar. Still the work contains many useful hints to a Yogin.

॥ वैशेषिकः ॥

VAIŚESIKAH.

A

DESCRIPTIVE CATALOGUE

OF THE

SANSKRIT MANUSCRIPTS

IN THE

TANJORE MAHĀRĀJA SERFOJI'S

SARASVATĪ MAHĀL LIBRARY.

॥ किरणावली ॥

5972. KIRAṆĀVALĪ.

Burnell's Catalogue No. 2298. Page 121. Right column. Substance—Paper. Size—12×6 inches. Sheets—48. Lines—10 to Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1827. Author—Udayanācārya. Incomplete. Wants end. Printed.

Beginning:

विद्यासन्ध्योदयोद्रेकादविद्यारजनीक्षये ।
यदुदेति नमस्तस्मै कस्मैचिद्विश्वतस्त्विषे ॥ १ ॥

यतो द्रव्यं गुणाः कर्म तथा जातिः परापरा ।
विशेषाः समवायो वा तमीश्वरमुपास्महे ॥ २ ॥

अर्थानां प्रविवेचनाय जगतामन्तस्तमश्शान्तये
सन्मार्गस्य विलोकनाय गतये लोकस्य यात्रार्थिनः ।
तत्त्वामसभूतभीतय इमां विद्यावतां प्रीतये
व्यातेने किरणावलीमुदयनः सत्तर्कतेजोमयीम् ॥ २ ॥

* * शास्त्रारम्भे सदाचारपरिप्राप्ततया कायवाङ्मनोभिः कृतं परापरगुरुनमस्कारं शिष्यान् शिक्षयितुमादौ निबध्नाति ॥ प्रणम्येति ॥

End:

पवनवेगात् । तदनन्तरं सलिलनिधेरुत्पन्नस्तस्मिन्नेव महोदधौ पार्थिवेभ्यः परमाणुस्तेनैव द्व्यणुकादिक्रमेण महापृथिवी । * तैजसानां परमाणूनां पार्थिवानुसाहित्येनाण्डस्य हि...... ॥

Colophon: Nil.

Subject: Kiraṇāvalī up to Śarīranirūpaṇa.

Remarks:—The Ms. is in good condition. On the title page is given:—

हें पुस्तकश्रीमन्तराजेश्रीशरभोजिमहाराजसाहेबयांचाकारकर्तांत लिहिलें अस्सें ।

This Ms. abruptly breaks off in the middle of Śarīranirūpaṇa in Pratyakṣapariccheda.

Udayana, the last representative of prācīnanyāya was the most famous logician and philosopher of the 10th century. He has composed many works on Nyāyā and Vaiśeṣika. His Lakṣaṇāvalī was composed in A. D. 984.

This work of his, Kiraṇāvalī, is a Vaiśeṣika work, a commentary on the Padārthadharmasaṃgraha of Praśastapāda more popularly known as Praśastapādabhāṣya. Kiraṇāvalī is incomplete. Udayana wrote up to Buddhigrantha only.

He was the first syncretic writer who gave a theistic turn to the Nyāya and Vaiśeṣika schools of thought.

The work has been published by the Chaukāmba book depot, Benares.

॥ किरणावली ॥

5973. KIRAṆĀVALĪ.

J. L. Collection No. 864. Substance—Paper. Size—9½ × 3¾ inches. Sheets—140. Lines—7 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1700. Author—Udayanācārya. Incomplete. Wants end. Printed.

Beginning—Same as No. 5972.

End:

साधारणेति । तथा चैकाभिप्रायेण प्रवृत्तिनिवृत्ती न स्याताम् । प्रत्युताभिप्रायविरोधात् न प्रवृत्तिर्निवृत्तिश्च स्यादिति भावः । यद्येवमज्ञानतस्तर्हि स्वार्थगुणतः स्वरूपतो न परार्थमतीन्द्रियत्वादत आह । करणाभावाश्चेति । तथा मूर्तस्य विशेषगुणयोगः स्यात् । अन्यथा द्रव्यत्वमेव न स्यात् । मूर्तत्वसामानाधिकरण...... ॥

Subject: Kiraṇāvalī up to Mūrtatvanirūpaṇa.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. This Ms. abruptly breaks off in the middle of Mūrtatvanirūpaṇa in Pratyakṣapariccheda.

On the title page is given

रङ्गभट्टभट्टगोस्वामिनाम् ॥

॥ किरणावलीव्याख्या ॥

5974. KIRAṆĀVALĪVYĀKHYĀ.

J. L. Collection No 865. Substance—Paper. Size—9¾ × 3¾ inches. Sheets—212. Lines—7 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—2600. Author—Vardhamāna. Incomplete. Wants end. Printed.

Beginning:

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

मिलन्मन्दाकिनीमल्लीदामां मूर्ध्नि पुरद्विषः ।
विश्वबीजाङ्कुरप्रख्यां वैधवीं तां कलां नुमः ॥ १ ॥

कर्तव्यविघ्नविघातकं रविनमस्कारं निबध्नाति । विश्वेति ॥

यदिति सामान्यतोऽपि कर्तृनिर्देशे विद्याविद्ययोः सन्ध्यारजनीभ्यां निरूपणाद्रविरुदेता(खेरुद्रेकता)लभ्यते । * * तस्मै कस्मै चित्सर्वोत्कृष्टाय विश्वतस्त्विषे योगजधर्मसाचिव्यात् । विश्वविषयकज्ञानाय नमः । एतच्छास्त्रप्रतिपाद्यपदार्थोद्देशं कुर्वन्नेव नमस्काररवरूपान्तरे-

णापि सर्वहेतुभगवदुपासनमिष्टसाधनमिति दर्शयति ॥

॥ यत इति ॥

End:

॥ एतेनेति ॥ मनो विभु स्पर्शरहितत्वे सत्यमूर्तत्वा-
दित्यादयो मनोग्राहकमानबाधिता इत्यर्थः । कथं तर्हि
तन्मनोऽधिष्ठित एव शरीरे तदवयवे वा चेष्टोत्पत्तेरित्यर्थः ।
न च तत्र च्छेदकखड्गाद्यभिघातजकर्म ...... ॥

Colophon: Nil.

Subject: Kiraṇāvalīvyākhyā up to Manonirūpaṇa.

Remarks:—The Ms. is in good condition. This Ms. abruptly breaks off in the middle of Manonirūpaṇa.

On the title page is given:

'रङ्गभट्टभट्टगोस्वामिनाम्'

Vardhamāna—son of Gaṅgeśopādhyāya—is the author of many commentaries on Nyāya works. Since his father flourished in the beginning of the 13th century, he must have also flourished in that time.

This work of his, is a commentary on Udayanācārya's Kiraṇāvalī and is called Kiraṇāvalīprakāśa also.

The work has been edited by Śivacandra Sārvabhauma, Calcutta, along with the text of the Kiraṇāvalī and the super-commentary of Rucidatta.

॥ किरणावलीभाष्यम् ॥

5975. KIRAṆĀVALĪBHĀṢYAM.

N. S. Collection No. 24. Substance—Paper. Size—$8\frac{1}{4} \times 3\frac{1}{4}$

inches. Sheets—21 (24-45). Lines—7 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—525. Author—?. Incomplete. Not printed.

Beginning:

...यदि सर्वविमुक्तिर्भाविनी स्यात्तर्हि अद्यावधिः स्यादेव । न चैकस्मिन् कल्पे एकैक एव मुक्तो भवतीति इयता कालेन सर्वमुक्तिरिति वाच्यम् । पूर्वकल्पानामनन्तत्वेन सर्वमुक्त्यापत्तेरिति शङ्कते ॥ अथेति ॥ अनन्तमुक्त्यापादने इष्टापत्तिरित्याह ॥ सत्यमिति ॥

End:

छायाभिभाव्यस्य मण्यालोकस्य बहलतमेन........ सुतरामभिभवसंभवादिति भावः । नन्वालोकान्तरेणाभिभूतप्रभावच्छायास्थितिरोधिनीत्यत आह । आलोकान्तरेणेति ॥ यः प्रभाभिभावकस्तेन छायाभिभवस्य सुतरां संभवादिति भावः । आवरकेऽधिकरणे तेजःसंसर्गविरोधिनि छत्रा... ॥

Colophon: Nil.

Subject: **Kiraṇāvalībhāṣya.**

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. The author of this work is not known. Aufrecht notices in his Catalogus Catalogorum a ṭīka on this book. The reference given by him is to P. 85 of the Catalogue of the Asiatic Society of Bengal.

॥ गुणरहस्यम् ॥

5976. GUṆARAHASYAM.

S. K. Collection No. 17. Substance—Paper. Size—$9\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Sheets—41. Lines—10-12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1500. Author—Rāmabhadra. Incomplete. Not printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥

वंशीमधुरनिनादैर्मोहितगोपाङ्गनाचित्तः ।
गायन् गोपशिशूनां मध्ये नृत्यन् हरिर्जयति ॥ १ ॥

* * *

तत्र गुणा गुणत्वादितरेभ्यो भिद्यन्ते । गुणत्वं तु सामान्यविशेष इति भाष्यादयः । रूपादौ गुणाकारानुगतप्रत्यक्षात्तत्सिद्धेः ॥

End:

तेन परस्पराव्यञ्जकपित्तदूरत्वदोषाभावजन्यतायाः साक्षात्कारविषयतयाऽवच्छेदकयोः समानाधिकरणश्वैत्यपरिमाणयोर्न व्यभिचारः । अभावसाक्षात्कारं प्रति प्रतियोगिग्रहस्य हेतुत्वे तु भावत्वेन हेतुर्विशेष्य इति । मैवम् । परस्पराव्यञ्जक.. दीर्घत्वैकपृथक्त्वयोर्व्यभिचारात् । अप्रयोजकत्वाच्च ।

Colophon: Nil

Subject: Guṇarahasya.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. On the title

page is given:

शेषभट्टपुत्रबालाख्यस्येदम् ।

This author is the same as the author of Siddhāntasāra—described later. He is probably the same as the grandson of Jagadīśabhaṭṭācārya, the author of Śabdaśaktiprakāśa and other works. So this author should have flourished about 1660 A. D.

This work of his, Guṇarahasya, is a commentary on the Guṇakiraṇāvalī (i.e.) that portion of Udayana's Kiraṇāvali dealing with guṇas. Ramabhadra's Guṇarahasya has, besides Lakṣmaṇaśiṣya's tīka, another commentary called Prakāśa which is noticed by Aufrecht.

॥ गुणरहस्यटीका ॥

5977. GUNARAHASYATĪKĀ.

S. K. Collection No. 16. Substance—Paper. Size—9¼ × 4 inches. Sheets—26. Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1000. Author—Lakṣmaṇaśiṣya. Complete. Not printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥

ये मूका बधिरा विमूढमतयः सच्छास्त्रविद्वेषिणो

मर्त्यास्ते गुरुवर्यधुर्यपदवीं नीता यदाराधनैः ।

तं सानन्दवने वसन्तमनिशं विश्वेश्वरं सादरं

पार्वत्या सहितं स्मरामि सततं विघ्नौघविच्छित्तये ॥ १ ॥

लक्ष्मीशपादसरसीरुहतत्परञ्च
वेदान्तवाक्यरचनाहितवैभवञ्च ।
सत्कर्मवृन्दकरणार्जितवेदनञ्च
श्रीलक्ष्मणाभिधगुरुं प्रणमामि नित्यम् ॥ २ ॥

॥ तत्रेति ॥ पदार्थेषु मध्ये गुणाः गुणपदवाच्याः । वाच्यतासम्बन्धेन गुणपदवन्त इति वा । एतेन पक्षतावच्छेदकं गुणत्वं तदेव च हेतुः तथा च पक्षतावच्छेदकहेत्वोरैक्यं दोष इति निरस्तः । * * केषुचिद्गुणेषु साध्यप्रसिद्धावेतस्यान्वयित्वम् । अन्यथा तु व्यतिरेकित्वम् । रूपादाविति ॥

End:

॥ न चेति ॥ नीलपीताद्यारब्धे स्वशब्देन नीलादिकं ग्राह्यम् । नीलादिवृत्तिर्यश्चित्रत्वातिरिक्तो धर्मः नीलत्वादिः तदतिरिक्तो धर्मः पीतत्वादिः । तद्वत्पीतादि स्वविजातीयं रूपं तत्संवलनं तदाश्रयसमवेतद्रव्यसमवायिसमये तत्वरूपं नीलादेः । अतस्तेन चित्रोत्पत्तिः । * * द्रव्यजनकस्य विलक्षणसंयोगस्यैव संवमन(?) मध्ये प्रवेशात् न नीलमात्रारब्धे चित्रो... ।

Colophon: Nil.

Subject: Guṇarahasyaṭīkā up to Rūpanirūpaṇa.

Remarks:—The Ms. is in good condition. On the title page is given:

'शेषभट्टात्मज बालाख्यस्य' ।

A pupil of Lakṣmaṇa has commented upon the Guṇarahasya of Rāmabadrasārvabhauma refered to under No. 5976 and this Ms. represents the commentary.

॥ काणादरहस्यम् ॥

5978. KĀṆĀDARAHASYAM.

Burnell's Catalogue No. 2284. Page 122. Right column. Substance—Paper. Size—7×4 inches. Sheets—36 (2-37). Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1040. Author—Padmanābha. Incomplete. Wants beginning. Not printed.

Beginning:

...शब्दस्तुतिरिति तल्लक्षणम् । विघ्नध्वंसजनकः शब्दस्तुतिरित्युक्तौ वाचनिके नमस्कारेऽतिव्याप्तेः । यद्यप्येतावता स्तुतिरूपमेव मङ्गलं निबद्धं भवति तथा क्वाचित्कनमामीति पाठाभिप्रायेण उभयनिबन्ध उक्तः । अत्र मङ्गलमङ्गम् । ग्रन्थः प्रधानम् । समाप्तिः फलम् ॥

End:

अभावत्वामिति ॥ अभावत्वादिकमखण्डगर्भमखण्डमेवेत्याशय इत्युपरम्यते । अतिरिक्तं तु ग्रन्थविस्तरभयान्न लिखितमित्युपरम्यते ।

न प्रार्थयामि भवतो दुर्वृत्ताः प्रार्थयेत्साधून् ।
अङ्गीकृतमपि तेषां येषां शेषादिभिरप्यहो भूष्यम् ॥

यद्यत्र च विनिक्षिप्तं नव्यं सिद्धान्तवर्तिना ।
पद्मनाभेन तैः प्रीतः प्रगल्भोस्तु गुरोर्गुरुः ॥

Colophon :

इति श्रीमन्मिश्रश्रीजगद्गुरुबल्लभद्रात्मज विश्वनाथानुजविजय-
श्रीश्रीगर्भसंभवसकलशास्त्रारविद(र्थविद्) प्रद्योतनभट्टाचा-
र्यमिश्र श्रीपद्मनाभकृतौ स्वकृतराद्धान्तमुक्ताहारव्या-
ख्याने काणादरहस्यं समाप्तम् । शुभमस्तु सर्वजगतः ।
थंबण भट्टेनेदं लिखितम् ।

....मात्रस्वरहीनव्यञ्जनविवर्जितरेफम् ।

साधुभिरेवहिरेवहि(?) तत्क्षन्तव्यं को न विमुह्यति शास्त्रसमुद्रे ॥

Subject: Kāṇādarahasya.

Remarks :—The Ms. is in a fairly good condition.

Padmanābha, the author of this work, Kāṇādarahasya was the elder brother of Govardhanamiśra, pupil of Keśavamiśra author of the Tarkabhāṣā and hence he should have flourished about the end of the 13th century A. D.

Padmanābha is the author of a voluminous work called Rāddhāntamuktāhāra—a book probably resembling compendiums like the famous Sarvadarśanasaṅgraha. The present work represents a chapter therein, the chapter on Vaiśeṣikadarśana, together with a commentary thereon by the author himself.

॥ काणादसिद्धान्तचन्द्रिका ॥

5979. KĀṆĀDASIDDHĀNTACANDRIKĀ.

S. K. Collection No. 31. Substance—Paper. Size—$11\frac{1}{2} \times 5$ inches. Sheets—16. Lines—13 or 14 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—400. Author—Gaṅgādharasūri. Incomplete. Wants end. Printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥

नत्वा विशुद्धविज्ञानं दक्षिणामूर्तिमीश्वरम् ।
कुर्वे काणादसिद्धान्तचान्द्रिकां बुधतुष्टये ॥

इह हि पदार्थानां साधर्म्यवैधर्म्याभ्यां तत्त्वज्ञानं निःश्रेयसे हेतुरिति पदार्थतत्त्वं निरूप्यते । प्रमाविषयः पदार्थः। स द्विविधः। भावोऽभावश्चेति । तत्र भावः द्रव्यगुणकर्मसामान्यविशेषसमवायभेदात् षड्विधः । तत्र द्रव्याणि ॥

End:

एवं वायुः प्रत्यक्षः प्रमेयत्वादित्यत्र उद्भूतरूपवत्त्वमुपाधिः । अत्र यद्यपि यत्र यत्र प्रत्यक्षत्वं तत्र तत्र उद्भूतरूपवत्त्वमिति नियमो नास्त्येव * * * ।

Colophon: Nil.

Subject: Kāṇādasiddhāntacandrikā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

The work has been published as No. 25 of the Trivandrum Sanskrit Series. From Mahāmahopādhyāya T. Gaṇapati Śāstri's introduction to that edition, we learn that this Gaṅgādhara is the same as the well-known author of the ṭīkā—Rasikarañjanī—on Appayya Dīkṣita's Kuvalayānanda. He lived in the 17th century. He has also written a work called Avaidikamatasaṅgraha. The introduction to the Trivandrum edition of the Kānādasiddhāntacandrika informs us that the author has also written a commentary called Prasāda, on this work of his.

॥ पदार्थखण्डनटिप्पणी ॥

5980. PADĀRTHAKHAṆḌANAṬIPPAṆĪ.

Burnell's Catalogue No. 2302. Page 123. Left column. Substance—Paper. Size—13×6½ inches. Sheets—28. Lines—13 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—780. Author—Rāmabhadrasārvabhauma. Complete. Printed.

Beginning:

तातस्य तर्कसरसीरुहकाननेषु
तारामणेर्दिनमणेश्चरणौ प्रणम्य ।
श्रीरामभद्रसुकृती कृतिनां हिताय
लीलावशात्किमपि कौतुकमातनोति ॥

तत्र तेषु पदार्थेषु मध्ये दिकालाविति ।

End:

प्राज्ञः कथञ्चिदपि सञ्चरणे समर्थो
नार्थानधीति यदि दीधितिकृद्विवेकः ।
श्रीसार्वभौमकविकल्पितमर्थतत्त्वं
तत्त्वेन तर्हि सुधियः परिशीलयन्तु ॥

Colophon:

सार्वभौमभट्टाचार्यकृतपदार्थखण्डनटिप्पणं समाप्तम् ॥

Subject: Padārthakhaṇḍanaṭippaṇī.

Remarks:—The Ms. is in excellent condition.

On the title page is given

हे पुस्तक राजेश्रीशरभोजिमहाराजसाहेबयाञ्चकारकतान्तिकाशीहून खरिदीकरून आणिलें असें ।

This Rāmabhadra is the same as the commentator on the Dīdhiti. This work is a टिप्पणी on the पदार्थखण्डन of Raghunātha which is a criticism of Vaiśeṣika categories. This ṭippaṇī of Rāmabhadra seems to have a commentary by Kṛṣṇamitrācārya. Ref. Aufrecht. P. 320.

Raghunātha's Padārthakhaṇḍana with the commentaries of Raghudeva and Rāmabhadrasārvabhāuma, the latter of which is the work described above, has been edited by Vindhyeśvarī Prasāda Dvivedin, in the Benares periodical publications (1916), 'The Pandit'—New Series Vols. XXV—XXXVI.

॥ पदार्थखण्डनव्याख्या ॥

5981. PADĀRTHAKHAṆḌANAVYĀKHYĀ.

N. S. Collection No. 32. Substance—Paper. Size—$10\frac{1}{4}\times4\frac{1}{2}$ inches. Sheets—39. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—975. Author—Raghudevabhaṭṭācārya. Complete. Printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ।

नन्दनन्दपदद्वन्द्वं निधाय हृदि चिन्तया ।
तनोति कुतुकं किञ्चिद्रघुदेवः समासतः ॥ १ ॥

कामहस्तधृतसास्त्रकार्मुकं पौष्पमद्भुतमुदीक्ष्य कुप्यतः ।
धूर्जटेर्नयनकोणशोणता हन्तु सर्वजगतामुपद्रवम् ॥ २ ॥

पदार्थतत्त्वं यदिदं शिरोमणिर्निर्णीतवाञ्जीर्णमतस्य दूषणैः ।
तदेव तर्केण विचारयामः सदर्थकेनेतरखण्डनेन ॥ ३ ॥

प्रसंगात्पदार्थतत्त्वं निर्वक्तुं शिष्यावधानाय प्रतिजानीते । ॥ अथेत्यादिना । पदादेः संसर्गाभावत्वान्योन्याभावत्वादौ शक्यतावच्छेदकत्वव्यवस्थापनानन्तरं प्राचीनाभ्युपेतपदार्थानां कस्यचिदनतिरिक्तत्वं कस्यचित्खण्डनं कस्यचिदतिरिक्तत्वं तर्केण व्यवस्थापयत इत्यर्थः ॥

End:

ननु अप्रयोजका एव त्वदर्था इत्यत आह— सुक्तिसिद्धानामिति । मदुक्तानां नान्योक्तानां दर्शनं शास्त्रं अपदिशन् पण्डितान् एषा पूर्वोक्तश्लोकोक्ता पूर्वपण्डितैर्वाचस्पतिमिश्रादिभिः । परानिति । पण्डितानित्यर्थः ।

Colophon:

पदार्थखण्डनाहूतपुरुहूतपुरोहितम् ।
शिरोमणिमहं वन्दे शिरोमणिमिवाद्भुतम् ॥ १ ॥

श्रीमद्दीधितिकारकल्पितघटाकोलाहलव्याकुले
मार्गे सञ्चरणाय...स्तिगदिते सिद्धान्तसिद्धेतरत् ।
दैवात्तेन भवेद्यदीह सहसा मौढ्यापराधो मम
क्षन्तव्यः कृतिभिः श्रुतो यदि भवेद्यक्षानुरूपो बलिः(?) ॥ २ ॥

इति श्रीरघुदेवन्यायालङ्कारभट्टाचार्यविरचिता पदार्थखण्डनव्याख्या समाप्ता ॥

वेदाङ्गरसभूयुक्तेशके १६७३ प्रजापतिसंवत्सरे श्रावणशुद्धपञ्चमी मंगलवारी पुस्तकं समाप्तम् ॥

श्रीरामाय नमः ।

Subject: Padārthakhaṇḍanavyākhyā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

On the title page is given:

'श्रीमत्पञ्चनदनिवासिनः नीलकण्ठशास्त्रिण इदं पुस्तकम्'

The author of this work Raghudeva Nyāyālaṅkāra Bhaṭṭacārya is the same as the author of the commentary on Dīdhiti described under No. 6178. His date seems to be 1650 A. D.

Like Rāmabhadra's ṭippaṇī, this work of Raghudeva is a commentary on Raghunātha Śiromani's criticism of the Vaiśeṣika Categories called Padārthakhaṇḍana.

The work has been published in the Pandit New Series vide notes under No. 5977.

In the colophon the date of the work is given as 1673 Śaka or 1751 A. D.

॥ पदार्थचन्द्रिका ॥

5982. PADĀRTHACANDRIKĀ.

Burnell's Catalogue No. 2291. Page 122. Right column.

Substance—Paper. Size—$8\frac{3}{4} \times 3\frac{3}{4}$ inches. Sheets—67. (12—87) Lines—7 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—940. Author—Śeṣānanta. Incomplete. Wants beginning. Printed.

Beginning:

....नङ्गीकारे बाधकाभावान्न फलवलमिति वाच्यम्। रासननानारसोपनयसहकृतेन मनसा षड्रसप्रत्ययवच्चा-

क्षुण्नानारूपोपनयसहकृतेन मनसैव चित्रः शुक इति
प्रत्युपपत्तेः ।

End:

सप्तपदार्थी इति ग्रन्थस्य सप्तपदार्थीभिन्नत्वेऽपि प्र-
तिपाद्यप्रतिपादकभेदविवक्षया तद्व्यपदेश इति सकलमकल-
ङ्कम् ।

Colophon:

गुरुशार्ङ्गधरेण बोधबीजं
यदनन्ते निदधे बुधास्तदीयम् ।
इममङ्कुरमादरः फले चे-
न्न विगृह्णीत पदार्थचान्द्रिकाख्या ॥

इति श्रीमेदशषविद्यापारगजगद्गुरुशेषानन्तविरचिता सकलबोधिका
सप्तपदार्थीटीका पदार्थचन्द्रिकाख्या समाप्ता ।

Subject: Saptapadārthīṭīkā otherwise known as Padārtha candrikā.

Remarks: —The Ms. is in a fairly good condition.

From the verse in the colophon, we know that his teacher was Śaraṇgadhara. This work of Śeṣānanta is a commentary on the Saptapadārthī of Śivāditya. From Aufrecht, we come to know that his teacher Śaraṇgadhara also has written a Saptapadārthīvyākhyā called Padārtha candrikā. This Śeṣānanta is identical with the author of the commentary Prabhā, on Nyāyasiddhāntadīpa, described later.

This work appears along with the text of Śivāditya's Sapta

padārthī in an edition with introduction and notes by V. S. Ghate, Bombay, 1908.

॥ पदार्थचन्द्रिकाटिप्पणी ॥

5983. PADARTHACANDRIKATIPPANI.

Burnell's Catalogue No. 2265. Page 122. Right column.

Substance—Paper. Size—9½ × 4 inches. Sheets—60. Lines—12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—300. Author—Keśavabhaṭṭa. Complete. Not printed.

Beginning:

जय त्रिपुरमर्दन त्रिगुणसंयुत त्र्यम्बक
त्रिवर्णमय शङ्कर त्रिदशवन्द्य गौरीपते ।
जगत्रितयकारण त्रिविधतापसंहारक
त्रिविष्टपधुनीधर त्रिनिगमोपगीतप्रभो ॥

नन्वीश्वरनमस्कारो व्यर्थः अन्वयव्यतिरेकाभ्यां व्यभिचारेण समाप्तेस्तदसाध्यत्वात् ।

End:

सप्तपदार्थानां न समाहारः । किन्तु प्रतिपाद्यप्रतिपादकभावसंबन्धमादाय सप्तपदार्था यस्यां सा इति बहुव्रीहिरिति भावः ।

शास्त्रेषु कस्य कृतिनः स्खलिता न वाणी
तत्रापि दुर्गमतरे कणभक्षतन्त्रे ।

सन्तोऽवदातमनसः कृतपुण्यपुञ्जाः

तन्मान्निबन्धपरिशोधनमातनुध्वम् ॥

Colophon:

इन्दुनेत्रशरभूमिते शके

चैत्रकृष्णतपने विकारिणि ।

तकतंत्र विदधे(?)न टिप्पणी

भट्टकेशवसुधीरटीकयत् ॥

इति श्रीपदार्थटिप्पणी समाप्ता ॥

इति श्रीमद्विद्वत्करेकरोपनामकरुद्रेण विरोधकृत्संवत्सरे केशवपण्डितालिखितेयं पदार्थचन्द्रिकाटिप्पणी संपूर्णा ।

Subject: Padārthacandrikāṭippaṇī.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Keśava, the author of this commentary on Padārthacandrikā composed the work in śaka 1521, corresponding to A.D. 1599. This work must be a commentary on one of the padārthacandrikas, commentaries on Saptapadārthī.

॥ पदार्थचन्द्रिकाटिप्पणी ॥

5984. PADĀRTHACANDRIKĀṬIPPAṆĪ.

Burnell's Catalogue No. 2266. Page 122. Right column. Substance—Paper. Size—9 × 8¾ inches. Sheets —24 (2-25). Lines —13 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—488. Author—Keśavabhaṭṭa. Incomplete. Not printed.

Beginning:

...भिधानमपि न स्यात् । स्वतन्त्रेच्छस्येति न्यायादि-
ति भावः । उभयपक्षेऽपि यत्रोद्देशोत्तराविधानाक्रियाविषय-
त्वम् ।

End:

तथा च सविषयकभिन्ने स्वाश्रयाभिन्ने अनित्ये यस्मि-
न् सम्बन्धत्वं पर्याप्तं संयोग इति पर्यवसितम् । षष्ठ्यर्थ-
भूतेति इदमुपलक्षणं प्रत्या...... ॥

Subject: Padārthacandrikāṭippaṇī.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. A fragment of the previous work, without beginning or end.

॥ सप्तपदार्थीटीका ॥

5985. SAPTAPADĀRTHĪṬĪKĀ.

Burnell's Catalogue No. 2266. Page 122. Right column. **Substance**—Paper. Size—9¼ × 4 **inches**. Sheets—62. Lines—9 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1098. Author—Mādhavasarasvatī. Incomplete. Not printed.

Beginning:

तत्त्वं कारणादेव भवति ।........................
क्वचित्सामान्याभावो विघ्नभूयस्त्वादितरोत्पन्नविघ्नान्तरा-
द्वेति । नास्तिकानुष्ठितकर्मसमाप्तिस्तु जन्मान्तरादनुवर्तना-
नाद्विघ्नाभावात् । प्रमाणन्तु नमस्कारः वेदबोधितकर्तव्यता-
कः अलौकिकाविगीतशिष्टाचारविषयत्वाद्दर्शाद्याचारवत् ।

अस्यार्थः वेदेन बोधिता कर्तव्यता यस्य स तथा । शेषा-द्विभाषेति कप्रत्ययः । निर्विघ्नसमाप्तिकामो नमस्काराद्याचरेदित्याचारानुमितवेदेन कर्तव्यता बोध्यत इति साध्यार्थः । नन्वेवं समाप्तेरेव काम्यत्वात् मङ्गलफलत्वापत्तिरिति चेन्न । नागृहीतविशेषणविशेष्ये बुद्धिरिति न्यायेन निर्विघ्नपदवाच्यविघ्नाभावस्यैव फलत्वात् ।

End:

॥ साधनेति ॥ साधनस्य सुखदुःखाभावसाधनमाश्रयोऽभिधायकं श्रेयःसंबन्धाभिधायकं शास्त्रमित्यर्थः । तथा चोक्तं ॥

"प्रवृत्तिर्वा निवृत्तिर्वा नित्येन कृतकेन वा ।
पुंसां येनोपदिश्येत तच्छास्त्रमभिधीयते ॥"

इति । शास्त्रं हि तत्साधनादि च ।

❀ ❀ ❀

यावत्कालमाचन्द्रार्कमिति यावत् । इयं सप्तपदार्थी वस्तूनां पदार्थानां प्रकाशिकास्त्वित्याशंसायां लोट् ॥

Colophon:

माधवाख्ययतीन्द्रेण कृष्णातीरनिवासिना ।
कृता सप्तपदार्थीयटीकेयं **मितभाषिणी** ॥

इति श्रीमाधवसरस्वतीविरचिता सप्तपदार्थीटीका **मितभाषिणी** समाप्ता ॥

Subject: Saptapadārthīṭīkā, otherwise called Mitabhāṣiṇī.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. This work is a commentary on Śivāditya's Saptapadārthī. Nothing more

is known about the author than what he says of himself in the colophon that he lived on the banks of the Kṛṣṇā and was called Mādhavayatīndra and Mādhava Sarasvatī.

॥ पदार्थमाला ॥

5986. PADĀRTHAMĀLĀ.

Burnell's Catalogue No. 2289. Page 122. Right column. Substance—Paper. Size 11 × 5 inches. Sheets—69. Lines—13 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—2720. Author—Jayarāma. Complete. Not printed.

Beginning:

स्वीकृतकुपितयशोदा-
श्रमहरगोदामबन्धनव्यसनम् ।
नलिनीदलसुकुमारं
नन्दकुमारं नमस्यामः ॥

श्रीमता जयरामेण युक्तिमौक्तिकगुम्फिता ।
पदार्थमाला विदुषां विलासाय विधीयते ॥ २ ॥

तत्र साधर्म्यवैधर्म्याभ्यां निखिलपदार्थतत्त्वज्ञानं निःश्रेयसोपयोगीति पदार्थास्तद्धर्माश्च निरूप्यन्ते । तत्र पदार्थाः द्रव्यगुणकर्मसामान्यविशेषसमवायाभावाः ॥

End:

अनन्तकालविशेषाणां तिरोभित्वकल्पनामपेक्ष्य जन्यज्ञानमात्रे विजातीयात्ममनोयोगहेतुत्वकल्पनाया एव

युक्तत्वादिति शिवम् ॥

भाष्यायुक्तिषु हीनयुक्तिषु रतिः प्रेक्षावतां नेष्यते
आचार्यैर्विहितापि युक्तिरहिता वाणी क्वचिल्लक्ष्यते ।
मत्वैवं जयराम एष विपुलैस्सद्युक्तिमुक्ताफलैः
अव्यक्तं वितनोति कोविदमुदे शब्दार्थमालामिमाम् ॥

पदार्थमालां यदि नाम जा(बा)ला लीलावशादप्यनुशीलयन्ति ।
तदा दुरूहार्थपयोधिपारं विना विचारं परिशीलयन्ति ॥

Colophon :

इति श्रीजयरामन्यायपञ्चाननविरचितायां पदार्थमालायां द्रव्यप-
रिच्छेदः । समाप्ता चेयं पदार्थमाला ॥

Subject : Padārthamālā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

This is the same as the author of the commentary on Nyāyakusumāñjali described later.

॥ पदार्थमाला ॥

5987. PADĀRTHAMĀLĀ.

Burnell's Catalogue No. 2290. Page 122. Right column. **Substance**—Paper. Size—10 × 4½ inches. Sheets—98. Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—2720. Author—Jayarāma. Complete. Not Printed.

Beginning, end, colophon and subject—Same as No. 5986.

Remarks—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ पदार्थमालाप्रकाशः ॥

5988. PADĀRTHAMĀLĀPRAKĀŚAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2285. Page 122. Left column. Substance—Paper. Size—12×6 inches. Sheets—117. Lines—14 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—3770. Author—Bhāskaraśarman. Complete. Not printed.

Beginning:

श्रीवासुदेवं सुरवैरिभङ्गं रमाधरालिङ्गितसुन्दराङ्गम् ।
पदाम्बुसंभूतपवित्रगङ्गं नमामि तं वारितदोषसङ्गम् ॥
कणादनामानमृषिं प्रणम्य
गुरूंश्च लौगाक्षिकुलोद्भवेन ।
वितन्यते भास्करशर्मणेत्थं
पदार्थमालानुगतप्रकाशः ॥

चिकीर्षितस्य ग्रन्थस्य निर्विघ्नपरिसमाप्तये कृतमीश्वरनमस्कारात्मकं मङ्गलं शिष्यशिक्षार्थमादौ निबध्नाति । स्वीकृतेत्यादि ॥

End:

॥ वितानेति ॥ अहश्वरघानच(?)नवनवेत्यादि प्रयोगे वैकल्पिकवृद्धिनिमित्तभूत वैकल्पिकणित्वस्य 'णलुत्तमो वा' इति ज्ञापकबलात् कर्तृपरोक्षेऽपि लिटसाधुत्वं(?)बोध्यमिति ॥

Colophon:

श्रीवासुदेवस्य पदारविन्दप्रसादमासाद्य गुरोस्तथैव ।
पदार्थमालागहनार्थतत्त्वव्याख्यां व्यधात् भास्करनामधेयः ॥

इति श्रीमहोपाध्यायलौगाक्षिगोत्रसंभूतश्रीमद्रुद्रकवीन्द्रतनुज-मुद्गलविदुषः सूनुना भास्करेण विरचितपदार्थमालाप्रकाशः संपूर्णः । श्रीवेङ्कटेशाय मङ्गळम् ॥

Subject: Padārthamālāṭīkā otherwise known as Padārthamālāprakāśa.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Padrthamālā is a work of Jayarāmanyāyapañcānana, a pupil of Rāmabhadrasārvabhauma. Bhāskara whose genealogy is given as follows

Rudrakavīndra
|
Mudgala
|
Bhāskara

has commented upon the Padārthamāla of Jayarāma and the present Ms. describes that work.

॥ पदार्थमालाप्रकाशः ॥

5989. PADĀRTHAMĀLĀPRAKĀŚAḤ.

Not Noticed by Burnell Ms. No. 15546.

Substance—Paper. Size—10×4¼ inches. Sheets—51. Lines—9 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1269 Author—Bhāskaraśarman. Incomplete; wants end. Not printed.

Beginning—Same as No. 5988.

End:

एतद्विशेषणस्य श्रीकृष्ण एव सत्वाच्च नन्दकुमारः । स

एव लभ्यत इति भावः । स च श्रीकृष्णीयगोदामबन्ध-व्यसनेन कथं यशोदायाः श्रमहरणं अन्यव्यसनेन अन्य-स्य श्रमनिवृत्त्यभावादिति वाच्यम् । बालदुश्चरितदर्शनकु-पितजनन्याः.... ।

Colophon: Nill.

Subject: Padārthabhāskara or Padārthamālāprakāśa.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ पदार्थसङ्ग्रहः ॥

5990. PADĀRTHASAṄGRAHAH.

Burnell's Catalogue No. 10498 c. Page 82. Right column. Substance—Palm leaf. Size—15½ × 1¼ inches. Leaves—4. Lines—8 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—120. Author—?, Incomplete. Not printed.

Beginning:

विनायकं नमस्कृत्य पिनाकिनमहं गुरुम् ।
पदार्थसङ्ग्रहं कुर्वे बालबोधकरं परम् ॥

पदस्यार्थः पदार्थः । स एव प्रमेयं.... इति चोच्यते । स पदार्थो द्विविधः । भावोऽभावश्च । अस्तीति प्रतीति-विषयो भावः पदार्थः । नास्तीति प्रतीतिविषयोऽभावः । भाव....सामान्यविशेषसमवाय भेदात् । तत्र द्रव्यसमवा-यिकारणं द्रव्यम् ।

End:

....चलनात्मकं कर्म मूर्तद्रद्रव्यमात्रवृत्ति । उत्क्षेपणा-वक्षेपणाकुञ्चनप्रसारणगमनभेदात्पञ्चैव । ऊर्ध्वदेशसंयोग-

हेतुक्रिया उत्क्षेपणम्।....गहेतुः अवक्षेपणम्। संनिकृष्टदेश-संयोगहेतुः आकुञ्चनम्। विप्रकृष्टदेशसंयोगहेतुः प्रसार-णम्। गमनक्रिया प्रसिद्धा ॥ अनुवृत्तिप्रत्ययहेतु.... ॥

Colophon: Nil.

Subject: Padārthasaṅgrahaḥ.

Remarks:—The Ms is in a decaying condition. For the other works contained herein see Remarks under No. 5134.

॥ न्यायः ॥

NYĀYAH.

॥ न्यायभाष्यम् ॥

5591. NYĀYABHĀṢYAM.

Burnell's Catalogue No. 2321. Page 113. Left column. Substance—Paper. Size—$12\frac{1}{4} \times 4\frac{3}{4}$ inches. Sheets—81. Lines—11 or 12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—4000. Author—Vātsyāyana. Complete. Printed.

Beginning:

नमोविघ्नेश्वराय ।

प्रमाणतोऽर्थप्रतिपत्तौ प्रवृत्तिसामर्थ्यादर्थवत्प्रमाणम् । प्रमाणमन्तरेण नार्थप्रतिपत्तिः । नार्थप्रतिपत्तिमन्तरेण प्रवृत्तिसामर्थ्यम् । प्रमाणेन खल्वयं ज्ञातार्थमुपलभ्य तमर्थमभीप्सति जिहासति वा ॥

End:

त इमे प्रमाणादयः पदार्थाः उद्दिष्टा लक्षिताः परीक्षिताश्चेति ।

योऽक्षपादमृषिंन्यायः प्रत्यभाद्वदतां वरम् ।
तस्य वात्स्यायन इदं भाष्यजातमवर्तयत् ॥

Colophon:

इति वात्स्यायनीये न्यायभाष्ये पञ्चमोऽध्यायः । संवत् १८५१.

Subject: Nyāyabhāṣya; 1-5 Adhyāyas.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. Alternate sheets are sulphurated.

On the title page is given

हे पुस्तकश्रीभन्तराजेश्रीशरभोजिमहाराजसाहेबयांच कारकतीन्त काशीदेशाहूनखरीदीकरून आणिले असें ।

The Ms. is dated Samvat 1851 or A. D. 1794.

The author of this work, Vātsyāyana by name is otherwise known as Pakṣilasvāmin also. Hemacandra tells us that he was a Dramila or a native of the Drāviḍa country, South India.

We know of at least two Vātsyāyanas (i.e.) the author of the Nyāyabhāṣya and the author of the Kāmasūtras. There is nothing to disprove their identity. But the equation of this Bhāṣyakāra Vātsyāyana with the author of the Artha-śāstra which some scholars have accomplished appears to be farfetched. The work has been published by the Chowkamba Book Depot, Benares.

॥ न्यायवार्त्तिकम् ॥

5992. NYĀYAVĀRTTIKAM.

Burnell's Catalogue No. 2307, Page 113. Left column. Substance—Paper. Size—$12\frac{1}{4} \times 4\frac{3}{4}$ inches. Sheets—82. Lines—12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—920. Author—Bhagavadbhāradvāja Udyotakara. Incomplete. Printed.

Beginning:

यदक्षपादः प्रवरो मुनीनां

शमाय शास्त्रं जगतो जगाद ।

कुतार्किकाज्ञाननिवृत्तिहेतुः
करिष्यते तस्य मया निबन्धः ॥

प्रमाणादि पदार्थतत्त्वज्ञानान्निःश्रेयसाधिगम इत्येत-
च्छास्त्रस्य आदिममिदं सूत्रम् ।

End:

तत्र प्रतिज्ञा संसारस्तन्निवृत्तिश्च संविदा ।
उद्देशलक्षणञ्चैवं तत्त्वानामिह कीर्तितम् ॥

Colophon:

श्रीमदौद्योतकरे न्यायवार्तिके प्रथमोऽध्यायः । इदं न्यायवा-
र्तिकपुस्तकं वाराणस्यामलेखि ।

Subject: Nyayavārttika; First Udyota.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. Alternate sheets are sulphurated. On the last page is given:

हे पुस्तक श्रीमन्तराजेश्री + आणिले असें ।

Udyotakara Bhāradvāja the author of the Nyāyavārttika, a commentary on the bhāṣya is earlier than Subandhu, the author of the gadyakāvya Vāsavadattā. Subandhu has been referred to by Bāṇabhaṭṭa in his Harṣacarita. Uddyotakara must therefore be older than the beginning of the 7th century A. D. It is very likely that he belongs to the end of the 6th century. He was the contemporary of the Buddhist logician Dharmakīrti. To Udyotakara fell the duty of defending Vātsyāyana against the attacks of an earlier Buddhist logician named Diṅnāga.

The work has been published in the Chowkamba Sanskrit Serires, Benares.

॥ न्यायवार्त्तिकम् ॥

5993. NYĀYAVĀRTTIKAM.

Burnell's Catalogue No. 2808. Page 118. Left column.

Substance—Paper. Size—12¼ × 4¾ inches. Sheets—57. Lines—11 or 12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—2100. Author—Bhagavadbhāradvāja Udyotakara. Incomplete. Printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ।

त्रिविधा चास्य शास्त्रस्य प्रवृत्तिरुद्देशो लक्षणं परीक्षा चेत्युक्तम् । तत्रोद्देशलक्षणे पूर्वाध्याये व्याख्याते ॥

End:

संशयस्य प्रमाणानां विचारः प्रत्यवस्थितिः ।
शब्दस्य तत्त्वं प्रामाण्यं यदर्थश्च प्रकीर्तितः ॥

Colophon:

इति श्रीमदुद्योतकरभगवद्भारद्वाजकृते न्यायवार्त्तिके द्वितीयोऽध्यायः समाप्तः ।

Subject: Nyāyavārttika; 2nd Adhyāya.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. Alternate sheets are sulphurated. On the title page is given:

हे पुस्तक + आणिलें असें ।

॥ न्यायवार्त्तिकम् ॥

5994. NYĀYAVĀRTTIKAM.

Burnell's Catalogue No. 2809. Page 118. Left column.

Substance—Paper. Size—12¼ × 4¾ inches. Sheets—82. Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1120. Author—Bhagavadbhāradvāja Udyotakara. Incomplete. Printed.

Beginning:

मनसोऽनन्तरमावृत्ति प्रामा॰ परीक्षितव्येत्य[व्य]त्यत आह ।प्रवृत्तिर्यथा। परीवृ(क्षि)तेति सूत्रार्थं किं पुनः । प्रवृत्ते परीक्षितमिति ।

End:

प्रवृत्तिदोषसम्बन्धः प्रेत्यभावः प्रपञ्चितः ।
फलाण्डः स्वविमुक्तिश्च चतुर्थे परिकीर्तितम् ॥

Colophon:

इत्याचार्यश्रीमदुद्योतकरभगवद्भारद्वाजविरचितं न्यायचतुर्थोध्यायवार्तिकं संपूर्णम् । संवत् १८५१ भाद्रमासे शुक्लपक्षे सप्तमीया ७ सोमवासरे श्रीहनुमानजीस..... ।

Subject: **Nyāyavārttika; 4th Adhyāya.**

Remarks:—The Ms. is in a good condition. On the title page is given

हे पुस्तक + आणिलें असें ।

The Ms. is dated Samvat 1851 or A. D. 1794.

॥ न्यायवार्त्तिकम् ॥

5995. NYĀYAVĀRTTIKAM.

Burnell's Catalogue No. 2310. Page 113. Left column.

Substance—Paper. Size—12¾ × 4¾ inches. Sheets—11.

Lines—12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—340. Author—Bhagavadbhāradvāja. Incomplete. Printed.

Beginning:

जातेः संक्षेपेणोक्तायाः विषयो वक्तव्या इति इदमारभ्यते । साधर्म्यादिसूत्रम् । तत्र जातिर्नाम... ।

End:

यदक्षपादप्रतिमो भाष्यं वात्स्यायनो जगौ ।
अकारि महतस्तस्य भारद्वाजेन वार्त्तिकम् ॥

Colophon:

पाशुपताचार्यश्रीमदुद्योतकरभगवद्भारद्वाजस्य कृतौ न्यायवार्त्तिके पञ्चमोऽध्यायः समाप्तः । श्रीशके १८५१........ ।

Subject: Nyāyavārtika; 5th Adhyāya.

Remarks:—The Ms. is in good condition. On the title page is given:—

हे पुस्तक + आणिलें असें ।

Alternate sheets are sulphurāted.

This Ms. is dated Śaka 1851; but evidently following close on the previous Ms., this Ms. also was copied in Samvat 1851 and Śaka here is a mistake of the scribe. Thus, the Ms. is dated A. D. 1794.

॥ न्यायवार्त्तिकतात्पर्यटीका ॥

5996. NYĀYAVĀRTTIKATĀTPARYAṬĪKĀ.

Burnell's Catalogue No. 2817. Page 118. Left column.

Substance—Paper. Size—$12\frac{1}{4} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Sheets—163. Lines—9 or 10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—5570. Author—Vācaspatimiśra. Printed.

Beginning:

विश्वव्यापी विश्वशक्तिः पिनाकी
विश्वेशानो विश्वकृद्विश्वमूर्तिः ।
विश्वज्ञाता विश्वसंहारकारी
विश्वाराध्यस्साधयत्वीहितं नः ॥ १ ॥
नमामि धर्मविज्ञानवैराग्यैश्वर्यशालिने ।
निधये वाग्विशुद्धीनामक्षपादाय तायिने ॥ २ ॥
ग्रन्थव्याख्याछलेनैव निरस्ताखिलदूषणी ।
न्यायवार्त्तिकतात्पर्यटीकास्माभिर्विधास्यते ॥ ३ ॥
इच्छामि किमपि पुण्यं दुस्तरकुनिबन्धपङ्कमग्नानाम् ।
उद्योतकरगवीनामतिजरतीनां समुद्धरणात् ॥ ४ ॥

End:

तत्परिकरं द्वितीयं सूत्रम् । द्वाभ्यामुद्देशः । शेषं स्तुवो-
धिमिति(?) ।

Colophon:

इति श्रीमिश्रवाचस्पतिविरचितायां न्यायवार्त्तिकतात्पर्यटीकायां
प्रथमोध्यायः समाप्तः ।

Subject: Nyāyavārtikatātparyaṭīkā; First Adhyāya.

Remarks:—The Ms. is in a good condition. On the title page is given:

हे पुस्तक + श्रीशरभोजि + आणिलें असें ।

Nyāyavārttikatātparyaṭīkā by Vācaspati Miśra, the great Ṣaḍdarśanīvallabha was the pupil of one Trilocana whom he mentions at the end of his commentary on the pratyakṣa sūtra. He wrote in A. D. 841 his Nyāyasūcīnibandha and therefore belongs to the 9th century. The work has been published by the Chowkamba Press, Benares.

॥ न्यायवार्त्तिकतात्पर्यटीका ॥

5997. NYĀYAVĀRTTIKATĀTPARYATĪKĀ.

Burnell's Catalogue No. 2318. Page 113. Left column. Substance—Paper. Size—$12\frac{1}{4} \times 4\frac{1}{4}$ inches. Sheets—30. Lines—12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1530. Author—Vācaspatimiśra. Incomplete. Printed.

Beginning:

अप्रमाणं परीक्षितानि प्रमाणानि। प्रमाणानि(?) प्रमेयमिदानीं परीक्ष्यत इति वृत्तानुकीर्तनम् ॥

End:

ततश्चायमास्तिकानां विहितनिषिद्धप्रवृत्तिनिचयोऽनर्थकः। शास्त्रप्रणयनं चानर्थकं भवेदिति भावः। एतच्च विस्तरेणोक्तं भाष्ये। तस्यार्थो निगदव्याख्यातः।

Colophon:

इति मिश्रमहामहापोध्याय श्रीवाचस्पतिविरचितायां न्यायवार्त्तिकतात्पर्यटीकायां तृतीयोऽध्यायः।

Subject: Nyāyavārttikatātparyaṭīkā; 3rd Adhyāya only.

Remarks:—The Ms. is in good condition. On the title page is given:

हे पुस्तक + आणिलें अस्सें ।

॥ न्यायवार्त्तिकतात्पर्यटीका ॥

5998. NYĀYAVĀRTTIKATĀTPARYAṬĪKĀ.

Burnell's Catalogue No. 2319. Page 13. Right column. Substance—Paper. Size—$12\frac{1}{4} \times 4\frac{3}{4}$ inches. Sheets—28. Lines—13 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1550. Author—Vācaspatimiśra. Incomplete. Printed.

Beginning:

ॐ नमः शिवाय । अथ मनःपरीक्षानन्तरं उपदेशक्रमानुरोधेन प्रवृत्तिः परीक्षितुं युक्ता । सा कस्मान्नपरीक्षिता इति शङ्कानिवारणाय सूत्रमित्याह । मनसोऽनन्तरेति ।

End:

न चात्मनः प्रदेशाः सन्तीति(?) । परिशिष्टं वार्त्तिकं भाष्यव्याख्यया व्याख्यातम् ।

Colophon:

इति चतुर्थोऽध्यायः समाप्तः ॥

Subject: Nyāyavārttikatātparyaṭīkā; 4th Adhyāyā only.

Remarks:—The Ms. is in good condition. On the title page is given

हे पुस्तक + आणिले असें ।

॥ न्यायवार्त्तिकतात्पर्यटीका ॥

5999. NYĀYAVĀRTTIKATĀTPARYAṬĪKĀ.

Burnell's Catalogue No. 2820. Page 113. Right column.

Substance—Paper. Size—12¼ × 4¼ inches. Sheets—19. Lines—12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—954. Author—Vācaspatimiśra. Incomplete. Printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः । प्रमाणादयः पदार्था उद्दिष्टा लक्षिताः परीक्षिताश्चेति न किमपरमवशिष्यते पदार्थे पञ्चमाध्याय आरभ्यत इत्यत आह । साधर्म्यवैधर्म्याभ्यां प्रत्यवस्थानस्य विकल्पाज्जाति व ... त्वमिति ।

End:

यद(लम्भि किमपि पुण्यं)
दुस्तर(कु)निबन्धपङ्कमग्नानाम् ।
उद्योतकरगवीना
मतिजरतीनां समुद्धरणात् ॥

संसारजलधिसेतौ
वृषकेतौ सत्वलङ्घ्समहेतौ ।
तस्य ... फलमखिल-
मीप्सित(मर्पित)मेतेन प्रीयतामीशः ॥

तत्त्वज्ञानप्रसवसुरभिर्गूढ(गुच्छ)व्यक्तार्थजातां(ता)
सेयं मोक्षामृत ... फलासूक्तिमन्तु(गुञ्जु)प्रवाला ।

प्रत्यक्षानागममयमहान्यायमूला मनोज्ञा
टीकानीरं भवतु कृतिनां नन्दिनी षट्पदानाम्(?) ॥
(क्रूराः) कृतोऽञ्जलिरयं बालिरेष दत्तः
कोपं(कायो) मथा प्रहरना(तात्र)न्नपा(य)थाभिलापम् ।
अभ्यर्थये वितथन्नाक्क्षयपांसुवर्षै (र्षैः)
मा माविलोलहृत(लीकुरुत) कीर्तिनदीः परेषाम् ॥

Colophon:

इति + विरचितायां न्यायवार्त्तिकटीकायां पञ्चमोऽध्यायः ।

Subject: Nyāyavārttikatātparyaṭīka; 5th Adhyāya only.

Remarks:—The Ms. is in good condition. On the title page is given

हे पुस्तक + आणिले अर्बे ।

॥ न्यायतात्पर्यपरिशुद्धिः ॥

6000. NYĀYATĀTPARYAPARIŚUDDHIḤ.

Burnell's Catalogue No. 2811. Page 113. Right column. Substance—Paper. Size—12¼ × 4¾ inches. **Sheets**—40. Lines—15 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1760. Author—Udayanācārya. Incomplete. Printed.

Beginning:

श्रीगोपालाय नमः ।

ननु यदि प्रमेयं मुमुक्षुणा प्रतिपित्सितं तदुल्लङ्घ्य किमिति प्रथमतः प्रमाणमभिहितमित्यत आह । तच्चेति ।

End:

अनभ्यासज्ञेया श्रुतिविरहगर्भेषु लघुता
सुखग्राह्यान्मन्दैः कुसुमसुकुमारान् प्रथमतः ।
मनः श्रीमद्वाचस्पतिवचनविन्यासविसरात्
त्रसत्पद्याप्येतन्मुहुरिव मुहुर्निर्वृतमिव ॥

Colophon:

इत्याचार्यश्रीमदुदयनविरचितायां तात्पर्यपरिशुद्धौ प्रथमोऽध्यायः ।
संवत् १८५१ ।

Subject: Nyāyatātparyapariśuddhi; First Adhyāya.

Remarks:—The Ms. is in good condition. On the title page is given

हे पुस्तक + काशीदेशाहून आणिले अस्से ।

This Ms. was copied in Samvat 1851 or A D. 1794.

Udayana was the most famous logician and philosopher of the 10th century. His Lakṣaṇāvalī was composed in A. D. 984 and hence his date is certain. He is the author of Kusumāñjali and other works. The Nyāyavārttikatātparyaṭīkāpariśuddhi described above is a commentary on the Tātparyaṭīkā of Vācaspatimiśra.

The work has been edited along with Vardhamāna's commentary, Nyāyanibandhaprakāśa thereon, in the Bibliotheca Indica, new series Vol. 214.

॥ न्यायतात्पर्यपरिशुद्धिः ॥

6001. NYĀYATĀTPARYAPARISUDDHIH.

Burnell's Catalogue No. 2312. Page 183. Right column.

Substance—Paper. Size—$12\frac{1}{4} \times 4\frac{3}{4}$ inches. Sheets—44.

Lines—13 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1880. Author—Udayanācārya. Incomplete. Trisūtrī only. Printed.

Beginning:

मातः सरस्वति पुनः पुनरेष नत्वा
बद्धाञ्जलिः किमपि विज्ञपयाम्यवेहि ।
वाक्चेतसोर्मम तथा भव सावधाना
वाचस्पतेर्वचसि न स्खलतोप(य)थैते ॥

किञ्चाराध्य इत्यत्र विश्वपदेन संसारिचेतनवर्गो विवक्षितः । तस्यैव तदाराधकत्वात् विश्वेशान इत्यत्र समीहितफलसन्दोहस्तस्य भगवदेकाधीनत्वात्... ।

End:

व्यवस्थिता तां प्रत्येकमेकत्वादिति । द्वितीया संसृष्टविषयत्वादित्यर्थः ।

Colophon:

इति प्रथमाध्याये त्रिसूत्री समाप्ता ।

Subject: Nyāyatātparyapariśuddhi; First three sūtras of the first Adhyāya.

Remarks:—The Ms. is in good condition. On the title page is given

हे पुस्तक + आणिल असर्वे ।

॥ न्यायतात्पर्यपरिशुद्धिः ॥

6002. NYĀYATĀTPARYAPARIŚUDDHIḤ.

Burnell's Catalogue No. 2318. Page 118. Right column.

Substance—Paper. Size—12¾ × 4⅝ inches. Sheets—29. Lines—12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1500. Author—Udayanācārya. Complete. Printed.

Beginning:

अपक्षपातिने विश्वमज्ञानध्वान्तघातिने ।
नमः सर्वशरण्याय प्रमाणाय पिनाकिने ॥

संशोध्य दर्शितरसामनुरूपरूप-
टीकाकृतः प्रथम एव गिरो गभीराः ।
तात्पर्यतो यदधुना पुनरुद्यमो नः
श्रीवत्सवत्सलतयैवतयातु कापि(?) ॥

End:

अत्र प्रकृते स्वाकारमिति । अत्र चालीकपक्षवत् साधारणत्वमनुसन्धेयमिति भावः । शेषं प्रत्यक्षलक्षणकृतव्यवसायात्मकत्वादिति ॥

तात्पर्यटीका व्याख्यातम् (ता) ।

Colophon: (Sheet 43)

इति श्रीमदुदयनाचार्यकृतनिबन्धे द्वितीयोऽध्यायः संपूर्णः । इति श्री गोपीकान्ताय नमः । श्रीकृष्णाय नमः ।

Subject: Nyāyatātparyapariśuddhi; Second Adhyāya only.

Remarks:—The Ms. is in good condition. On the title page is given

हे पुस्तक + आणिलें असें ।

॥ न्यायतात्पर्यपरिशुद्धिः ॥

6003. NYĀYATĀTPARYAPARIŚUDDHIḤ.

Burnell's Catalogue No. 2314. Page 113. Right column.
Substance—Paper. Size—12¼ × 4¾ inches. Sheets—22.
Lines—15 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1190. Author—Udayanācārya. Complete. Printed.

Beginning:

श्रीरामानुजाय नमः ॥

विद्यासन्ध्योदयोद्रेकादविद्यारजनीक्षये ।
यदुदेति नमस्तस्मै कस्मैचिद्विश्वतस्त्विषे ॥

द्वितीये प्रमाणानि परीक्षितानि ; इहेदानीं कारणरूप प्रमेयषट्कं परीक्षते । तदेवाध्यायार्थः ।

End:

न शरीरादेः सकारणस्य कारणं विना क्रुमौ । नाप्यविनाशितां साधयामो येन विरोधः स्यात् । अपि तु प्रापणानुपपत्ति[प्रापणानुपपत्तिं] प्रसङ्गं क्रुमः । हेतूच्छेदानुपपत्तेरित्यभिप्रायवतोक्तवि…शानुपपत्तेरित्यर्थ इति ।

Colophon:

इत्याचार्यपण्डित श्रीमदुदयनकृतौ तात्पर्यपरिशुद्धौ तृतीयोऽध्यायः ।

Subject: Tātparyapariśuddhi; 3rd Adhyāya.

Remarks:—The Ms. is in good condition. On the title page is given

हे पुस्तक + आणिलें असें ।

॥ न्यायतात्पर्यपरिशुद्धिः ॥

6004. NYĀYATĀTPARYAPARIŚUDDHIḤ.

Burnell's Catalogue No. 2815. Page 113. Right column. Substance—Paper. Size—12¼ × 4¾ inches. Sheets—18. Lines—12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—750. Author—Udayanācārya. Incomplete. Printed.

Beginning:

यानासनाविनिर्मुक्तं सन्धिविग्रहवर्जितम् ।
विधूतसंशयद्वैतं निर्गुणं त्रियतिं नुमः ॥

तृतीयेऽध्याये कारणाख्यप्रमेये षट्कं परीक्षितम् । इहेदानीं कार्यरूपप्रमेयषट्कं क्रमप्राप्तं परीक्षते । तदेवाध्यायार्थः ।

End:

हेतुमसिद्धमपि कथं सिद्धवदाहेत्यत आह । अस्येति । साङ्कर्यं दूषयन् दिगित्यर्थ इति अर्थारोप इत्यर्थः । इत्येवमाकार इतिः । इत्येवमाकारज्ञानगम्य इत्यर्थः ।

Colophon:

इत्याचार्यश्रीमदुदयनकृतौ तात्पर्यपरिशुद्धौ चतुर्थोऽध्यायः ।

Subject: Nyāyapariśuddhi; 4th Adhyāya.

Remarks:—The Ms. is in good condition. On the title page is given:

हे पुस्तक + आणिले असें ।

॥ न्यायतात्पर्यपरिशुद्धिः ॥

6005. NYĀYATĀTPARYAPARIŚUDDHIḤ.

Burnell's Catalogue No. 2816. Page 118. Right column. Substance—Paper. Size—12½ × 4¾ inches. Sheets—15 Lines—12 to Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—734. Author—Udayanācārya. Incomplete. Printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ।

रहमा(दा)मतसंभेदौ चाकसूर्यानलेक्षणौ ।

नमामि गिरिजेशानौ यामिनीवासराविव ॥

इह विकल्पाबहुत्वेन जातिनिग्रहस्थानयोर्वादिप्रति-

बाधः ।

एतेषामेव पृथग्व्यवहर्तव्यतामात्रानुक्ततत्समुच्चयार्थस्व-

कार इति सर्वं निस्तरंगमिति ।

Colophon:

इति + पञ्चमोऽध्यायः समाप्तः । मितिभादौ वदि ६ लीप्पाहाथ

पव लवटनफा पथ है हरी आवीजा एककेया स... संवत्...

१८५१ ।

Remarks:—The Ms. is in good condition. It is dated Samvat 1851 or A. D. 1794.

॥ कारकपारिच्छेदः ॥

6006. KĀRAKAPARICCHEDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2246. Page 120. Right column.

Substance—Paper. Size—$8\frac{3}{4} \times 5$ inches. Sheets—6. Lines—18-20 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—270. Author—Rudrabhaṭṭācārya. Complete. Not Printed.

Beginning:

श्रीरस्तु ॥

चित्ते चिन्तामणिमिव राधारमणं तमाराध्य ।
श्रीरुद्रोऽतिदुरूहं विवेचयत्येष कारकव्यूहम् ॥

विभक्त्यर्थद्वारा क्रियान्वयि सत् क्रियानिमित्तं कारकम् । राज्ञः पुरुषो गच्छतीत्यत्र गमनप्रयोजकस्य राज्ञो वारणाय क्रियान्वयीत्यन्तम् । तत्र साक्षात्क्रियान्वयित्वं न ग्रामादेः परंपरयातदन्विताद्यन्वयित्वरूपमन्वयित्वं राज्ञोऽप्यतो विभक्त्यर्थद्वारेति । संबन्धस्य तु न क्रियायामन्वयः ॥

End:

अन्ये तु उत्पत्तिरेव सप्तम्यर्थः । * * यद्यपि मन्त्रक्रियार्थो क्रियान्तरार्थसामानाधिकरण्यं भासते । तत्र सप्तमीति शाब्दिकैर्व्याख्यातं । तथापि तत्र क्रियापदं धर्मपरम् । सामान्यवत्त्वे सति प्रत्यक्षगुणत्वात् इति प्रामाणिकप्रयोगानवबोध इति ध्येयम् ॥

Colophon:

इति श्रीन्यायवाचस्पतिरुद्रभट्टाचार्यकृतः कारकपरिच्छेदः समाप्तः ॥

Subject: Kārakapariccheda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Rudrabhaṭṭācārya, who had the title Nyāyavācaspati is the author of this pamphlet on Kārakavicāra.

॥ कारकपरिच्छेदः ॥

6007. KĀRAKAPARICCHEDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2264. Page 120. Right column. Substance—Paper. Size—$9\frac{1}{2} \times 4\frac{3}{4}$ inches. Sheets—14. Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—357. Author—Rudrabhaṭṭācārya. Complete. Not printed.

Beginning, end, colophon and subject—Same as No. 6006.

Remarks :—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ कारिकावली ॥

6008. KĀRIKĀVALĪ.

Burnell's Catalogue No. 2123. Page 122. Left column. Substance—Paper. Size—14×6 inches. Sheets—8. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—175. Author—Viśvanāthapañcānana. Complete. Printed.

Beginning :

नूतनजलधररुचये गोपवधूटीदुकूलचोराय ।

End :

तदेवौषधमित्यादौ सजातीयेऽपि दर्शनात् ॥ ६७ ॥

Colophon:

इति श्रीपञ्चाननभट्टाचार्यविरचितो भाषापरिच्छेदः समाप्तः ।

Remarks:—The Ms. is in excellent condition Alternate sheets are sulphurated.

Viśvanātha was the son of Vidyānivāsa Bhaṭṭācārya and younger brother of Rudrabhaṭṭācārya. His Bhāṣāpariccheda (containing the Kārikāvalī & the Muktāvalī) was composed in A. D. 1634. His other work is a vṛtti on the Nyāya sūtras. He was a contemporary of the famous Kāvīndrācārya of Benares. The work has been published with several commentaries by the Bālamanorama Press, Madras.

There are 12 copies, more (6009-20) of Karikāvalī in this library and they are given below in a tabular form.

KĀRIKĀVALĪ.

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves	No. of Lines per Page or sheet.	Script	Complete or otherwise.
6009	B. L. 10831a	Palm leaf.	$18 \times 1\frac{1}{2}$	6	9	Grantha.	Complete.
6010	B. L. 2306	Paper.	14×6	6	12	Devanāgarī.	„
6011	„ 2300	„	$9\frac{1}{4} \times 5$	10	11	„	„
6012	J. L. 866	„	$9 \times 4\frac{1}{2}$	10	10	„	„
6013	„ 867	„	$9\frac{3}{8} \times 4$	10	10	„	„
6014	„ 868	„	$9\frac{1}{4} \times 3\frac{3}{4}$	8	9 or 10	„	„
6015	S. S. 155	Palm leaf.	$15\frac{1}{2} \times 1\frac{3}{8}$	7	8	Telugu.	„
6016	B. L. 12298	Paper.	14×6	9	10	Devanāgarī.	„
6017	G. K. D. 292	„	$13 \times 4\frac{1}{2}$	7	10	„	„
6018	Not noticed by Burnell 15547	„	9×4	7	12	„	„
6019	B.L. 10498a	Palm leaf.	$15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$	7	8	Grantha.	„
6020	J. L. 869	Paper.	$10\frac{3}{4} \times 8\frac{1}{2}$	6	10	Devanāgarī.	Incomplete (wants end).

DETAILED REMARKS
on the
MSS. IN THE TABLE.

6009 The other work contained along with this is Muktāvalī.

6013 The colophon gives the owner of the Ms. as
घृकोपनाम्ना गङ्गाधरदीक्षित

6014 We find in the colophon that one Raṅgabhaṭṭa Bhaṭṭa-goswāmin is the owner of this Ms.

6015 The other works tied together with this are Muktāvalī and Śitikaṇṭhīyam.

6019 For other works contained here, vide remarks under No. 5134. Dr. Burnell has not noticed this work under No. 10498.

॥ मुक्तावली ॥

6021. MUKTĀVALĪ.

Not Noticed by B. L. Ms. No. 14500.

Substance—Paper. Size—14×6 inches. Sheets—61. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1500. Author—Viśvanāthapañcānana. Complete. Printed.

Beginning:

चूडामणीकृतविधुः वलयीकृतवासुकिः ।
भवोभवतु भव्याय लीलाताण्डवपण्डितः ॥

End:

तदेवेति । यदौषधं मया कृतं तदौषधमन्येनापि भिषजा

कृतमित्यत्रेति भावः ।

Colophon:

इति श्रीमन्महोपाध्यायविश्वनाथपञ्चाननभट्टाचार्य-कृतासिद्धान्तमुक्तावली समाप्ता ॥

Subject: Siddhāntamuktāvalī.

Remarks :—The Ms. is in excellent condition. Alternate sheets are sulphurated. 23 more copies of Muktāvalī in this library are tabulated below.

MUKTĀVALĪ.

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves	No. of Lines per Page or sheet.	Script.	Complete or otherwise.
6022	B. L. 10831b	Palm leaf.	$18\times1\frac{1}{2}$	38	9	Grantha.	Complete.
6023	„ 2299	Paper.	$9\frac{1}{2}\times5\frac{1}{4}$	70	12	Devanāgarī.	„
6024	J. L 870	„	$9\times8\frac{3}{4}$	140	6	„	„
6025	S. S. 15c	Palm leaf.	$10\times1\frac{1}{4}$	46	6 or 7	Telugu.	„
6026	„ 224	„	$9\frac{1}{2}\times1\frac{1}{2}$	47	10-12	Grantha.	Incomplete (wants end)
6027	J. L. 871	Paper.	$6\frac{1}{4}\times4$	14	10	Devanāgarī.	„ „
6028	N. S. 43	„	$12\frac{1}{4}\times4\frac{1}{4}$	12	12	„	„ (Pratyakṣa only wants end).
6029	J. L. 872	„	$9\frac{1}{2}\times4$	98	7	„	Incomplete; wants beginning: begins with diglakṣaṇa.
6030	N. S. 42	„	$9\times4\frac{1}{2}$	3	16	„	Incomplete: Fragment only.
6031	J. L. 873	„	$11\frac{1}{2}\times4$	56	8	„	„ Wants end; Fragment only.

6032-43	Mss. Nos. 14394-405	,,	$12 \times 5\frac{1}{4}$	46	9	,,	Printed copies of the work; all incomplete; locally printed in Tanjore.
6044	B. L. 2125	,,	14×6	25	,,	,,	Incomplete, up to Parāmarśa.

DETAILED REMARKS
on the
MSS. IN THE TABLE.

6022 The other work contained here is Bhāṣāpariccheda.

6024 The ower of the Ms. is Gangādhara Dīkṣita according to the colophon.

6025 For other works contained herewith vide No. 6012.

6028 The title page gives the owner of the Ms. as Nīlakaṇṭha Śāstry.

॥ सिद्धान्तमुक्तावलीव्याख्या ॥

6045. SIDDHĀNTAMUKTĀVALĪVYĀKHYĀ.

Not noticed by Dr. Burnell; Ms. No. 14499

Substance—Paper. Size—14×6 inches. Sheets—188. Lines—10 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—4000. Author—Mahādeva & Dinakara. Complete. Printed.

Beginning:

लक्ष्मीपादयुगं प्रणम्य पितरं श्रीबालकृष्णाभिधं

भारद्वाजकुलाम्बुधौ विधुमिव श्रीगौरवाख्याम्बुजात् ।

ज्ञात्वाशेषमतं मितेन वचसा सिद्धान्तमुक्तावली-

गूढार्थांस्तनुते यथामति महादेवः परेषां कृते ॥ १ ॥

End:

भानुं प्रणम्य + सुधियां मुदेऽस्तु ।

मुक्तावली + विबुधप्रियः ॥

Colophon:

इति श्रीभरद्वाजकुलप्रसूतबालकृष्णभट्टाचार्यसुतमहादेवसूरिणा विर-
चितकारिकावलीटीका मुक्तावलीव्याख्या दिनकरभट्टीया समाप्ता ॥
शक १७३४ अंगिरोनामसंवत्सरश्रावणकृष्णसप्तम्यां महाराजाधि-
राजशरभेन्द्राज्ञया गुण्डुभट्टनाम्ना लिखितोऽयं ग्रन्थः ॥

Subject: Dinakarī, a commentary on the Muktāvalī.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Dinakara belongs to the 18th century. This commentary of his on the Bhāṣāpariccheda of Viśvanātha is called Dinakarī. The whole of Dinakarī was not written by him. His father wrote it up to Upamāna and as a dutiful son he completed it.

This commentary is designated by several names. In the first sheet of 6045, it is called Dinakarabhaṭṭīya, Muktāvalīprakāśa & Bhāvaprakāśa. In the colophon it is called as Pradīpikā also.

The colophons invariably give the name of Mahādevabhaṭṭa son of one Bālakṛṣṇa, as the author of this commentary. The work has been published by the Bālamanoramā Press, Madras. The Ms. is dated 1812 A. D.

9 other Mss. representing this same work are given below in a table.

DINAKARĪ.

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves	No. of Lines per Page or sheet.	Script	Complete or otherwise.
6046	S. S. 163	Palm leaf.	$16 \times 1\frac{3}{8}$	141	7 or 8	Telugu.	Complete.
6047	B. L. 12535	Paper.	$12\frac{1}{2} \times 6\frac{1}{2}$	99	10	Devanāgarī.	Incomplete; Pratyakṣa pariccheda only.
6048	N. S. 17	„	$12\frac{1}{2} \times 4\frac{3}{4}$	25	12	„	Incomplete; Up to Anumānapariccheda.
6049	S. S. 167	Palm leaf.	$17\frac{1}{2} \times 1\frac{3}{8}$	99	10 or 11	Grantha.	„ Wants end.
6050	N. S. 44	Paper.	$11 \times 4\frac{1}{4}$	55	8	Devanāgarī.	„ Up to parts of Anumānapariccheda.
6051	S. S. 166	Plam leaf.	$16\frac{1}{4} \times 1$	24	5 or 6	Telugu.	Fragmentary; Wants beginning & end.
6052	B. L. 12336	Paper.	12×6	24	10	Devanāgarī.	Incomplete; Anumāna only.
6053	„ 2333	„	$12\frac{1}{4} \times 6\frac{1}{2}$	22	10	„	„ Upamāna & Śabda
6054	„ 2126	„	14×6	55	10	„	„ Wants beginning (Guṇapariccheda only)

DETAILED REMARKS

on the

MSS. IN THE TABLE.

6046 The other works contained herein are:—

1. A single sheet, fragmentary, treating about Anumāna.
2. 5 Sheets, Fragmentary, of a commentary on the Dinakarīya.
3. 24 sheets of fragments of another commentary on the Dinakarīya.

6048 The title page gives the owner as Nīlakaṇṭha Śāstry, son of Pañcanādārya.

6050 This Ms. also belongs to Nīlakaṇṭhaśāstry. The title page of this mentions Sundara Dīkṣita as his father-in-law.

6051 For other works herein attached, vide No. 6030.

6054 The scribe has this verse in the end of this Ms:—

वर्षे प्रमाथ्यां च ऋतौ च वर्षे पक्षेऽसिते यजुन(?)वासराय (रे च) ।
श्री श्रीनिवासात्मजकृष्णनाम्न(म्ना) व्यलेखि मुक्तावलिपाञ्चिका च(केयं) ॥

॥ सिद्धान्तमुक्तावलीप्रकाशिकाव्याख्या—तरङ्गिणी ॥

6055. SIDDHĀNTAMUKTĀVALĪ-PRAKĀŚIKĀVYĀKHYĀTARAṄGIṆĪ.

S. S. Collection No. 161. Substance—Palm leaf. Size—16×1⅛ inches. Leaves—89 (51+38). Lines—7 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—2000. Author—Rāmarudraḥ. Incomplete. Up to Anumāna only. Printed.

Beginning:

अविघ्नमस्तु ।

तातस्य तर्कसरसीरुहकाननेषु
रामेश्वरस्य तरणेश्चरणौ प्रणम्य ।
श्रीरामरुद्रसुकृतिः कृतिनां हिताय
लीलावशात्किमपि कौतुकमातनोति ॥ १ ॥

सिद्धान्तमुक्तावलीव्याख्यां चिकीर्षुर्महादेवः प्रारिप्सितग्रन्थविघ्नविघाताय कृतं तातनमस्काररूपं मंगलं शिष्यशिक्षार्थं ग्रन्थे निबध्नाति ।

End:

न चेति । शक्तिग्रहः स्यादिति नाद्यबोधात्मकशक्तिग्रहः स्यादित्यर्थः । तादृशशाब्दबोधोत्पत्तावपि गोसादृश्यस्य गुरूक्तत्वेन तत्र गवयपदवाच्यतावच्छेदक.......
बाधितत्वात् बाधितार्थविषयत्वेन तस्य भ्रमत्वात् न ततो विषयसिद्धिरिति समाधत्ते ।

Colophon: (Leaf No. 36)

इति तरंगिण्यामनुमानखण्डः समाप्तः ।

Subject: Muktāvalīprakāśikāvyākhyā, known as Taraṅgiṇī.

Remarks :—The Ms. is in a fairly good condition. On the side margin of the first page is given नारायणस्य पुस्तकम् ।

This work of Rāmarudra is a commentary on the **Prakāśa** of Dinakara. Rāmarudra wrote his Taraṅgiṇī up to the शब्दपरिच्छेद only. The work has been published by the **Bālamanoramā Press, Madras.**

॥ सिद्धान्तमुक्तावलीव्याख्या—प्रभा ॥

6056. SIDDHĀNTAMUKTĀVALĪVYĀKHYĀ —PRABHĀ.

S. S. Collection No. 218. Substance—Palm leaf. Size—$15\frac{1}{2} \times 1\frac{3}{8}$ inches. Leaves—16+85+59=160. Lines—8 to a Page. Script—Telugu and Grantha. No. of Granthas—4000. Author—Rāyanarasimha. Incomplete. Up to Ākāśagrantha. Printed.

Beginning:

कामाक्षीपदपाथोजे जप्त्वा मुक्तालीप्रभा ।
श्रीरायनरसिंहाख्यपण्डितेन चिकीर्ष्यते ॥

तत्र प्रारिप्सितग्रन्थसमाप्तिविरोधिविघ्नव्यूहविध्वंसन-विचक्षणां परमेश्वरप्रार्थनामादौ निबध्नाति ॥ चूडामणी-कृतेति ॥

End :

कर्णशुष्कलीभेदादिति । तथा च तत्तत्पुरुषीयकर्णश-ष्कुल्यवच्छिन्नाकाशस्य तत्तत्पुरुषश्रोत्रत्वादिति भावः ॥ * स्वतन्त्रास्तु (मृदङ्गादीनामेव गुणशब्दः)

Subject: Siddhāntamuktāvalīvyākhyā otherwise known as Prabhā. Up to the आकाशग्रन्थ ।

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. There are a few fragmentary leaves at the beginning and end.

The author of this commentary called प्रभा on the Muktāvalī is one Nṛsimhaśāstry of Kāñcī. He is the same as the author of the नृसिंहप्रकाशिका a commentary on the Tarkasaṁ-

grahadīpikā. He is also the teacher of Paṭṭābhirāmaśāstrin the author of a ṭīkā on Muktāvalī. Nṛsimha has refuted the views of Dinakara in various places and has given new interpretations to ancient texts. He lived in the 19th century A.D.

The work has been published by the Bālamanoramā Press, Madras.

॥ खण्डनखण्डः ॥

6057. KHANDANAKHANDAH.

Burnell's Catalogue No. 10966. Page. 121 Right column. Substance—Palm leaf. Size—15×1¼ inches. Leaves—93. Lines—8 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—1860. Author—Śrī Harṣa Incomplete. Wants begining. Not printed.

Beginning:

तथा व्यवहारिभिरेव कथाप्रवर्त्यतामिति । अन्यथा स्तुतिप्रमाणानीति मतमस्यास्वारोप्य यदिदं भवता दूषणमुक्तम् तदपि प्रवृत्तायां कथायामिदं दूषणमुक्तम् । किं प्रमाणादीनां सत्त्वमभ्युपगम्योभाभ्यां वादिभ्यां प्रवर्तितायां कथायाम् उतासत्त्वमभ्युपेत्यार्थैकेन सत्त्वमपरेण चासत्त्वमङ्गीकृत्य । नाद्यः । अभ्युपायप्रमाणादिसत्त्वं प्रति एतादृक्पर्यनुयोगानवकाशाद्द्वितीये च स्वतोऽप्यापत्तेः न तृतीयः । तथैव कथान्तरस्यापि प्रसक्तेः । उभयाभ्युपगमानुरोधित्वाच्च ।

End:

एवं तर्हि विप्रतिपत्त्यनुगुणप्रमेयान्तरव्यतिक्रममप्यु-द्भावयेदेव । अन्यथा विप्रतिपत्तिव्यतिक्रममप्युपेक्षेत । न खलु...विशेषः । न चैकपुरुषार्थानुगुणाङ्गाङ्गिभावव्यव-स्थितपदार्थजातव्युत्पादनादन्यच्छास्त्रं नाम स्यात् । क्षणिकत्वस्वीकारेऽपि तदनुगुण......... ।

Colophon: (Leaf No. 87)

इति खण्डनखण्डे प्रमाण तदाभास खण्डनः प्रथमः परिच्छेदः ।

हरिः ॐ ।

Subject: Khaṇdanakhaṇdana. I & II Paricchedas.

Remarks:—The Ms. is in a decaying condition. This Ms. breaks in the middle of the Second Pariccheda.

This Ms. represents two Paricchedas of the magnum opus of the poet and philosopher Śrī Harṣa, the author of the Naiṣadha, who flourished in the second half of the 12th century A. D. The colophon says that the pariccheda deals with Pramāṇas and Pramāṇābhāsas.

The Khaṇḍanakhaṇḍakhādya of Śrī Harṣa is a refutation of the Nyāya doctrines. It finally establishes 'Anirvacanīyatā'.

The work has been edited in the Chowkāmbā Sanskrit Series, by Dr. G. Jhā M.A. in 14 Vols.

॥ तत्त्वचिन्तामणिः ॥

6058. TATTVACINTĀMAṆIḤ.

Burnell's Catalogue No. 2199. Page 114. Left column. Substance—Paper. Size—12½ × 6 inches. Sheets—332. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—13280. Author—Gaṅgeśopādhyāya. Complete. Printed.

Beginning:

गुणातीतोपीशस्त्रिगुणसचिवस्त्र्यक्षरमय-
त्रिमूर्तिर्यस्सर्गस्थितिविलयकर्माणि तनुते ।
कृपापारावारः परमगतिरेकस्त्रिजगतां
नमस्तस्मै कस्मैचिदमितमहिम्ने पुरभिदे ॥

इह खलु सकलशिष्टा एकवाक्यतयाभिमतकर्मारम्भसमये तत्समाप्तिकामा मङ्गलमाचरन्ति ।

End:

ऐतिह्यञ्चाप्तोक्तत्वे शब्द एवान्तर्भूतमर्थापत्त्यनुपलब्ध्योस्तु यथायथमन्तर्भावः प्रागेव चिन्तितोऽतः सिद्धं चत्वारि प्रमाणानीति । अत उपरमते ।

Colophon:

इति उपसर्गवादः । इति मिश्रश्रीमहोपाध्याय गङ्गेश्वरविरचिते तत्त्वचिन्तामणौ शब्दखण्डः समाप्तः । इदं पुस्तकं श्रीतुलजेन्द्रसूनु श्रीशरभेन्द्रमहीपालाख्य(ज्ञ)या लेखकरामभट्टेन लिखितम् । शक १७८१ प्रमाथिनामसंवत्सर माघशुद्धप्रतिपदा भानुवारीं ग्रन्थसंपूर्ण लिहिलें असें ।

Subject: Tattvacintāmaṇi.

Remarks:—The Ms. is in excellent condition. Alternate sheets are sulpharated. This Ms. is dated Śaka 1781 (i.e.) 1859 A. D.

With Gaṅgeśopādhyāya, begins the so-called school of Navya Nyāya. Gaṅgeśopādhyāya, known as Gaṅgeśvara also, was a Maithila Brāhmaṇa.

The Tattvacintāmaṇi of which he is the author should have been composed after Śrī Harṣa, the author of the Khaṇḍana-khādya who flourished about 1189 A. D. The thirteenth century is probably the date of the author.

The work has been published in the Bibliothica Indica series, and 'the Pandit' along with its various commentaries. It has been published by the Chowkhāmbā Press, along with Dīdhiti and Gadādharī.

There are 28 Mss. more of this same work and they are given here below, in a table.

TATTVACINTĀMAṆIḤ.

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves	No. of Lines per Page or sheet.	Script.	Complete or otherwise.
6059	B. L. 2200	Paper.	12×5	295	11	Devanāgarī.	Complete.
6060	,, 10835	Palm leaf.	$17\frac{1}{4}\times1\frac{1}{2}$	303	8	Grantha.	,,
6061	,, 10836	,,	$18\frac{1}{2}\times1\frac{1}{2}$	256	8	,,	,,
6062	,, 2260	Paper.	10×4	16	10	Devanāgarī.	Prāmāṇyavāda only.
6063	,, 10837	Palm leaf.	16×1	92	6	Grantha.	Pratyakṣa.
6064	,, 10839	,,	$17\times1\frac{1}{2}$	78	8	Telugu.	,,
6065	J. L. 874	Paper.	$10\frac{1}{4}\times4\frac{1}{2}$	80	14	Devanāgarī.	,,
6066	S. K. 23	,,	$11\frac{1}{4}\times4\frac{3}{4}$	90	11	,,	,, Fragment only.
6067	B. L. 2169	,,	14×6	108	11	,,	Anumāna.
6068	Ms. No. 14491	,,	$9\frac{1}{2}\times4$	16	10	,,	,, Fragment; wants end.

6084	,, 10845	Palm leaf.	16×1¼	124	8	Grantha.	,, Complete.
6085	Ms. No. 14496	Paper.	10×4½	21	13	Devanāgarī.	,, Wants beginning and end.
6086	J. L. 875	,,	11½×4½	72	9	,,	,, Up to Apūrvavāda.

DETAILED REMARKS

on the

MSS. IN THE ABOVE TABLE.

6061 Colophon:

शुभमस्तु ।

धीराः कुशाग्रमतयो भवतः प्रणम्य
मौलौ निधाय करवारिरुहौ समाह ।
वाणी यदर्थरहितापि विश्रृङ्खलापि
सानुग्रहेण हृदयेन विलोकनीया ॥

महासूयाहताक्षाणां मणिरेषा न शोभते ।
तथापि हृदये बद्धा सुदृशो यान्त्वलङ्कृतिम् ॥

6077 The colophon says that one born in the family of उपाध्याय(गङ्गेशोपाध्याय) and son of ईश्वर wrote the Ms.

6078 Do Do

6082 On the title page is given that the Ms. was written at the bidding of king Śarabhoji.

6084 Two incomplete verses in the colophon give the names of 2 persons as the copyists of the several chapters of the Cintāmaṇi. One of them is Saccidānandayogin.

॥ तत्त्वचिन्तामणिव्याख्या—आलोकः ॥

6087. TATTVACINTĀMANIVYĀKHYĀ ĀLOKAH.

Burnell's Catalogue No. 2171. Page 117. Right column.

Substance—Paper. Size—11 × 5 inches. Sheets—489. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—12250. Author—Jayadeva. Complete. Printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥

वक्त्राणि पञ्च कुचयोः प्रतिबिम्बितानि
दृष्ट्वा दशाननसमागमसंभ्रमेण ।
भूयोऽपि शैलपरिवृत्तिभयेन गाढ-
मालिङ्गितो गिरिजया गिरिशः पुनातु ॥

अधीत्य जयदेवेन हरिमिश्रात्पितृव्यतः ।
तत्त्वचिन्तामणेरित्थमालोकोऽयं प्रकाश्यते ॥

प्रसङ्गान्मङ्गलस्य समाप्तिहेतुत्वं व्यवस्थापयितुं भूमिकामारचयति । इहेति ॥

End:

॥ अथवेति ॥ अत्रापि प्रमाणान्तरकल्पनागौरवमूलमत एव समयाधीनप्रवृत्तिकत्वं यदेवं विभिन्नं समभिव्याहारमित्यनुसहकारितावच्छेदकत्वेनोक्तं तदेव विभाजकोपाधित्वेनोच्यतामतो न विभागव्याघात इत्यपि निरस्तम् । सप्रमाणभेदानुगमगवेषणादिति ॥

Colophon:

इति महोपाध्यायसंमिश्रश्रीजयदेवविरचितः शब्दप्रकाशपरिच्छेदः
समाप्तः ॥ शुभमस्तु ॥ कृष्णार्पणमस्तु ॥

Subject: Tattvacintāmaṇivyākhyā, Āloka. Pratyakṣa, Anumāna and Śabda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Jayadeva was otherwise known as Pakṣadharamiśra. He too was a native of Mithilā, having been born in the district of Darbhanga. His father was Mahādeva and mother Sumitrā. His paternal uncle Harimiśra was also his teacher. His commentary on the Tattvacintāmaṇi is known as Āloka. This author is identical with the authors of the Candrāloka and the Prasanna Rāghava.

This manuscript represents completely the first three khaṇḍas of his Āloka. Part of this work is available in print having been published in the Bibliotheca Indica, New Series Vol. 98.

॥ तत्त्वचिन्तामणिव्याख्या—आलोकः ॥

6088. TATTVACINTĀMANIVYĀKHYĀ ĀLOKAH.

J. L. Collection No. 879. Substance—Paper. Size—12¼ × 5 inches. Sheets—42. Lines—12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—2000. Author—Jayadeva. Incomplete. Wants beginning & end. Printed.

Beginning:

...अस्वरसादाह । किञ्चेति । विशेषेति । एवकारोऽप्यर्थः । तथा चोपजीव्यतयाऽलक्ष्यकत्वात्पिचादिरनुगमकतया लाघवाद्विशेषादर्शनमित्युभयमपि दोष इति भावः ॥

End:

न च काकादेरपि प्रत्याय्यव्यावृत्तिसमानाधिकरण-

त्वादतिव्याप्तिः । समानाधिकरणत्वेन सामानाधिकरण्यनियमस्य विवक्षणात् । न च प्रतीयमानादेव दृत्तगृह.... ।

Subject: Tattvacintāmaṇyāloka. A fragment.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ तत्त्वचिन्तामणिव्याख्या—आलोकः ॥

6089. TATTVACINTĀMAṆIVYĀKHYĀ ĀLOKAḤ.

Burnell's Catalogue No. 10868. Page 117. Right column. Substance—Palm leaf. Size—$17\frac{1}{4} \times 1\frac{1}{2}$ inches. Leaves—140 (12-18 & 46 to 55 are missing out of 167). Lines—7 or 8 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—4000. Author—Jayadeva. Pratyakṣa only. Incomplete. Printed.

Beginning—Same as No. 6807

End:

ननु सर्वेण लक्षणेन दण्डादिः संगृह्यते । तच्चासंगतम् । दण्डिनोऽप्यदण्डतया भेदाभेदानङ्गीकारे तद्व्यावृत्तेस्तत्राभावेन तस्य तदबोधकत्वादिति चेत् सत्यं दण्डात्यन्ताभाववर्जितान्यसमाख्यावृत्तेस्तेन बोधनात् । अत एव सत्यपि दण्डे पाकरक्तश्याम इति बुद्धिर्यथार्था । अदण्डव्यावर्तिका च । पाकरक्तश्यामबुद्धेरप्येवमेवान्यव्यावर्तकतया विशेषणत्वमिति दिक् ।

Colophon:

इति प्रत्यक्षपक्षधर........ ...... ।

Subject: Tattvacintāmaṇivyākhyā, Āloka. Pratyakṣa Khaṇḍa only.

Remarks :—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ तत्त्वचिन्तामणिव्याख्या—आलोकः ॥

6090. TATTVACINTĀMAṆIVYĀKHYĀ ĀLOKAḤ.

J. L. Collection No. 880. Substance—Paper. Size—12¼ × 5 inches. Sheets—21. Lines—9-12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas— 1000. Author—Jayadeva. Incomplete. Pratyakṣa. Wants end. Printed.

Beginning—Same as No. 6087.

End:

भवतु वा । तद्विषयितामात्रेण निवर्तकता । तर्हि किमपराद्धं व्यवसायेन । विशेषादर्शनमूलकत्वात् स न तथेति प्रतिपादि.... । तदा प्रामाण्यनिश्चयोत्तरार्थनिश्चयोऽपि विशेषादर्शनमूलकः कथं तदपनोदकः कथं वा प्राथमिक.... ।

Subject: Tattvacintāmaṇyāloka. Pratyakṣakhaṇḍa.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ तत्त्वचिन्तामणिव्याख्या— आलोकः ॥

6091. TATTVACINTĀMANIVYĀKHYĀ ĀLOKAH.

Burnell's Catalogue No. 2170. Page 117. Right column. Substance—Paper. Size—13 × 3½ inches. Sheets—

107 (2-108). Lines—8 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—2600. Author—Jayadeva. Incomplete. Pratyakṣa. Wants beginning & end. Printed.

Beginning:

...वक्रतो नान्वयगम्यान् न व्यतिरेकगम्येति साध्यद्वयं न च हेतोर्द्वितीयमात्रतया प्रथमसाध्ये हेत्वलाभः । न हि वयं विनापि मङ्गलमित्यादिना ग्राहक....हेयेनैकतरसाध्यमात्रविषयतया हेतोः... ।

End:

एवञ्च.... पूर्वोक्तमेवमवच्छेदकत्वगर्भं । तन्मनसिकृत्य लक्षणान्तरमाह ॥ यद्चिनोति(?) ॥ योग्याभावबुद्धिविपर्यय इति मते उपनीतेन्द्रियसंनिकर्षार्थविशिष्टधीविषय इति प्राचीनमतेन प्रमनिध्याप्तिरिति(?)मतभेदाशयेनेति भावः । ननु यदन्वितरा... ।

Subjcet: Tattvacintāmaṇivyākhyā, Āloka. Pratyakṣa only.

Remarks:— The Ms. is in a fairly good condition.

॥ तत्त्वचिन्तामणिव्याख्या—आलोकः ॥

6092. TATTVACINTĀMAṆIVYĀKHYĀ ĀLOKAḤ.

Burnell's Catalogue No. 10869. Page 117, Right column. Substance—Palm leaf. Size—15 × 1½ inches. Leaves—119. Lines—7 or 8 to a Page. Script—Telugu. No. of Granthas—4680. Author—Jayadeva. Incomplete. Anumāna only. Printed.

Beginning:

अमुष्मिन्नेतावानपरिचिततत्त्वार्थगहने

प्रसङ्गो मे यद्यप्यहह परिहासैकफलकः ।

तथापि श्रीगौरीपरिवृढवरो.........

(न)भग्ना भक्तिश्चेत्कथय किमशक्यं त्रिजगति ॥

अनुमानपरिच्छेदे तत्त्वचिन्तामणेरयम् ।

पितृव्यहरिमिश्रोपदिष्टो भावः प्रकाश्यते ॥

प्रत्य....तल्लक्षणानन्तरमनुमानलक्षणं क्रियत इत्याह ॥

अथेति ॥

End:

...दुःखप्रागभावसहावृत्तित्वं दुःखविशेषणं न ध्वंस-विशेषणं न चैवमातिव्याप्तिशङ्कान्त्यप्रागभावसमानकालत्वादुपान्त्यस्येति भावः । असौ दुःखध्वंसो न तु प्रकृतः । तस्यातीतादौ च भावेन एकत्वसंभवादित्यवधेयामिति ।

Colophon:

इति महोपाध्यायसंमिश्र श्रीजयदेवविरचितोऽनुमानप्रकाशः संपूर्णः ॥

Subject: Tattvacintāmaṇivyākhyā, Āloka—Anumāna-khaṇḍa.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ तत्त्वचिन्तामणिव्याख्या—आलोकः ॥

6093. TATTVACINTĀMANIVYĀKHYĀ ĀLOKAH.

Burnell's Catalogue No. 10865. **Page** 117. **Left column.**

Substance—Paper. Size—18×3 inches. Sheets—220. Lines—8 to a Page. Script—Bengali. No. of Granthas —8000. Author—Jayadevaḥ. Incomplete. Printed.

Subject: Tattvacintāmaṇivyākhyā, Āloka.

Remarks:—The manuscript is in a fairly good condition and contains only pratyakṣa and Anumāna. It wants beginning and end and is in much disorder. The text is written on long slips of thick paper arranged in the shape of a palm leaf manuscript. The script used is Bengali.

॥ आलोकटीका ॥

6094. ĀLOKAṬĪKĀ.

J. L. Collection No. 881. Substance—Paper. Size—12¼×5 inches. Sheets—55. Lines—12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1300. Author—?. Incomplete. Wants end. Not printed.

Beginning:

ॐ नमो महागणपतये नमः ।

॥ वक्त्राणीति ॥ कुचयोः प्रतिबिम्बितानि पञ्च वक्त्राणि दृष्ट्वेत्यन्वयः । प्रतिहतवक्षप्रत्य(?)त्वमत्र प्रतिबिम्बः । प्रतीघात एव कुचयोरिति सम्बन्धित्वेऽन्वेति । पदार्थैकदेशत्वेऽप्याकांक्षावैचित्र्यात् ।

End:

तत्र ये विध्यर्था कार्येऽन्वयाहतः पक्षो यद्विधिरिति ।

इत्थञ्च विध्यर्थत्वेन द्वयोरनुगमान्नोक्तदोषः, इष्टसाधनत्वं वेति तु स्वरूपकथनं । ननु तद्रूपेण पक्षे प्रवेशः इष्टसाधनत्वमिति प्राभाकरैकदेशिमते कार्यत्वं कृतिसाध्यत्वम् । न च गुरुनये कार्यम् ।

Subject: Tattvacintāmaṇyālokaṭīkā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. The author of this ṭīkā on Āloka is not known.

॥ तत्त्वचिन्तामण्यालोकव्याख्या—स्फूर्तिः ॥

6095. TATTVACINTĀMANYĀLOKAVYĀKHYĀ SPHŪRTIH.

Burnell's Catalogue No. 10849. Page. Left column. Substance—Palm leaf. Size —17 × 1¾ inches. Leaves—189. Lines—7 to a Page. Script—Telugu. No. of Granthas—7120. Author—Agnihotrabhaṭṭa. Incomplete. Wants end. Not Printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥

दासोऽहं सदयावलोकनसुधासारेण लोकत्रया-
धारेणानुगृहीतवर्धितरुमा(?)धारेण मां पोषय ।
इत्युच्चैर्वचनैर्द्विजोऽनुजनुषे सद्योद्यतारि(?)श्छिन्नं
लङ्कानायकलालितां रघुवरो यस्तत्र....भीष्टदम् (?) ॥

श्रिताखिलाशर्मनिवृत्तिदर्शी
.. मुदेदाङ्कयभासुराङ्गः ।
ददात्यपारप्रतिपत्तिभव्यः
पतञ्जलिः पातु विचित्रमूर्तिः ॥

दुर्गण्डनृसिंहाख्यं नत्वा देशिकमादरात् ।
श्रीकालहस्तिगज्वानं भावुकं गुरुमाश्रये ॥

श्रीद्वादशाहाध्वरिणो भवान्यां
कृतावतारो निखिलागमज्ञः ।
श्रीमान् मणेः पक्षधरस्य टीकां
व्याख्याति विद्वत्प्रमुदेऽग्निहोत्रः ॥

आस्तां केवलदूषणोद्धृतिपरा व्याख्या तथा पाठतो
ग्रन्थार्थप्रतिपादनैकनिरता चान्यापि तिष्ठत्वलम् ।
अस्त्वन्योऽप्यनपेक्षितार्थविवृतौ दक्षोद्यशिक्षावता(?)
मध्यो मामक उद्यमस्तु विदुषस्सन्तोषयेदादृतः ॥

मीमांसान्यायभाष्यादिमांसलोद्बोधशालिना ।
वितन्यतेऽग्निहोत्रेण स्फूर्तिरालोकगा मणेः ॥

संतो विचार्य मद्ग्रन्थं दूषयेयुर्यदि स्वयम् ।
तथापि यत्नः सार्थो मे कुतो दोषः क नो भवेत् ॥

गुणातीत इति मूलं। पुरभिदे पुरनामकदैत्यभेत्रे त्रय-
स्मयादि पुरत्रयभेत्रे वा । न तु इति स्वाभीष्टशिवलीलावि-
ग्रहादपेतपरमात्मनमस्कारो दर्शितः ।

End:

इदश्चेति प्रत्यक्षसंसर्गग्रहविरहस्य प्रत्यक्षभ्रमत्वाभ्युपगमान्न विरोध इति भावः। नन्वेवं भ्रान्तानुमितिहेत्वसंसर्गग्रहस्य तदनुमितिस्थानीयत्वात्।

Subject: Tattvacintāmaṇyālokavyākhyā otherwise known as Agnihotrabhaṭṭīya.

Remarks:—The Ms. is in a decaying condition. There are two broken leaves at the end dealing with the same subject.

The author of this commentary on Jayadeva's Āloka calls himself Agnihotra Bhaṭṭa, son of Dvādaśāhādhvarin and Bhavānī. He also mentions Śrī Durgaṇḍa Nṛsimha and Śrīkālahastiyajvan as his teachers. Evidently he is a South Indian, probably of the 18th century A. D.

The work is noticed by Dr. Burnell in the errata.

॥ तत्त्वचिन्तामण्यालोकव्याख्या–स्फूर्तिः ॥

6096. TATTVACINTĀMAṆYĀLOKAVYĀKHYĀ SPHŪRTIḤ.

Burnell's Catalogue No. 2271. Page 117. Right column. Substance—Paper. Size—12 × 5¼ inches. Sheets—135. Lines—11 or 12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—4800. Author—Agnihotrabhaṭṭa. Incomplete. Not printed.

Beginning:

तत्त्वचिन्तामणिन्यायपरिच्छेदेऽतिगह्वरे ।
अग्निहोत्रो वितनुते ह्यालोकस्फूर्तिमञ्जसा ॥

जयदेववचोवार्धिदुस्तरो यद्यपि स्वयम् ।
तथापि लीलया रामसेतुना तीर्यते मया ॥

अथशब्दस्य प्रारम्भमङ्गलानन्तर्यादयोऽनेकार्थाः । तत्रोच्चारणद्वारमङ्गलाचरणं प्रयोजनरूपार्थः उच्चार्यमाणाथशब्दस्यैव मङ्गलत्वात् । "ॐकारश्चाथशब्दश्च" इति स्मृतेः प्रारम्भादयस्त्वभिधेयार्थाः । अत एवार्थान्तरपरेणाप्यथशब्देन तत्र तत्र मंगलाचरणम् । अन्यथा सकृदुच्चारितशब्दस्य वृत्तिद्वयविरोधेन तदनुपपत्तेः । अत एव निपातार्थव्याख्याने मंगलार्थे अथ परस्मैपदानीत्युदाहृतम् । न च तत्र मंगलस्याभिधेयत्वेऽन्वयो युज्यते । तदुक्तं वार्त्तिके । 'माङ्गल्यमादावुपदर्शनीयम्' इत्याग्रहो यद्यथशब्द एष संश्रूयमाणः प्रथमं हि शङ्खध्वानादिवन्मंगलमातनोत्विति । अत्राथशब्दोऽर्थत आनन्तर्यवाचकोऽपि श्रुत्या मंगलप्रयोजनो भवति शङ्खध्वानादिवदिति ॥ तदर्थ इति तदिह विवक्षितमर्थमाह । तल्लक्षणानन्तरमिति ।

End:

ननु साध्ये द्रव्यपदं व्यर्थं । द्रव्येऽद्रव्यसमवायप्रसं-

गाभावादित्याह । इति द्रष्टव्यमिति । तादृशार्थस्फुर-
णायैव तदुपादनादिति भावः ॥ यतो वेति ॥ विपक्षे
बाधकाभावेन उपाधेः साध्य...कत्वेनाग्रहादित्यर्थः ।

Subject: Tattvacintāmanyālokavyākhyā otherwise known as Agnihotrabhaṭṭīya

Remarks:--The Ms. is in a fairly good condition.

॥ तत्त्वचिन्तामण्यालोकव्याख्या–स्फूर्तिः ॥

6097. TATTVACINTĀMANYĀLOKA-VYĀKHYĀ—SPHŪRTIH.

Not Noticed by Burnell Ms. No. 15548.

Substance—Paper. Size—14 × 6 inches. Sheets—67. Lines—12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—2370. Author—Agnihotrabhaṭṭa. Incomplete. Not printed.

Beginning—Same as No. 6096

End:

यथारोप्यसंबन्धघटितप्रतियोगिवैयधिकरण्यं तत्प्रति-
योगितावच्छेदकत्वे ग्राह्यसंबन्धेन वह्नित्वसाध्यतावच्छेद-
केनास्ति आरोप्यसमवायसंबन्धेन तदभावस्य प्रतियो-
गिव्याधिकरणतया तद्ध(?)रितवैयधिकरण्यप्रतियोगिता-
वच्छेदकस्यैव सत्वात् संयोगावच्छिन्नघटा... ।

Subject: Tattvacintāmaṇyālokavyākhyā, Sphūrti.

Remarks: —The Ms. is in a fairly good condition.

॥ आलोकदीपिका ॥

6098. ĀLOKADĪPIKĀ.

Burnell's Catalogue No. 2239. , Page 117. Right column. Substance—Paper. Size—$10\frac{3}{4} \times 4$ inches. Sheets —293. Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—8960. Author—Mādhavamiśra. Complete. Anumāna only. Not printed.

Beginning:

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ प्रत्यक्षानन्तरमिति ॥ न च

" सप्रसंग उपोद्घातो हेतुतावसरस्तथा ।
निर्वाहकैककार्यत्वे षोढासङ्गतिरुच्यते ॥ "

इति सङ्गतिविभाजकेनोद्देश्यस्य सङ्गतित्वेनास्मरणादसङ्गतिरिति वाच्यम् । त्रिविधा चास्य शास्त्रस्य प्रवृत्तिरुद्देशो लक्षणं परीक्षा चेति । अत्रोद्देशलक्षणपरीक्षाणामभिन्नक्रमत्वेन व्यवस्थापनादुद्देशक्रमं क्रमत्वमेव लक्षणस्येति प्रत्यक्षानन्तरञ्चानुमानस्य प्रत्यक्षानुमानेत्यादावुद्देशसूत्रोद्देशत्वस्यापि प्रत्यक्षानुमानलक्षणक्रमानियामकत्वेनाभिधानं न तु सङ्गतित्वेनेति ।

End:

न च दुःखध्वंसस्य स्वसमानाधिकरणप्रागभावसामानाधिकरण्यं कालान्तर्भावेनेति तद्व्युदासः प्रसिद्धिश्च

विवक्षितसामानाधिकरण्याश्रयतत्समानकालीनात्मान्तर
वृत्तिप्रागभावादौ । एवञ्च तत्प्रसिद्धिर्वैयर्थ्यमिति ।

ये वाञ्छन्ति मुकुन्दसिन्धुरपतेरुद्दामविद्वद्गण-
प्रौढाहङ्कृतिशातनेन कदलीकोषात्व(?)कारं यशः ।
श्रीमन्माधवसत्कवेर्हरपदाम्भोजैकतानात्मन-
स्तस्येयं कृतिरुज्ज्वला विजयतामाचन्द्रतारोदयम् ॥

सन्तः स्वभावशुद्धा
मलिनामपि सत्कृतिं त्यजते(?) ।
किं न मुदे मदिराक्ष्याः
मृगमदमकरीपरीरम्भः ॥

Colophon:

इति महामहोपाध्यायश्रीमाधवकृतानुमानालोकदीपिका संपूर्णा । समाप्तोऽयं ग्रन्थः । शुभमस्तु । संवत्सर १६३२ स...षाढसुदि ६ सोमे कहपुस्तकलिखितं रामदासकायस्थेन । लिखापितं विश्वनाथतर्थेन ।

Subject: Ālokadīpikā; Anumāna only.

Remarks:—The Ms. is very old and is fairly good condition. The script used is North Indian. This Ms. was written in Samvats 1632 or 1575 A. D.

Mādhavamiśra is the author of this commentary on the Āloka of Pakṣadharamiśra. The present Ms. is dated samvat 1632, corresponding to A. D. 1575 and therefore the author should be older than the last quarter of the 16th cen-

tury A. D. This author had the title Mahāmahopādhyāya.

॥ तत्त्वचिन्तामण्यालोकटिप्पणी ॥

6099. TATTVACINTĀMAṆYĀLOKAṬIPPAṆĪ.

Burnell's Catalogue No. 2181. Page 117. Left column. Substance—Paper. Size—14×6 inches. Sheets—358. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—11000. Author—Gadādhara. Complete. Not printed.

Beginning:

प्रणम्य गीर्वाणगणैकवन्द्यं
पादारविन्दं पुरुषोत्तमस्य ।
निगूढमाविष्कुरुते प्रयत्ना-
द्गदाधरः पक्षधरस्य भावम् ॥

संगत्यप्रदर्शने मूलस्य न्यूनतास्यादित्यथशब्दो निरू-प्यत इति प्रतिज्ञावाक्यादेव सङ्गतिरपि लभ्यत इत्याह । ॥ अथेतीति ॥ अथेति घटितेत्यर्थः । प्रकृतप्रतिज्ञा-वाक्ये इत्यर्थकेन इहेतीत्यनेनास्य सम्बन्धः ।

End:

कर्मसामान्ये कर्तृगतफलजनकतानियमोऽपि भगवदु-द्देशकृतकर्मसामान्यस्य ब्रह्मलोकावाप्तिफलकत्वेऽपि तदुद्दे-शेनाकृतस्य जातेष्ट्यादौ कर्तृगतफलजनकत्वव्यभिचारे-णोक्तनियमखण्डनसम्भवादत्र भ्रम इत्यादिना जातेष्ट्यादे-

स्तत्फलवत्त्वखण्डनमयुक्तमित्याशङ्कां निराकुरुते नन्वि-
त्यादिना ।

Colophon:

इति श्रीगदाधरभट्टाचार्यविरचितायां शब्दमण्यालोकटिप्पण्यामपूर्व-
वादः समाप्तः ।

राजश्रीतुलजेन्द्रसम्भवविभोस्सच्छासनात्तादृशा-
मध्यास्वामिविपश्चितां परिसरे संशोध्य संलिख्य च ।
आवाभ्यामथ पुष्यशुक्लदशमीयुक्ते मुहूर्ते शुभे
वर्षे त्वीश्वरनाम्नि खण्डमभवत्पूर्णं परं शाब्दकम् ॥

रामगोपालनामभ्यां द्विजाभ्यां लिखितं मुदा ।
श्रीशब्दखण्डं परमं करोतु जयमङ्गलम् ॥

Subject: Tattvacintāmaṇyālokaṭippaṇī.

Remarks:—The Ms. is in excellent condition. Alternate sheets are sulphurated. Dr. Burnell makes the following remarks: "Gadadhari seems made up of notes in two separate c. c. on the Cintāmaṇi, viz., the Anumāna section of Śiromaṇi is first annotated and the other then in Śabda section comments on the Āloka perhaps because the last section does not exist in the former work. The pratyakṣa and the anumāna section of the Gadādharīya are unknown to me".

Gadādhara was a native of Eastern Bengal and was born in the middle of the 17th century. His father was known as Jīvācārya and his teacher was Harirāma Tarkavāgīśa.

Gadādhara is the author of several works like the Dīdhitiprakāśikā, Vyutpattivāda, Śaktivāda etc.

॥ गदाधरीयशब्दमण्यालोकटिप्पणी ॥

6100. GADĀDHARĪYAŚABDAMAṆYĀLOKA TIPPAṆĪ.

Burnell's Catalogue No. 2182. Page 117. Left column. Substance—Paper. Size—12×6 inches. Sheets—506. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—12660. Author—Gadādharabhaṭṭācārya. Complete. Śabdakhaṇḍa only. Not printed.

Beginning and end—Same as No. 6099.

Colophon:

इति श्रीगदाधरभट्टाचार्यविरचितायां शब्दमण्यालोकटिप्पण्यां अपूर्ववादः समाप्तः ।

कुशाग्रधिषणाजुषामतुलगर्वसंशोषणं
जनेषु जडचेतसां तरुण एव कर्णज्वरः ।
अनर्गलसमुच्चलद्बहलतर्कजालाकुलं
गदाधरमनीषिणः किमपि कौतुकं जृम्भते ॥

श्रीविघ्नेश्वरार्पणमस्तु । श्रीसदाशिवः प्रसन्नोऽस्तु ॥

Subject: Gadādharīya Āloka-ṭippaṇī; Śabdakhaṇḍa.

Remarks:—The Ms. is in fairly good condition. On the title page of the Ms. is given:

हे पुस्तक + लिहिलें अस्सें ।

॥ तत्त्वचिन्तामण्यालोकव्याख्या—दर्पणः ॥

6101. TATTVACINTĀMAṆYĀLOKAVYĀKHYĀ DARPAṆAḤ.

S. K. Collection No. 20. Substance—Paper. Size—10 × 4 inches. Sheets—134. Lines—9-12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—4500. Author—Maheśaṭhakkura. Incomplete. Not printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्री अच्युताश्रमगुरुचरणेभ्यो नमः ॥

शङ्करजगदम्बिकयोरङ्के पङ्केन खेलन्तम् ।
लम्बोदरमवलम्बे यं वेद न तत्त्वतो वेदः ॥

अत्र श्लोकानां व्याख्या टीकाकृता सुकरत्वादुपेक्षिता । स चैवं प्रारिप्सितविघ्नविघातकं पुरभिन्नमस्काररूपं मङ्गलं शिष्यशिक्षायै निबध्नाति । गुणेति ॥

End:

अत्रोच्यते । ध्वंसं प्रति प्रतियोगिनो जनकत्वे जन्यतावत्त्वे गुरुतया जन्यत्वमेव लघुतया कार्यतावच्छेदके क्लृप्तमिति प्रतियोगित्वेन सामान्यतः क्लृप्त कारणताकस्य प्रागभावस्य कपालान्तरे एतद्घटजन्म वारयितुं स्वप्रागभावत्वेनापि हेतुत्वं कल्प्यते । यच्चोक्तं कृत्यादेरेव तथा हेतुत्वमिति तन्न । ज्ञानेच्छाकृतीनां समूहालम्बन....।

Subject: Tattvacintāmaṇivyākhyā; darpaṇa. Pratyakṣakhaṇḍa.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

On the title page is given:

'मणिप्रत्यक्षपक्षधरस्य टीका । महेशठक्कुरीया शेषभट्टात्मजबालाख्यस्य ।

Maheśaṭhakkura who belonged to the Khaṇḍwal family and who is regarded by the Mahārāja of Dharbhaṅga to be his ancestor is the author of this work—a commentary on the Āloka of Pakṣadharamiśra. This commentary is also called Ālokadarpaṇa.

Maheśaṭhakkura lived about 1400 A. D.

॥ तत्त्वचिन्तामण्यालोकव्याख्या—दर्पणः ॥

6102. TATTVACINTĀMAṆYĀLOKAVYĀKHYĀ DARPAṆAḤ.

Burnell's Catalogue No. 10850. Page 38. Right column. Substance—Palm leaf. Size—$18\frac{3}{4} \times 1\frac{1}{2}$ inches. Leaves—81. Lines—9 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—2900. Author—Maheśaṭhakkur. Incomplete. Wants end. Up to the end of Prāmāṇyavāda. Not printed.

Beginning—Same as No. 6101

End:

तदजनिकेति । सा अजनिका प्रत्यासत्तिर्यस्य तत्तदजनिकप्रत्यासत्तिरलौकिकप्रत्यासत्त्यजन्यामिति यावत् । अव्याप्तिश्चेति ॥ नान्धेसंयोगसत्त्वे धूम इति सामान्यलक्षणजन्यज्ञानेंऽशे लौकिक.... ।

Colophon: (Leaf No. 61)

इति प्रामाण्यवादः समाप्तः ।

Subject: Maṇyālokadarpaṇa, a commentary on the Āloka of Jayadeva, up to the Prāmāṇyavāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

A slip at the beginning of the Ms. has in Telugu that the work is Rucidattīya-Pratyakṣakhaṇḍa. But Rucidatta's Prakāśa begins differently. Dr. Burnell has described it as Rucidatta's on the authority of this Telugu slip. But, the Ms. really represents the commentary, Darpaṇa of Maheśaṭhakkur, on Jayadeva's Āloka.

॥ तत्त्वचिन्तामण्यालोकदर्पणः ॥

6103. TATTVACINTĀMANYĀLOKA DARPAṆAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2283. Page 117. Right column. Substance—Paper. Size—11½ × 5¼ inches. Sheets—65. Lines—22 to 25 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—4420. Author—Gopālamaheśa or Maheśaṭhakkur. Incomplete. Pratyakṣa fragment; wants beginning. Not printed.

Beginning:

स हि व्यतिरिक्तहेतुजन्येति । साध्ये एकविशेषविधिविशेषान्तरनिषेधपरकतया ज्ञानस्य जन्यत्वं विवक्षितम् । यथाश्रुतमेव वा । आद्ये मूलकृता....दत्तः । तत्र शङ्कते नन्विति । ज्ञानाजनकजन्यत्वं यथाश्रुतमेवेति शेषः ।

अत एवात्र न वा इति ज्ञानजनकस्य केवलान्वयितया ज्ञान...तिरिक्तहेतोरप्रसिद्ध्या वह्न्यन्यथाभावप्रमारूपगवाधासम्भवादित्यर्थः । इदमुपलक्षणम् ॥

End:

...मुष्टेति ॥ तथा चायथार्थत्वमौत्सर्गिकमिति भावः । तत्रक्लेखि(?)स्मरण... ... ।

Colophon:

विधाय विदुषां प्रीत्यै प्रत्यक्षालोकटिप्पणम् ।
श्रीगोपालमहेशेन......कारिसमर्पणम् ॥
...आलोकदर्पण-प्रत्यक्षखण्ड: समाप्तः ।

Subject: Ālokadarpaṇa. This Ms. represents part of the Pratyakṣakhaṇḍa.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. This Ms. was written about 1700.

॥ आलोकटिप्पणी ॥

6104. ĀLOKAṬIPPAṆĪ.

S. K. Collection No. 28. Substance—Paper. Size—11 × 3¾ inches. Sheets—329. Lines—7 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—6000. Author—Gopīnātha. Incomplete. Śabdakhaṇḍa. Not printed.

Beginning:

ॐ नमः कृष्णाय ॥ श्रीवागीश्वर्यै नमः ॥
सतामम्मुष्मिन्गहने प्रबन्धे परं परीहासकरः प्रयासः ।

तथाप्यशक्ये मम साहसिकत्वे सेवा समालम्बनमम्बिकायाः ॥

उपदिष्टं पितृचरणैः स्वयमपि निष्टङ्कितं यत्नैः ।

शब्दालोकरहस्यं गोपीनाथो विवेचयति ॥

स्वग्रन्थे प्रेक्षावत्प्रवृत्त्यङ्गौद्धत्यपरिहारेष्टदेवताकीर्तन-रूपं प्रारिप्सितप्रतिबन्धकविघ्नविघातकं मङ्गलमाचरितं शिष्यशिक्षायै निबध्नाति । न जान इति ॥

End:

किञ्च विभक्त्याद्येकदेशस्यासाधुत्वेऽप्यवयवार्थान्वय-बोधकत्वमिति....रबोधकत्वान्न तत्राप्युपाधेरप्रत्यूहत्वात् । किञ्च विभक्त्या....दमुक्तम् । नन्वेनमपि समव्याप्तत्वम-संभवि आकांक्षाया अभावे यत्राबोधकत्वं तत्राकांक्षादि-मद्वाक्यत्वावच्छिन्नासाधुत्वस्यातिरामत्वा(?)दित्यत आह ॥

Subject: Śabdālokaṭippaṇī of Gopīnātha; wants end.

Remarks:—The Ms. is very old and is in a decaying condition.

Gopīnātha was a Maharāṣṭha Brahmin of Benares. He seems to have been the contemporary of Raja Jai Singh and is the same as the authors of Tarkabhāṣāṭīkā and Maṇisāra. He seems to have lived about 1650 A. D.

This Ms. represents a commentary of his on the Śabda-khaṇḍa of the Āloka. We do not know whether he has commented on the whole of the Āloka.

॥ आलोकसारमञ्जरी ॥

6105. ĀLOKASĀRAMAÑJARĪ.

J. L. Collection No. 822. Substance—Paper. Size—$12\frac{1}{2} \times 4\frac{3}{4}$ inches. Sheets—42 (1-41 & 82). Lines—12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1500. Author—Bhavānanda. Incomplete. Wants beginning. Not printed.

Beginning:

...पालहवि....दानेच्छायां व्यभिचारात् । पाकत्वादिरूपेण सिद्धत्वात् सिद्धत्व....नदशायां मम कृतिसाध्यः पाको भवत्विति चिकीर्षाया अनुत्पादवद्धटत्वादिरूपेण सिद्धत्वात् ।

End:

अनन्यगतिकतया इदंत्वस्य तद्व्यक्तिरूपत्वे क्लृप्ते इदंत्वावच्छिन्नप्रकारतायां तथानियतमस्मत्कल्पनाच्च । सैव चेदन्याप्रत्यक्षे इदंशब्देन स्मृतौ तच्छब्देन कथ्यत इति प्राहुः ।

Colophon:

इति श्रीभवानन्दसिद्धान्तवागीशेन विनिर्मिता ।
अलङ्करोतु चरणौ कंसारेः सारमञ्जरी ॥

मयि नव्यधिया कृतिं मदीयां
विबुधा नैव मुधावमानयन्तु ।
न हि जातु विहातुमुत्सहन्ते
प्रतिपच्चन्द्रमसो रुचिं चकोराः ॥

इति श्रीभवानन्दसिद्धान्तवागीशभट्टाचार्य्यविरचिता प्रत्यक्षालोकसा-
रमञ्जरी संपूर्णा ॥

Subject: Ālokasāramañjarī; Pratyakṣa.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

This author Bhavānanda, who belongs to the 17th century is the same as the author of the Dīdhitiprakāśa. This Ms. represents the pratyakṣa section only and wants beginning.

॥ तत्त्वचिन्तामण्यालोककण्टकोद्धरणम् ॥

6106. TATTVACINTĀMAṆYĀLOKA KAṆṬAKODDHARAṆAM.

Burnell's Catalogue No. 10943b. Page 115. Right column. Substance—Palm leaf. Size—18 × 1½ inches. Leaves—27. Lines—8 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—725. Author—Madhusūdana. Incomplete. Wants end. Not Printed.

Beginning:

...चलाङ्गुलिव्यक्तस्वरवंशार्पितं धनम् ।
त्रिभङ्गिललिताकारमनाकारमुपास्महे ॥

संसारबन्धविच्छेददक्षबोधानुबन्धनौ ।
यशोदयार्पितानन्दौ गोविन्दौ हृदि भावये ॥

....समुत्सारितकण्टकाः ।
आलोकव्यक्तमार्गेऽत्र मूलं गृह्णन्तु पण्डिताः ॥

मंगलफलनिरूपणस्य प्रमाणतत्त्वविवेकेनासंगतिं व्युदस्यति । प्रसंगादिति ॥ प्रवर्त्तकज्ञानगोचरस्य मंगलस्य सफलत्व...निष्फलकर्तुः प्रमत्तत्वशङ्कया तत्कर्तृकग्रन्थे प्रेक्षावतामप्रवृत्त्यापत्त्या व्यभिचारे स्फुरिते शिष्याणां समाप्तिकामाचाराविषयत्वलिंगेन तत्साधनताज्ञानानुपपत्तेः ॥

End:

अत्र ब्रूमः । ज्ञानेऽपि विशेषविधिमहिम्ना ज्ञानवृत्तित्वं लभ्यते । न चानुमितिकरणत्वादौ तथापि प्रस...न हि गोत्वमित्युक्ते गोवृत्तिद्रव्यत्वादिकं लभ्यते । किं नाम गोपदनिमित्त.... ॥

Subject: Tattvacintāmaṇyālokakaṇṭakoddhāra.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Madhusūdana Ṭhakkur, the author of the Tattvacintāmaṇyālokakaṇṭakoddharaṇa, was a contemporary of Rāma Rāya King of the Karnāṭa, in the 17th century A. D. The work under notice which is in the form of an answer to the charges against the Tattvacintāmaṇyāloka of Jayadeva seems to have been composed at the instance of that king. He has also written a defence of Maṇi called the Maṇikaṇṭakoddhāra.

Dr. Burnell's remarks that this is a hostile commentary and that on Maṇi itself, is thus wrong.

॥ तत्त्वचिन्तामण्यालोककण्टकोद्धरणम् ॥

6107. TATTVACINTĀMAṆYĀLOKAKAṆṬA-KODDHARAṆAM.

Burnell's Catalogue No. 10943a. Page 115. Right column. Substance—Palm leaf. Size—$14\frac{1}{4} \times 1\frac{1}{2}$ inches. Leaves—131. Lines—7 or 8 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—4160. Author—Madhusūdana. Incomplete. Up to Sannikarṣa Grantha. Not printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥

प्रामाण्यानिर्णयेन प्रमेयव्यवस्थितिरिति न प्रमेयसत्त्ववादिन इयमाशङ्केति शून्यतावादिन्यर्पयति, माध्यमिक इति । ननु प्रामाण्यग्रहे इत्यत्र प्रमाकारणत्वलक्षणप्रमाणतत्त्वानवधारणेऽपि बोधकत्वलक्षणं प्रमाणतत्त्वं प्रमेयतत्त्वमेव वा प्रतिपादयच्छास्त्रं निःश्रेयसोपयोग्यस्तु । न हि प्रमाणादितत्त्वप्रतिपादकं शास्त्रमदृष्टद्वारोपयुज्यते । किन्तु प्रमेयनिदिध्यासनप्रवर्त्तकतया प्रवृत्तौ च न प्रामाण्यग्रहापेक्षेत्यनुशयवानिति शेषः ।

End:

...त्रेति । किन्तु बहुनैवं प्रतिबन्धकतैव । त्वन्मते दत्तजलाञ्जलिरि...सत्यपीति । तथाच्यानागतेति मूलं । एकत्रैव बुद्धौ संबन्धिद्वयापेक्षि...... ॥

Colophon: (Leaf No. 126)

इति श्रीमहाराजाधिराजकर्णाटकचक्रवर्त्तिभुजबलभीमसमस्तादिगार्जि-
तसंयतसंपत्परितोषिताखिलभूमण्डलश्रीरामराजकारितायां
मधुसूदनकृतौ संनिकर्षालोककण्टकोद्धारः ।
हेतीशाय नमः ॥

Subject: Tattvacintāmaṇyāloka Kaṇṭakoddharaṇa, Sannikarṣāloka only.

Remarks:—The Ms is in a fairly good condition. The other work contained herein is a copy of the same.

॥ तत्त्वचिन्तामणिव्याख्या—दीधितिः ॥

6108. TATTVACINTĀMAṆIVYĀKHYĀ DĪDHITIḤ.

Burnell's Catalogue No. 2133. Page 115. Right column. Substance—Paper. Size—12×6 inches. Sheets—29. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1600. Author—Raghunāthaśiromaṇi. Incomplete. Pratyakṣa only. Printed.

Beginning:

गिरं गुरूणां हृदये निधाय
विधाय सिद्धान्तसरोऽवगाहम् ।
संक्षेपतः श्रीरघुनाथनामा
चिन्तामणेः दीधितिमातनोति ॥

प्रेक्षावत्प्रवृत्तये फलवच्छास्त्रोपकरणत्वेन प्रयोजनवत्ता-

मभिधेयसम्बन्धौ चाह स्वीयग्रन्थस्य अथेत्यादिना विवि-
च्यत इत्यन्तेन ।

End:

ततः साकाङ्क्षत्वसंपादकमेवास्माकं विशिष्टबुद्धिनियामकं तद्वतोरेवेति न्यायात् इव सत्यसन्धस्थल(?)इवान्यत्रापीदं रजतत्वेन जानामीति प्रत्ययादन्यथाख्यातिसिद्धिकारणबाधस्य निरस्तत्वादिति संक्षेपः ।

Colophon:

इति श्रीभट्टाचार्यशिरोमणिविरचिता प्रत्यक्षखण्डमणिदीधितिः संपूर्णा ।

Subject: Tattvacintāmaṇivyākhyā otherwise known as Dīdhiti, Pratyakṣa only.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Dr. Burnell makes the following remarks:—"Dr. Hall (Index A 31) states that this extends to the first two sections of the text only, which seems very likely as Gadādhara's Śabdakhaṇḍa is a commentary on the Maṇyāloka."

The Anumānakhaṇḍa of this work has been published in the Bibliothica Indica and the Chowkhambā Sanskrit Series. The complete work with the text of Maṇi and the commentary of Gadādhara has been published in the Chowkāmbā Sanskrit Series.

Raghunāthaśiromaṇi, the famous philosopher and logician of the Navadvīpa school was born about 1477 A. D. He was the pupil of one Vāsudeva Sārvabhauma, the only remnants

of whose work are the bits we have now as "सार्वभौमपरिष्कारा:"

His famous commentary on the Tattvacintāmaṇi, Dīdhiti is his magnum opus.

His other work—a criticism of the Vaiśeṣika categories—is called पदार्थखण्डन । Vide. No. 5980.

17 more Ms. of the Dīdhiti are described below in tabular form.

DĪDHITI.

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves	No. of Lines per Page or sheet.	Script	Complete or otherwise.
6109	B. L. 2145	Paper.	12×6	41	11	Devanāgarī.	Incomplete; Pratyakṣa alone complete.
6110	„ 2134	„	12×5¾	104	11	„	„ Anumāna alone complete.
6111	„ 2135	„	12×6	126	11	„	„ Anumāna; wants end.
6112	„ 2136	„	„	112	10	„	„ „ „
6113	„ 2137	„	11×8½	82	10	„	„ „ alone complete.
6114	„ 2143	„	13¾×6	26	11	„	„ „ wants end
6115	„ 2148	„	10×4	20	9 or 10	„	„ „ „
6116	J. L. 883	„	11½×4½	54	9	„	„ „ „
6117	B. L. 2188	„	12×6	8	11	„	„ Nañvāda alone complete

6118	Not noticed by Dr. Burnell Ms. No. 15550	„	10×8¾	5	6	„	„	„ „
6119	B. L. 2165	„	12×6	2	14	„	„	„ „
6120	N. S. 41	„	12½×3¾	2	8	„	„	„ „
6121	B. L. 2140	„	12×5½	7	9	„	„	Ākhyātavāda complete.
6122	J. L. 884	„	8¼×4½	9	9	„	„	„ „
6123	B. L. 2230	„	12×4¾	15 (11-25)	12	„	„	Parāmarśavāda complete.
6124	„ 2147	„	9¼×4	34 (11-43)	11	„		Fragmentary: wants beginning and end.
6125	N. S. 23	„	10×4½	10	15	Telugu.	„	„ „

DETAILED REMARKS

on the

MSS. OF DĪDHITI NOTICED IN THE ABOVE TABLE.

6109 On the title page is given:—

हे पुस्तक + लिहिलें अस्सें

6110 This Ms. has the following additional verses in the beginning and the end of the Anumāna section :—

In the beginning:

ॐनमस्सर्वभूतानि विष्टभ्य परितिष्ठते ।
अखण्डानन्दबोधाय पूर्णाय परमात्मने ॥

अध्ययनभावनाभ्यां
सारं निर्णीय निखिलतन्त्राणाम् ।
दीधितिमधिचिन्तामणि
तनुते तार्किकशिरोमणिः श्रीमान् ॥

परजुष्टनयान्निवर्त्तमाना मननास्वाद्यरसा विशुद्धबोधैः ।
रघुनाथकवेरपेतदोषा कृतिरेषा विदुषां तनोतु मोदम् ॥

In the End:

* * *

जटाजूटभ्राम्यत्रिदशतटिनीनीरभिदुर-
स्फुटद्रत्नाम्भोजस्फुटमकुटसाहस्रकिरणः ।
फणानां साहस्रं समणि फणिराजस्य मधुर(रं)
कलाभिश्शीतांशोर्विलसति किरीटः पुरारिपोः ॥

विदुषां निवहै... दकमग्रा (?) यददुष्टं निरटङ्कि यच्च दुष्टं ।
मयि जल्पति कल्पनाधिनाथे रघुनाथे मनुतां तदन्यथैव ॥

6121 This work has been noticed by Dr. Burnell separately, on p 120, right column, under the class 'Dissertations on special topics'.

6123 This Ms. is one of those that though numbered by Dr. Burnell, were not noticed in his Catalogue.

॥ दीधितिव्याख्या—गदाधरी ॥

6126. DĪDHITIVYĀKHYĀ—GADĀDHARĪ.

J. L. Collection No. 885. Substance—Paper. Size—13 × 5 inches. Sheets—98. Lines—12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—5000. Author—Gadādhara. Incomplete. Pratyakṣa. Printed.

Beginning:

श्रीगणेशायनमः । श्रीमत्कुञ्जविहारकारिणे नमः ।

नत्वा नन्दतनूजसुन्दरपदं स्मृत्वा गुरोरादरा-

दुर्वीमण्डलमण्डनायितयशोराशेरशेषा गिरः ।

सङ्क्षिप्तोक्त्यतिदक्षदीधितिकृतः प्रत्यक्षचिन्तामणि-

व्याख्यां व्याकुरुते गदाधरसुधीर्मोदाय विद्यावताम् ॥

गुरुकीर्तनरूपं मङ्गलं कुर्वाण एव स्वीयग्रन्थे प्रेक्षावत्प्रवृत्त्यर्थं तदुत्कर्षं दर्शयति— गिरमिति ॥

End:

प्रतिबन्धकतावच्छेदकताननुगमस्य सकलप्रतिबन्धकानामेकरूपेण संग्रहासंभवस्यादोषत्वात् तदभावानां हे-

तुत्वे व्यभिचारप्रयोजकत्वात् कार्यकारणाभावनानात्वस्य चागत्या उपकत्वादिति(?)यथाश्रुतव्याख्यानादरणीया। भ्रमत्वग्रहाभावविशिष्टत्वेन प्रमात्वाभावग्रहाभावविशिष्टत्वेन च पृथक्प्रतिबन्धकत्वे प्रमात्वाभावमात्रग्र...।

Subject: Tattvacintāmaṇivyākhyā.

Remarks:—The Ms. is in good condition.

Tarkavāgiśa Gadādharabhaṭṭācārya, the author of this work is the same as the author of the commentary on Āloka noticed under No. 6083. He is the son of Jīvācārya and the pupil of Harirāma Tarkālaṅkāra. He flourished in the latter part of the 17th century A. D. He was the champion of the Navya Navadvīpa Nyāya founded by Raghunātha. Gadādhara's descendents are alive today. Besides commentaries on portions of Maṇi and the Anumāna dīdhiti, he is the author of 64 tracts—Vādagranthas—some of which are available in print now.

The work has been published in Chowkhāmbā Sanskrit Series; Nos. 186-7, 201 & 217.

॥ दीधितिव्याख्या ॥

6127. DĪDHITIVYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 2180. Page 116. Left column.

Substance—Paper. Size—14×6 inches. Sheets—474. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—14000. Author—Gadādhara. Incomplete. Uttarakhaṇḍa only.

Beginning:

मूले व्याप्तिपक्षधर्मतयोः सङ्गत्यप्रदर्शनेन न्यूनतां परिजिहीर्षुः तयोरेककार्यानुकूलत्वरूपसङ्गतिं प्रदर्शयन् व्याप्त्यनन्तरमित्यादिमूलमवधारयति अनुमितीति ॥

End:

असति बाधावतारे तद्विशिष्टवैशिष्ट्यविषयकभ्रमानुमितिरपि तुल्ययुक्त्या भवेदित्युक्तव्याप्तौ प्रतियोगितावच्छेदकावच्छिन्नवैयधिकरण्यनिवेशनानर्थकं स्यादिति दिक् ।

Colophon:

गिरीन्द्रदुहितुर्नमत्सुरवरावतंसीभव-
त्पदाम्बुजरजःकलाकलिततीक्ष्णधीसम्पदा ।
गदाधरवि[भु]निर्मिता कठिनदुर्गतर्काटवी-
नवीनपदवी मुदं वितनुतां सतां धीमताम् ॥ १ ॥

इति श्रीमन्महोपाध्यायगौडदेशीयगदाधरचक्रवर्त्तिविरचितानुमानदीधितिटिप्पण्यां उत्तरखण्डः समाप्तः ।

श्रीमणिकर्णिकेश्वराय नमः ॥

अद्यास्वामिविपश्चितां निरुपमप्रज्ञाजुषां संनिधौ
तच्छिष्यैः सकलप्रमेयनिपुणैः संशोधितो मेधया ।
ग्रन्थस्सङ्गतिपूर्वकः प्रविशतो बाधान्त आभात्ययं
गोपालाभिधरामनामधरणीसङ्ख्यां समालेखितः ॥

प्राणाधीश्वरमङ्गलाख्यनगरे दिव्यस्थले सुस्थित-
स्तर्कव्याकृतिसर्वतन्त्वनिपुण सर्वज्ञचूडामणिः ।
अय्यास्वामिबुधोत्तमो विजयते यस्तत्त्वविच्छलाघित-
स्तच्छिष्याः खलु तत्कृपारसजुषो ग्रन्थस्तु तैः शोधितः ॥

चैत्रकृष्णद्वितीयायां स्वातीनक्षत्रवासरे ।
रामगोपालनामभ्यां लिखितः पूर्ण आवभौ ॥

तद्ग्रन्थं वेत्तुमर्होऽयमय्यास्वामिबुधोत्तमः ।
अथवा वाक्पतिः शम्भुः स्वयम्भूः कमलापतिः ॥
प्रशोधितं ग्रन्थमेतं बह्वर्थसुपरिष्कृतम ।
प्रशस्तीकुर्वतम्तस्य यशस्तद्बहु जायते ॥ ५ ॥

पायाद्वः शितिकण्ठस्य कण्ठः श्यामाम्बुदोपमः ।
गौरीभुजलता यत्र विद्युल्लेखेव राजते ॥

Subject: Gadādharīya. Uttarakhaṇḍa. This contains the following Vādas:—

–क्षता, परामर्शः, लिङ्गकरणता, केवलान्वयी, केवलव्यतिरेकः, अन्वय-व्यतिरेकः, अवयवः, (this includes प्रतिज्ञालक्षणं and हेतुलक्षणं) and हेत्वाभासः (this includes सामान्यनिरुक्तिः, व्यभिचारः, साधारणासाधारण, अनुपसंहारि, विरोध, सत्प्रतिपक्ष and बाध)

Remarks:—The Ms. is in excellent condition. Alternate sheets are sulphurated.

There are 25 Mss. more representing the same work which are here described below in a tabular form.

———

DĪDHITIVYĀKHYĀ.

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves	No. of Lines per Page or sheet.	Script	Complete or otherwise.
6128	B. L. 2179	Paper.	$18\frac{3}{4} \times 5\frac{3}{4}$	257	10	Devanāgarī.	Saṃgati, Anumānalakṣaṇa & Prāmāṇya, Pañcalakṣaṇī, Siṃhavyāgrīlakṣaṇa and caturdaśalakṣaṇa.
6129	„ 2175	„	$18\frac{3}{4} \times 5\frac{3}{4}$	49	10	„	Anumānakhaṇḍa; wants beginning; ends with Pūrvapakṣavyāpti.
6130	„ 2323	„	$12\frac{1}{4} \times 6\frac{1}{4}$	74	9-21	„	„ Wants beginning; contains up to Pucchalakṣaṇa in Caturdaśalakṣaṇī.

DĪDHITIVYĀKHYĀ (Contd)

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves.	No. of Lines per Page or sheet:	Script.	Complete or otherwise.
6131	B. L. 2186	Paper.	12×6	82	11	Devanāgarī.	Pañcalakṣaṇī.
6132	N. S. 18	"	$12\frac{1}{2} \times$ [illegible] $\frac{3}{4}$	70	10	"	Anumāna.
6133	B. L. 2193	"	$12\frac{1}{2} \times 6\frac{1}{4}$	178	10	"	Prāmāṇyavāda alone; begins like B. L. 2179.
6134	" 2191	"	$12\frac{1}{2} \times 6\frac{1}{8}$	134	10	"	Anumānaprāmāṇyavāda; "
6135	" 2194	"	$13 \times 6\frac{1}{2}$	11	10	"	Up to Vyadhikaraṇadharmāvacchinnabhāvakhaṇḍana only.
6136	" 2192	"	$12\frac{1}{2} \times 6\frac{1}{8}$	88	10	"	Avacchedakalakṣaṇa alone complete.

6137	„	2195	„	12×6	52	10	„	Pūrvapakṣavyāpti alone complete.
6138	„	2178	„	$13\frac{3}{4}\times5\frac{3}{4}$	167	10	„	Siddhāntavyāpti, wants beginning.
6139	„	2185	„	12×6	52	11	„	Vyāptivāda, wants beginning.
6140	„	2176	„	$13\frac{3}{4}\times5\frac{1}{4}$	100	10	„	Upādhivāda only complete.
6141	„	2195	„	12×6	44	10	„	„ Wants end.
6142	„	2177	„	$13\frac{3}{4}\times5\frac{3}{4}$	146	10	„	Bhūyodarśanavāda only in Sāmānyalakṣaṇaṭippaṇi.
6143	„	2183	„	12×6	73	10	„	Pakṣatāgrantha alone complete.
6144	„	2184	„	12×6	59	11	„	Kevalānvayivāda only.
6145	„	2187	„	12×6	252 (247+5)	10	„	Hetvābhāsa only

DĪDHITIVYĀKHYĀ (Contd)

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves	No. of Lines per Page or sheet.	Script.	Complete or otherwise.
6146	B. L. 2188	Paper.	12½ × 6	82 (80+2)	10	Devanāgarī.	Sāmānyābhāvaṭippaṇī only.
6147	„ 2189	„	12½ × 6⅛	64	10	„	Sāmānyalakṣaṇā only.
6148	N. S. 19	„	14 × 5	59	11	„	„ „
6149	B. L. 2190	„	12½ × 6⅛	122	10	„	Avayavagrantha alone complete.
6150	S. S. 216	Palm leaf.		38 (1-38)	10 or 11	Grantha.	Caturdaśalakṣaṇī-up to the Sārvabhaumīyalakṣaṇa
6151	N. S. 20	Paper.	13 × 5	44	12	Devanāgarī.	Tarkagrantha alone complete.
6152	„ 21	„	13 × 5	54 (30-83)	10	„	Fragmentary; wants beginning and end.

DETAILED REMARKS
on the
GADĀDHARI MSS. CONTAINED IN THE ABOVE TABLE.

6128 The Ms. begins with the following verse:

अभिवाद्य मुहुस्समादरात् पदपाथोजयुगं पुरद्विषः ।
विवृणोति गदाधरस्सुधीरतिदुर्बोधगिरश्शिरोमणेः ॥

6129 This is a continuation of 6128

6131 On the title page is given

हे पुस्तक + अस्सें ।

6133, 34, and 36 On the title page is given

हे पुस्तक + लिहिलें अस्वें ।

6145 The colophon given in this Ms. is the same as in No. 6127 and on the title page is given

हे पुस्तक + अस्वें ।

6150 The other works contained herein are

216 a —Vyutpattivāda.

216c —Sūktimuktāvali.

6151 The colophon (sheet No. 41) gives us this date संवत् २८५६ (i.e.) 1799 A. D.

॥ दीधितिव्याख्या—जागदीशी ॥

6153. DĪDHITIVYĀKHYĀ—JĀGADĪŚĪ.

Burnell's Catalogue No. 2281. Page 116. Right column.

Substance—Paper. Size—11¼ × 6¼ inches. Sheets—46. Lines—10 to Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1450. Author—Jagadīśa. Incomplete. Wants end. Printed.

Beginning:

सस्मिताननसरोजमङ्कणे रिङ्गमाणमतिलोलकुण्डलम् ।
रोचनोल्लसितफालमस्तु मे केशवं मनसि शैशवं पुनः ॥

प्राच्यैरनुचितविविधक्षोदैः कलुषीकृतोऽप्यधुना ।
दीधितिवृच(त)मणिरेष श्रीजगदीशप्रकाशितः स्फुरतु ॥

परमात्मने सर्वोत्कृष्टात्मने नमः ॥ प्रकर्षधात्रोत्पत्तिस्थित्यादिकर्तृत्वम् ।

End:

कल्पान्तरमाह — असदिति । प........कधूमादिज्ञाने असतोऽनुमानत्वस्य....... ।

Subject: Dīdhitivyākhyā of Jagadīśa: Anumāna section available up to Saṅgatyanumitivāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

This work has been published in the Chowkāmbā Sanskṛt Series.

Jagadīśa was the pupil of Rāmabhadrasārvabhauma referred to already. The most important of his works are the commentary on the Dīdhiti, called Prakāśikā, the Tarkāmṛta and the Śabdaśaktiparakāśikā. Jagadīśa belongs to the end of the 16th and the beginning of the 17th centuries.

There are 9 more Mss. of this work, which are described below in a table.

DĪDHITIVYĀKHYĀ—JĀGADĪŚĪ.

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves.	No. of Lines per Page or sheet.	Script.	Complete or otherwise.
6154	B. L. 2822	Paper	12×4	195 (47-241)	10	Devanāgarī.	Anumāna fragment; wants beginning and end.
6155	Ms. Not Noticed by Dr. Burnell. 15551	,,	$12\frac{1}{4}\times6$	6	9 to 10	,,	,, ,, ,,
6156	,, 15552	,,	$12\frac{1}{2}\times6$	5	10	,,	,, ,, ,,
6157	N. S. 47 a	,,	$11\frac{1}{2}\times4$	109	7	,,	Incomplete, contains Vyāptigrahopāyaṭippaṇi.
6158	,, 47 b	,,	$11\frac{1}{2}\times4$	50	7	,,	Fragmentary; wants beginning and end.
6159	,, 48	,,	$10\times4\frac{1}{4}$	49 (60-108)	11	,,	,, ,, ,,

DĪDHITIVYĀKHYĀ—JĀGADĪŚĪ. (Contd.)

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves	No. of Lines per Page or sheet.	Script.	Complete or otherwise.
6160	N. S. 35 c	Paper.	$12\frac{3}{4} \times 4$	13	9	Devanāgarī.	Incomplete, Pañcalakṣaṇī.
6161	,, 28	,,	$10 \times 4\frac{1}{4}$	34	10	,,	,, ,,
6162	B. L. 2277	,,	$12 \times 6\frac{1}{4}$	12	16	,,	Anumāna; begins abruptly; available up to the end of 'Bhūyodarśanavāda'.

DETAILED REMARKS
on the
JĀGADĪŚĪ MSS. NOTICED IN THE ABOVE TABLE.

6154 After the colophon is given:—

कौलगी शर्मेण लिखितम् ।

6162 After the colophon is given:—

यादृशी + विद्यते ॥

॥ दीधितिटीका—भवानन्दीया ॥

6163. DĪDHITIṬĪKĀ—BHAVĀNANDĪYĀ.

Burnell's Catalogue No. 2164. Page 116. Left column. Substance—Paper. Size—$11\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ inches. Sheets—108. Lines—8 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—4500. Author—Bhavānanda. Incomplete. Up to Upādhivāda in Anumānakhaṇḍa. Printed.

Beginning:

नमस्कृत्य गुरून् सर्वान्निगूढं मणिदीधितौ ।
श्रीभवानन्दसिद्धान्तवागीशेन प्रकाश्यते ॥

ॐ नम इति ॥ परमात्मने सर्वोत्कृष्टात्मने नमः । उत्कर्षं जगतः सृष्टिस्थितिप्रलयकर्तृत्वमेकरूपस्य कथं सृष्ट्यादिविचित्रकार्यकारित्वम् । तत्र हेतुमाह । ॐमिति ॥ ब्रह्मविष्णुशिवात्मकायेत्यर्थः ।

End:

क्षित्यादिकमजन्यं, अकर्तृकत्वादिति प्रतिहेतौ क्षित्यादिव्योमान्यतरत्वावच्छिन्नसाध्यव्यापकं नित्यत्वं यथा तथा तदवच्छिन्नाजन्यत्वरूपसाधनव्यापकत्वमपीति न सदुपाधित्वमिति न द्वितीयोऽपि दोष इति संक्षेपः ॥

Colophon:

इति अनुमानदीधितिरहस्ये उपाधिवादरहस्यम् ॥

Subject: Śiromaṇiṭīkā, Bhavānandīya; up to Upādhi.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. On the title page is given:—

हे पुस्तक + काशीदेशाहून + आणिलें असें ॥

'विश्वपतिशास्त्रिणामिदं पुस्तकम् ।'

The following loose verses are given after the colophon:—

काशीविरहविषादं वेद ...दो न कोऽप्यन्यः ।
हिममयमन्दरवासी यः स्वयमासीदुदासीनः ॥

काशीगुणगणराशी राजति या शीलिता सकलैः ।
तस्या नामजपः स्यादतुलतपस्यासमो भुवने ॥

वन्दे महादेवपदारविन्दे संदेहविच्छेदकरे मुकुन्दे ।
कुन्देमुदः सुन्दरतैकवृन्दे स्पन्देन च स्वेन ददन्.... ॥

Bhavānanda—the author of the Dīdhitiprakāśikā, a commentary on the Dīdhiti of Raghunāthaśiromaṇi was the teacher of Rāghavendra, a contemporary of Jehangir and Shah-

jehan. He should therefore have flourished in the beginning of the 17th century. He seems to have had the title of Siddhāntavāgīśa or Tarkavāgīśa.

The Anumānakhaṇḍa of this work has appeared in the Bibliothica Indica New Series. Vol. 194.

॥ शिरोमणिटीका—भवानन्दीया ॥

6164. ŚIROMAṆIṬĪKĀ—BHAVĀNANDĪYA.

Burnell's Catalogue No. 2279. Page 116. Left column. Substance—Paper. Size—12½ × 6¼ inches. Sheets—124. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—3075. Author—Bhavānanda. Incomplete. Wants end. Printed.

Beginning:—Same as No. 6163.

End:

मूले वृक्षः कपिसंयोगी अग्रे नेत्यबाधितप्रतीतेः । तदन्योन्याभावस्य तत्र सत्त्वात् । न चैव भेदाभावः । अवच्छेदकभेदेन तत्सत्त्वाभ्युपगमात् ।

Subject: Bhavānandīyā; Anumānakhaṇḍa.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ दीधितिव्याख्या—भवानन्दीया ॥

6165. DĪDHITIVYĀKHYĀ—BHAVĀNANDĪYA.

N. S. Collection No. 30. Substance—Paper. Size—10 × 4¼

inches. Sheets—30 Lines—15 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1350. Author—Bhavānanda. Incomplete. Printed.

Beginning:

नमस्कृत्य गुरून्० Same as No. 6163.

End:

॥ परन्त्विति ॥ प्रत्यक्षे प्रामाण्यशङ्काविरहे कथमिन्द्रियार्थसंनिकर्षानन्तरमुत्पन्ने ज्ञाने प्रामाण्यसंशयानुपपत्तिरत आह । तदुत्तरभाविनीति ॥ समुल्लिखितो विष...।

Subject: Dīdhitivyākhyā; Bhavānandīyā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ शिरोमणिटीका—भवानन्दीया ॥

6166. ŚIROMANIṬĪKĀ—BHAVĀNANDĪYĀ.

Burnell's Catalogue No. 10872. Page. 116 Left column. Substance—Palm leaf. Size—$18\frac{3}{4} \times 1\frac{1}{2}$ inches. Leaves—116. Lines—8 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—3700. Author—Bhavānanda. Incomplete. Wants beginning. Printed.

Beginning:

....वह्नित्वावच्छिन्नवह्नेरेव तत्तद्वह्नित्वावच्छिन्नत्वात् अव्याप्तिः । अतो नञ् व्यत्यासाभिप्रायेणाह । प्रतियोगितानवच्छेदक इति ।

End:

नानुपपन्न इति सिद्धान्ततात्पर्यमिति वयं ब्रूमः ।

Colophon:

सामान्यलक्षणवादः समाप्तः ।

करकृतमपराधं क्षन्तुमर्हन्ति सन्तः ॥

சுபானு வருஷ புரட்டாசி மாஸம் 20 உ திருவாலங்காட்டி
லிருக்கும் மார்க்கசகாய சாஸ்திரிகளுக்கு தேப்பெரு
மாள் கல்லூரிலிருக்கும் பெத்தவன் எழுதினது

Subject: Śiromaṇiṭīkā otherwise known as Bhavānandīyā; Anumāna: up to Sāmānyalakṣaṇavāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ शिरोमणिटीका—भवानन्दीया ॥

6167. ŚIROMAṆIṬĪKĀ—BHAVĀNANDĪYĀ.

J. L. Collection No. 886. Substance—Paper. Size—12×3½ inches. Sheets—106. Lines—9 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—2600. Author—Bhavānanda. Incomplete. Wants beginning and end. Printed.

Beginning:

ग्रहपर्यवसितो दोषान्तरं स्वभिन्नदोषं विना कथमित्यर्थः । ननु शङ्खे पीतत्वासंसर्गाग्रहो यथा । दोषं विनापि तथा प्रकृतेऽपि स्यात् । अत आह ।... इति ।

End:

तद्बुद्धौ....चाधिकरणबुद्धौ । ग्राह्यति । यत्कालावच्छेदेनाधिकरणेऽभावो गृह्यते तत्कालावच्छेदेन तत्र...... ।

Subject: Śiromaṇiṭīkā otherwise known as Bhavānandīyā.

Remarks :—The Ms. is in a fairly good condition. Several sheets are missing in the middle (1-30, 41-43, 71-180, and 190-201 are missing). On the title page is given

इयं(दं) गाम्भीरीयम् ।

॥ दीधितिव्याख्या—भवानन्दीया ॥

6168. DĪDHITIVYĀKHYĀ—BHAVĀNANDĪYĀ.

N. S. Collection No. 31. Substance—Paper. Size—10 × 4¼ inches. Sheets—65. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1800. Author—Bhavānanda. Incomplete. Printed.

Beginning:

श्रीकृष्णाय नमः ॥

व्याप्तिग्रहोपाये कथनीये प्रथमं प्राभाकरमतोपन्यासं संगमयन्नाह । व्याप्तीति । प्रत्येकपदस्वरसात् विकल्पद्वयमाह । दर्शनानामिति ॥

End:

अत एव पूर्वपक्षे परकीयज्ञानविषय इत्युक्ते सर्वस्य सामान्यलक्षणया घटत्वप्रकारकज्ञानसंभवेऽपि परत्वांशेऽन्याप्रकारकताद्दशज्ञानात्मत्वं ताद्दशघटत्वप्रकारकज्ञानवत्त्वव्याप्यमिति विशेषदर्शनाभावात्ताद्दशज्ञानस्य संशयो नानुपपन्न इति सिद्धान्ततात्पर्यमिति वयं ब्रूमः ।

Colophon:

श्रीमदाचार्यभवानन्दतर्कवागीशविरचितशिरोमणीयपूर्वार्धव्याख्या समाप्ता ॥

Subject: Dīdhitivyākhyā, Bhavānandīyā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ भवानन्दीयटीका—दिनकरीया ॥

6169. BHAVĀNANDĪYAṬĪKĀ—DINAKARĪYĀ.

Burnell's Catalogue No. 2286. Page 116. Left column.
Substance—Paper. Size—11¾ × 6¼ inches. Sheets—202. Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—5350. Author—Dinakara. Incomplete. Wants End. Not printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥

प्रद्योतनस्तिमिरवारणवारणाय
सञ्चारयन्निजकराग्रलसन्मुखानि ।
उन्निद्रयन्नखिललोकविलोचनानि
भूयात्तयोर्निरसनाय च...... ॥

विद्वद्वृन्दधुरीणस्य पितुः पादावनुस्मरन् ।
भवानन्दवचोव्याख्यां ब्रूते दिनकरः सुधीः ॥

ग्रन्थारम्भे विघ्नविघाताय कृतं गुरुप्रणतिरूपं मङ्गलं शिष्यांशिक्षायै स्व....नगे स्वनचे निबध्नन् चिकीर्षितं प्रतिजानीते । ॥ नमस्कृत्येति ॥

End:

तथा च साध्यतावच्छेदकस्वरूपसंबन्धावच्छिन्नप्रति-

योगिताको गुणत्वप्रकारको....प्रथ्ये गुणकर्मावृत्तिद्रव्य-
त्वाभावोभयाभावो न सम्भवतीति भावः ।

Subject: Bhavānandīyaṭīkā— Dinakarīyā.

Remarks: — The Ms. is in a fairly good condition.

On the title page is given:

हें पुस्तक + लिहिलें असें ।

Dinakara the author of the commentary on Muktāvalī going by his name has also written this commentary on Bhavānanda's work—which in turn is a commentary on Raghunatha's Dīdhiti. This Dinakara, son of Mahadeva, belonged to the 18th century A.D.

॥ भवानन्दीयटीका—गुरुपण्डितीया ॥

6170. BHAVĀNANDĪYAṬĪKĀ—GURU PAṆḌITĪYĀ.

Burnell's Catalogue No. 2295. Page 116. Left column. Substance—Paper. Size—12 × 6 inches. Sheets—322. Lines—12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—8058. Author—Gurupaṇḍita. Incomplete. Anumāna; wants beginning and end. Not printed.

Beginning:

अयमात्मेति । सद्धेतुत्वसंपत्तये हेतौ सत्यन्तम् ।
द्रव्यं विशिष्टसत्वादित्यादौ नान्यासिसंभवः ।

अनुमित्यापत्तिरिति । ऋत(?)चेत्यादिना एतद्दोषमा-
शङ्क्यानवरतेत्यादि........ ।

Subject: Bhavānandīyaṭīka otherwise known as Gurupaṇḍitīyā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Nothing is known of this author who has written this commentary upon Bhavānanda's Dīdhitiṭīkā.

॥ दीधितिव्याख्या—मथुरानाथीया ॥

6171. DĪDHITIVYĀKHYĀ—MATHURĀNĀTHĪYA.

Burnell's Catalogue No. 2154. Page 116, Right column. Substance—Paper, Size—9 × 4¼ inches. Sheets.—402 (4-405) Lines—13 to a Page. Script—Devanāgari. No. of Granthas—10260. Author—Mathurānātha. Incomplete. Anumāna; wants beginning and end . Printed.

Beginning:

बोधस्याप्यदृष्टद्वारा तत्पूर्वकालीनानुमितिप्रयोज्यत्वात् काचित्ककर्मकर्तव्यता अनुमितिजन्यादृष्टस्यैवादृष्टत्वेन सकलप्रत्यक्षं प्रति योग्यत्वमित्याहुः । ननु प्रत्यक्षत्वजातेरीश्वरप्रस(?)निष्ठत्वात् तदवच्छेदेनोपजीवकत्वं तथासिद्धम् । अत आह ईश्वरेति ।

End:

तदर्थश्चेति । न परामर्शहेतुः नन्यायावयव इत्यर्थः । तेन निगमनैकदेशाच्चादृश्चबोधेऽपि न क्षतिः । तथा चायं विशिष्टाभावोऽन्यूनानतिरिक्तज्ञानजनकत्वे पर्य.... ।

Subject: Dīdhitivyākhyā, Mathurānāthīyā.

Remarks :—The Ms. is in a fairly good condition. Portions of this work have been published in Calcutta and Benares.

Mathurānātha belonged to the Navadvīpa school. He was the son and pupil of Śri Rāma Tarkālaṅkāra, a pupil of Raghunātha Śiromaṇi. Consequently he should have flourished in the closing years of the 16th century.

The two most important of his works are the Tattvacintāmaṇirahasya and the Tattvacintāmaṇyālokarahasya. His commentary on Maṇi is only upon portions of it.

The following table contains the description of 9 more Mss. of this work preserved in this library.

DĪDHITIVYĀKHYĀ—MATHURĀNĀTHĪYĀ.

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves	No. of Lines per Page or sheet.	Script	Complete or otherwise.
6172	B. L. 2150	Paper.	$11 \times 4\frac{3}{4}$	17 (61-77)	12 or 13	Devanāgarī.	Fragmentary: wants beginning and end.
6173	,, 2151	,,	$9\frac{3}{4} \times 4\frac{1}{4}$	69	12 or 13	,,	,, ,, ,,
6174	,, 2152	,,	$9\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$	159 (11-169)	12 or 13	,,	,, ,, ,,
6175	,, 2153	,,	$9\frac{1}{4} \times 4$	144 (1-144)	12	,,	Anumāna ,, beginning; ends with Vyadhikaraṇadharmāvacchinnabhāvara-hasya.
6176	J. L. 887	,,	$12\frac{1}{2} \times 4\frac{3}{4}$	4	12	,,	Fragmentary; wants beginning and end.

DĪDHITIVYĀKHYĀ—MATHURĀNĀTHĪYĀ (Contd.)

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves	No. of Lines per Page or sheet.	Script.	Complete or otherwise.
6177	B. L. 2308	Paper.	$13 \times 6\frac{3}{4}$	90	13	Devanāgarī.	Incomplete; Guṇakhaṇḍa fragment.
6178	„ 2149	„	$9\frac{1}{2} \times 4$	176	11	„	„ „ wants end.
6179	S. K. 22	„	$10\frac{3}{8} \times 4\frac{1}{2}$	118	11	„	„ „ „
6180	J. L. 888	„	$11\frac{1}{4} \times 3\frac{1}{2}$	1[illegible]5	10	„	„ „ „

DETAILED REMARKS
on the
MATHURĀNĀTHĪYA MSS. NOTICED IN THE ABOVE TABLE.

6178 Mathurānātha begins the Guṇakhaṇḍavyākhyā which is contained in this Ms. thus.

कुञ्चिताधरपुटेन पूरयन् वंशिकां प्रचलदङ्गुलीपङ्क्तिः ॥
मोहयन्नखिलवामलोचनाः पातु कोऽपि नवनीरदच्छविः ॥
जगद्गुरोः श्रीरामस्य चरणौ मूर्ध्नि धारयन् ।
तत्सुतो मथुरानाथः दीधितिं स्फुटयत्यलम् ॥

6179 The title page gives the owner of the Ms.

" शेषभट्टात्मजबालाख्यस्य "

6180 On the title page we have the names of the owners of this Ms.

"इदं पुस्तकं श्यामकुलोद्भववासुदेवाचार्यस्य सांप्रतं तु रङ्गनाथस्य ॥"

॥ दीधितिव्याख्या—रघुदेवीया ॥

6181. DĪDHITIVYĀKHYĀ—RAGHUDEVĪYA.

Burnell's Catalogue No. 2166. Page 116. Left column. Substance—Paper. Size—12×6 inches. Sheets—10. Lines—14 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—500. Author—Raghudevabhaṭṭācārya. Incomplete. Nañarthavāda alone complete. Not printed.

Beginning:

शिवं प्रणम्य तत्पश्चात् तर्कवागीश्वरं गुरुम् ।
क्रियते रघुदेवेन नञ्पदार्थविवेचनम् ॥
'तत्सादृश्यमभावश्च तदन्यत्वं तदल्पता ।
अप्राशस्त्यं विरोधश्च नञर्थाः षट् प्रकीर्तिताः ॥' इति ॥

End:

स च दुग्धं न दधीत्यादौ दधिपदोत्तरलुप्तविभक्तेरनुसंधानं विनापि शाब्दबोधस्यानुभवसिद्धस्यापलाप इति सर्वमवदातम् ।

अत्रासक्तद्विरुक्तं वा यत्किञ्चिज्जल्पितं मया ।
तत्सर्वं जगदीशस्य प्रीत्यर्थायेत्यनिन्दितम् ॥
रघुदेवकृतग्रन्थालोकनेन मनीषिणः ।
अध्यापयन्तु सन्तोषैर्नञ्वादमविवादतः ॥

Colophon:

इति श्रीरघुदेवभट्टाचार्यविरचिता नञ्शिरोमणिव्याख्या समाप्ता ।

Subject: Dīdhitivyākhyā; Nañvāda only.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Raghudeva Nyāyālaṅkāra is the author of Nānārthavadaṭippaṇa Ākhyātavādaṭippaṇa, Niruktiprakāśa etc. He was one of the students of Harirāmatarkavāgīśa and hence, a contemporary of Gadādharabhaṭṭācārya. So he should have flourished about 1650 A. D.

॥ दीधितिव्याख्या—रघुदेवीया ॥

6182. DĪDHITIVYĀKHYĀ—RAGHUDEVĪYĀ.

N. S. Collection No. 34. Substance—Paper. Size—12×4 inches. Sheets—44 (5-48). Lines—9 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1000. Author—Raghudevabhaṭṭācārya. Ākhyāta portion only. Incomplete. Not printed.

Beginning:

व्यवहारादिवदिति । बाधकं विना अन्यलभ्यत्वप्रतिसन्धानं विना । इदं तु धर्मिणि आख्यातस्य शक्तिव्यवच्छेदकार्थमुक्तम् । व्युत्पत्तेरिति ॥

End:

॥ प्रसंगादिति ॥ लक्षणादिना तादृशानुभवोपपादने तु लाघवतर्कस्यैव शरणीकरणीयत्वादिति भावः ।

Colophon:

इति श्रीभट्टाचार्यरघुदेवतर्कालङ्कारविरचितायामाख्यातविवरणं समाप्तम् ॥

Subject: Dīdhiti Ākhyātavivaraṇa.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ दीधितिप्रसारिणी ॥

6183. DĪDHITIPRASĀRIṆĪ.

J. L. Collection No. 889. Paper. Size—10¾×4¾ inches. Sheets—225. Lines—12 to a Page. Script—

Devanāgarī. No. of Granthas—7760. Author— Kṛṣṇadāsa Incomplete. Anumāna alone complete. Printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ विष्टम्भेति ॥ न च विष्टम्भः संयोगविशेषः । स चाकाशेन समं नास्तीति कथमेतदिति वाच्यम् । तत्पदेनात्र सहकारित्वस्यैव विवक्षणात् स्वयमेव विभ्वन्तरानिरासाद्वा । अखण्डेति ।

End:

शेष इति ॥ मीमांसकानुसारेण तर्कमाह । शरीरेति पाठान्तरं न प्रामाणिकमिति ॥

Colophon:

गुरूणामुपदेशेन विचारैर्भावितैरपि ।
निर्मिता कृष्णदासेन दीधितीनां प्रसारिणी ॥

इति महामहोपाध्याय श्रीकृष्णदाससार्वभौमभट्टाचार्यनिर्मितानुमानदीधितिप्रसारिणी समाप्ता इति ।

Subject: Dīdhitivyākhyā otherwise known as Prasāriṇī.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. On the title page is given

"श्रीसर्वविद्यानिधान कवीन्द्राचार्यसरस्वतीनां कृष्णदासीयशिरोमणि"

"रङ्गभट्टभट्टगोस्वामिनां पुस्तकम् अनुमानदीधितिप्रसारिण्याः ॥"

'पुरुषोत्तमदेवानां इदं पुस्तकम्'

and 'श्रीधारासूरकरमाधवदेवाह्मजधीरेश्वरदेवानाम् ।'

Kṛṣṇadāsasārvabhauma Bhaṭṭācārya, is the author of the Prasāriṇī—a commentary on the Dīdhiti of Raghunātha Śiromaṇi. He seems to have lived about 1550 A. D. Since this Ms. belonged to the collection of Kavīndrācārya, the Ms. is older than 1684 A. D. He had the title of Mahāmahopādhyāya.

The work has been published in the Bibliothica Indica—new series, Vol. 196.

॥ दीधितिटीका—प्रसारिणी ॥

6184. DĪDHITIṬĪKĀ—PRASĀRIṆĪ.

Burnell's Catalogue No. 2163. Page 117. Right column. Substance—Paper. Size—10×4½ inches. Sheets—138. (2–139). Lines—14 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—8570. Author—Kṛṣṇadāsasārvabhauma. Incomplete. Anumāna, wants beginning. Printed.

Beginning:

...कस्यैतदस्तीति भावः । यत्र यत्र संगतिः तत्र तत्र चानन्तराभिधानं । तथा चोपजीवक....संगति तच्चानुमानवृस्यनेति(?) मूल एव सुव्यक्तम् । अत एव तथैव व्यवस्थापित....पुरस्कृत इत्यादिना ।

End:

॥ असिद्धेति ॥ तथा च तद्घटितहेतुना तत्रोक्तवह्निसत्वानुमानं भज्येतेति । ननु तत्र हेत्वन्तरेण...स्यात्तत्राहैवमिति । ननु तत्रैकत्वं तत्प्रकारः ।

व्यभिचारादित्यत आह । शेष इति । मीमांसकानु-
सारेण तर्कमाह । शरीरेति । पाठान्त... । प्रामाणि-
कमिति ।

गुरूणामुपदेशेन विचारैर्भावितैरपि ।
निर्मिता कृष्णदासेन दीधितीनां प्रसारिणी ॥

Colophon:

इति महामहोपाध्यायकृष्णदाससार्वभौमभट्टाचार्यनिर्मिता अनुमानदीधितिप्रसारिणी समाप्ता ॥

Subject: Dīdhitivyākhyā known as Prasāriṇī; Anumānakhaṇḍa.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. On the title page is given:

"केशवस्य हस्त"

॥ दीधितिव्याख्या—प्रसारिणी ॥

6185. DĪDHITIVYĀKHYĀ—PRASĀRIṆĪ.

Burnell's Catalogue No. 2139. **Page** 117. Left column. Substance—Paper. Size—12 × 5½ inches. Sheets—14. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—310. Author—Kṛṣṇadāsa. Incomplete. Ākhyātagrantha alone complete. Printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ बाधकं विनेति ॥ तेन रथो गच्छतीत्यत्र गमनानुकूलव्यापारविवरणेऽपि न क्षतिः । तत्र यत्नापेक्षया

व्यापारे गौरवस्य बाधकत्वात् । ननु विवरणनैयायिकग्रा-
ह्यमन्यस्य(?)वा नैयायिकस्येव मीमांसकस्यापि व्यापारमा-
दायापि विवरणादिति सन्देहादाह ॥ किं करोतीति ॥

End:

॥ तादृशेति ॥ यद्यपि पूर्वोक्तन्यायेन यत्नानुभवो-
ऽपि घटत एव, तथापि व्यापकस्यैकस्याभावात् गमन-
त्वादिनैव धातोः शक्तिः । यत्नानुभवार्थबोधाच्च यत्न
एव शक्तिरन्यत्र । एवं लक्षणेति रमणीयमित्यन्यत्र वि-
स्तरः ॥

Colophon:

इति कृष्णदाससार्वभौमनिर्मिता आख्यातदीधितिप्रसारिणी
समाप्ता

Subject: Dīdhitivyākhyā known as Prasāriṇī; Ākhyātavāda.

Remarks:—The Ms. is in good condition.

॥ दीधितिव्याख्या—लीलावती ॥

6186. DĪDHITIVYĀKHYĀ—LĪLĀVATĪ.

Burnell's Catalogue No. 2141. Page 116. Left column. Substance—Paper. Size—11½ × 5 inches. Sheets—108. Lines—8 or 9 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—2312. Author—Rāmakṛṣṇabhaṭṭa. Incompete. Not printed.

Beginning:

कृत्वा हरिहरचरणं शरणं श्रीरामकृष्णेन ।
अधिलीलावति भावो दीधितिकर्तुः प्रकाश्यते कोऽपि ॥

प्रकाशे वैयर्थ्येति । वस्तुतस्तु षष्ठीसमासीयस्वरविश्ले-
षनिषेधाय निर्धारणषष्ठ्या समासो निषिद्धो न तु नि-
र्धारणसप्तम्येति ध्येयम् । प्रकाशे तथापीति । यद्यपि
संसारिरूपपुरुषसमुदायापेक्षया एकदेशस्येश्वररूपपुरुषस्य
सर्वज्ञादिरूपेणोत्तमत्वेन पृथक्करणं संभवत्येव । तथापि
* * अभावरूपामित्यभिप्राये-
णेदम् ॥

End:

इदञ्चानुद्भूतस्पर्शस्वीकारे । तदस्वीकारे तु मनोऽन्य-
त्वमेव तद्वाच्यम् । स्पर्शनद्रव्यजन्यप्रत्यक्षत्वस्य कार्यता-
वच्छेदकत्वाभिप्रायेण इदमित्यपि कश्चित् । तथाभावप्र-
सङ्गात् कार्यतावच्छेदककोटिप्रवेशप्रसङ्गात् । इत्थं च ब-
हिरिन्द्रियस्य प्रवेशे चाव्यावर्त्तकत्वादिति...... ।

Colophon: Nil.

Subject: Śiromaṇiṭīkā otherwise known as Līlāvatī.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Rāmakṛṣṇabhaṭṭācārya, the author of this commentary on the Dīdhiti of Raghunāthaśiromaṇi is probably the same as the son of the famous Raghunātha. In that case he should have flourished about the year 1550. A. D.

The above Ms. seems to have been copied in 1700 A. D.

॥ शिरोमणिटीका— लीलावती ॥

6187. ŚIROMAṆIṬĪKĀ—LĪLĀVATĪ.

Burnell's Catalogue No. 2142. Page 116. Left column. Substance—Paper. Size—14 × 5¾ inches. Sheets—85. Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1000. Author—Rāmakṛṣṇabhaṭṭa. Complete. Not printed.

Beginning—Same as No. 6186.

End:

प्रतियोगिदेशान्यदेशान्यदेशेतरो यो न स्यादिति प्रकाशार्थः । अव्याप्यवृत्तिसत्ताभावस्य अन्योन्याभावस्य च प्रतियोगि देशे........ ।

Subject: Śiromaṇiṭīkā, otherwise known as Līlāvatī.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ शिरोमणिटीका—लीलावती ॥

6188. ŚIROMAṆIṬĪKĀ—LĪLĀVATĪ.

Burnell's Catalogue No. 2144. Page 116. Left column. Substance—Paper. Size—14 × 2½ inches. Sheets—27. Lines—7 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—910. Author—Rāmakṛṣṇabhaṭṭa. Incomplete. Not printed.

Beginning:

ॐ नमः सर्वभूतानि विष्टभ्य परितिष्ठते ।
अखण्डानन्दबोधाय पूर्णाय परमात्मने ॥

षडेव पदार्था इत्यवधारणस्य भाष्यादावभावादाक्षेपास-ङ्गतेराह ॥ इहेति ॥ अवधारणपरोऽवधारणप्रयोजको विभागो विभजनम् ।

End :

तथा च हेतुद्वये तात्पर्यमिति भावः । अत्रेन्द्रियत्वं वि-षयाधिपत्येन ग्राहकत्वमाधिपत्यञ्च सन्निकर्षः । तथा च बहिरर्थग्राहकतत्संनिकर्ष....सिद्धादित्यर्थः । दृष्टान्तश्चालो-कादिः । मूले महत इति ।...... ॥

Subject: Śiromaṇiṭīkā otherwise known as Līlāvatī

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ शिरोमणिटीका—लीलावती ॥

6189. ŚIROMAṆIṬĪKĀ—LĪLĀVATĪ.

Burnell's Catalogue No. 2146. Page 116. Left column. Substance—Paper. Size—$11\frac{1}{2}\times3\frac{1}{2}$ inches. Sheets —26 (16–41). Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—700. Author—Rāmakṛṣṇabhaṭṭa. Incomplete. Not printed.

Beginning:

....दिजनकत्वेन दाहाद्यनुकूलस्तादृशो धर्मः । साध्य इत्यतो यद्वेत्यादि वह्न्यादौ दाहानुकूलधर्मपरंपराया अनव-स्था वादितत्वेनावश्यं हेतोर्व्यभिचारित्वामित्याह मूले श-क्तेरपीति । एतच्चाभ्युच्चयमात्रम् ।

End:

अव्यावर्तकत्वेनाखण्डाभावस्यापि वक्तुमशक्यत्वात् । मूले अणुरिति । परमाणुरित्यर्थः । प्रकाशे पृथिव्यादीति । एवं.... ॥

Subject: Śiromaṇiṭīkā otherwise known as Līlāvatī.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ तत्त्वचिन्तामणिप्रकाशः ॥

6190. TATTVACINTĀMAṆIPRAKĀŚAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2137. Page 115. Right column. Substance—Paper. Size—12×5 inches. Sheets—501. Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—16530. Author—Rucidatta. Complete. Not printed.

Beginning:

अधीत्य रुचिदत्तेन जयदेवाज्जगद्गुरोः ।
चिन्तामणौ ग्रन्थमणौ प्रकाशोऽयं प्रकाश्यते ॥

ॐ प्रारिप्सितप्रतिबन्धकविघ्नविघाताय कृतं नमस्कारं शिष्यशिक्षायै निबध्नाति ॥ गुणातीतेति । सत्त्वरजस्तमोगुणातीत इत्यर्थः । अपिशब्दो विरोधाभासाय । ईशोऽप्रतिहतेच्छः । इच्छाया गुणत्वमादाय विरोधभानम् । त्रिगुणसचिवः ज्ञानेच्छाप्रयत्नवानित्यर्थः । अकारोकारमकाररूपस्त्र्यक्षरमयः । ॐकारमय इत्यर्थः ॥

End :

न च संभवो मानान्तरमिति वाच्यम् । द्विधापि संभवः योग्यताकारो यथा संभवति मेघजलमिति निश्चयाकारश्च यथासंभवति ॥ सहस्रे शतमिति । तत्राद्यो न प्रमाणम् । अनिश्चायकत्वात् । द्वितीयस्त्वविनाभावपुरस्कारात् अनुमानमेव । आर्षश्च ज्ञानं पूर्वोक्तन्यायेन मानसमेव । एतच्च सर्वमभिसन्धाय सिद्धवदाह । सिद्धवदिति ॥

सन्तः स्वभावसुभगाः सुजनोपहार-
संभारमात्रशरणाः करुणारसार्द्राः ।
अभ्यर्थये कृतिमिमां कृतिनो वहन्तः
प्रेमस्पृशा ननु दृशा परिशीलयन्तु ॥

Colophon :

श्रीदेवदत्ततनयो विनयोपगूढः
श्रीवे(रे)णुकाविमलगर्भपुरोपजातः ।
श्रीशक्तिदत्तमतिदत्तमहोदयो यः
सोऽमुं चकार रुचिदत्तकृत:(ती)प्रकाशः (शम्) ॥

इति श्रीरुचिदत्त विरचिते चिन्तामणिप्रकाशे शब्दखण्डः
समाप्तः ।

यादृशं पुस्तकं + दोषो न विद्यते ॥
करकृतमपराधं क्षन्तुमर्हन्ति सन्तः ॥

Subject : Tattvacintāmaṇiprakāśa, known as Rucidattīya; Pratyakṣa, Anumāna and Śabda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Son of Devadatta and Reṇukā, Rucidatta was a Maithila and he studied under Pakṣadharamiśra. He wrote a commentary on the Tattvacintāmaṇi, known as Prakāśa. One Śaktidatta also seems to be his teacher.

The probable date of Rucidatta is the 13th century.

26 more Mss. of this work are preserved in this library and they are described below in a tabular form.

TATTVACINTĀMAṆIPRAKĀŚA.

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves	No. of Lines per Page or sheet.	Script	Complete or otherwise.
6191	B. L. 10847	Palm leaf.	$17\frac{1}{2}\times1\frac{1}{2}$	118	9	Grantha.	Incomplete; wants end.
6192	„ 10863a	„	$16\frac{1}{2}\times1\frac{1}{2}$	30	15 or 17	„	„ wants beginning.
6193	Ms. Not noticed by Dr. Burnell. 14495	Paper.	$10\frac{1}{3}\times4\frac{1}{2}$	53	12	Devanāgarī.	Fragment; wants beginning and end.
6194	B. L. 10846a	Palm leaf.	$17\times1\frac{1}{2}$	127	8	Telugu.	Pratyakṣa alone complete.
6195	J. L. 890	Paper.	10×4	145	12	Devanāgarī.	„ wants end.
6196	B. L. 10848	Palm leaf.	$16\frac{3}{4}\times1\frac{1}{4}$	110	6 or 7	Grantha.	„ „
6197	S. K. 21	Paper.	$11\times4\frac{3}{4}$	101	11	Devanāgarī.	„ „
6198	B. L. 2232	„	$10\times4\frac{1}{2}$	28	9	„	„ „

6199	,, 10851	Palm leaf.	$16 \times 1\frac{1}{4}$	68	9	Grantha.	Fragmentary: wants beginning and end.
6200	,, 10852	,,	$18\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$	157	8	,,	,, Anumāna alone complete.
6201	,, 10857	,,	$15\frac{1}{4} \times 1\frac{1}{4}$	49	10	,,	,, up to liṅga-karaṇatāvāda.
6202	B. L. 10858	,,	$15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{4}$	51	7	,,	,, wants end.
6203	,, 2229	Paper.	$10\frac{3}{4} \times 4\frac{1}{4}$	156	10	Devanāgarī.	,, ,, ,,
6204	,, 2231	,,	10×4	24	9	,,	,, ,, ,,
6205	Ms. Not noticed by Dr. Burnell 14497	,,	9×4	50	8	,,	,, ,, ,,
6206	J. L. 891	,,	$12 \times 4\frac{1}{2}$	41	14	,,	,, ,, ,,
6207	B. L. 2233	,,	$9\frac{1}{4} \times 4\frac{1}{4}$	105	10 or 11	,,	,, wants beginning: runs up to the end of Īśvaravāda.
6208	,, 10854	Palm leaf.	$14\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{4}$	102	7 or 8	Grantha.	,, Hetvābhāsa; wants end.

TATTVACINTĀMAṆIPRAKĀŚA. (Contd.)

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves.	No. of Lines per Page or sheet.	Script.	Complete or otherwise.
6209	B. L. 10853	Palm leaf.	$15\frac{1}{2}\times1\frac{1}{2}$	127	8	Grantha.	,, wants beginning and end.
6210	,, 10855	,,	$15\frac{1}{2}\times1\frac{1}{4}$	82	6	,,	,, ,, ,,
6211	,, 10856	,,	$15\frac{1}{2}\times1\frac{1}{4}$	68	7	,,	,, ,, ,,
6212	,, 10859	,,	$15\times1\frac{1}{2}$	25	8	,,	,, ,, ,,
6213	,, 10861	,,	$17\frac{3}{4}\times1\frac{3}{4}$	9	8	,,	Upamāna alone complete.
6214	,, 10862	,,	$18\times1\frac{1}{2}$	102	7	,,	Śabda alone complete.
6215	,, 10863b	,,	$16\frac{1}{2}\times1\frac{1}{2}$	146	7	,,	,, wants end
6216	,, 10864	,,	$16\frac{3}{4}\times1\frac{1}{4}$	23	7	,,	,, ,, ,,

DETAILED REMARKS

on the

MSS. NOTICED IN THE ABOVE TABLE OF RUCIDATTA'S PRAKĀŚA.

6196 At the end of this work, there is one sheet dealing with Āupāsana.

6197 On the title page is given that the owner of the Ms. is one Bāla, son of Śeṣabhaṭṭa.

6198 The work begins in this Ms. with the following Maṅgala Śloka, in addition to that found in the other Mss. of the work:

'कृष्टोत्तरच्छदपटार्धकृतान्तराल-
मुत्तालनिश्वसिततुन्नपयोधराग्रम् ।
ईशे स्फुटागसि विभिन्नतनोस्तनोतु
सुप्तं रुषा शयनसीम्नि शिवं शिवायाः ॥'

6200 This Ms. in which the Prakāśa begins with the Anumānakhaṇḍa gives these verses at the beginning:—

'प्रणयकलहकाले भीषणं भीतिहेतोः
प्रकटयति समन्तान्मायया कायमस्मिन् ।
सभयमथ भवान्या गाढमालिङ्ग्यमाने
घटयतु घनविघ्नध्वंसमस्माकमीशः ॥ १ ॥

निशम्य सकलं शास्त्रं नानागुरुमुखांबुजात् ।
अनुमानप्रकाशोऽयं रुचिदत्तेन तन्यते ॥ २ ॥

6214 The Śabdakhaṇḍa of the Prakāśa represented in this Ms. begins thus:—

व्यालोलकर्णमणिकुण्डलकान्तिपूर-

किर्मीरितद्विगुणगण्डमरीचिभाजः ।

तत्पातु पञ्चशरसङ्करसाहसिक्यं

निश्वासतुन्नकुचमण्डलमम्बिकायाः ॥ १ ॥

आलोच्य निखिलं शास्त्रं विचार्य च पुनः पुनः ।

शब्दखण्डप्रकाशोऽयं रुचिदत्तेन तन्यते ॥ २ ॥

॥ तत्त्वचिन्तामणिप्रकाशव्याख्या ॥

6217. TATTVACINTĀMANIPRAKĀŚA-VYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 2174, Page 115, Right column. Substance—Paper, Size—13×5 inches. Sheets—399. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgari. No. of Granthas—13700. Author—Dharmarāja. Complete. From Anumāna to Śabda. Not printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥ अविघ्नमस्तु ॥ शुभमस्तु ॥

श्रीरामचन्द्राय नमः ॥

कावेरीवारिपानप्रतिहततमसां मण्डिते पण्डितानां

बृन्दैः श्रीरामचन्द्रस्मृतिबलविशदादेशतन्त्रार्थसारः ।

देशे विख्यातवासो विविधगुरुकृपालेशतो लब्धबोधो
न्यायाब्धिस्तर्कचूडामणिरिह कुरुते वृत्तिं धर्मराजः ॥
त्रेताग्निधूमाकुलवीथिका(ङ्गणे) गृहे गृहे यत्र वसन्ति सूरयः ।
अधीतसर्वश्रुतयः कथान्तरे विनिर्जितप्रत्यनुमानवेदिनः ॥

तत्र कण्डरमाणिक्यग्रामरत्ननिवासिना ।
मणिप्रकाशविवृतिधर्मराजेन तन्यते ॥
दशानामपि टीकानां भङ्गं भङ्गं क्वचित्क्वचित् ।
अनुमानप्रकाशस्य विवृतिं करवाण्यहम् ॥

आरब्धपरिसमाप्तये मङ्गलमाचरितं शिष्यशिक्षायै ग्रन्थतो निबध्नाति प्रणम्येति ॥ विघ्नध्वंसमिति ॥ यद्यपि ग्रन्थपरिसमाप्तिरेका प्रार्थनीया तथापि सति विघ्नध्वंसे लोकावगत्व(?)कारणादेव समाप्तिरिति । विघ्नध्वंसमात्रं प्रार्थितम् । अत एव मङ्गलस्य विघ्नध्वंसमात्रं फलमित्युक्तम् । स्वकर्तव्यग्रन्थोपादेयताहेतुभूतं संप्रदायाभिज्ञत्वं स्वस्य दर्शयति । निशम्येति ॥

End:

यद्यपि 'अमन्त्रकं तु शूद्रस्य ' इति वचनात् वृषोत्सर्जनकर्मणि विद्याप्रयुक्तिरप्रसक्ता, तथापि विद्याप्रयुक्तिभयमिव भयं विद्याप्रयुक्तभयमित्यर्थो बोध्यः । अनेकायासयुक्तकर्मकल्पनं नाभयेनेति यावत् । नन्वेवं श्राद्धवि-

विना तदुपयुक्तमन्त्रकल्पनं शूद्रस्यापि स्यादत आह । श्राद्धादाविति । विशेषश्रुतेरिति स्मृतं विशेषस्य श्रूयमाणत्वादित्यर्थः । उत्तरो ग्रन्थः स्पष्टार्थः ॥

Colophon:

इति श्रीमत्कण्डरमाणिक्यग्रामवासिना त्रिवेदिनारायणयज्वानुजेन धर्मराजाध्वरीन्द्रेण कौण्डिन्येन विपश्चिता विरचिते तर्कचूडामणौ शब्दखण्डः समाप्तः ॥

काहं मन्दतर[ः]प्रा(प्र)ज्ञः क्वचित्(कच)चिन्तामणिः खरः ।
तथापि परिहासाय कृता टीका विपश्चिताम् ॥

Subject: Tattvacintāmaṇiprakāśavyākhyā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

The author of this work is Dharmarājādhvarin of the village of Kaṇḍaramāṇikkam in Tanjore District. He is the same as the author of the Yuktisaṅgraha and the Vedāntaparibhāṣā. He should have flourished in the 17th century A. D. He belonged to the Ṛg-Veda and the Kāuṇḍinya Gotra. The colophon gives the name of his elder brother also as Trivedī Nārāyaṇa. From the first verse, we see that he had the title of Tarkacūdāmaṇi and the colophon gives that name to the work also. It seems he has commented upon Rucidatta from the Anumānakhaṇḍa only.

Dr. Burnell's remark that he is the son of Trivedi Nārāyaṇayajvan is incorrect and it is clear from the colophon of the Ms. that the latter is the elder brother of Dharmarāja.

॥ तत्त्वचिन्तामणिप्रकाशव्याख्या ॥

6218. TATTVACINTĀMAṆIPRAKĀŚA-VYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 10866. Page 115. Right column. Substance—Palm leaf. Size—$14\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{4}$ inches. Leaves—274. Lines—7 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—3740. Author—Dharmarāja. Incomplete. Not printed

Beginning:

योगानाङ्गतिमापन्ना यत्प्रसादेन कौसलाः ।
कर्मोपासनविज्ञानहीनास्तं राघवं भजेत् ॥

यद्भक्तिप्लवमासाद्य महाकाव्याम्बुधिं बुधाः ।
तरन्त्ययत्नतो लोके तं वन्दे गणनायकम् ॥

धर्मराजाध्वरीन्द्रेण बह्वृचेन विपश्चिता ।
शब्दखण्डप्रकाशस्य विवृतिः क्रियतेऽधुना ॥

निर्विघ्नसमाप्त्यर्थं इष्टदेवतां नमस्करोति । व्यालोलेति ॥ चिकीर्षितं प्रतिजानीते । आलोच्येति । शब्दनिरूपणस्य उपमाननिरूपणानन्तर्ये हेतुमाह उपमानस्येति । तथापीति । शब्दत्वावच्छिन्नसर्वशब्दस्य नोपमानोपजीव्यत्वं सादृश्यप्रतिपादकवाक्यानां तदभावात् ।

End:

स्मृतेरपि श्रुतिपदार्थव्यतार्थं(?)श्रुतित्वाभिधानं स्मृते-

श्रवणादिति वार्थः। यद्यपि 'अमन्त्रकन्तु शूद्रस्य' इति वचनात् वृषोत्सर्जनकर्मणि विद्याप्रयुक्तिरप्रसक्ता तथापि विद्याप्रयु..... ।

Colophon: (Leaf No. 205)

इति श्रीमत्कण्डरमाणिक्यग्रामवासिना त्रिवेदिनारायणयज्वानुजेन धर्मराजाध्वरीन्द्रेण कौण्डिन्येन विपश्चिता विरचिते तर्कचूडामणौ शब्दखण्डः समाप्तः ॥

Subject: Tattvacintāmaṇiprakāśavyākhyā, known as Tarkacūḍāmaṇī; Śabdakhaṇḍa only.

Remarks: —The Ms. is in a fairly good condition.

॥ तत्त्वचिन्तामणिप्रकाशव्याख्या ॥

6219. TATTVACINTĀMAṆIPRAKĀŚA-VYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 10867. Page. 115. Right column. **Substance**—Palm leaf. Size—16×1⅓ inches. Leaves—47 (2–48). Lines—6 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—850. Author—Dharmarājādhvarin. Incomplete. Not printed.

Beginning:

.... अवच्छेदकत्वात् तथा च सद्धेतोरपि ता.... यथार्थज्ञानविषयतया नान्याप्तिरित्याहुः, तदविचारित रमणीयं। तदपरहेतुविषयकत्वेनैव प्रतिबन्धकत्वसम्भवे विरोध्य विषयकस्य हेतुपरार्थस्य प्रतिबन्धकत्वे मानाभा-

वादन्यथा बाधज्ञानकालीनपक्षज्ञानस्य मण्यः (ण्यादिसं-
मव) धानकालीनवह्न्यादेरप्यनुमितिदाहप्रतिबन्धकत्वाप-
त्तेरिति (तदेतदाह— न च ?) सद्धेतु परामर्शस्येत्यादिना
अभ्युपगमवादेन दोषान्तरमाह किञ्चेति ॥

End:

न च तस्य न प्रतिबन्धकतेति वाच्यं स्वाधिकरणे
तस्याप्यनुमित्यभावनियतत्वेन तस्यापि तथात्वात् स्व-
विरहादेव पुरुषान्तरानुमितौ अविरोधादिकमन्यथा असि-
द्धिविशेषत्वस्याप्यन्धापत्तेरिति भावः। नानात्वतेति । इद-
मापाततः असाधकशब्दस्य वाक्यत्वेनाव्यक्तत्वादतः पू-
र्वोक्त एव तात्पर्यम् ॥

Colophon:

इति धर्मराजाध्वरीन्द्रविरचिते तर्कचूडामणौ हेत्वाभासनिरूपणम् ॥

Subject: Tarkacūḍāmaṇiḥ. This Ms. contains a portion of the Hetvābhāsanirūpaṇa and begins abruptly.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ तत्त्वचिन्तामणिप्रकाशव्याख्या ॥

6220. TATTVACINTĀMAṆIPRAKĀŚA-VYĀKHYĀ.

Not Noticed by Burnell Ms. No. 15549.

Substance—Paper. Size—10 × 4¼ inches. Sheets—22 (129-150). Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī.

No. of Granthas—550. Author—Dharmarājādhvarin.
Incomplete. Fragment. Not printed.

Beginning:

...नस्यानुमितिहेतुत्वशङ्कायामुभयव्याप्तिज्ञानस्यानुमितिहेतुत्वव्यवस्थापनं सङ्गतमित्यत आह— तत्रेति । नन्वन्वयव्याप्तावप्युपयोगस्य दार्शितत्वात् व्यतिरेकव्याप्त्युपयोगित्वाभिधानमसङ्गतमित्यत आह— अन्वयेति । तर्हि मूलानुपपत्तिरित्यत आह-- व्यतिरेकेति ।

End:

अत एवाप्तवाक्येऽतिव्याप्तिवारणाय प्रयोजका...मिति वक्ष्यति । अन्यथा तत्रापि तज्जनितपरामर्शस्य भ्रमकारन्तत्वाभावेन(?)नातिव्याप्त्यसम्भवादिति— न हीति । तादृशलिङ्गपरामर्शजनकं यद्धूमविशिष्टे...विशिष्टमिति ज्ञानं तज्जनकत्व... ।

Subject: Tattvacintāmaṇiprakāśavyākhyā, known as Tarkacūḍāmaṇi.

Remarks:— The Ms. is in a fairly good condition.

॥ तत्त्वचिन्तामणिप्रकाशव्याख्या ॥

वैद्यनाथदीक्षितीया ॥

6221. TATTVACINTĀMAṆIPRAKĀŚA-VYĀKHYĀ—VAIDYANĀTHADĪKṢITĪYĀ.

Burnell's Catalogue No. 2234. Page 115. Left column.

Substance—Paper. Size—9½ × 4 inches. Sheets—306 (3-8 are wanting out of 312). Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—8050. Author—Vaidyanātha. Incomplete. Wants end. Not printed.

Beginning:

श्रीरघुपतये नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥

विजयविजयसिद्धिं भक्तभीष्मप्रतिज्ञा-
मपि घटयितुमिच्छन्नात्तचक्रो रणाग्रे ।
शमयतु दुरितं मे शौरिराहुर्यदीया-
न्यखिलभुवनरक्षादीनि लीलायितानि ॥ १ ॥

बादरायणवंश्येन महोपाध्याययज्वना ।
प्रकाश्यते प्रकाशोऽत्र मणेः सोऽपि क्वचित्क्वचित् ॥

चिकीर्षितस्य ग्रन्थस्याविघ्नेन परिसमाप्त्यर्थं कृतमिष्टदेवतायाः प्रसन्नावस्थास्मरणरूपं मङ्गलाचरणं शिष्यशिक्षायै ग्रन्थतो निबध्नाति ।

End:

एवञ्च साध्यैक्येऽपि पूर्वत्र विशेषणोपादानमुत्तरत्र तदुपेक्षाञ्च कुर्वतोऽयं.... ।

Subject: Tattvacintāmaṇiprakāśavyākhyā otherwise known as Vaidyanātha Dīkṣitīyā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. On the title page is given

"वैद्यनाथदीक्षितीयमुमापतिपण्डितानाम् ।"

Vaidyanātha Dīkṣita, the author of this running commentary on the Prakāśa of Rucidatta, belonged to the Bādarā-

yanavaṁśa and had the title Mahopādhyāya. He lived in the 17th century A. D. From No. 6227 we know, that he had a pupil by name Tārkṣyanārāyaṇa. This pupil gives the following additional information about Vaidyanātha. The learned teacher belonged to the village of Rudragaṅga and he left his work—the commentary on Rucidatta— unfinished. His devoted pupil, Tārkṣyanārāyaṇa supplemented it with his Garuḍaṭīkā on the Śabdakhaṇḍa. Vaidyanātha was also called Ammal Appa and had the title Bhiṣagrāja. Thus he is the same as the author of the Prabhā—a commentary on the Nyāyasiddhāntadīpa of Śaśadhara Śarman described later.

॥ तत्त्वचिन्तामणिप्रकाशव्याख्या ॥

6222. TATTVACINTĀMAṆIPRAKĀŚA-VYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 2238. Page 115. Right column. Substance—Paper. Size—13 × 5 inches. Sheets—160. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—4785. Author—Vaidyanāthadīkṣita. Anumāna Incomplete. Wants end. Not printed.

Beginning:

विजय + लीलायितानि ॥

शैलतुङ्गस्तनीपादपरिचर्यापरम्पराम् ।
शीलयामि शिवोत्तुङ्गयशसे श्रेयसेऽपि च ॥

प्रत्यूहतूलजालप्रबलानललीलनतनुतिस्मरणौ ।
बन्धूकबन्धुकान्तेः सिन्धुरवदनस्य चिन्तयेच्चरणौ ॥

बादरायण + कश्चित् ॥

End.

...अत एवेति । परस्परप्रतियोगित्वेऽपीति । अभावा-न्तर...गभावध्वंसस्तु घटो घटप्रागभावश्चेति परस्परप्रति-योगित्वेऽपीत्यर्थः । ननु तत्राप्युभयनिरूप्यत्वमेव... ।

Subject: Tattvacintāmaṇiprakāśavyākhyā, otherwise known as Vaidyanāthadīkṣitīya. Anumānakhaṇḍa.

Remarks :—The Ms is very old and in decaying condition.

॥ तत्त्वचिन्तामणिप्रकाशव्याख्या ॥

6223. TATTVACINTĀMANIPRAKĀŚA-VYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 2235. Page 115. Right column. Substance—Paper. Size—10 × 4½ inches. Sheets—56. Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—3300. Author—Vaidyanātha. Incomplete. A fragment treating about Pramāṇa. Not printed.

Beginning:

शुभमस्तु ॥

ननु प्रमाणतत्त्वमत्र विविच्यते । स्वग्रन्थस्याभिधेयं कथयति । तत्किमर्थमुत्तरग्रन्थश्रवणादेव तस्यासिद्धिरित्याशङ्क्याह । प्रेक्षावत्प्रवृत्त्यर्थमिति ।

End:

तन्मते ज्ञानविषययोरत्यन्तासम्भिहितयोः स्वरूपसंबन्धस्याप्यभावेन.... ।

Subject: Tattvacintāmaṇiprakāśavyākhyā otherwise known as Vaidyanāthadīkṣita.

Remarks:--The Ms. is in a fairly good condition.

॥ तत्त्वचिन्तामणिप्रकाशव्याख्या ॥

6224. TATTVACINTĀMAṆIPRAKĀŚA-VYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 2236. Page 115. Right column.
Substance—Paper. Size—10 × ½ inches. Sheets —2.
Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—66. Author—Vaidyanātha. Incomplete.
Fragment only. Not printed.

Beginning—Same as No. 6221.

End:

प्रामाण्यनिश्चयसाध्योक्तनिश्चयप्रतिबध्यत्वादिति का-
र्यपक्षकं तदभिप्रेतमिति ।

Subject: Tattvacintāmaṇiprakāśavyākhyā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ तत्त्वचिन्तामणिप्रकाशव्याख्या ॥

6225. TATTVACINTĀMAṆIPRAKĀŚA-VYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 2237. Page 115. Right column.
Substance—Paper. Size—10 × 4 inches. Sheets —180

(30-159). Lines —10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—3200. Author—Vaidyanāthadīkṣita. Incomplete. An Anumāna fragment. Wants beginning and end. Not printed.

Beginning:

.. धर्माभावज्ञानस्यैव समानप्रकार(क)विरोधिज्ञानाय तत्साधकस्यैव सत्प्रतिपक्षत्वं युक्तम् ।

End:

ननु तस्य सम्बन्ध्यनिष्ठत्वात् ज्ञानस्य सम्बन्धत्वा-दृष्टे(?)श्चाह । स्वरूपेति । त ... । ज्ञानविषयत्वरूपस्येत्यर्थः । तयोः सम्बन्धसद्भावे प्रमाणमुक्त्वा तेन प्रकृते लक्षणस-ङ्गतिमाह । तत्संबन्धेनेति ।

Subject: Tattvacintāmaṇiprakāśavyākhyā otherwise known as Vaidyanāthadīkṣitīyā. Anumānakhaṇḍa.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ तत्त्वचिन्तामणिप्रकाशव्याख्या ॥

6226. TATTVACINTĀMAṆIPRAKĀŚA-VYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 10838. Page 115. Left column. Substance—Palm leaf. Size —17¾ × 1¾ inches. Leaves—72. Lines—11 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—3960. Author—Vaidyanāthadīkṣita. Incomplete. Not Printed.

Beginning—Same as No. 6221.

End:

इतरकारणसत्वेऽपि न तदुत्पत्तिप्रसङ्ग इति भावः ।
तदुल्लेयत्वमित्थमित्याह । यत्त्विति । अभावादिति न त-
द्व्यापकत्वे प्रमाणमिति भावः ॥

Subject: Tattvacintāmaṇiprakāśavyākhyā otherwise known as Vaidyanāthadīkṣitīyā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. This Ms. has been wrongly classified by Dr. Burnell under Cintāmaṇi.

॥ तत्त्वचिन्तामणिप्रकाशव्याख्या ॥

6227. TATTVACINTĀMAṆIPRAKĀŚA-VYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 2267. Page 115. Right column. Substance—Paper. Size—$9\frac{1}{4} \times 4\frac{1}{4}$ inches. Sheets—192. Lines—9 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—3150. Author—Tārkṣyanārāyaṇa. Incomplete. Not printed.

Beginning:

शुक्लाम्बर + शान्तये ॥
यो दण्डकारण्य + कुलदैवतं नः ॥

यो वै गृहीतपदमात्रमगाधतोये
ग्राहेण यूथपतिमम्बुजहस्तमारात् ।
दृष्ट्वा खगेन्द्रमधिरुह्य गृहीतचक्रो
नक्रं निगृह्य कृपया सहसोज्जहार ॥

तं सर्वभूतहृदयं जगतामधीशं
भक्तप्रियं परमहंसगृहीतपादम् ।
अस्मत्प्रसादसुमुखं पतगेन्द्रसंस्थ-
मानन्दमूर्तिमनिशं कलयामि चित्ते ॥

यं ब्राह्मणा नियतकर्म समाचरन्तो
ध्यायन्त आदिपुरुषं गरुडाधिरूढम् ।
सच्चित्सुखं सकलहेतुमनन्तशक्तिं
तस्मिन् परे निखिलकर्म समर्पयन्ति ॥

* * *

आचार्यः सौधवीचीसहचररचनैर्वक्ति योऽन्यस्य भावैः
तर्केऽप्यत्यन्तदुर्गेऽप्यतिचतुरतरैर्विश्रुतैरश्रुतेऽपि ।
वाचां गूहैर्विभिन्दन् महितयतिमतो वैद्यनाथाभिधानः
श्रीमान् रुद्रोपमोऽयं जगति विजयते रुद्रगंगानिवासी ॥

अम्मालप्पैभिषग्राजं वन्दे यस्य कृपाबलात् ।
मूढोऽपि ब्रह्म विदुषामग्रणीर्भव(ति ध्रु)वम् ॥

शास्त्रदृष्टिर्मया प्राप्ता यत्कृपादृष्टिलेशतः ।
तं वन्दे वैद्यनाथाख्यमम्मालप्पैसुतं गुरुम् ॥

नाह्नां(?)मखिवरं वन्दे नरलोकैकभूषणम् ।
यस्यार्द्रदृष्टिपातेन मयेयं रचिता कृतिः ॥

व्यासवंशस्य तिलकं भिषग्राजं महीश्वरम् ।
नत्वा तस्यैव पूजार्थं तत्कृतेः शेषमारभे ॥

बादरायणवंश्येन भिषग्राजविपश्चिता ।

प्रकाश्यते प्रकाशोऽयं मणेः सोऽपि कचित्कचित् ॥

इति प्रतिज्ञा गुरुणा कृता सा न समापिता ।
तां समाप्तुं समारेभे तार्क्ष्यनारायणः सुधीः ॥

तार्क्ष्यनारायणाख्येन गौतमान्वयजन्मना ।
शब्दखण्डप्रकाशोऽयं काश्यते सोऽपि कुत्रचित् ॥

काहं कमणिरव्यक्तभावा वा तत्प्रकाशिका ।
अहो सुपर्णवाहस्य शरणाच्च(ण्यस्य)कृपा बलम् ॥

पश्यतेति शेषः ॥ शिष्टा मध्येऽपि मंगलमाचरन्तीति न्यायमनुसरन् प्रारब्धस्य ग्रन्थस्याविघ्नेन परिसमाप्त्यर्थं कृतमिष्टदेवतानमस्कारं शिष्यशिक्षायै ग्रन्थतो निबध्नाति । व्यालोलेति ॥

End:

न च मात्रपदस्य वैयर्थ्यं । तस्य कात्स्न्यंपरत्वात् । न च स्वरूपासिद्धिकार्यद्रव्यत्वपरस्याप्येवंविधध्वंसव्याप्य-प्रागभावप्रतियोगिकार्यद्रव्यत्वपरत्वादिति । यद्वा एतद... ।

Subject: Tattvacintāmaṇiprakāśavyākhyā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Tārkṣya Nārāyaṇa, the author of this supplement to Vaidyanātha's unfinished commentary on Rucidatta, must have belonged to the 17th century A.D. He was the pupil of Vaidyanātha and wrote his running Garuḍa Tīkā as a homage to his teacher. He says in the introductory verses that he belonged to the Gautama gotra.

॥ तत्त्वचिन्तामणिप्रकाशव्याख्या— न्यायशिखामणिः ॥

6228. TATTVACINTĀMAṆIPRAKĀŚA VYĀKHYĀ—NYĀYAŚIKHĀMAṆI.

Burnell's Catalogue No. 10870. Page 115. Right column. Substance—Palm leaf. Size—15 × 1¼ inches. Leaves—216. Lines—7 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—4820. Author—Rāmakṛṣṇādhvarin. Incomplete. From the beginning up to Prāmāṇyavāda. Not Printed.

Beginning:

प्रारिप्सितप्रतिबन्धकविघ्नसङ्घातविघातकं स्वाभीष्टदेवतानमस्काररूपं मङ्गलमाचरितुं शिष्यानुग्रहाय ग्रन्थतो निबध्नाति । कृष्णोत्तरेति ॥ इह स्वख्यात्यनुवृत्तये स्वनामग्रन्थनामनी ख्यापयन् श्रद्धेयवचनत्वाय स्वस्य संप्रदायाभिज्ञ[ा]गुरुरु(गुरू)पदिष्टसकलशास्त्रार्थसारतां दर्शयत्यधीत्येति । नन्वावश्यकमानसनमस्कारेणैव प्रकृतकार्यसिद्धेर्वाचा नमस्करणं किमर्थमित्यत आह प्रारिप्सितेति । यद्यपि नमस्कार्यपरमेश्वरलक्षणतत्प्रमाणजिज्ञासां प्रति तत्प्रतिपादनमप्यत्राभिमतम् । तथा हि । यस्त्रिजगतां सर्गस्थितिविलयकर्ता स ईश इति तल्लक्षणम् । कर्मपदोपादानेन न कार्यत्वलिङ्गानुमानं । त्र्यक्षरेत्यनेन प्रणववर्णघटितवेदोपलक्षणेन तत्प्रमाणकत्वञ्च सूचितम् । स चैक एव न तु नाना, गौरवात् ॥

End :

तथा सति समूहालम्बनविशेषणताविशेष्यकत्ववर्णन-वैयर्थ्यादित्याशङ्क्य विशिष्टबुद्धौ तस्याः प्रकाशकत्वा-भावेन प्रकारशब्दस्य विषयपरत्वात् तच्छब्देनापि तथैव परामर्श इत्याशयेनाह । तथा चेति ॥

Colophon:

इति श्रीधर्मराजाध्वरीन्द्रात्मजश्रीरामकृष्णाध्वरिविरचिते न्यायशिखामणौ प्रामाण्यवादः समाप्तः ।

Subject: Tattvacintāmaṇiprakāśavyākhyā otherwise known as Nyāyaśikhāmaṇi—Prāmāṇyavāda.

Remarks:—The Ms. is in fairly good condition.

The author of this commentary on Prkāśa is Rāmakṛṣṇā-dhvarin, son and commentator of Dharmarājādhvarin of Kaṇḍaramāṇikkam referred to above. His date is the 17th century A. D. This work of his in this Ms. runs up to the Prāmāṇyavāda and is called Nyāyaśikhāmaṇi.

॥ तत्त्वचिन्तामणिप्रकाशव्याख्या ॥

6229. TATTVACINTĀMAṆIPRAKĀŚA VYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 10871. Page 115. Right column. Substance—Palm leaf. Size—$21\frac{1}{4} \times 1\frac{1}{4}$ inches. Leaves—123. Lines—7 or 8 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—4820. Author—Rāmakṛṣṇādhvarin. Complete. Prāmāṇyavāda, Not printed.

Beginning, end, colophon and subject—Same as No. 6228.

Remarks:—The Ms. is in good condition.

॥ तत्त्वचिन्तामणिप्रकाशव्याख्या ॥

6230. TATTVACINTĀMAṆIPRAKĀŚA VYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 10844. Page 114. Right column. Substance—Palm leaf. Size—$18\frac{1}{4} \times 1\frac{1}{2}$ inches. Leaves—15. Lines—7 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—420. Author—?. Incomplete. Anumāna; fragment. Wants end.

Beginning:

प्रणम्य जानकीजानेः पदपङ्कजपादुकाम् ।
मयानुमानखण्डस्य प्रकाशोऽयं प्रकाश्यते ॥

जगन्मङ्गलं भवानीपतिं... चिकीर्षित निजग्रन्थनिष्प्रत्यूहपरिपूरणाय विघ्नध्वंसं प्रार्थयन् शिष्टाचारपरंपराप्राप्तस्वकृतं मंगलं....लोकानुजिघृक्षया ग्रन्थतो निबध्नाति ॥ प्रणम्येति ॥

End:

न चैवं तस्योत्तेजकत्वमेव न स्यात् । सति प्रतिबन्धके कार्योत्पत्तिप्रयोजकत्वाभावादिति वाच्यम्....बन्धकत्वपक्षेऽपि विशिष्टस्यैव प्रतिबन्धकत्वेन उत्तेजकस्थले तदभावात् । तदभावप्रयोजकत्वेन तथात्वञ्च पक्षान्तरेऽपि तुल्यमिति सन्तोष्टव्यम् ॥

Subject: Tattvacintāmaṇiprakāśavyākhyā; Anumānakhaṇḍa.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

The author of this commentary on the Anumānakhaṇḍa of Rucidattīya is not known. Dr. Burnell brings this Ms. erroneously under Cintāmaṇi. The maṅgalaśloka misleads one to the idea that the work itself is to be called Cintāmaṇiprakāśa but the pratīka clearly shows that the Ms. represents only a commentary on Rucidatta's Prakāśa.

॥ तत्त्वचिन्तामणिटीका—फक्किका ॥

6231. TATTVACINTĀMANIṬĪKĀ—PHAKKIKĀ.

Burnell's Catalogue No. 2201. Page 114. Left column.
Substance—Paper. Size—14×6 inches. Sheets—369. Lines—10 or 11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—14760. Author—Mathurānātha. Complete. Printed.

Beginning:

अनुमानप्रामाण्यं निरूप्य व्याप्तिस्वरूपनिरूपणमारभते । नन्वित्यादिना । अनुमिति हे दि(?)त्यस्य अनुमाननिष्ठप्रामाण्यानुमितिहेत्वित्यर्थः व्याप्तिज्ञानेत्यत्र विषयत्वं सप्तम्यर्थः । तथा चानुमाननिष्ठप्रामाण्यानुमितिज्ञानविषयीभूता व्याप्तिः केत्यर्थः । अनुमाननिष्ठप्रामाण्यानुमितिहेत्वित्यनेन व्याप्तेरनुमानप्रामाण्योपपादकत्वकल्प-

नादनुमानप्रामाण्यनिरूपणानन्तरं व्याप्तिनिरूपणे उपोद्घा-
तसङ्गतिरिति सूचितम् ॥ उपपादकत्वञ्चात्र ज्ञापकत्वम् ॥

End:

धर्मितावच्छेदकविशिष्टधर्मिमात्रग्राहकत्वमिति वाच्य-
म् । घटो व्यापक इत्यादावप्य तथताप्युद्भावन कथक(?)
संप्रदा(?)सिद्धप्रकारभेदोऽनेन दर्शित इति न काप्यप्यनु-
पपत्तिरिति संक्षेपः ॥

Colophon:

इति श्रीमहामहोपाध्याय मथुरानाथतर्कवागीशभट्टाचार्य विर-
चिता अनुमानटिप्पणी समाप्ता ॥

Subject: Tattvacintāmaṇiṭīkā Anumānakhaṇḍa; begins with the Vyāptisvarūpanirūpaṇa.

Remarks:—The Ms. is in an excellent condition. Alternate sheets are sulphurated.

Mathurānātha, the author of this commentary on Maṇi is the same as the famous commentator of Raghunātha's Dīdhiti. Portions of this work, otherwise called Tattvacintāmaṇirahasya have been edited in Calcutta and Benares. Mr. Śaileśvara Sen has written a study of this work.

The following table describes 11 more Mss. of this work in this Library.

TATTVACINTĀMAṆIṬĪKĀ (PHAKKIKĀ).

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves	No. of Lines per Page or sheet.	Script	Complete or otherwise.
6232	J. L. 892	Paper.	11¾ × 4¼	144	9	Devanāgarī.	Incomplete. Anumāna: From Vyāptisvarūpa to the end.
6233	B. L. 2202	,,	14 × 6	252	10	,,	,, ,, wants end
6234	J. L. 893	,,	11½ × 4¾	194	9	,,	,, ,, up to the end of Arthāpattirahasya
6235	B. L. 2204	,,	14 × 6	8	13	,,	Prāmāṇyavādarahasya only.
6236	,, 2206	,,	,,	13	10 or 11	,,	,, ,, ,,
6237	,, 2207	,,	12 × 6	17	11	,,	,, ,, ,,
6238	,, 2208	,,	13 × 5	12	12	,,	,, ,, ,,
6239	J. L. 894	,,	11¾ × 4¾	18	11	,,	,, ,, ,,

6240	B. L. 10878	Palm leaf.	$16\times1\frac{1}{2}$	185 (1-59 & 79-204)	8	,,	Anumāna; wants beginning & end.
6241	,, 2205	Paper.	14×6	22	13	,,	Śabdakhaṇḍa. Apūrvavāda.
6242	,, 2294	,,	16×6	215	10	,,	,, wants end.

DETAILED REMARKS

on the

MATHURĀNĀTHĪYA MSS. NOTICED IN THE ABOVE TABLE.

6234 The colophon has this verse:

अर्थापत्तिरहस्यान्तं मथुरानाथटिप्पणम् ।
ढुण्ढिराजेन सुधिया समशोधि प्रयत्नतः ॥

6235 Under this No. Dr. Burnell notices 2 parts as 2204 a and b and gives, on the whole, 138 sheets to be contained in this Ms. We have only 8 sheets now. His description of this Ms. is thus given:

Khaṇḍa ii (Anumāna)

2204 a. D. ff. 80. Beginning only. Recent.

Khaṇḍa iii (Śabda)

2204 b. D. ff. 58. Ucchinna Śākhā to Vidhivāda.

6242 The Śabdakhaṇḍa of Mathurānātha's commentary on the Maṇi—contained in this Ms.—begins thus:

न्यायाम्बुधिकृतसेतुं हेतुं श्रीराममखिलसम्पत्तेः ।
तातं त्रिभुवनगीतं तर्कालङ्कारमादरान्नत्वा ॥

श्रीमता मथुरानाथतर्कवागीशधीमता ।
विशदीकृत्य दर्श्यन्ते तुरीयमणिफक्किकाः ॥

॥ तत्त्वचिन्तामणिटीका— जगदीशीया ॥

6243. TATTVACINTĀMAṆIṬĪKĀ— JAGADĪŚĪYĀ.

Burnell's Catalogue No. 2203. Page 114. Right column. Substance—Paper. Size—14 × 6 inches. Sheets—61. Lines—13 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—3150. Author—Jagadīśa. Incomplete. Printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥

इतरैरनुचितविविध-
क्षोदैः कलुषीकृतोऽप्यधुना ।
मणिरयमनुपमसरणिः
श्रीजगदीशप्रकाशितः स्फुरतु ॥

प्रसङ्गादाह । तच्चेति । तत्त्रिविधमप्यनुमानं परार्थं परस्य वादिनोऽर्थः साध्यनिश्चयः । तच्छङ्कानिवृत्तिर्वा यस्मात्तादृशं न्यायसाध्यम् । न्यायप्रयोज्यमित्यर्थः ।

End:

अत एव तत्साध्यकहेत्वाभाससामान्यलक्षणव्यभिचारसामान्यलक्षणासाधारणेष्वप्यनायत्या प्रतियोगिव्यधिकरणाभावघटितव्याप्तिः घटिका........ ।

Subject: Tattvacintāmaṇivyākhyā of Jagadīśa. Khaṇḍa 2; Anumāna; Hetvābhāsa.

Remarks:—The Ms. is in excellent condition.

Jagadīśa, the author of this work is the same as the author of the commentary on Raghunātha's Dīdhiti.

Dr. Burnell mistakenly describes this Ms. as Mathurānātha's commentary on the Cintāmaṇi.

The work has been edited in part by Jīvānanda Vidyāsāgar at Calcutta in 1897.

॥ तत्त्वचिन्तामणिव्याख्या—गदाधरीया ॥

6244. TATTVACINTĀMAṆIVYĀKHYĀ—GADĀDHARĪYĀ.

J. L. Collection No. 895. Substance—Paper. Size—$12\frac{1}{2} \times 4\frac{3}{4}$ inches. Sheets—65. Lines—12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1500. Author—Gadādhara. Incomplete. Printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥

अये श्रीमद्देवासुरमुकुटमाणिक्यनिकर-
स्रजा राजद्दन्तावलवदनपादाम्बुजयुगम् ।
अशेषप्रत्यूहप्रकरशमनैकान्तनिपुणं
सदा भक्ताभीष्टप्रसरनवकल्पद्रुमदलम् ॥

निजगुरुहरिरामनामभूमी-
समुदितभास्वरवाङ्मयूखयोगात् ।
स्फुरदमलविदर्ककान्तरत्न-
प्ररममर्णि विवरीतुमुद्यतोऽस्मि ॥

निबन्धाः प्राचीनैश्चतुरुदधिपर्यन्तविचर-
यशोहासैः सद्भिर्भुवि विरचिताः सन्त्यपि यदि ।
तथाप्येषा काचित् वचनपरिपाटी निजगुणै-
र्गभीरा धीराणां सपदि मुदमाधास्यतितराम् ॥

उद्देशक्रमानुसारेणानुमानं निरूप्य शब्दप्रमाणनिरूपणं प्रतिजानीते । अथ शब्दो निरूप्यत इति ।

End:

क्वचिच्च क्रियादीनां विशेषणत्वं विवक्षितम् । क्रियाप-दोत्तरादिपदस्य कर्मादिपदेनाभिसंबन्धात् कर्मादीनां... ।

Subject: Gadādharīya Maṇivyākhyā; Śabdakhaṇḍa.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

The great Gadādhara has commented on portions of the Tattvacintāmaṇi. This Ms. represents his commentary on the Śabdakhaṇḍa of Maṇi or Caramamaṇi as he calls it in the introductory verse.

Mr. Kālī Śaṅkara Bhaṭṭāchārya has edited this work in the Chowkhamba Sanskrit Series.

॥ तत्त्वचिन्तामणिव्याख्या—गदाधरीया ॥

6245. TATTVACINTĀMAṆIVYĀKHYĀ—GADĀDHARĪYĀ.

J. L. Collection No. 896. Substance—Paper. Size—12½ × 4¼ inches. Sheets—10. Lines—12 to a Page. Script—

Devanāgarī. No. of Granthas—240 Author—Gadādhara. Incomplete. Printed.

Beginning:

शुक्तित्वप्रकारकसमूहालम्बने नेच्छाजन्यशुक्तित्वमात्रप्रकारकप्रवृत्तौ व्यभिचारः । शुक्तिवृत्तित्वांशमपहायेति तत्त्यागे रजतप्रवृत्तेः दृष्टान्तत्वसंभवादिति भावः ।

End:

अन्यस्य तद्धर्मानाश्रयस्य धर्म·· तथा तद्धर्म्यवृत्तितद्धर्मप्रकारकेण भानं···रीत्यापि न निराकर्तुं शक्यमिति प्रतीत्यैवेत्यस्यार्थमाह दीधितौ । मतीति ॥ स्वाभाव्यादिति ॥

Colophon:

गदाधरी संवत् १८४७ (1847) मिति कार्तिकवदि ९ वारशेमार ॥

This Ms. is dated 1790 A. D.

Subject: Gadādharīya; Maṇi-Vyākhyā; Śabdakhaṇḍa; fragments.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ गदाधरीयम् ॥

6246. GADĀDHARĪYAM.

J. L. Collection No. 897. Substance—Paper. Size—12×5 inches. Sheets—57 (4-60). Lines—12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1400. Author—Gadādhara. Fragment.

Beginning:

व्यधिकरणधर्मे चानभ्युपगमेऽपि न तादृशाभावाप्र-

सिद्धिरिति वाच्यम् ॥ प्रतियोगिवैयधिकरण्यघटितव्या-
पकताया एव निवेशनीयतया * * व्यापकताव-
च्छेदकत्वासंभवात् ।

End:

यदि तदेत्यनेन तादृशप्रतीतेरानुभविकत्वे विवादं प्र-
दर्श्य तादृशाभावस्या(?)पारमार्थिकत्वं निरूपितम् ।

Colophon:

इति श्रीगदाधर्यां व्यधिकरणधर्मावच्छिन्नाभावरहस्यं समाप्तिमगमत् ।

Subject: Gadādharīya.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

This and the following three Mss. representing works of Gadādhara are not identifiable We do not see any evidence to show whether they are commentaries on Maṇi, Āloka, or Dīdhiti. They may be tracts and dissertations on special topics or fragments of bigger works.

॥ गदाधरीयम् ॥

6247. GADĀDHARĪYAM.

J. L. Collection No. 898. Substance—Paper. Size—12½ × 4¾ inches. Sheets—57. Lines—12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1300. Author—Gadādhara. Incomplete. Prāmāṇyavāda.

Beginning:

प्रमाया गुणजन्यत्वं व्यवस्थापयितुं प्रतिजानीते ।
मूले उत्पद्यतेऽपि परतो न तु स्वत इति ।

End:

तद्विषयप्रवृत्तित्वं रजतत्वप्रकारकविषयत्वविशेषणं रज-
तेच्छाजन्यरजतत्वप्रकारकेत्यर्थः । अतो न रजतत्व... ।

Subject: Gadādharīya.

Remarks :—The Ms is in a fairly good condition.

॥ गदाधरीयम् ॥

6248 GADĀDHARĪYAM.

J. L. Collection No. 899. Substance—Paper. Size—$12\frac{3}{4}\times5$ inches. Sheets—18. Lines—12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—320. Author—Gadādhara. Incomplete. Anumāna fragment.

Beginning:

...वच्छेदकत्वेऽपि...त्वादेरिव साध्यभावव्यापक-
व्यधिकरणधर्मावच्छिन्नाभावप्रतीयोगितावच्छेदकत्वमक्षत-
मेवेत्याशङ्कां निरस्यति । प्रमेयत्वव्यधिकरणेति ॥

End:

प्रतियोगिवैयधिकरणाघटितस्य व्यापकत्वस्य साध्य-
तावच्छेदकविशेषणत्वमुपगम्य तदुभयत्ववति प्रत्येकमुभ-
यत्वाभावसत्वेन तस्य प्रतियोगिताव्यापकत्ववारणे तु त-
द्रूपावच्छिन्नसाध्यकसद्धेताव्याप्तिर्द्रष्टव्या । व्यासज्यवृ... ।

Subject: Gadādharīya.

Remarks:—The Ms. is in fairly good condition.

॥ गदाधरीयम् ॥

6249. GADĀDHARĪYAM.

J. L. Collection No. 900. Substance—Paper. Size—12¾ × 4¾ inches. Sheets—8 (1-8). Lines—12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—200. Author—Gadādhara. Fragment.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥

उत्सन्नप्रच्छन्नग्रन्थेन वेदस्याचारमूलकत्वनिरूपणानन्तरं प्रवर्तकज्ञानं निरूपयितुं प्रवर्तकज्ञाने आचारमूलकस्य उपपादकत्वरूपां उपोद्घातसङ्गतिं प्रदर्शयन् शिष्यावधानाय प्रतिजानीते । आचारः प्रवृत्तिः ।

End:

अत एव तद्धर्मप्रकारकत्वावच्छिन्नमुख्यविशेष्यताकेच्छां प्रति * * कस्यचित् मत[मपित]मप्यपास्तम् ।

Subject: Gadādharīya.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ मणिसारः ॥

6250. MAṆISĀRAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2159. **Page** 117. Right column. Substance—Paper. Size—12 × 5 inches. Sheets—26 (102-127). Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—900. Author—Gopīnātha. Incomplete. Pratyakṣa. Not Printed.

Beginning :

...त्वमापद्यते । तद्रूव्यं वन्हय़विनिर्भोगवत्त्वैवास्तु(?) । न च द्रव्यत्वाश्रयस्यैव प्रतिबन्धकत्वात् । तद्रवत्वस्य वह्निसंबन्धिनि अनुपलंभात् ।

End :

शुक्तिवृत्तिचाकचक्यधर्मस्य इदन्तां विना रजतमात्रेण संबन्धज्ञानं इदन्ताविषयकानुभवजन्यत्वसंस्कारप्रयोज्यत्वमेव तच्छब्दप्रयोगे नियामकम् । अत एव प्रत्यभिज्ञाने सर्वेषां भेदाः इदन्ता चानुभवे कालो धर्मान्तरं वा यो भासते स शिव इति संक्षेपः ।

Colophon :

इत्युत्तरमणिसारे प्रत्यक्षपरिच्छेदः समाप्तः ।

Subject: Maṇisāra; Pratyakṣa.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

This is the only Ms. available in the collections of this library, representing the Pratyakṣakhaṇḍa of the Maṇisāra. Mahāmahopādhyāya T. Gaṇapatiśāstri in his introduction to the edition of the Anumānamaṇisāra is able to infer only the existence of Pratyakṣamaṇi from references in the body of the Anumānakhaṇḍa. This Ms. as well as the note under B. L. 10874 clearly confirm the existence of the Pratyakṣamaṇisāra.

Gopīnātha Ṭhakkur, the author of this synoptic commentary on the Maṇi, is the same as the author of the Ṭippaṇi on the Śabdamaṇi described under No. 6086 and of the commentary on the Tarkabhāṣā called Bhāvaprakāśikā. He flourished about the end of the 16th century A. D.

॥ मणिसारः ॥

6261. MAṆISĀRAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2157. Page 117. Right column. Substance—Paper. Size—$9\frac{3}{4} \times 5$ inches. Sheets—122. Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—3000. Author—Gopīnātha. Incomplete. Up to Avayavagrantha. Printed.

Beginning:

श्रीगणाधिपतये नमः ॥

श्रीसरस्वत्यै नमः ॥

क्रीडाकोपकषायमायतमपाकर्तुं नते शङ्करे
सद्यः स्मेरचमूरुलाञ्छनकलासंपर्कसंकोचिताः ।
सावष्टम्भसुरारिसङ्घविविधाहङ्कारकूटच्छिदो
रुद्राणीचरणारविन्दरुचयो विघ्नान्विनिघ्नन्तु नः ॥

निर्गलितं मणिमध्यादालोकादौ च विस्तीर्णम् ।
निष्कृष्य युक्तिसारं गोपीनाथस्ततस्तनुते ॥

प्रत्यक्षानुमानयोरुपजीव्योपजीवकभावसंगत्या प्रत्यक्षानन्तरमनुमानं निरूप्यते । यद्यपि लिङ्गपक्षव्याप्त्यादिज्ञानानामनुमितिरूपत्वनियमेऽनवस्थाप्रसंगेन प्रत्यक्षरूपवत्त्वमङ्गीकरणीयमेव ।

End:

यद्वा प्रतिबन्धकज्ञानविषय एव ज्ञाने प्रतिबन्धकतावच्छेदकोऽस्तु तथापि सत्प्रतिपक्षेनाव्याप्तिः । विरोधिव्याप्त्यादेरेव प्रतिबन्धक... ।

Colophon: (Sheet No. 121).

अवयवग्रन्थः समाप्तः ॥

Subject: Maṇisāra; Anumānakhaṇḍa

Remarks:--The Ms. is in good condition.

The Anumānakhaṇḍa has been printed in the Trivandrum Sanskrit Series as No. 35. 9 more copies of the same work are tabulated below.

MAṆISĀRAḤ.

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves	No. of Lines per Page or sheet.	Script	Complete or otherwise.
6252	B. L. 10874	Palm leaf.	$16\frac{1}{2}\times1\frac{1}{4}$	284 (1-194 & 90)	8	Grantha.	Incomplete; Anumāna only.
6253	„ 2156	Paper.	$10\frac{1}{4}\times3\frac{1}{2}$	35	8 to 12	Devanāgarī.	„ „ up to Vyāptivāda.
6254	„ 10350	Palm leaf.	$17\frac{3}{4}\times1\frac{1}{2}$	20 (21-40)	8	Grantha.	„ begins abruptly and ends with Vyāptivāda.
6255	„ 10947	„	$17\frac{3}{4}\times1\frac{1}{4}$	10	7	„	„ „ Anumāna.
6256	„ 2160	Paper.	12×5	12 (141-152)	11	Devanāgarī.	„ Upamāna; wants beginning.
6257	„ 2161	„	12×5	21 (85-105)	11	„	„ Śabda; wants beginning and end.
6258	„ 10875a	Palm leaf.	$16\times1\frac{1}{2}$	59	8	Telugu.	„ fragmentary: „

MAṆISĀRAḤ. (Contd.)

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves	No. of Lines per Page or sheet.	Script.	Complete or otherwise..
6259	B. L. 10875b	Palm leaf.	16×1½	71	8	Telugu.	,, Anumāna up to Pakṣatāgrantha.
6260	,, 10876	,,	14½×1¼	67	6	Grantha.	,, fragmentary: with neither beginning nor end.

DETAILED REMARKS
on the
MAṆISĀRA MSS. NOTICED IN THE ABOVE TABLE.

6252 On the title page is given:—

गीर्वाणेन्द्रदीक्षितस्य प्रत्यक्षानुमानयोः मणिसार: । அய்யாவு.

From this we learn that this Ms. originally belonged to the famous Nīlakaṇṭha Dīkṣita (1637 A. D.) who was called Ayyādīkṣita and then came into the possession of his son, Gīrvāṇendra Dīkṣita. We further see that the original bundle must have contained both Pratyakṣa and Anumāna portions of the Maṇisāra. Now, the Ms. described above has Anumāna only, from which we must infer that the Pratyakṣa portion is lost

6255 Dr. Burnell has left this Ms. as unidentified fragments on page 121 b.

॥ मणिसारखण्डनम् ॥

2661. MAṆISĀRAKHAṆḌANAM.

Burnell's Catalogue No. 10877. Page 117. Right column. Substance—Palm leaf. Size—18 × 1½ inches. Leaves—115. Lines—6 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—2760. Author—Śrīnivāsa. Incomplete. Not printed.

Beginning:

श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

श्रीमच्छङ्करपुङ्गवार्यतनयश्रीश्रीनिवासाद्गुरो-
रुद्भूताद्गुणशेवधेरुदजनि श्रीवेङ्कटाचार्यतः ।
आत्रेयान्वयसिन्धुकौस्तुभमणेः सः श्रीनिवासः सुधी-
र्गोपीनाथकृतिष्वसौ वितरति व्याघातपारम्परीम् ॥

विविधानि विचित्राणि दूषणानि ददाम्यहम् ।
मणिकारादिसिद्धान्ते कथाकौतुकिनां मुदे ॥

असूयामत्सरग्रस्ताः कामं सन्तु सहस्रशः ।
सन्तः संमन्त्र्य भुवने गुणश्लाघागुणोज्ज्वलाः ॥

व्याप्तिविशिष्टपक्षधर्मताज्ञानजन्यं ज्ञानमनुमितिः । तत्करणमनुमानमिति मणिकृतः । अत्र सारकृतः । व्याप्तिविशिष्टश्च पक्षधर्मश्चेति द्वन्द्व इति मिश्रमतं युक्तमिति वदन्ति । अत्र प्रतिभाति । सर्वत्र पदार्थभेदस्थल एव द्वन्द्वो दृश्यते । यथा रामकृष्णावित्यादौ । न तु पदार्थभेदस्थले क्वापि व्याकरणस्मृतिश्च । प्रयोगानुरोधेनैव प्रवर्तत इत्यनन्यगत्या पदजन्यप्रतीतिविशेष्यभेद एव द्वन्द्वप्रयोजकः ॥

End:

अन्यथा प्रवृत्तिनिमित्तत्वबुद्धिविशेषे तद्धेतुत्वकल्पने प्रवृत्तिनिमित्ततावग्राहकानुमानविशेष एव तद्धेतुत्वं । कल्पनालाघवात् । एवं सादृश्यधीत्वादिकमपि न तद्धेतुतावच्छेदकं । अननुगमात् । नाप्यतिदेशवाक्यार्थज्ञानहेतुत्वम् । अनतिप्रसक्तस्य तस्य निर्वक्तुमसंभवादिति संक्षेपः ।

Colophon :

उपमानखण्डः समाप्तः ॥

Subject : Maṇisārakhaṇḍana; Pratyakṣa, Anumāna and Upamānakhaṇḍakhaṇḍana.

Remarks :—The Ms. is in a fairly good condition.

Śrīnivāsa of Ātreyagotra, son of Veṅkaṭācārya and pupil of Śrīnivāsa, who was the son of Śaṅkarapuṅgava is the author of this refutation of the Maṇisāra of Gopīnātha. The author is a south Indian and flourished about the 17th century A. D.

॥ मणिसारखण्डनम् ॥

6262. MAṆISĀRAKHAṆḌANAM.

Burnell's Catalogue No. 2240. Page 117. Right column. Substance—Paper. Size—$9\frac{1}{4} \times 3$ inches. Sheets—67. Lines—7 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1450. Author—Srinīvāsa. Incomplete. Vyāpti-Vāda. Not printed.

Beginning :

श्रीवेदव्यासाय नमः ॥

व्यवृत्तित्वादिद्वितीयलक्षणे तावद्दूषणं विचार्यते प्रमेयवानित्यत्र । तत्र पदार्थाभावादप्रसिद्धिः । न च व्यधिकरणधर्मावच्छिन्नाभावमेवादाय साध्यतावच्छेदकाभावाश्रयः, सर्वत्रैव लक्षणासिद्धिप्रसङ्गात् । अथ तत्र साध्यतावच्छेदकः वृत्तिमत्प्रमेयमात्रगतधर्मिमात्रस्यैव तत्र व्यापकत्वादिति चेन्न ।

End:

शङ्काशून्यसहचारिनिश्चयत्ववृत्तिकारणतावच्छेदकत्वा-
भावात्तदितरवृत्तित्वरहितधर्माश्रयः मेयत्वात्, घटव-
दित्यादिप्रकारः सुवच एवेति सर्वं रमणीयमिति ।

Subject: Maṇisārakhaṇḍana, Vyāptivāda.

Remarks:—The Ms. is in good condition. The name as given in the title page is

व्याप्तिवार्त्तिकमणिसारखण्डनम् ।

It is not difficult to understand the import of the word 'Vārtika' in the above title. Srīnivāsa criticises here not only Gopīnātha, but Udyotakara also. That will not in any way be out of the scope of his work, for he says in one of the introductory verses

* * दूषणानि ददाम्यहम् ।
मणिकारादिसिद्धान्ते * * ॥

॥ मणिसारः ॥

6263. MAṆISĀRAḤ.

Burnell's Catalogue Nos. 2162 & 2155. Page 117. Right column. Substance—Paper. Size—9½ × 4 inches. Sheets—106 (1-106). Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—2830. Author—Rāmānujācārya. Incomplete. Pratyakṣa. Not printed.

Beginning:

श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

...समवायेन रूपादिग्रहणं सम्युक्तसमवेतसमवायेन

रूपत्वादिग्रहणं समवायेन शब्दग्रहणं समवेतसमवायेन शब्दत्वादिग्रहः ।

End:

शुक्तिवृत्तिचाकचक्यधर्मस्य इदन्तां विना रजतमात्रेप्यसंबन्धज्ञानात् तावन्मात्रस्यैव स्मरणम् । इदन्ताविषयकानुभवजन्यसंस्कारप्रयोज्यत्वमेव तच्छब्दप्रयोगे नियामकम् । अत एव च प्रत्यभिज्ञाने तथा भासते । इदञ्चानुभवे कालो धर्मान्तरं नेति संक्षेप इति ।

Colophon:

इति श्रीरामानुजाचार्यविरचिते मणिसारे प्रत्यक्षपरिच्छेदः समाप्तः ॥

Subject: Maṇisārapratyakṣa.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

This Ms. (2162 & 2155) has been wrongly classed under the Maṇisāra of Gopinātha by Dr. Burnell. The colophon clearly mentions Rāmānujācārya as its author.

Rāmnujācrya, evidently a South Indian Śrī Vaiṣṇava Brāhmaṇa is the author of this work—the Maṇisāra—a summary of the Tattvacintāmaṇi. This Rāmānuja should not be confounded with his great namesake.

॥ मणिसारः ॥

6264. MAṆISĀRAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2153. Page 117. Right column.

Substance—Paper. Size—10×4½ inches. Sheets—168 (3–170). Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—420. Author—Rāmānuja. Incomplete. Not printed.

Beginning:

...वात् । अत एव न षष्ठीतत्पुरुषोऽपि । प्रमानुमित्यव्याप्तेर्दुष्परिहारत्वादिति । अत्र पक्षधरमिश्राः । द्वन्द्व एव समासः । न चोक्तदोषः । पदार्थभेद इव पदार्थतावच्छेदकभेदेऽपि तस्य साधुत्वात्, प्रयोगानुसारेण व्याकरणप्रवृत्तेः । तस्य चोभयत्र दर्शनात् । अन्यथा नीलघटयोरभेदः संसर्ग इत्यादौ साधर्म्यवैधर्म्याभ्यां तत्त्वज्ञानं निःश्रेयसहेतुरित्यादौ च का गतिः ॥

End:

प्रतियोगिजननस्वरूपयोग्यस्यापि अदृष्टादिसहकार्यभावेन तदजनकत्वादित्याहुः । दुःखध्वंससाहित्यावच्छिन्नस्य तस्य मुक्तित्वात् संसारदशायां तत्साहित्याभावात् । तस्मादिदमत्र दूषणं प्रागभावत्वमेवास्याः प्राहुः ॥

Colophon:

इत्यनुमानखण्डः समाप्तः ॥

Subject: Maṇisāra; Anumāna.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Dr. Burnell describes this Ms. also as a copy of **Gopīnātha's Maṇisāra**, which is evidently wrong.

॥ पूर्वमणिसारः ॥

6265. PŪRVAMAṆISĀRAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2251. Page 120. Right column. Substance—Paper. Size—9½ × 3¾ inches. Sheets—45. Lines—12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1100. Author—Timmaṇṇa. Complete. Not Printed.

Beginning:

हनुमते नमः ॥

मुक्तिज्ञानजनकसाक्षात्काराविषयषोडशपदार्थमध्ये सर्वाभ्यर्हितत्वेन प्रमाणतत्त्वमिह निरूप्यते । ननु प्रमाकरणतत्त्वं तत्प्रमाघटितं तच्च स्वतोऽन्यतो वा ग्रहीतुं न शक्यत इति दुःशको विचारः । ते...च स्वमर्थं प्रकृतलक्षणकार्यानुमेयं प्रामाण्यज्ञानमिति वाच्यम् । प्रवृत्तौ सामान्यतस्तस्य व्यभिचारात् ।

End:

अत एव पूर्वानुभवजनितसंस्कारात् उत्तरोत्तरस्मृतिसंभवेन उत्तरोत्तरानुसन्धानमिति नासद्भाने हेत्वभाव इति निरस्तम् । असत्वभासमानत्वयोः परस्परविरोधेन व्याघातस्योक्तत्वात्तस्मान्मणिकृन्मतमेव रमणीयमिति संक्षेपः ।

Colophon:

इत्यन्यथाख्यातिवादः समाप्तः । पूर्वमणिसारः समाप्तः ।

Subject; Pūrvamaṇisāra. Anyathākhyātivāda.

Remarks:—The Ms is in a fairly good condition.

This is a summary of the first half of the Tattvacintāmaṇi by Timmaṇṇa, probably an Āndhra paṇḍit. Dr. Burnell notices this Ms. under the class 'Dissertations on special topics'.

॥ मणिमतखण्डनम् ॥

6266. MAṆIMATAKHAṆḌANAM.

Burnell's Catalogue No. 10953 b. Page Right column. Substance—Palm leaf, Size—$14\frac{1}{4} \times 1\frac{1}{2}$ inches. Leaves—10 (97-106). Lines—10 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—300. Author—Hari. Incomplete. Not printed

Beginning;

लक्ष्मीं तनोतु लक्ष्मीशो लक्ष्मणाग्रचरो विभुः ।
क्षेमञ्चाक्षय्यमस्माकमिक्ष्वाकुकुलरक्षकः ॥

दुर्दान्ततार्किकध्वान्तनिर्वाणतरणिर्हरिः ।
चिन्तामणिस्थलक्ष्माणि क्षिणोति कणशः क्रमात् ॥

यत्र यदस्तीतिप्रमालक्ष्मः(?) अत्र लडर्थोपि विवक्षितो न वा । आद्ये अतीतानागतधर्मप्रकारकप्रमायामव्याप्तिः ।

End:

जातिरूपलक्षणस्य लक्ष्यतावच्छेदकमगृहीत्वापि ग्रहणसम्भवात् । न प्रथमोपस्थितत्वेन लाघववैपरीत्यमिति । किञ्च प्रतियोग्यारोपद्वारा प्रतियोगिज्ञानकरणके

अभावप्रत्यक्षे आरोप्यस्मृतिद्वारा सदृशधर्मज्ञानकरणके आरोपरूपप्रत्यक्षे च अव्याप्तिरिति संक्षेपः ॥

Colophon: (leaf 104)

ज्ञानकरणकलक्षणखण्डनम् ॥

(leaf 106)

इति चिन्तामणिप्रत्यक्ष[लक्ष]खण्डस्थलक्षणखण्डनम् ॥

Subject; Maṇimatakhaṇḍana. Lakṣaṇakhaṇḍana.

Remarks;—The Ms. is in good condition.

Dr. Burnell leaves this Ms. unidentified. He notices this much, with a query, that the author of the work represented by the Ms. is Dharmarāja dīkṣita. The real contents of the Ms. are as follows:—

a.—Yuktisaṅgraha of Dharmarāja—a resume of the various arguments, in connection with the definition of Anumiti.

b.—Maṇimatakhaṇḍana, a criticism of Maṇi by Hari.

c.—(12 leaves). Vidhivāda.

॥ मणिमतखण्डनम् ॥

6267. MAṆIMATAKHAṆḌANAM.

Burnell's Catalogue No. 2172. Page 117. Right column Substance—Paper. Size—$9\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ inches. Sheets—352 (2-353). Lines—9 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—7400. Author—Hari. Incomplete. Not printed,

Beginning:

...दज्ञानमस्तीत्यादि शब्दजन्यमप्रतिबद्धं घटज्ञानविषयकं ज्ञानं प्रति घटज्ञानप्रामाण्यस्याविषयत्वाद्बाध इति शङ्काग्राह्यप्रामाण्याश्रयतत्तज्ज्ञानविषयकेत्युक्त्या घटज्ञानं गृह्णता साक्षिणा घटज्ञानप्रामाण्यस्याग्रहणाद्बाध इति शङ्का अवशिष्टेनमन्मतेति दोषशङ्कादिरूपे ग्राह्यप्रामाण्यविरोधिग्राहकसामग्रीसमवधानात्मके प्रतिबन्धे सति साक्षिणा प्रामाण्यस्याग्रहाद्बाधशङ्का च निरस्ता ।

End:

तथात्वे व्याप्तिपक्षधर्मताव्याप्त्यविघटकस्यावश्यकत्वेनाव्याप्त्या साध्येन....रान्तर्भावस्य दुर्वारत्वात्। एतदेवाभिप्रेत्योक्तं 'प्रमाणलक्षणेष्यसिद्धिरव्याप्तिरिति हेतुविरोधः' इति ।

Colophon:

सामान्येन परोक्तहेत्वाभासनियमभङ्गः ।

Subject: Maṇimatakhaṇḍana; Hetvābhāsakhaṇḍana.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ दूषणोद्धारः ॥

6268. DŪṢAṆODDHĀRAḤ.

Burnell's Catalogue No 10944. Page 121. Left column. Substance—Palm leaf. Size—16 × 1½ inches. Leaves—144. Lines—6 to a page. Script—Grantha. No of Granthas—2600. Author—Narahari. Complete. Not printed.

Beginning;

नामाधिगतसिद्धान्तसारेण........................ ।

श्रीनरहरिणा क्रियते तातमते दूषणोद्धारः ॥

व्याप्तिविशिष्टेति । व्याप्तिविशिष्टश्च पक्षधर्मश्चेति न द्वन्द्वः समासः...तिपाद्यधर्मिभेदे वास्तवतद्भेदे च तस्या शिष्टताया असद्भावः प्रमानुमित्यव्याप्तिश्चेति तातचरणाः । तत्र तेषामयमाशयः । द्वन्द्वं तावत्प्रतिपाद्यभेद एव साधीयान् । चार्थे द्वन्द्व इति सूत्रेण प्रतिपाद्यभेद एव द्वन्द्वानुशासनात् । यत्र यत्रार्थे यो यः समासो विधीयते.... ।

End.

पक्षतावच्छेदके वा साध्यसमानाधिकरण्याभावग्रहात् अनुमितिप्रतिबन्धस्तत्र न तयोर्व्यभिचारविषयकमतो ग्राह्याभावनिश्चयतयैव तथात्वमुपेयमिति पार्थक्यम् बाधस्येति तातचरणाः सिद्धान्तमाहुः ।

Colophon:

इति महामहोपाध्यायश्रीयज्ञपतिसुतश्रीमहामहोपाध्यायश्रीनरहरिविरचितानुमानखण्डदूषणोद्धारः समाप्तः ।

Subject; Dūṣaṇoddhāra Anumāna.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Mahāmahopādhyāya Narahari, son of Mahāmahopādhyāya Yajñapati is the author of this work Dūṣaṇoddhāra, Yajñapati seems to have composed some work which was adversely

criticised by others. The son has answered the criticisms and the present work forms the answer.

॥ दूषणोद्धारः ॥

6269. DŪṢAṆODDHĀRAḤ.

Burnell's Catalogue No. 10945. Page Right Column. Substance—Palm leaf. Size—16×1 inches. Leaves—126. Lines—6 to a page. Script—Grantha. No. of Granthas—2592. Author—Narahari. Complete. Not printed.

Beginning, end colophon and subject same as No. 6268.

Remarks:—The Ms. is in a much decayed condition.

॥ तर्ककौमुदी ॥

6270. TARKAKAUMUDĪ.

N. S. No. 27.

Substance—Paper. Size—$9\frac{1}{2}\times4\frac{1}{4}$ inches. Sheets—12. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—270. Author—Bhāskara. Incomplete. Printed.

Beginning:

श्रीचिन्तामणिविनायकाय नमः ॥

श्रीवासुदेवं घननीलकान्तिं लक्ष्मीसमालिङ्गितहृत्प्रदेशम् ।
मत्स्यादिरूपैः कृतलोकतोषं विद्यानिधानं परमं नमामि ॥ १ ॥

अक्षपादं मुनिं नत्वा कणादञ्च ततः परम् ।
लोकाक्षिणा भास्करेण तन्यते तर्ककौमुदी ॥

तत्राभिधेयाः पदार्थाः । ते च द्रव्यगुणकर्मसामान्यविशेषसमवायाभावाः सप्तैव । तत्र द्रव्याणि पृथिव्यप्तेजोवाय्वाकाशकालदिगात्ममनांसि नवैव ।

End:

गवयपदमजानन् कश्चिन्नागारिकः कञ्चिद्वनेचरं कीदृशो गवयपदवाच्य इति पृच्छति । ततस्तेन गोसदृशो गवयपदवाच्य इत्युक्तरितः स कदाचिद्वनं गतः सदृशं पिण्डं पश्यन् प्रागुक्तातिदेशवाक्यार्थस्मृत्या असौ गवयपदवाच्य इति प्रतिपद्यतेऽयमुपमितिः । अत्र गोसादृश्यज्ञानं करणं । अतिदेशवाक्यार्थस्मरणं व्यापारः ।

Colophon:

इत्युपमाननिरूपणम् ॥

Subject. Tarkakaumudī.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. On the title page is given

इदं पुस्तकं पञ्चनदक्षेत्रनिवासिनां बालकृष्णाध्वरीन्द्राणामन्तेवासिनो नीलकण्ठशास्त्रिणः'

The author of this work, Tarkakaumudī is Laugākṣi Bhāskara who is the same as the author of Padārthamālāprakāśa described under No. 5985 and a mīmāṃsā work called अर्थसंग्रह He is a descendant of one Logākṣi or Lokākṣi and is the son of Mudgala.

The work has been printed by the Nirṇayasāgāra Press Bombay.

॥ तर्कदीपिका ॥

6271. TARKADĪPIKĀ.

Burnell's Catalogue No. 10941. Page 119. Right column. Substance—Palm leaf. Size—$16\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{4}$ inches. Leaves—222. Lines—9 to a page. Script—Grantha. No. of Granthas—8000. Author—Lakṣmīnṛsimha. Complete. Not printed.

Beginning:

श्रीमन्नारायणेन्द्रगुरुचरणारविन्दाभ्यां नमः ॥

यत्पादाम्बुजयुग्मसन्ततगलन्माध्वीझरीगाहनात्
प्रत्याख्यातविषाद्यशेषकलुषो दैत्येन्द्रसूनुर्बभौ ।
यल्लीलेव जगज्जनिस्थितिलयांश्चर्कर्ति मायात्मिका
तं लक्ष्मीकुचकुङ्कुमाङ्किततनुं लक्ष्मीनृसिंहं नुमः ॥

महीधरकुलोत्तंसो रामाम्बागर्भसंभवः ।
यज्वा लक्ष्मीनृसिंहाख्यस्तनुते तर्कदीपिकाम् ॥

इह खलु लोके धर्मार्थकाममोक्षाख्याश्चत्वारः पुरुषार्थाः । तेषु मोक्षः परमपुरुषार्थः । स च पदार्थतत्त्वज्ञानाधीन इति पदार्थतत्त्वमत्र विविच्यते ।

End:

साधर्म्यवैधर्म्याभ्यां द्रव्यादिपदार्थतत्त्वज्ञाने अनात्मभिन्नत्वेनात्मतत्त्वज्ञानं निःश्रेयससाधनं सिद्ध्यतीत्यानुष-

ज्झिकतयैव भेदज्ञानमिहापेक्षितमिति मन्वानेन महर्षिणा साधर्म्यवैधर्म्याभ्यां षट्पदार्थतत्त्वज्ञानमेव प्राधान्येन सूत्रितमिति सर्वमनवद्यम् ॥

दुर्विगाह्मतं प्राचामन्याचां दुष्प्रधर्षणम् ।
तथापि लिखितं किञ्चित् गुरुदेवप्रसादतः ॥

कृतिं मदीयां विबुधाः समग्रं
मात्सर्यमुत्सार्य विलोकयध्वम् ।
स्तुध्वं विगर्हध्वमथोदयध्वं
कृतेस्तु साफल्यमथापि सिद्धम् ॥

Colophon:

इति श्रीमत् महीधरकुलजलधिकौस्तुभकोण्डुभट्टमहोपाध्यायतनूभवेन श्रीमन्नारायणेन्द्रगुरुचरणकटाक्षनिक्षेपकोशमहायमाणेन लक्ष्मीनृसिंहचरणारविन्दचञ्चरीकेण लक्ष्मीनृसिंहेन विरचितायां तर्कदीपिकायां गुणादिपरिच्छेदः संपूर्णः ॥

Subject: Tarkadīpikā.

Remarks:—The Ms. is in good condition.

Lakṣmīnṛsimha, son of Koṇḍubhaṭṭopādhyāya and pupil of Nārāyaṇendra is the author of the Tarkadīpika described above. The author flourished at the end of the 16th century. He is the same as the auther of the Ābhoga, a commentary on the Kalpataru of Amalananda. His father Koṇḍubhaṭṭa is identical with the author of the Vaiyākaraṇa bhūṣaṇasāra described under No. 5837 Vol. X. He himself has written some works in Vyākaraṇa also.

॥ तर्कदीपिका ॥

6272. TARKADĪPIKĀ.

Burnell's Catalogue No. 10942. Page 119. Right column. Substance—Palm leaf. Size—$18\frac{3}{4} \times 1\frac{1}{2}$ inches. Leaves—251. Lines 7 to a page. Script—Telugu. No. of Granthas—8000. Author—Lakṣmīnṛsimha. Complete. Not printed.

Beginning, end, colophon and subject same as No. 6271.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ तर्कप्रमेयः ॥

6273. TARKAPRAMEYAḤ.

Not noticed by Burnell. Ms No. 15553. Substance—Paper Size—$9\frac{1}{2} \times 4$ inches. Sheets—15 (24-32, 79-84) Lines—9 to a page. Script—Devanāgarī. No of Granthas—400. Author—? Incomplete. Wants beginning and end. Not printed.

Beginning:

....न्यवच्छेदमात्रे शक्तिं व्यवस्थापयति : वस्तुतस्त्विति । ननु शङ्खः पाण्डर एवोत्पादो (एवेत्यादौ) पाण्डराद्यन्ययोगव्यवच्छेदबोधसम्भवेऽपि क्वचित्क्वचिदयोगव्यवच्छेदार्थकत्वं दुर्वारं ज्ञानमर्थं गृह्णात्येवेत्यादौ अर्थग्राहकत्वान्ययोगव्यवच्छेदबोधासंभवादित्यत आह । तथा चेति । धर्मिपरतया अर्थग्राहकरूपधर्मिलक्षणया ।

End:

यत्विति ॥ यद्यपि लकारसूत्रस्य लकारः कर्त्राद्यभिधायक इति परिभाषाया परत्वेन व्याख्यायां नैतच्छङ्कावसरः । तथापीतरव्याख्यारोऽतिदोषत्वसिद्ध्या(?) एष.... स....ति बोध्यम् । न·· नुग्रागन।...श्चामवन्ति तृतीया· निष्प्रयोजनत्वेन निवारयितुं शक्या । प्रथमाया अपि.... ।

Subject: Tarkaprameya.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

The author of this work is not known.

॥ तर्कभाषा ॥

6274. TARKABHĀṢĀ.

Burnell's Catalogue No. 2218. Page 118. Left column. Substance—Paper. Size—14×6 inches. Sheets—27. Lines—11 to a Page. Script—Devanāgari. No. of Granthas —780. Author—Keśavamiśra. Complete. Printed.

Beginning:

बालोऽपि यो न्यायनयप्रवेश-
मल्पेन वाञ्छत्यलसः श्रुतेन ।
संक्षिप्य युक्त्यन्विततर्कभाषा
प्रकाश्यते तस्य कृते मयैषा ॥

प्रमाणप्रमेयसंशयप्रयोजनदृष्टान्तसिद्धान्तावयवतर्कनिर्णयवादजल्पवितण्डाहेत्वाभासछलजातिनिग्रहस्थानानां तत्त्वज्ञानान्निःश्रेयसाधिगम इति न्यायस्यादिमं सूत्रम् ॥ अस्यार्थः ।

End:

इहात्यन्तमत्युपयुक्तानां स्वरूपाप्रतिपादनमनतिप्रयो-
जनानाञ्चालक्षणं न दोषाय । एतावतैव व्युत्पत्तिसिद्धेः ।

Colophon:

इति केशवमिश्रविरचिता तर्कभाषा समाप्ता । श्रीसाम्बसदा-
शिवार्पणमस्तु । करकृतमपराधं क्षन्तुमर्हन्ति सन्तः ।

Subject: Tarkabhāṣā.

Remarks:—The Ms. is in excellent condition. Alternate sheets are sulphurated.

This work, Tarkabhāṣā has been published from Poona (1904) with Marāṭhi translation and notes. It has also appeared as a reprint from 'the Pandit' and there is also available a translation of it by Dr. Gangānātha Jha.

Keśavamiśra, its author was a native of Mithilā and was the teacher of Govardhanamiśra, who wrote a commentary on the Tarkabhāṣā. He seems to have lived about the end of 13th century A. D.

In the following table, 31 Mss. representing the same work, are described.

TARKABHĀṢA OF KEŚAVAMIŚRA.

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves	No. of Lines per Page or sheet.	Script.	Complete or otherwise.
6275	B. L. 2213	Paper.	10×4¼	40	9	Devanāgarī.	Complete.
6276	,, 2214	,,	10×4½	37	8	,,	,,
6277	,, 2217	,,	11¾×5½	30	10	,,	,,
6278	,, 10878	Palm leaf.	16×1½	47	5 or 6	Telugu.	,,
6279	,, 10880	,,	16×1¼	37	7 or 8	Grantha.	,,
6280	,, 10881	,,	16×1½	25	8	,,	,,
6281	,, 10882a	,,	16×1¼	30	7	,,	,,
6282	,, 10882b	,,	16×1¼	41	6	,,	,,
6283	Not noticed by Dr. Burnell Ms. No. 14480	Paper.	7¾×3½	53	11	Devanāgarī.	,,
6284	S. K. 32	,,	9½×4¼	20	10	,,	,,
6285	B. L. 10888	Palm leaf.	15×1¼	21	6	Telugu.	Incomplete; begins with Anumāna & ends abruptly.

TARKABHĀṢA OF KEŚAVAMIŚRA (Contd.)

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves	No. of Lines per Page or sheet.	Script.	Complete or otherwise.
6286	B. L. 10890	Palm leaf.	$15 \times 1\frac{1}{4}$	28 (15+42)	6	Grantha.	Incomplete; wants beginning: available up to the end.
6287	,, 10885	,,	,,	33	5	Telugu.	,, ,,
6288	,, 10879	,,	$14\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$	37	7	Grantha.	Wants beginning; from Anumāna up to the end.
6289	Not noticed by Dr. Burnell Ms. No. 14485	Paper.	$10\frac{1}{2} \times 4$	16	9	Devanāgarī.	Incomplete; only up to the beginning of Anumāna
6290	,, 14484	,,	$10\frac{1}{4} \times 3\frac{3}{4}$	36	9 or 10	,,	,, ,, up to dravyalakṣaṇa

6291	,,	14481	,,	$8\frac{1}{2} \times 4$	10	8	,,	Incomplete; wants end: only 142 granthas.
6292	,,	14478	,,	$8\frac{1}{2} \times 5$	14	15 or 16	,,	,, Up to the end of Manas.
6293	,,	14477	,,	$9 \times 4\frac{1}{2}$	14	9	,,	,, ,, Pratyabhijñā.
6294	,,	14476	,,	$7\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$	64	9	,,	,, ,, Hetvābhāsa.
6295	B. L.	10883.	Palm leaf.	$18 \times 1\frac{1}{2}$	19	8	Grantha.	,, ends abruptly in Anumāna khaṇḍa.
6296	,,	10836b.	,,	$14\frac{1}{4} \times 1\frac{1}{4}$	8	7	,,	,, Up to the beginning of Anumāna.
6297	Ms. No. Not noticed by Burnell	14475	Paper.	8×5	8	13	Devanāgarī.	,, Wants end: ends abruptly in Anumāna

TARKABHĀṢA OF KEŚAVAMIŚRA (Contd.)

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves.	No. of Lines per Page or sheet.	Script.	Complete or otherwise.
6298	B. L. 10887	Palm leaf.	$12\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{4}$ & $15 \times 1\frac{1}{4}$	43	446	Telugu.	,, ,, up to the middle of Hetvābhāsa.
6299	,, 10884	,,	$18 \times 1\frac{3}{4}$	25	8	Grantha.	,, Up to Saṃkhyālakṣaṇa.
6300	,, 2224	Paper.	$9\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$	34	11	Devanāgarī.	,, ends abruptly in Hetvābhāsa.
6301	,, 2223	,,	$9 \times 2\frac{3}{4}$	45	5	,,	,, up to Vāyulakṣaṇa.
6302	Ms. No. 14487 Not noticed by Dr. Burnell	,,	$9\frac{1}{2} \times 4$	8	9	,,	,, Prāmāṇyavicāra: wants beginning.
6303	,, 15554	,,	$8\frac{1}{2} \times 4$	9 (20-28)	8	,,	Fragmentary: wants beginning and end-Prāmāṇyanirūpaṇa.

6291	,,	14481	,,	$8\frac{1}{2}\times4$	10	8	,,	Incomplete; wants end: only 142 granthas.
6292	,,	14478	,,	$8\frac{1}{2}\times5$	14	15 or 16	,,	,, Up to the end of Manas.
6293	,,	14477	,,	$9\times4\frac{1}{2}$	14	9	,,	,, ,, Pratyabhijñā.
6294	,,	14476	,,	$7\frac{1}{2}\times4\frac{1}{2}$	64	9	,,	,, ,, Hetvābhāsa.
6295	B. L.	10883.	Palm leaf.	$18\times1\frac{1}{2}$	19	8	Grantha.	,, ends abruptly in Anumāna khaṇḍa.
6296	,,	10836b.	,,	$14\frac{1}{4}\times1\frac{1}{4}$	8	7	,,	,, Up to the beginning of Anumāna.
6297	Ms. No. Not noticed by Burnell	14475	Paper.	8×5	8	13	Devanāgarī.	,, Wants end: ends abruptly in Anumāna

DETAILED REMARKS
on the
TARKABHĀṢĀ MSS. NOTICED
IN THE ABOVE TABLE.

6275 The colophon gives the owner of the Ms. in this verse.

विद्वत्प्रभुवरश्रीमद्विनायकतनूभुवः ।

प्रभोर्यमन्तरायस्य ग्रन्थ एष प्रवर्धताम् ॥

6277 There are 2 stray Subhāṣitas at the end of the colophon of this Ms.

After the colophon is given:—

वृषाब्दे मासि वै राधे शुक्ले वारे गुरो.. ... ।

सांबेन लिखिता तर्कभाषा बालप्रबोधिनी ॥

6279 There are two verses at the end of the colophon.

1 जलक्षितिप्राणभृतां चतुर्दश वायोर्नवैकादश तेजसो गुणाः ।

दिक्कालयोः पञ्च षडेव चांबरे महेश्वरेऽष्टौ मनसस्तथैव ।

This verse gives together the No. of qualities pertaining to each dravya. The other verse is a Śṛṅgāra verse.

6280 There are 4 verses at the end in a separate sheet.

6281 There are 2 stray verses at the end.

6283 On the title page is given:

"तिम्मणाचार्य तर्कभाषा"

6284 Colophon:

इयं तर्कपरिभाषा कागल्कर शेषनारायणानां । श्रीमद्गोविन्द-

प(पु)रे शेषभट्टेन स्वहस्तेन लिखिता, स्वार्थं परार्थं चेति।

Again "श्रीतर्कपरिभाषा कागल्करशेषभट्टानामिदं पुस्तकं ❀ बालाख्येन विश्वागलब्धम् ॥

6292 The title page says—"तुलजाराजस्य पुस्तकम्"

6296 For the other works contained herein vide No. 4583.

6297 On the title page is given—

"तुलजामहाराजस्य पुस्तकम्"

6300 We find on the title page—

"इदं पुस्तकं शङ्करस्य"

॥ तर्कभाषाव्याख्या—तर्कदीपिका ॥

6307. TARKABHĀṢĀVYĀKHYĀ—TARKADĪPIKĀ.

Not noticed by Burnell Ms. No. 14478.

Substance—Paper. Size—$10\frac{1}{4} \times 3\frac{3}{4}$ inches. Sheets—48. Lines—7 or 8 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—672. Author—Keśavabhaṭṭa. Incomplete. Wants end. Not printed.

Beginning:

श्रीमहागणपतये नमः। श्रीयोगेश्वर्यै नमः।

श्रीगुरुभ्यो नमः। निर्विघ्नमस्तु।

यच्छिष्यैर्जगतां तलं परिवृतं यस्तर्कविद्यानिधिः

श्रीलौगाक्षिकुलारविन्दतरणिर्माध्यन्दिनी केशवः।

यं प्रासूत सदाशिवाङ्घ्रिकमलद्वन्द्वैकनिष्ठं परं
भट्टानन्तमहं नमामि पितरं साम्बं कृपाम्भोनिधिम् ॥

सकलन्यायसिद्धान्तमवगम्य यथामति ।
भट्टश्रीकेशवेनैषा क्रियते तर्कदीपिका ॥

चिकीर्षितस्य ग्रन्थस्य निर्विघ्नपरिसमाप्त्यर्थं इष्टदेवतानिर्देशात्मकं मङ्गलमाचरन् प्रेक्षावत्प्रवृत्तये विषयादि दर्शयति । बालोऽपीति । हे अन्वितमयान्यायशास्त्राभिज्ञतया प्रसिद्धेन केशवमिश्रेण तर्कभाषा(?)। तर्क्यन्ते विचार्यन्त इति तर्काः । षोडशपदार्थाः । ते भाष्यन्ते प्रतिपाद्यन्ते अनयेति तर्कभाषा । गौतमप्रणीतसूत्रसन्दर्भरूपा न्यायविद्या प्रकाश्यते । तर्कशब्दस्य पदार्थमात्रवाचकस्य ईश्वरवाचकतया स्वरूपनिर्देशात्मकं मङ्गलमुपनिबद्धं भवति ।

End:

कुठारादौ व्यभिचारवारणाय ज्ञानेति । दृष्टान्तासिद्धिवारणाय विशेष....व्यभिचारवारणाय विशेष्यभागप्रविष्टव्यापार...... ।

Subject: Tarkabhāṣādīpikā; Up to śabda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. On the title page is given

तर्कदीपिका वरखेडि रङ्गाचार्य.... ।

Nothing more is known of this Lāugākṣi Keśavabhaṭṭa than what can be called from the first verse. He belonged to the

Beginning:

साकूतसस्मितविलोकितजाततृष्णे
कृष्णे करस्पृशि सरोरुहमिन्दिरायाः ।
लीलाञ्चितं नयनयोर्मनसोऽभिलाषो
डोलायितं श्रवणकुण्डलयोः पुनातु ॥

गोपीनाथेन विदुषा नत्वा हरिपदाम्बुजम् ।
संक्षिप्य तर्कभाषायाः भावः कश्चित्प्रकाश्यते ॥

कर्तव्यविघ्नविघातकं परमेश्वरनत्यादिकं मङ्गलं मनस्येवाचरन् तत्र प्रेक्षावतां प्रवृत्तिसिद्ध्यर्थं.. धेयाभिधानद्वारा विषयप्रयोजनं सूचयन् इतरग्रन्थापेक्षया स्वग्रन्थस्य श्रैष्ठ्यं प्रतिपादयति बालोऽपीति । अधिकव्युत्पत्तिरहितोऽपीत्यर्थः ॥

End:

स एवायमित्यत्र तु गकारेणगत्वमभेदश्च भासते । तच्च व्यक्तिभेदविषयतया जात्यवच्छिन्नाभेदविषयतां वा समानमित्यवश्यं वर्णानामनित्यत्वम् । अन्यथा ध्वनीनामपि नित्यता कुतो न स्यात् । प्रत्यभिज्ञादितौल्यादिति केचित्तु प्रत्यभिज्ञा एका उत्पाद......

Colophon: (Leaf No. 56)

इति सोमकुलसमुद्भूतमहाठक्कुरश्रीभवनाथसुत गोपीनाथविरचितायां
तर्कभाषाटीकायामनुमानपरिच्छेदः समाप्तः ॥

(Leaf 57)

उपमानपरिच्छेदः समाप्तः ॥

Subject: Tarkabhāṣāvyākhyā, otherwise known as Gopīnāthīya.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Gopīnātha Thakkur, the author of this commentary on Keśavamiśra's Tarkabhāṣā called Bhāvaprakāśa is the same as the author of Maṇisāra. He flourished about the end of the 16th century A. D. This commentary is also known by the name Ujjvalā.

This libaary has 14 more Mss. of this work and they are tabulated below.

TARKABHĀṢĀVYĀKHYĀ (UJJVALĀ) OF GOPĪNĀTHA.

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves	No. of Lines per Page or sheet.	Script	Complete or otherwise.
6318	B. L. 1089a.	Palm leaf	$15\frac{1}{2}\times1\frac{1}{2}$	61	8	Nāndināgarī	Incomplete: up to the middle of Prāmāṇya grantha
6319	Ms. not Noticed by Dr. Burnell 14486	Paper	$9\frac{1}{2}\times4$	18	11	Devanāgarī	,, Pratyakṣa; ends abruptly.
6320	B. L. 2225	,,	$10\frac{1}{4}\times4\frac{1}{4}$	44	10	,,	,, ,, ,,
6321	,, 10893	Palm leaf	$18\times1\frac{1}{2}$	45 (98-142)	8-10	Grantha	,, wants end.
6322	Ms. not noticed by Dr. Burnell 14483	Paper	$10\frac{3}{4}\times3\frac{3}{4}$	21	11	Devanāgarī	,, ,, ,,
6323	B. L. 10892	Palm leaf	$16\frac{1}{2}\times1\frac{1}{2}$	80	7	Grantha	,, ,, ,,
6324	,, 10897	,,	$15\times1\frac{1}{4}$	71	6	,,	,, ,, ,,

TARKABHĀṢĀVYĀKHYĀ (UJJVALĀ) OF GOPĪNĀTHA.

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves.	No. of Lines per Page or sheet.	Script.	Complete or otherwise.
6325	B. L 10895	Palm leaf	$18\frac{1}{4} \times 1\frac{1}{2}$	42	10	Grantha	Incomplete, from the beginning up to the end of Upamāna
6326	,, 10894	,,	$14 \times 1\frac{1}{4}$	10	8	,,	,, Fragmentary ends abruptly.
6327	,, 10958	,,	$17\frac{3}{4} \times 1\frac{1}{2}$	57	8	,,	,, Incomplete. Pratyakṣa.
6328	Ms. Not noticed by Dr. Burnell 14482	Paper	$10 \times 8\frac{3}{4}$	19	8	Devanāgarī	,, Śabdakhaṇḍa.
6329	,, 14488	,,	$9\frac{1}{2} \times 8\frac{3}{4}$	8	8	,,	,, Fragments of Śabdakhaṇḍa

6830	,,	14469	,,	$10\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$	30	12 or 13	,,	,, Upakramopasamhāraprābalyavicāra.
6831	,,	14474	,,	$10\frac{1}{4} \times 8\frac{3}{4}$	23 (22–55)	9	,,	,, Fragmentary, wants beginning and end.

DETAILED REMARKS

on the

UJJVALĀ MSS.

IN THE ABOVE TABLE.

6318 Dr. Burnell notices only Gopīnātha's work in this bundle. Really this contains the following 3 works—

10891 a. (Sheets 61) Bhāvaprakāśika of Gopīnātha.

" b. (Sheets 80) " Vyākhyā called a commentary on the above work by an unknown author, and

" c. (Sheets 47) Bhāvārthadīpikā,—Gourīkānta's commentary on the Tarkabhāṣā.

6325 There is a loose leaf at the end containing some stotra.

6330 Gopīnātha begins this work of his thus—

उपक्रमस्य प्रबलत्वमूचिरे
यथोपसंहार...नो बुधाः ।
प्रतिष्ठितां तामिह तर्कसन्ततिं
प्रबोधयामः प्रतिकूलजल्पतात् ॥

॥ उज्ज्वलाव्याख्या ॥

6332. UJJVALĀVYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 10891 b. Page Left column. Substance—Palm leaf. Size —$15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. Leaves—80. Lines—8 to a Page. Script—Nandināgarī. No. of Granthas —900. Author—? Incomplete. Not printed.

Beginning:

.. शिवं रामं वरदं च गजाननम् ।

स्कन्दं गुरुञ्च कलये गणनाथञ्च शङ्करम् ॥

मङ्गलादीनि मङ्गलमध्यानि मङ्गलान्तानि च शास्त्राणि भवन्तीति न्यायमनुस्मृत्य कर्तव्यबृन्दस्य निष्प्रत्यूहमवाप्तये...देवतास्मरणं शिष्यशिक्षायै ग्रन्थतो निबध्नाति— साकूतेति ॥

End:

उक्तेति । प्रतिज्ञामात्रेण....कृते तदेकधर्मितावच्छेदक ...अत आहेति । तथा चेति । किरण व्युत्पन्न....धर्मितानवच्छेदकत्वादिति भावः । नन्वनुमाने......

Colophon: (Leaf 36)

प्रत्यक्षपरिच्छेदस्समाप्त:

Subject: An anonymous commentary on Gopīnātha's commentary on the Tarkabhāṣā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. For the other works contained herein see remarks under No. 6318.

This commentary on the commentary of Gopīnātha on the Tarkabhāṣā, is wrongly classified and described by Dr. Burnell as Gopinātha's commentary itself. There is no evidence to find out the author of this work. Ujjvalā seems to be another name for Gopīnātha's Tarkabhāṣāvyākhyā known also as Bhāvaprakāśikā.

॥ उज्ज्वलाव्याख्या ॥

6333. UJJVALĀVYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 2222. Page 118. Right column.

Substance—Paper. Size—$10\frac{1}{4} \times 5$ inches. Sheets—45. Lines—14 or 15 to a Page. Script—Devanāgarī. No of Granthas—1430. Author—? Incomplete. Pratyakṣa only. Not printed.

Beginning:

मङ्गलादीनि मङ्गलमध्यानि मङ्गलान्तानीति न्यायमनुसृत्य कर्तव्यस्य ग्रन्थस्य निष्प्रत्यूहसमाप्तये स्वाभिमतविशिष्टदेवतास्मरणं स्वशिष्यशिक्षार्थं ग्रन्थतो निबध्नाति। सा-कूतेति ॥ तर्कभाषां व्याचिख्यासुः स्वव्याख्याने प्रेक्षावदुपादेयतासिद्धये प्रयोजनवत्तर्कभाषया स्वग्रन्थं सङ्घटयन् तदीयभावपरिज्ञानं प्रातिस्विकफलञ्च सूचयन् व्याख्यान्तरापेक्षया स्वग्रन्थस्य वैलक्षण्यं सूचयन् बहुविघ्नशंकया हरिनमस्काररूपं मङ्गलान्तरञ्च निबध्नन् स्वस्य व्याख्यासामर्थ्यञ्च प्रकटयन् स्वस्य प्रसिद्ध्यर्थं स्वनाम च कीर्तयन् चिकीर्षितञ्च प्रतिजानीते ॥ गोपीनाथेनेति ॥

End:

अतद्व्यावृत्तावपीति। न च तद्व्यावृत्तेस्तुच्छत्वात् तेनैवोक्तत्वात् तत्रोक्तविकल्पग्रासेऽपि न दोष इत्याशङ्क्याह। अलमतिविस्तरेणेति। तथा च घटस्याप्युक्तविकल्पनिरासः स्यात्। न च वाच्यमवगतस्यास्यैतावता न निरास इति। घटादेरप्यनेककपालानुगतत्वादिति भावः ॥

Colophon:

इति प्रत्यक्षपरिच्छेदः समाप्तः।

Subject: A commentary on the Tarkabhāṣāvyākhyā of Gopīnātha; Pratyakṣa

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

This and the following Mss. are wrongly described by Dr. Burnell as Gopīnātha's commentary on Tarkabhāṣā.

॥ उज्ज्वलाव्याख्या ॥

6334. UJJUVALĀVYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 2339. Page 118. Right column. Substance—Paper. Size—14 × 5¾ inches. Sheets—61. Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1433. Author—? Complete. Pratyakṣa only. Not printed.

Beginning, end, colophon and subject—Same as No. 6332.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. Alternate sheets are sulphurated.

॥ तर्कभाषाप्रकाशः ॥

6335. TARKABHĀṢĀPRAKĀŚAḤ.

Burnell's Catalogue No. 10898. Page 119. Left column. Substance—Palm leaf. Size—14½ × 1¼ inches. Leaves—67. Lines—5 to a Page. Script—Telugu. No. of Granthas—860 Author—Govardhana. Complete. Printed.

Beginning:

श्रीहयग्रीवाय नमः ।

यस्तर्कभाषामनुभाषते स्म गोवर्धनस्तर्ककथासु धीरः ।
तेनानवद्येन सुधांशुगौरी कीर्तिर्गुरूणाममृताधिकास्तु ॥

विजयश्रीतनूजात्मा गोवर्धन इति श्रुतः ।
तर्कानुभाषां तनुते विविच्य गुरुनिर्मिताम् ॥

श्रीविश्वनाथानुजपद्मनाभा-
नुजो गरीयान् बलभद्रजन्मा ।
तनोति तर्कानधिकृत्य सर्वान्
श्रीपद्मनाभाद्विदुषो विनोदम् ॥

शिष्यप्रवृत्तयेऽभिधेयं प्रतिजानीते । बालोऽपीति ।

End:

नन्वत्र व्युत्पादितेषु पदार्थेषु केचित्सम्यङ्न व्युत्पादिताः केचित्तु न व्युत्पादिता एवेति किमनेन ग्रन्थेनेत्यत आह इहेति । बालव्युत्पत्तेस्तावतैव सिद्धेरित्याशयः ।

Colophon:

दिशतु पुरन्दरसोदरमिन्दिरसुन्दरं शं वः ।
अभिलषितमिन्दिरया विधुन्तुदारुन्तुदं तेजः ॥

इति श्रीबलभद्रात्मजविजयश्रीगर्भसंभवविश्वनाथपद्मनाभानुजमिश्रगोवर्धनविरचितस्तर्कभाषाप्रकाशः समाप्तः । इदं गोवर्धनमिश्रीयम् । रामाभट्टेन लिखितम् । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीशारदाम्बायै नमः ।

Subject: Tarkabhāṣāprakāśā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

All that we know of this author Govardhana is from what he himself says in the introductary verses and from the colophon. He was the son of Balabhadra and Vijayaśrī and he had two brothers named Viśvanātha and Padmanābhā. Per-

haps he is the same as the author of the popular Nyāyabodhinī—the commentary on Annambhaṭṭa's Tarka manual.

The Tarkabhāṣā with this commentary of Govardhana has been edited with introduction and notes by S. M. Paranjpe and published from Poona, 1909.

॥ तर्कभाषाप्रकाशः ॥

6336. TARKABHĀṢĀPRAKĀŚAḤ.

Burnell's Catalogue No. 10899. Page 119. Left column. Substance—Palm leaf. Size—12 × 1 inches. Leaves—43. Lines —7 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—860. Author—Govardhana. Complete. Not Printed.

Beginning, end, colophon and subject—Same as No. 6335.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ तर्कभाषाप्रकाशः ॥

6337. TARKABHĀṢĀPRAKĀŚAḤ.

J. L. Collection No. 901,

Substance—Paper. Size—$8\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Sheets—27. Lines —10 to a Page. Script—Devangarī. No. of Granthas— Author—Govardhana. Incomplete. Anumāna alone complete. Not printed.

Beginning:

उपजीव्यं प्रत्यक्षं निरूप्य तदुपजीवकं अनुमानं
निरूपयितुमुपक्रमते — लिङ्गपरामर्शोनुमानमिति ॥

End:

सूत्रोक्तं त्रिप्रकारमनुमानं सप्रपञ्चं निरूपितमित्याह ।

तदेवं व्याख्यातमनुमानम् ॥

Subject: Tarkabhāṣāprakāśā; Anumānakhaṇḍa.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ तर्कभाषाव्याख्या ॥

6338. TARKABHĀṢĀVYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 10900. Page 118. Left column. Substance—Palm leaf. Size—$16\frac{1}{4} \times 1\frac{1}{4}$ inches. Leaves—20. Lines—6 or 7 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—4080. Author—Gaurīkānta Bhaṭṭācārya. Complete. Not printed.

Beginning:

श्रीबालकृष्णगुरुवर्यपदारविन्द-

सन्दर्शितेन सकृदाकलितेन सद्यः ।

षड्दर्शनीपरिवृढा भुवि धन्यधन्या

विस्मापयन्ति विदुषो वचसां विलासैः ॥

व्यासपतञ्जलिजैमिनिकपिलमुनिकणादपक्ष्यदङ्घ्रीणाम् ।

निष्कृष्टतन्त्राणां(?) नियतः सेवेय रामभद्रगुरून् ॥

श्रीसरस्वत्यै नमोनमः ॥

अस्माकं यत्कृपादृष्टिर्धर्मकामार्थमुक्तये ।

कलये हृदि तां बालकृष्णानन्दसरस्वतीम् ॥

ॐ तत्सदोभिः प्रतिपादिताय नित्याखिलेच्छाकृतिधीयुताय ।
लीलाघनश्यामकलेवराय नमोऽस्तु तस्मै जगदीश्वराय ॥

उज्ज्वला तर्कभाषाया इयं भावार्थदीपिका ।
भट्टाचार्येण धीरेण गौरीकान्तेन तन्यते ॥

मातर्भारति हे शिरोमणिवचोव्याख्यानसत्कौशलैः
स्वाहङ्कारतयैव केशवकृतिव्याख्यासु किं लज्जसे ।
कर्पूरप्रचुरोल्लसत्खदिरयुक्ताम्बूलजो वाधरे
रागो यावकजोऽथवा यदि तदा का नाम शोभाक्षतिः ॥

इह खलु प्रेक्षावन्तो ग्रन्थाभिधेयप्रयोजनसम्बन्धान्प्रतीत्यैव तदध्ययनादौ प्रवर्तन्ते । तदुक्तं ॥

सिद्धार्थं सिद्धसंबन्धं श्रोतुं श्रोता प्रवर्तते ।
शास्त्रादौ तेन वक्तव्यः संबन्धः सप्रयोजन इति ॥

अतः प्रारीप्सितस्वग्रन्थे प्रेक्षावत्प्रवृत्तये प्रयोजनाभिधेयसंबन्धान् दर्शयन् शिष्यावधानाय तर्कभाषाप्रकाशनं प्रतिजानीते ॥ बालोऽपीति ॥

End :

अत्यन्तानुपयुक्तानामिति । बालकस्य शास्त्रप्रवेशेऽनपेक्षितानामित्यर्थः । तेषां वादजल्पयोरेवापेक्षितत्वात् । विद्यार्थिनस्तु गुरुणा सतीर्थ्यैर्वा सह वादकथायामेवाधिकारात् बालव्युत्पत्त्यर्थमेवास्य ग्रन्थस्य कृतत्वादिति भावः । एतदेव दर्शयति । एतावतैवेत्यादिनैवेति ॥ शुभमस्तु ॥

श्रीकाशीविश्वनाथाय नमः ।

भजन्तु कतिचित्क्रिया यजनमानहोमादिका
व्रजन्तु कतिचिद्वयां स्वपरतारिकां तत्क्षणम् ।
परे कुशलबुद्धयः परिमृशन्तु तत्त्वं परं
गुरुप्रवरपादुके परमहन्तु सेवे सदा ॥

श्रीबालकृष्णानन्दसरस्वत्यै नमः ॥

गुरुचरणारविन्दाभ्यां नमः ।

हे धीरास्तर्कभाषाया न कर्तव्यावधीरणा ।
शास्त्रवत्सर्व एवास्यां सूत्रवद्विद्यते यतः ॥

नावगेया तर्कभाषा बालकैर्दूष्यते यदि ।
वानरोल्लङ्घितोऽप्येष नागाधः किं महोदधिः ॥

अन्येषामपि संविलोक्य विवृतीः सम्यक् विभाव्याकरं
मात्सर्यं मनसोविहाय कलयन् व्याख्यां मदीयामपि ।
भावार्थं प्रतिसन्दधाति हृदये कोऽपीह धीरो यदि
स्यादेवात्र तदा विनिर्मितविधौ श्लाघ्यो ममायं श्रमः ॥

पिपठिषतां बालानां शिष्याणामिह काम्यया ।
श्रीगौरीकान्तेन धीरेण कृता भावार्थदीपिका ॥

Colophon:

इति श्रीमहोपाध्यायश्रीगौरीकान्तसार्वभौमभट्टाचार्यविरचिता भावार्थदीपिका नाम तर्कभाषाटिप्पणी संपूर्णा ॥

Subject: Tarkabhāṣāvyākhyā, otherwise known as Bhāvārthaṭippaṇī.

Remarks:—The Ms. is in good condition. The other work contained herein is Viṣṇustotra.

Gaurikānta was a native of North Bengal. He seems to have flourished about the end of the 16th century and the beginning of the 17th century. He gives his teacher's name as Bālakṛṣṇa Sarasvati, seems to have commented on Raghunātha also.

His commentary on the Tarkabhāṣā is known as Bhāvārtha dīpikā

Below are described in a table 17 more Mss. of this work, available in this library.

BHĀVĀRTHĀDĪPĪKA OF GOURĪKĀNTA.

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves	No. of Lines per Page or sheet.	Script	Complete or otherwise.
6339	B. L. 10902 (a & b)	Palm leaf.	$18 \times 1\frac{1}{2}$	140 (83+57)	8 or 9	Grantha.	Complete.
6340	„ 10903	„	$17 \times 1\frac{1}{2}$	80	6	Telugu	Incomplete, Pramāṇa Pariccheda only.
6341	„ 10904	„	$15 \times 1\frac{1}{2}$	64	10	Grantha.	„ „ „
6342	„ 10891c	„	$17 \times 1\frac{1}{2}$	47	8	Nandināgarī.	„ „ „
6343	„ 10905	„	$16\frac{3}{4} \times 1\frac{1}{2}$	94	9	Grantha.	„ Wants end.
6344	„ 2228**	Paper	$9 \times 5\frac{3}{4}$	42	10	Devanāgarī.	„ Pratykṣa Pariccheda only.
6345	„ 10901	Palm leaf.	$15\frac{1}{4} \times 1\frac{1}{2}$	255	6	Telugu.	Complete wants a few lines at first.
6346	B. L. 10906	„	$17 \times 1\frac{1}{8}$	40	10	Grantha.	Incomplete: wants beginning & end.

6347	,,	2228*	Paper	$7\frac{1}{4}\times4\frac{1}{2}$	83	10 or 11	Devanāgarī.	,, Anumāna only.
6348	Ms. Not noticed by Burnell.	15555	,,	$10\times3\frac{3}{4}$	23	9	,,	,, ,,
6349	,,	15556	,,	$10\frac{1}{4}\times3\frac{3}{4}$	26	9-12	,,	,, wants end.
6350	,,	14465	,,	$9\frac{3}{4}\times3\frac{3}{4}$	27	13	,,	,, wants beginning and end.
6351	,,	14466	,,	$9\times3\frac{1}{2}$	11	10	,,	,, Upamāna ,,
6352	B. L.	2228***	,,	$10\times3\frac{1}{8}$	41	8	,,	,, Sabda Paricheda only.
6353	Ms. Not noticed by Burnell.	14471	,,	$8\frac{3}{4}\times4$	20	12	,,	,, wants beginning and end.
6354	,,	14472	,,	$9\frac{1}{4}\times4$	14	14	,,	,, Prameya Section.
6355	S. K.	30	,,	12×4	8	13	,,	,, Fragment only.

DETAILED REMARKS

on the

GOURĪKĀNTĪYA MSS. TABULATED ABOVE.

6339 Colophon:

செங்காவிபுரம் ராயன் புத்ரன ராமன் எழுத்து.

6341 The colophon gives—

𑌇𑌤𑌿 [illegible] 𑌦𑌿𑌵𑌾𑌕𑌰 𑌶𑌾𑌸𑍍𑌤𑍍𑌰𑌿 [illegible] [illegible] [illegible] ॥

6342 The other works contained with this, in the same bundle are—

a. Gopīnātha's commentary on Tarkabhāṣā 6295.

b. A commentary on the above noted work of Gopīnātha.

॥ तर्कभाषाप्रकाशिका ॥

6356. TARKABHĀṢĀPRAKĀŚIKĀ.

Burnell's Catalogue No. 2212. Page 118. Right column. Substance—Paper. Size—10 × 4 inches. Sheets—135. Lines—8 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—2780. Author—Cennubhaṭṭa. Complete. Not printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः ।

सकृन्नत्वापि ये लोको लभते शान्तिसम्पदम् ।
स नः पायादपायेभ्यो योगानन्दनृकेसरी ॥ १ ॥

भवसञ्चितपापौघविध्वंसनविचक्षणम् ।

विघ्नान्धकारभास्वन्तं विघ्नराजमहं भजे ॥ २ ॥

चिकीर्षितस्य ग्रन्थस्य निष्प्रत्यूहपरिपूरणाय शिष्टाचारपरिप्राप्तं विशिष्टेष्टदेवताप्रणामरूपमंगलं मनसि निधाय तत्र प्रेक्षावत्प्रवृत्त्यर्थं विषयप्रयोजने निर्दिशन् चिकीर्षितं प्रतिजानीते ॥ बालोऽपीति ॥ एषा मया प्रकाश्यत इति क्रियाकारकयोजना ॥

End:

अतस्तेषामनिरूपणमनुचितमित्याशङ्क्याह— इहेति । रूपभेदे ज्ञानं ग्रन्थान्तरपरिशीलनेन भविष्यति । इह त्वनुपयुक्तं रूपभेदे निरूपणम् । बालव्युत्पादनार्थं प्रवृत्तत्वात् बालव्युत्पादनं न सामान्यनिरूपणेनैव जातमिति रूपभेदनिरूपणस्यानौचितिर्नास्तीति सर्वमवदातम् ।

Colophon:

इति श्रीहरिहरमहाराजपरिपालितेन सहजसर्वज्ञविष्णुदेवाराध्यतनूजेन सर्वज्ञानुजेन चेन्नुभट्टेन विरचितायां तर्कपरिभाषाप्रकाशिकायां प्रमेयादिपरिच्छेदः समाप्तः ॥ श्रीसाम्बशिवार्पणमस्तु ।

Subject : Tarkabhāṣāprkāśikā.

Remarks:—The Ms. is in good condition.

Cennubhaṭṭa, the author of this commentary on Tarkabhāṣā seems to be an Āndhra brahmin, probably of the 16th century A. D. He was the protege of a King called Harihara.

10 more Mss. representing this same work, which we have in our library are here tabulated below.

TARKABHĀṢĀPRAKĀŚIKĀ.

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves	No. of Lines per Page or sheet.	Script.	Complete or otherwise
6357	B. L. 2211	Paper.	$9\frac{1}{2}\times4\frac{1}{4}$	140	8	Devanāgarī.	Complete.
6358	,, 2216	,,	$11\frac{3}{4}\times5$	83	11	,,	,,
6359	,, 2227	,,	14×6	92	11 or 12	,,	,,
6360	,, 10908	Palm leaf.	$14\frac{1}{3}\times1$	130	4	Grantha.	,,
6361	,, 10909	,,	$16\times1\frac{1}{3}$	90	7 or 8	,,	Incomplete; wants end.
6362	,, 10914	,,	14×1	22	4 or 5	,,	,, ,,
6363	Ms. Not 14468 noticed by Burnell.	Paper.	$10\frac{1}{4}\times4\frac{1}{2}$	18	10	Devanāgarī.	,, ,,
6364	,, 14467	,,	$10\frac{1}{4}\times8\frac{3}{4}$	55	11	,,	,, wants beginning;
6365	B. L. 10912	Palm leaf.	$15\times1\frac{1}{3}$	42	8	Grantha.	,, ,,
6366	,, 10910a	,,	$15\times1\frac{1}{2}$	84	6	Telugu.	Wants beginning and end.
6367	,, 10911	,,	$15\frac{1}{4}\times1\frac{1}{2}$	123	7	Grantha.	,, ,,

DETAILED REMARKS
on the
CENNUBHAṬṬĪYA MSS. NOTICED
IN THE ABOVE TABLE.

6360 On the last leaf is given—

एष ग्रन्थः अरुणाद्रिपित्रा लिखितं ।

एतदरुणाद्रिना सम्पादितमिदं पुस्तकं ॥

6361 The other work herein written together is Naiṣadha.

6364 The Ms. was written by Keśava.

6365 Colophon:

இந்த சென்னபட்டீயம் ராமலிங்கன் எழுத்து. அப்பைய

தீட்சிதருடைய சென்னபட்டீயம்.

On the last leaf is given the following:

श्रीमन्नप्पययज्वसिंह सुतरामाजानासिद्धं जना

आचारं भवतोऽपदेशरहितं दृष्ट्वा जगत्पावनं ।

पुण्य...अरुन्धतीपतिमृषिं नैव स्तुवन्त्यादरात्

विश्वामित्रमुनेस्स्मरन्ति न च तां गाथामगस्त्यस्य च ॥

Evidently this Ms. belonged to the great Appayya Dīkṣita.

The other verse given here is a praise on King Muñja.

राजन्मुञ्जकुलप्रताप सकलक्ष्मापालचूडामणे

युक्तं सञ्चरणं तवाद्भुतमणेश्छत्रेण रात्रावपि ।

मा भूत् त्वद्वदनावलोकनवशात् व्रीलावनम्रश्शशी

मा भूच्चेयमरुन्धती भगवती दुश्शीलताभाजनम् ॥

6366 There are some loose sheets at the end which begin with the well-known Anuṣṭub defining a 'Sūtra' and con-

tain a collection of the Kārikas of Kusumañjali besides many other unidentifiable verses.

॥ निरुक्तिवृत्तिः ॥

6368. NIRUKTIVṚTTIḤ.

Burnell's Catalogue No. 10913a. Page 118. Right column. Substance—Palm leaf. Size—14 × 1¼ inches. Leaves—8. Lines—5 or 6 to a Page. Script—Telugu. No. of Granthas—96. Author—Viṣṇubhaṭṭa. Complete. Not printed.

Beginning:

भुवि सञ्चितपापौघविध्वंसनविचक्षणम् ।
विघ्नान्धकारभास्वन्तं विघ्नराजमहं भजे ।

सकृन्नत्वापि यं लोको लभते शान्तिसम्पदः ।
स नः पायादपायेभ्यः योगानन्दनृकेसरी ॥

पारंगतं सकलदर्शनसागराणा-
मासोपदेशचरितार्थितसर्वलोकम् ।
श्रीशार्ङ्गपाणितनयं निखिलागमज्ञं
सर्वज्ञविष्णुगुरुमन्वहमाश्रयेऽहम् ॥

गुरुजालवेदिभट्टार्यशिष्यो विष्णुः सनातनः ।
ल
विवरिष्ये निरुक्तांस्तु चेन्नुभट्टीयसंज्ञितान् ॥

End:

अभावो नाम समवायत्वे सत्यसमवायः । असमवाय

इत्युक्ते द्रव्यत्वादिपञ्चकेति व्याप्तिरत उक्तम् । असम-
वायादि....विरतावत्युक्ते समवाये अतिव्याप्तेरत उक्तम् ।
समवाय इति ।

Colophon:

निरुक्तिवृत्तिर्बालबोधवैकासकारिणी ।
श्रि.. स भावगाहिना सादरं गृह्यतामियम् ।
इति श्रीविष्णुभट्टविरचिते चेन्नुभट्टलविराचितनिरुक्तिवृत्तिः समाप्ता ॥
श्रीसरस्वत्यै नमः श्रीगणाधिपतये नमः ॥

Subject: Niruktivṛtti.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. The other work contained herein is some Tarka tract,

This is a commentary on the Tarkabhāṣāvyākh Cennubhaṭṭa by one Viṣṇubhaṭṭa and not that of Cennubhaṭṭa itself as Dr. Burnell wrongly describes it.

Viṣṇubhaṭṭa, a pupil of Peddidhaṭṭa is the author of this commentary on the Cennubhaṭṭīya This author lived probably in the 16th century A. D.

॥ तर्कभाषाव्याख्या ॥

6369. TARKABHĀṢĀVYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 2228. Page 118. Right column. Substance—Paper. Size—10⅛ × 3⅝ inches. Sheets—10. Lines—13 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—243. Author—Rāmabhadratīrtha. Incomplete. Not printed.

Beginning:

श्रीमदानन्दतीर्थाचार्यगुरुभ्यो नमः ॥

'संनिहितपरित्यागे मानाभावात्' इति न्यायेन प्रकाश्यत इति क्रियायाः युक्त्यन्विततर्कभाषेत्यनेन संबन्धे एषेति पदं व्यर्थं स्यादिति । अतः 'स्थितस्य गतिचिन्तना' इति न्यायेन पदवैयर्थ्यं क्रियाकारकयोजनां करोति ।एषा-मयेति । ननु तर्कशब्दस्य सूत्रस्थिततर्कवाचकत्वे प्रमा-णादिपदार्थप्रतिपादनमङ्गतमत आह । तर्कशास्त्रमिति ।

End:

तस्माद्देहेन्द्रियादिव्यतिरिक्तो जीवः । सुखदुःखादि-वैचित्र्यात्प्रतिशरीरं भिन्नः । स च न परमाणुः । सुखदुः-खानुपलब्धिप्रसंगात् । न मध्यमपरिमाणः । तस्यानित्यत्वे कृतहानाकृताभ्यागमप्रसंगात् ।

Subject: Tarkabhāṣāvyākhyā; Rāmabhadratīrthīya.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. Dr. Burnell groups this wrongly under Tarkabhāṣaprakāśikā.

This commentary on Tarkabhāṣā is by one Rāmabhadra-tīrtha and seems to be called Prakāśa. The author is evidently a Mādhva as can be seen from the first sentence.

This Ms. Dr. Burnell wrongly describes as Cennubhaṭṭīya.

॥ तर्कभाषाव्याख्या ॥

6370. TARKABHĀṢĀVYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 2224* Page 119. Left column.

Substance—Paper. Size—$6\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{4}$ inches. Sheets—91. Lines—11 to a Page. Script—Devanāgari. No. of Granthas —1125. Author—Murāribhaṭṭa. Complete. Not printed.

Beginning:

वेदव्यासाय नमः ॥

पद्मनाभपदाम्भोजरजसामनुसेवनात् ।
तर्करीतिमनु ज्ञात्वा ध्यात्वा तत्पादपङ्कजम् ॥

गङ्गाधरापितुर्नत्वा चरणौ मुरवैरिणः ।
व्याख्यानं तर्कभाषायाः क्रियते शिवतुष्टये ॥

प्रारीप्सितप्रतिबन्धकाविघ्नविघातक इष्टदेवतानत्यादि-रूपं मङ्गलं मनसि निधाय प्रेक्षावत्प्रवृत्त्यर्थं इतरग्रन्थाधि-कातिशयं दर्शयन्नेव विषयाद्यनुबन्धचतुष्टयं दर्शयति । बालोऽपीति ॥ अत्रापिशब्दो विरोधाभासालङ्काराय । तज्ज्ञानन्तु बालस्योत्पन्नमात्रस्य न्यायशास्त्रे प्रवेशेच्छा न सम्भवति । सा हि इष्टसाधनताज्ञानसाध्या । तच्चानुभव-रूपमनुभावकाभावात् नापि स्मृतिरूपमनुभवात् । न च स्तनपानप्रवृत्तौ यथा स्मरणं तथेहापीति वाच्यम् । तत्र जीवनानुपपत्तिलक्षणप्रमाणेन तत्कल्पनात् । प्रत्यक्षचे-ष्टादिना तदनुमानाच्च । न हि अत्र प्रमाणं किञ्चिदपि संभवतीति द्रष्टव्यम् ।

End:

न हि ब्राह्मणो व·· ताद्दशानामपि तेषां दर्शनात् । असदुत्तरं सव्याघातकम् । ननु यदि विस्तरभिया जा-त्यादीनां सविशेषमनिरूपणं तादात्म्यादीनां द्वारद्वय

निरूपणे कथनं न विस्तरः न हि संभवति हि केषां...
निरूपणे न विस्तरः । केषाञ्चित्...निरूपणे विस्तर
इत्यत आह । इहेति ।

Colophon:

श्रीमद्गङ्गाधरात्मज मुरारिमिश्रविरचिततर्कभाषाव्याख्यानं समाप्तम् ।

Subject: Tarkabhāṣāṭīkā otherwise known as Murāribhaṭṭīya.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

The author of this commentary on Tarkabhāṣā is Murāribhaṭṭa, son of Gaṅgādhara and pupil of Padmanābha.

॥ तर्कभाषाव्याख्या ॥

6371. TARKABHĀṢĀVYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 2224. Page 119. Right **column.**
Substance—Paper. Size—$11\frac{3}{4} \times 5\frac{1}{4}$ **inches.** Sheets—33. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of **Granthas** —800. Author—Murāribhaṭṭa, Incomplete. Not printed.

Beginning—Same as No. 6370.

End:

ननु तदपि दुर्लभम् । नारायणपदादौ प्रथमवर्णज्ञान-
काले चरमवर्णाभावे तज्ज्ञानाभावात् पवर्णाज्ञानकाले च
प्रथमवर्णविनाशेन ज्ञानसम्भवादत आह । एवञ्चेति ।
अनुभूयेति । एतेनानुभावाभावात् कथं तत्संस्कारसा-
हित्यं श्रोत्रस्येति शङ्का परास्ता । अन्त्यवर्णे.... ।

Subject: Tarkabhāṣāvyākhyā, otherwise known as Murāribhaṭṭīya up to the middle of Upamāna.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ तर्कभाषाव्याख्या ॥

6372. TARKABHĀṢĀVYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 10931 b. Page 121. Right column. Substance—Palm leaf. Size—14½ × 1¼ inches. Sheets—44 (30-73). Lines—7 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—756. Author— ? Incomplete. Not printed.

Beginning:

...इतरेषामतिविस्तृतत्वादेतस्मादेव तत्कार्यसिद्धि-रित्यर्थः । यद्वा तर्कशास्त्रे प्रविविक्षोः पुरातननिबन्धा एव व्याख्यायन्ताम् । किमपूर्वनिर्माणेनेत्यत आह ॥ 'अलस इति' ॥ वाञ्छाप्याप्यालस्य युक्तःअतो न तत्राधिकारीत्यर्थः * * *

ननु कथमत्राधिकारीत्यथाह— 'अल्पेन श्रुतेनेति ।'

End:

हेतुनिष्ठत्वोक्तिरसाधकतानुमानसौकर्यार्थं । अत्र साध्याभावज्ञानमात्रस्य बाधत्वे अधिकबलत्वात् ज्ञाने तृतीयलिङ्गपरामर्शो विशेषदर्शनत्वेन साध्याभावज्ञानं परिभूय साध्यं साधयेत् ॥ पर्वते धूम इव वह्निं प्रमात्वेन जाता.... ।

Subject: Tarkabhāṣāvyākhyā Wants a little in the beginning; runs up to a part of Anumānakhaṇḍa.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

From the pratīkas, we come to know this work to be a commentary on Keśava's Tarkabhāṣā' by some unknown author.

॥ तर्कसंग्रहः ॥

6373. TARKASAṄGRAHAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2121. Page 121. Right column. Substance—Paper. Size—11×6 inches. Sheets—6 (1-6). Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—150. Author—Annambhaṭṭa. Complete. Printed.

Beginning:

निधाय हृदि विश्वेशं विधाय गुरुवन्दनम् ।
बालानां सुखबोधाय क्रियते तर्कसङ्ग्रहः ॥

End:

काणादन्यायमतयोर्बालव्युत्पत्तिसिद्धये ।
अन्नंभट्टेन विदुषा रचितस्तर्कसङ्ग्रहः ॥

Colophon:

इत्यन्नम्भट्टमहोपाध्यायविरचितस्तर्कसंग्रहः समाप्तः

Remarks:—The Ms. is in an excellent condition. Alternate sheets are sulphurated.

Annambhaṭṭa is the author of this famous manual of Nyāya, the Tarkasaṅgraha. The author has himself commented upon this work and the commentary is called Dīpikā The author was an Āndhra—a native of the North Arcot District, belonging to some obscure viilage near Chittoor. He lived about 1625 A. D. He has commented on many

works: as for e. g. on the Aṣṭādhyāyī of Pāṇini called Mitākṣara, on Kaiyaṭa's Vṛtti, on the Mahā Bhāṣya of Patañjali, and on the Brahma Sūtras. The work has been printed by the Śri Bālamanorama Press, Madras.

28 Mss. more of Tarkasaṅgraha are described below in a tabular form.

TARKASAṄGRAHA.

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves	No. of Lines per Page or sheet.	Script.	Complete or otherwise.
6374	B. L. 2122	Paper.	14×6	6	11	Devanāgarī.	Complete.
6375	Ms. No. 14451 Not noticed by Burnell	,,	10×4½	10	9	,,	,,
6376	,, 14456	,,	8½×4	12	8	,,	,,
6377	,, 14457	,,	10×2½	8	9	,,	,,
6378	,, 14458	,,	10×4	6	13	,,	,,
6379	,, 14463	,,	11×4½	5	10	,,	,,
6380	B. L. 10827	Palm leaf.	18¾×1¼	5	6	Grantha.	,,
6381	,, 10828a	,,	17×1½	4	10	,,	,,
6382	J. L. 902	Paper.	9½×4½	9	9	Devanāgarī.	,,
6383	,, 903	,,	9½×4¾	11	7	,,	,,
6384	,, 904	,,	9½×4¼	8	12	,,	,,
6385	S. S. 52	,,	10½×4½	9	9	,,	,,

6386	S. K. 15	Paper.	$10 \times 4\frac{1}{2}$	8	10	Devanāgarī.	,,
6387	B. L. 10830a	Palm leaf.	$17\frac{3}{4} \times 1\frac{1}{2}$	5	9	Grantha.	,,
6388	N. S. 45	Paper.	$9\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{4}$	9	9	Devanāgarī.	,,
6389	K. M. 15	,,	8×4	8	10	Telugu.	Incomplete; wants end.
6390	Ms. No. 14460 Not noticed by Burnell	,,	$10\frac{1}{2} \times 4$	4	8	Devanāgarī.	,, ,,
6391	,, 14455	,,	$10\frac{1}{2} \times 4$	8	6	,,	,, ,,
6392	,, 14454	,,	$9 \times 3\frac{1}{2}$	9	7	,,	,, ,,
6393	,, 14453	,,	10×4	11	7	,,	,, ,,
6394	,, 14450	,,	$9\frac{1}{2} \times 4$	7	7	,,	,, ,,
6395	J. L. 905	,,	$8\frac{1}{4} \times 3\frac{1}{4}$	7 (2–8)	10	,,	Incomplete: wants beginning: From Ātmagrantha to the end.
6396	,, 906	,,	$10\frac{1}{2} \times 4$	5 (3–7)	8	,,	,, From Saṅkhyā to the end.

TARKASAṄGRAHA. (Contd.)

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves.	No. of Lines per Page or sheet.	Script.	Complete or otherwise.
6397	J. L. 907	Paper.	$7\frac{1}{2}\times3\frac{3}{4}$	9 (4-12)	7	Devanāgarī.	,, Do. Do.
6398	,, 908	,,	$8\times4\frac{1}{4}$	5 (6-10)	11	,,	,, From Kāraṇa tothe end.
6399	B. L. 14459	,,	$9\frac{1}{4}\times4\frac{1}{4}$	9 (2-10)	8	,,	Incomplete. From Apgrantha to the end.
6400	S. S. 34b	Palm leaf.	$10\frac{1}{2}\times1\frac{1}{2}$	3	7	Grantha.	,, From Kāla up to the beginning of Śabdakhaṇḍa.
6401	J. L. 909	Paper.	9×4	4 (4-7)	9	Devanāgarī.	From dravalakṣaṇa to Hetvābhāsa.

DETAILED REMARKS
on the
TARKASAṄGRAHA MSS. NOTICED
IN THE ABOVE TABLE.

6377 On the title page is given—

तर्कसंग्रहस्य पुस्तकं हृदाजि पण्डितस्य पुत्रस्य चौण्डाजि पण्डितस्य । तेनैव लिखितं ॥

6383

हे पुस्तकमन्यं भट्टाचे घरचें ।
तैलाद्रक्षेत् + इदं वदति पुस्तकम् ॥

6384

तुकदेवपौत्रतुकदेवेन लिखितः ॥

6387 The other work contained herein is Tarkasaṅgraha-dīpikā.

6396 Colophon:

पार्थायनसमाह्वेन तर्कसङ्ग्रहपुस्तकम् ।
अलेखि परपाठाय काश्यामेतद्विपश्चिता ॥
ब्रह्मानन्दस्वामिपुस्तकमिदं ॥

6397 Colophon:

इदं पुस्तकं वृकोपनाम्नो गङ्गाधरदीक्षितस्येति ज्ञेयं ॥

6898 Colophon:

इदं पुस्तकं नागेश्वरेण लिखितं । स्वार्थं परार्थं च ।

6400 The other work contained herein is Vaiyāsikanyāya-mālā.

॥ तर्कसङ्ग्रहः ॥

6402—6455. TARKASAṄGRAHAḤ.

Not noticed by Dr. Burnell Mss. Nos. 14313-14366.

Substance—Paper. Size—12×5 inches. Sheets—8. Lines—9 to a Page. Script—Devanāgarī. Author—Annambhaṭṭa. Complete. Printed.

These 54 copies of Annambhaṭṭa's Tarkasaṅgraha, the details of which are given above, are printed copies. They were printed here in the King's Press, in A. D. 1811. The frontispiece of each copy has the picture of Śiva and Vināyaka.

The final verse found at the end of all these copies is as follows:—

मिते लालसाद्यैः (1733 Śaka) प्रजापत्यभिख्ये-

ऽब्दके शालिवाहे शके वार्णयन्त्रे ।

अयं सङ्ग्रहश्शुद्धतर्कस्य क्लृप्तः

स्वयं तुल्वाळि वंश्य सरस्वण्णनाम्ना ॥

॥ तर्कसंग्रहव्याख्या—दीपिका ॥

6456. TARKASAṄGRAHAVYĀKHYĀ—DĪPIKĀ.

Burnell's Catalogue No. 2119. Page 122. Left column.

Substance—Paper. Size—13¾×6 inches. Sheets—17. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of

Granthas—450. Author—Annambaṭṭa. Complete. Printed.

Beginning:

विश्वेश्वरं साम्बमूर्तिं प्रणिपत्य गिरां गुरुम् ।
टीकां शिशुहितां कुर्वे तर्कसङ्ग्रहदीपिकाम् ॥

End:

तस्मात्पदार्थ ज्ञानान्मोक्षः परमप्रयोजनमिति सर्वं रम-णीयम् ॥

Colophon:

तर्कसङ्ग्रहदीपिका समाप्ता अन्नंभट्टविरचिता ॥

Subject: Tarkasaṅgrahadīpikā.

Remarks:—The Ms. is in excellent condition. Alternate sheets are sulphurated.

15 Mss. more of Dīpikā are tabulated below.

TARKASAṄGRAHAVYĀKHYĀ—DĪPIKĀ.

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves	No. of Lines per Page or sheet.	Script	Complete or otherwise.
6457	B. L. 2120	Paper	14×6	15	10	Devanāgarī	Complete.
6458	„ 10828b	Palm leaf	$17 \times 1\frac{1}{2}$	12 (5-16)	10	Grantha	„
6459	„ 10830b	„	$17\frac{3}{4} \times 1\frac{1}{2}$	13 (5-17)	9	„	„
6460	J. L. 910	Paper.	9×4	16	11	Devanāgarī.	„
6461	„ 911	„	$10\frac{1}{2} \times 4$	21	9	„	„
6462	„ 912	„	$9\frac{1}{4} \times 4\frac{1}{2}$	23 (3-25)	10	„	Incomplete: From lakṣaṇa to the end.
6463	N. S. 46	„	$12 \times 4\frac{1}{2}$	6	11	„	„ From Śabdaprāmāṇya to the end.
6464	J. L. 913	„	10×4	10	5 or 6	„	„ From beginning to the establish-

							ment of Gold as Taijasa.
6465	Ms. No. 14452 Not noticed by Burnell	,,	10×4	8	9	,,	,, From beginning up to Paramāṇuprakriyā.
6466	J. L. 914	,,	10½×4	18	6	,,	,, Wants a little in the beginning: ends with bhūtapratyakṣa.
6467	B. L. 14462	,,	9½×4	15	7	,,	,, Wants beginning and end.
6468	S. K. 38	,,	11×4	10 (17–26)	14	,,	From Īśvarasādhana up to Patanakarma.
6469	B. L. 10828	Palm leaf.	17×1½	5	10	Grantha.	,, Fragments of Saṅgraha and Dīpikā.
6470	Ms. No. 14464 Not noticed by Burnell	Paper.	9½×4	2	7	Devanāgarī.	Fragments of Dīpikā.

TARKASAṄGRAHAVYĀKHYĀ—DĪPIKĀ. (Contd.)

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves.	No. of Lines per Page or sheet.	Script.	Complete or otherwise.
6471	K. M. 16	Paper.	8×4	1	10	Telugu.	Incomplete; From beginning up to part of Śiṣṭācāra in maṅgalavāda.

DETAILED REMARKS
on the
DĪPIKĀ MSS.
IN THE ABOVE TABLE.

6457 Colophon:

विद्वत्प्रभुवरश्रीमाद्विनायकतनूभुवः ।
प्रभोर्यसन्तरायस्य ग्रन्थ एष प्रवर्धताम् ॥

6458 The other work contained herein is Tarkasaṅgraha.

6463 The title page gives—

"इदं पुस्तकं लक्ष्मनिनारायणेन लिखितं । इदं पुस्तकं कान्तिनाथस्य ॥"

6468 We see on the title page—

'शेषभट्टात्मजबालाख्यस्य'

॥ तर्कसङ्ग्रहव्याख्या—दीपिका ॥

6472—6499. TARKASAṄGRAHAVYĀKHYĀ—DĪPIKĀ.

Not noticed by Burnell Mss. Nos. 14367-14392,

Substance—Paper. Size—12 × 5 inches. Sheets—22. Lines—9 to a Page. Script—Devanāgarī. Author—Annambhaṭṭa Complete. Printed.

These 28 copies of Annambhaṭṭa's Dīpikā, like those of his Tarkasaṅgraha are the first editions of the work. They were printed in a private press at the palace here, in Tanjore. A verse at the end, similar to the one, given under re-

marks under the printed copies of Tarkasaṅgraha gives the same date (i.e.) A. D. 1811 to these copies.

No. 14370 alone contains two copies of the text.

॥ तर्कसङ्ग्रहदीपिकाव्याख्या—प्रकाशिका ॥

6500. TARKASAṄGRAHADĪPIKĀVYĀKHYĀ—PRAKĀŚIKĀ.

S. S. Collection No. 45 a. Substance—Paper. Size—$15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{8}$ inches. Sheets—64. Lines—7 or 8 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—2000. Author—Rāyanṛsimha. Complete. Printed.

Beginning:

ध्यात्वा श्रीमातृपादाब्जे दीपिकायाः प्रकाशिका ।
श्रीरायनरसिंहेन पण्डितेन चिकीर्ष्यते ॥

इदानीं प्रमाणत्वघटकत्वादुपस्थितं प्रमात्वं स्वतो ग्राह्यमिति केचन परतो ग्राह्यमित्यपरे वदन्ति ।

End:

इत्थं च वेदान्तशास्त्रश्रवणोपयोगि न्यायशास्त्रं मननोपयोगि न्यायशास्त्रं निदिध्यासनोपयोगि चेति परंपरया त्रयाणामविशेषेण मोक्षफलकत्वं निराबाधमिति न किंचिदनुपपन्नमिति दीपिकाकारस्य निगूढाभिप्रायः ॥

Colophon:

इति महोपाध्याय श्रीबालकृष्णतर्कालङ्कारभट्टाचार्यसद्गुरुप्रसादाल्लब्धविद्यावैभवः श्रीमदारूरुवंशपरंपरापारावारराकासु-

धाकररायनरसिंहकृतदीपिकाप्रकाशः संपूर्णः ॥

श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ श्रीमीनाक्षीसुन्दराय नमः ॥

श्रीबालाम्बिकासमेतवैद्यनाथाय नमः ॥

पार्थिववर्षघटककुम्भमासीयाष्टाविंशतिदिने शुक्लपक्षे कृत्तिकानक्षत्रयुक्त-
गुरुवासरे षष्ठ्यां वैद्येश्वरक्षेत्राख्यग्रामवासिना गणपतिशर्मणः पुत्रेण
सुब्रह्मण्यशर्मणा लिखितमिदं । सुब्बराय इति व्यवहारनाम ।

Subject: Nṛsimhaprakāśikā or Tarkasaṅgrahadīpikāvyākhyā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. On the title page is given

नृसिंहप्रकाशिका ग्रन्थघटकप्रामाण्यवादसंपुटः सुब्बरायन् स्वाधीनं
ग्रन्थं । तेन लिखितम् । अन्येन लिखितं सुब्रह्मण्यशर्मणा ।

The other work contained herein is Āpastamba Śrāddhaprayoga.

The author of this commentary on Annambhaṭṭa's Tarkasaṅgraha is the same as the author of the Prabhā—a commentary on the Muktāvali. Rāyanarasimha flourished in Kāñcī in the 19th century A. D. and his teacher was Bālakṛṣṇa Tarkālaṅkāra. He belongs to the line called Ārūruvamśa. The work has been published by the Śrī Bālamanoramā press, Madras.

॥ तर्कसङ्ग्रहदीपिकाव्याख्या—प्रकाशिका ॥

6501. TARKASAṄGRAHADĪPIKĀVYĀKHYĀ—PRAKĀŚIKĀ.

S. S. Collection No. 158. Substance—Palm leaf. Size—

6½ × 1½ inches. Leaves—43. Lines—9 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—2000. Author—Rāyanarasimha. Incomplete. Printed.

Beginning:

ध्यात्वा श्रीमातृपादाब्जे दीपिकायाः प्रकाशिका ।
श्रीरायनरसिंह्मेन पण्डितेन चिकीर्ष्यते ॥

तत्र प्रारीप्सितग्रन्थविरामविरोधिविघ्नव्यूहविध्वंसनविचारणां विश्वनाथादिनुतिं शिष्यशिक्षार्थमादौ निबध्य शिष्यावधानाय प्रारीप्सितं प्रतिजानीते विश्वेश्वरमित्यादिना ॥

End:

मूले शब्दगुणकमिति ॥ अत्र शब्दत्वं लक्षणं लक्षणतावच्छेदकं शब्दत्वजाति । * मुक्तावलीप्रभायामनुसन्धेयम् ॥

Colophon:

आकाशनिरूपणात्पूर्वं लिखितम् । साधारणनामके वर्षे मार्गशीर्षे मासे कृष्णपक्षे अमावास्यायां सूर्यास्तमनसमये गुरुवासरे लिखितं सुब्रह्मण्यशास्त्रिणा ॥

Subject: Tarkasaṅgrahadīpikā—Prakāśikā otherwise known as Nṛsimhaprakāśikā.

From the beginning to Ākāśanirūpaṇam.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. The other work contained herein is Āpastambaśrautaprayoga.

॥ तर्कसङ्ग्रहदीपिकाव्याख्या--प्रकाशिका ॥

6502. TARKASAṄGRAHADĪPIKĀVYĀKHYĀ—PRAKĀŚIKĀ.

S. S. Collection No. 176& 177. Substance—Palm leaf. Size—17 × 1¼ inches. Leaves—51+37=88. Lines—6 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—1200. Author—Rāyanarasimha. Incomplete. Wants end. Printed.

Beginning:

वन्दे रामानुजगुरुं वन्दारुघनकल्पकम् ।
अनन्तसरसीदिव्यतीरानित्यकुटुम्बिनम् ॥
ध्यात्वा श्रीमान्॰ Same as No. 6501

End:

यथार्थानुभव एवेत्यर्थः । प्रमेत्युच्यत इति । प्रमाश-ब्देन व्यवह्रियत इत्यर्थः * * तथा सति घट इत्याकारकतद्धर्मितावच्छेदकप्रमायामतिव्या-प्त्यापत्तेः । तादृशप्रमीयविशेष्यतायाः......

Subject: Tarkasaṅgrahadīpikāprakāśikā otherwise known as Nṛsimhaprakāśa from the beginning to Prāmāṇya-lakṣaṇa.

Remarks:—The Ms. is in good condition.

॥ तर्कसङ्ग्रहदीपिकाव्याख्या—प्रकाशिका ॥

6503. TARKASAṄGRAHADĪPIKĀVYĀKHYĀ-PRAKĀŚIKĀ.

S. K. Collection No. 32. Substance—Paper. Size—10 × 4⅝

inches. Sheets—(42-96). Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1250. Author—Rāyanarasimha. Incomplete. Printed.

Beginning:

....रत्वयोरिति । अनयोर्हि कालपिण्डसंयोगः समवायिकारणमिति वक्ष्यते । अतस्तदाश्रयतया कालस्य सिद्धिरिति भावः । एक इति भेदे मानाभावादिति भावः ॥

End:

अप्रयोजकत्वमाशङ्क्य निराकरोति । न हीति । अत्र हेतुमाह । गुणादीनामिति । संक्षेप इति । अयं भावः । चतुर्विंशतिगुणा इत्यादिप्रतीतिबलेन गुणादौ तावत्सङ्ख्या प्रतीयते । स च साक्षात्सम्बन्धेनैव । तत्र ता......

Subject: Tarkasaṅgrahadīpikāprakāśikā from Kālalakṣaṇa to Ātmalakṣaṇa.

Remarks:—The Ms. is in good condition. On the title page is given

'प्रसादः बालसूरेरिदम्'

॥ तर्कसङ्ग्रहटिप्पणी—तत्त्वार्थदीपिका ॥

6504. TARKASAṄGRAHAṬIPPAṆĪ—TATTVĀRTHADĪPIKĀ.

Burnell's Catalogue No. 2124. Page 122. Left column. Substance—Paper. Size—14×6 inches Sheets—100. Lines—12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—4600. Author—Veṅkaṭaguru. Complete. Not printed.

Beginning :

कस्तूरीकमनीयास्यः करुणाकलशोदधिः ।
कमलामनो रंगी करोतु करुणां मयि ॥ १ ॥

फलं यः सप्तर्षिप्रमुखतपसां प्रादुरभव-
न्नृसिंहः संहृष्यन् नुतति(?)घटिकाद्रौ वसति यः ।
महार्याद्यैरार्यैर्महितचरणो यश्चिरमसा-
वपायात्पायान्मामममृतफलवल्लीसहचरः ॥ २ ॥

वाधूलान्वयवार्धिकौस्तुभमणिर्वेन्दारुचिन्तामणिः
वादिव्रातवमश्छटादिनमणिर्वागीशचूडामणिः ।
श्रीमत्सौम्यवरार्यवर्यतनयः श्रीमन्महार्यात्मजः
श्रीमान्सद्गुणशेवधिर्विजयतां श्रीश्रीनिवासो गुरुः ॥ ३ ॥

श्रीवाधूलकुलोत्तंसः श्रीनिवासार्यनन्दनः ।
तनुते वेङ्कटाचार्यस्तर्कसंग्रहटिप्पणीम् ॥ ४ ॥

सन्तु साहसिकाः कामं साभ्यसूयास्सहस्रशः ।
सन्त्येव सुधियस्तेन सफलोऽस्मत्समुद्यमः ॥ ५ ॥

अन्नंभट्टो नाम कश्चन विपश्चित् दुश्चरतपश्चरणद्विगु-
णितबुद्धिवैशद्यैः दूरीभवदवद्यैः कणचरणपक्ष्यचरणप्रधा-
नैः प्राचीनैर्बहुधा लक्षणप्रमाणाभ्यां लक्षितमपि पदार्थ-
सार्थं व्युत्पित्स्वनुजिघृक्षया परिमितपदनिबन्धेन तर्कस-
ङ्ग्रहनामकेन केनचित्प्रबन्धेन संगृह्य स्वयमेव श्रुतार्थ-
धारणनैपुणीविधुराणां मितमतीनां हिताय तमेव प्रबन्धं
व्याचिकीर्षुः प्रारीप्सितपारिसमाप्तिपरिबन्धिप्रत्यूहसमूहं-

व्यपोहनाय विवक्षितार्थविशदावबोधनसमर्थगंभीरभारती-
गुम्भनचातुरीस्थिरीकरणाय च विरचितं परमेश्वरसरस्वती-
गुरुप्रणतिरूपं मंगलं स्वप्रारीप्सितफलञ्च स्वस्वग्रन्थयोर-
शिष्टत्वग्रन्थत्वशंकानिराकरणाय संकीर्तयंश्चिकीर्षितं प्रति-
जानीते ॥ विश्वेश्वरमित्यादिना ॥

टीकां कुर्वे इत्यन्वयः ॥

End:

तथापि तदविरोधेन तस्याप्युपपादकं स्मृत्यन्तरमस्तीति
तत्प्रतिपन्नार्थस्याप्यस्वारस्यमन्तरेणैवोपपादनाय तदुप-
पादकतत्तद्वचनोपादनमिति मन्तव्यम् । ज्ञानद्वारैवेत्येवका-
रव्यावर्त्यं दर्शयति । नन्विति । उक्तमर्थमुपसंहरति ।
तस्मादिति ॥

अस्त्वत्र बहु वक्तव्यमधिकोक्तिश्च वर्तताम् ।
अथाप्यस्ति विशेषोऽपीत्यनुगृह्णन्त्वमत्सराः ॥

व्युत्पित्सूनां हितायेयं वेङ्कटार्येण निर्मिता ।
तनोतु सुधियां प्रीतिं तर्कसंग्रहटिप्पणी ॥

Colophon:

इति श्रीवाधूलकुलतिलकश्रीशैलदेशिकतनयस्य श्रीवेङ्कटगुरोः कृतिषु
तत्त्वार्थदीपिकानाम तर्कसंग्रहटिप्पणी समाप्ता ॥

Subject: Tarkasaṅgrahaṭippaṇi otherwise known as Tattvārthadīpikā.

Remarks :—The Ms. is in a fairly good condition.

Veṅkaṭaguru, the author of this commentary on Annam-

bhaṭṭa, is the son and pupil of Śrīnivāsa. He belongs to the family called Vādhūla.

॥ तर्कसङ्ग्रहदीपिकाटीका ॥

6505. TARKASAṄGRAHADĪPIKĀṬĪKĀ.

Not noticed by Burnell Ms. No. 14461.

Substance—Paper. **Size**—$9\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ inches. Sheets—8. Lines—10 — 12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—150. Author—?. Incomplete. Not printed.

Beginning:

नौमि श्रीशं सिंहमुखं प्रह्लादाभीष्टदं वरम् ।
स मे ददातु सज्ज्ञानं प्रसादं च गुरोर्वरम् ॥

गुरुराजपदं स्तौमि शुकवच्छिक्षितो नरः ।
तर्कसङ्ग्रहटीकां वै व्याख्यास्ये तत्कृपाबलात् ॥

बालबोधकतर्कसङ्ग्रहं व्याचिख्यासुरन्नंभट्टः स्वचिकीर्षितकर्मसमाप्तिफलकमिष्टदेवतानमनं विधाय वाचालत्वापादिकां सकलवागभिमानिनीं सरस्वतीं तत्त्वोपदेशकं गुरुवचनमनुशिष्यावधानफलिकां चिकीर्षितप्रतिज्ञां विधत्ते विश्वेश्वरमिति । अहं तर्कसङ्ग्रहदीपिकां टीकां कुर्वे इति योजना । तर्क्यंते प्रतिपाद्यंते कणादशास्त्र इति कर्मव्युत्पत्त्या तर्कशब्देन सप्तपदार्थाः गृह्यन्ते । ते सङ्गृह्यन्ते संक्षिप्ततया प्रतिपाद्यन्ते अस्मिन्निति...व्युत्पत्त्या तर्कसङ्ग्रहसंज्ञो ग्रन्थविशेषः तस्य दीपिकां प्रकाशजनिकामशेषतदर्थज्ञापिकामिति यावत् । कुर्वे करोमि ।

End:

अन्यमर्थं दर्शयति । कृत्वेत्यर्थ इति मूले तर्क इत्यनेन सप्तपदार्थविषया इति....वितम् । बालानामित्यनेन अधिकार......

Subject: Tarkasaṅgrahadīpikāṭīkā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

The author of this ṭīkā on the Dīpikā is not known.

॥ तर्कसङ्ग्रहव्याख्या—निरुक्तिः ॥

6506. TARKASAṄGRAHAVYĀKHYĀ—NIRUKTIḤ.

S. S. Collection No. 173.

Substance—Palm leaf. Size—$15\frac{1}{2} \times 1\frac{3}{4}$ inches. Leaves—43. Lines—6 to a Page. Script—Telugu. No. of Granthas—750. Author—Paṭṭābhirāma. Complete. Printed.

Beginning:

प्रणम्य दक्षिणामूर्तिमक्षीणगुणलक्षणम् ।
तर्कसङ्ग्रहवाक्यार्थनिरुक्तिः क्रियते मया ॥

* *

इह खलु प्रारीप्सितप्रकरणसमाप्तिप्रत्यर्थिप्रत्यूहव्यूहविध्वंसनाय ग्रन्थारम्भे मङ्गलमनुतिष्ठन्ति शिष्टाः ।

End:

इति सर्वं समञ्जसम् ॥

अयुक्तमपि शास्त्रज्ञो यदुक्तं पुनरुक्तिमत् ।
बालबोधनिमित्तार्थं क्षम्यतां तदशेषतः ॥

Colophon:

श्रीमते कवितार्किकसिंहाय नमः । श्रीवृषशैलाधिपतये नमः ॥

रायपुरनिवासिना कृष्णसूरिणा लिखितम् ॥

करकृत + सन्तः ॥

Subject: Tarkasaṅgrahavyākhyā, Nirukti.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. The author of this work is the same as the author of Mañjūṣā, a commentary on Muktāvali. He was the pupil of the author of Prabhā—Rayanarasimha of Kāñcī. The other works contained herein are:—

1. Another copy of the same work.
2 Nyāyabodhinī.

The work has been published by the Śrī Bālamanoramā Press, Madras.

॥ तर्कसङ्ग्रहव्याख्या—निरुक्तिः ॥

6507. TARKASAṄGRAHAVYĀKHYĀ—NIRUKTIḤ.

S. S. Collection No. 174.

Substance—Palm leaf. Size—$15\frac{1}{4} \times 1\frac{1}{4}$ inches. Leaves—27. Lines—6 or 7 to a page. Script—Telugu. No. of Granthas—750. Author—Paṭṭabhirāma. Complete. Printed.

Beginning, end, colophon and subject—Same as No. 6506.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. After the colophon is given

'सुब्रह्मण्यशास्त्रिणा लिखितम् ॥'

For the other works contained herein see Remarks under No. 6506.

॥ तर्कसङ्ग्रहव्याख्या—न्यायबोधिनी ॥

6508. TARKASANGRAHAVYĀKHYĀ—NYĀYABODHINĪ.

S. S. Collection No. 175.

Substance—Palm leaf. Size—$15\frac{1}{2} \times 1\frac{3}{8}$ inches. Leaves—14. Lines 6 or 7 to a page. Script—Telugu. No. of Granthas—550. Author—Govardhanasudhī. Complete Printed.

Beginning:

अखिलागमसञ्चारि श्रीकृष्णाख्यं परं महः ।
ध्यात्वा गोवर्धनसुधीस्तनुते न्यायबोधिनीम् ॥

End:

अतः अनेकान्तविशेषणम् ॥

Colophon:

इति शब्दपरिच्छेदः ।

Subject: Nyāyabodhinī.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. For the other works contained herein see Remarks under No. 6506.

Govardhana, the author of this work is probably the same as the author of Tarkabhāṣāprakāśa. vide. 6335.

The work has been published by the Śrī Bālamanorama Press, Madras.

॥ तर्कसङ्ग्रहव्याख्या ॥

6509. TARKASAṄGRAHAVYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 10829. Page 122. Left column. Substance—Palm leaf Size—16⅜×1⅜ inches. Leaves—5. Lines—9 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—125. Author—? Incomplete. Not printed.

Beginning:

प्रमायाः करणत्वं प्रमाणत्वं । करणत्वं किं नाम ।
व्यापारवत्त्वे सति असाधारणकारणत्वं करणत्वं ॥

End:

तदाश्रयत्वे सति जातिमत्कारणत्वं यत् तदसमवायि-
कारणत्वं । * *
स्वस्य संयोगस्य कार्यं घटादि । तस्य समवायिकार.....

Colophon: Nil.

Subject: A commentary on the Tarkasaṅgraha, beginning from the definition of Pramāṇa and going up to the definition of Asamavāyikāraṇa,

Remarks:—The Ms. is in decaying condition.

Dr. Burnell calls this 'Tarkasaṅgraha having notes mixed up in the text.'

॥ तार्किकरक्षा ॥

6510. TĀRKIKARAKṢĀ.

Not noticed by Burnell Ms. No. 15824 d.

Substance—Palm leaf. Size—18½×⅞ inches. Leaves—

15 (142-156). Lines—4 or 5 to a page. Script—Grantha. No. of Granthas—150. Author—Varadarāja. Complete Printed.

Beginning:

चित्सदानन्दसन्मात्रं परमानन्दरूपिणम् ।
निष्कलं निर्मितं साक्षाद्विनायकमुपैमि तम् ॥

नमामि परमात्मानं स्वतः सर्वार्थवेदिनम् ।
विद्यानामादिवक्तारं निमित्तं जगतामपि ॥

निःश्रेयसफलं प्राहुर्येषां तत्त्वावधारणम् ।
प्रमाणादिपदार्थास्ते लक्ष्यन्ते नातिविस्तरम् ॥

तत्र प्रमाणं प्रमया व्याप्तं प्रमितिसाधनम् ।
प्रमाश्रयो वा तद्व्याप्तो यथार्थानुभवः प्रमा ॥

End:

विक्षेपो प्रतिभाज्ञानं हेत्वन्तरमपेक्षणम् ।
साध्यान्तरं मतानुज्ञावादेऽनुद्भाव्य संप्रति ॥

................न्तविरोधाननुभाषणम् ।
पुनरुक्तिर्विपर्यासो वादेषूद्भाव्य सप्तकम् ॥

................हेत्वाभासो हि कारणम् ।
तथा निरनुयोज्यानुयोज्यानामनुयोगतः ॥

Colophon:

न्यायविद्याविदग्धस्य मीमांसापारदृश्वनः
इयं वरदराजस्य कृतिर्विजयतेतराम् ॥

तार्किकरक्षा समाप्ता ॥

Subject: Tārkikarakṣa.

Remarks:—The Ms. is in a decaying condition. The other works contained herein are

a. Līlāśuka's Kṛṣṇakarṇāmṛta.

b. Kavirākṣasa'sataka.

c. Naḷodayā.

Varadarāja is the author of the Tārkikarakṣā, or Tārkikakārikā a Nyāya work in 160 Kārikas and a commentary thereon, called the Tārkikarakṣāsārasaṅgraha. Varadarāja is later than even Udayanācārya, but earlier than the author of the Sarvadarśanasaṅgraha. He flourished about 1150 A. D. He has written 2 commentaries on Udayana—The Bodinī on his Kusumañjalī and another on his Kiraṇāvali.

The work has been edited by Vindhyeśvarī Prasād Dube (Printed at Benares 1903) with English Introduction and notes by A. Venis.

॥ तार्किकरक्षासारसङ्ग्रहः ॥

6511. TĀRKIKARAKṢĀSĀRASAṄGRAHAḤ.

Burnell's Catalogue No. 10918. Page 120. Left column. Substance—Palm leaf. Size—15 × 1¼ inches. Leaves—91. Lines—7 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—2002. Author—Varadarāja. Incomplete. Up to Pariccheda. Not printed.

Beginning;

नमामि परमात्मानं स्वतः सर्वार्थवेदिनम् ।
विद्यानामादिवक्तारं निमित्तं जगतामपि ॥

प्रारीप्सितस्य ग्रन्थस्य प्रेक्षावदुपादित्साप्रयोजिकामभिमतफलसाधनतामभिधाय श्रोतृबुद्धिमनुकूलयन् वर्तिष्यमाणमग्रे दर्शयति

निःश्रेयसफलं प्राहुरेषां तत्त्वावधारणम् ।
प्रमाणादिपदार्थास्ते लक्ष्यन्ते नातिविस्तरम् ॥

येषां प्रमाणादिनिग्रहस्थानान्तानां षोडशपदार्थानां निर्णयवादजल्पवितण्डाहेत्वाभासछलजातिनिग्रहस्थानानां तत्त्वतोऽवधारणमात्यन्तिकदुःखनिवृत्तिलक्षणनिःश्रेयसम् + त इदानीं पदार्था लक्ष्यन्ते समानासमानजातीयव्यवच्छेदधर्मवत्तया प्रदर्श्यन्त इत्यर्थः ।

End:

उद्भावनीयं कथाविच्छेदश्चेत्याह ॥
वेदे कथावसानस्य हेत्वाभासो हि कारणम् ।
तथा निरनुयोज्यानामनुयोग इति द्वयम् ॥

केचित्तु अत्र सिद्धान्तविरुद्धः पञ्चावयवोपपन्न इति विशेषणोपादानादपसिद्धान्तावयवन्यूनमधिकञ्च कथाव्यवच्छेदनिमित्तमित्याचक्षत इति ।

Colophon: Nil.

Subject: Tārkikarakṣāvyākhyā; Sārasaṅgraha.

Remarks:—The Ms. is in decaying condition. There are in the library 8 more Mss. of this work. They are here described in a tabular form below.

TĀRKĪKARAKṢĀSĀRASAṄGRAHA.

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves	No. of Lines per Page or sheet.	Script	Complete or otherwise.
6512	B. L. 10919	Palm leaf.	$15\frac{1}{2}\times1\frac{1}{4}$	93	7	Devanāgarī.	Incomplete: wants end.
6513	„ 10920	„	$14\frac{1}{2}\times1\frac{1}{2}$	87 (126–212)	8	Grantha.	„ „
6514	„ 10921	„	$16\frac{1}{4}\times1\frac{1}{4}$	97 (150–246)	8	„	„ „
6515	„ 10922	„	$15\times1\frac{1}{4}$	64	6 or 7	„	„ First Pariccheda only.
6516	„ 10926	„	$12\frac{1}{4}\times1\frac{1}{4}$	34 (1–34)	9 or 10	„	„ Wants end.
6517	„ 10923	„	$17\frac{1}{4}\times1$	79 (3–81)	5	„	„ Wants beginning.
6518	Ms. No. 15557 Not noticed by Dr. Burnell.	Paper.	$12\times5\frac{1}{4}$	19 (21–39)	11	Devanāgarī.	„ „ „ & end. Begins with Karma.

TARKĪKARAKṢĀSĀRASAṄGRAHA. (Contd.)

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves	No. of Lines per Page or sheet.	Script.	Complete or otherwise.
6519	B. L. 10931a	Palm leaf.	$14\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{4}$	30	6	Grantha	,, ,, ,, begins with Pramāṇavibhāga & ends with guṇa vibhāga.

DETAILED REMARKS

on the

VARADARĀJĪYA MSS NOTICED

IN THE ABOVE TABLE.

6517 Colophon:

न्यायविद्याविदग्धस्य मीमांसापारदृश्वनः ।

इयं वरदराजस्य कृतिर्विजयतेतराम् ॥

इति वरदराजविरचिते + तृतीयः परिच्छेदः ।

आलोक्यदुस्तरगभीरतरान् प्रबन्धान्

वाचस्पतेरुदयनस्य तथापरेषाम् ।

सारो मयात्र समगृह्यत वावदूकैः

नित्यं कथासु विजिगीषुभिरेष धार्यः ॥

There are in the end some loose sheets dealing with Tarka.

6519 There is some Tarka tract at the end of this work. Dr. Burnell has left the whole of this Ms. as an unidentified fragment on p. 121.

॥ तार्किकरक्षासारसङ्ग्रहव्याख्या ॥

6520. TĀRKIKARAKṢĀSĀRASAṄGRAHA—VYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 10928. Page 120. Left column. Substance—Palm leaf. Size—$18\frac{1}{2} \times 1\frac{3}{4}$ inches. Leaves—130. Lines—10 to a Page. Script—Grantha. No. of

Granthas—3600. Author—Harihara. Complete. Not printed.

Beginning:

अन्योन्यव्यस्तसामान्यसमावेशनिदर्शनम् ।
अव्याजभक्तसुलभ मव्याद्वयमुखं महः ॥

यदुपक्रमं जनुष्मद्वर्गो यदुपघ्नमखिलमाम्नायः ।
तमजमनन्तमुपासे वृषाकपायीमनोरमं देवम् ॥

ऐश्वर्येहावशैर्नित्यं मनोवाग्वादिभिः सुरैः ।
वन्दनीयां भजे देवीं स्वाभीष्टफलसिद्धये ॥

मम गण्ड्यप्पयाचार्यं वन्देयस्य कृपावशात् ।
अपि बालाः प्रगल्भन्ते वैदुष्योत्कर्षशालिनः ॥

...प्रकरणमुदितं गौतममतमनुसृत्य वरदराजेन ।
विवृणोमि हरिहरोऽहं भारद्वाजो नृसिंहसूरिसुतः ॥

इह खलु वरदराजोनाम कश्चिद्विपश्चित् अक्षपादपक्षिलादिभिरनैकथा...लक्षणपरीक्षाभ्यां प्रपञ्चितं पदार्थजातं बालिशानुजिघृक्षया कारिकानिबन्धेन तार्किकरक्षाख्यग्रन्थेन सङ्गृह्य ताः कारिकाः स्वयमेव विवरीतुमारभमाणः प्रारीप्सितग्रन्थस्य परिसमाप्तिपरिपन्थिप्रत्यूहसमूहविघाताय शिष्टाचारपरिप्राप्तमिष्टदेवतानमस्काररूपं मङ्गलं आदौ निबध्नाति प्रथमश्लोकेन ॥ नमामीत्यादिना ॥

End.

किन्तु विजिगूषूणामपि श्लाघ्य इत्याह । लोकस्येति । अपरेषां पक्षिलभूषणादीनामित्यर्थः । साधुवावघन्त इति वावदूकाः 'यज जपदशां यङ' इति सूत्रेवदरेनुप्रवशः

कार्य इति पदकार वाक्यादूक प्रत्यय इति क्षीरस्वामीयम् ।
इन्तानां यजज...सिवदाम्' इति कालापोक्तेरूक इति
सर्वानन्दः

Colophon:

इयं हरिहरार्येण भारद्वाजेन यज्वना ।
कृता वरदराजीयव्याख्या सद्भिः परीक्ष्यताम् ॥
यदत्र स्खलितं दृष्टं तत्प्रमृज्य यथार्थतः ।
व्याख्यां विलिख्य तैरेव शोधकैः क्रियतां कृपा ॥
अक्षरं यत्परिभ्रष्टं मात्राहीनन्तु यद्भवेत् ।
क्षन्तुमर्हन्ति विद्वांसः कस्य नास्ति व्यतिक्रमः ॥
करगतमपराधं क्षन्तुमर्हन्ति सन्तः ॥
बिन्दुदुर्लिपिविसर्गवीथिका
शृङ्गपङ्क्तिपदभेददूषणम् ।
हस्तवेगजमबुद्धिपूर्वकं
क्षन्तुमर्हथ समीक्ष्य सज्जनाः ॥

Subject: Tārkikarakṣāsārasaṅgrahavyākhyā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Hariharayajvan of Bhāradvājagotra has commented upon the Tārkikarakṣāsārasaṅgraha of Varadarāja. The commentator seems to have been a native of South India.

॥ तार्किकरक्षासारसङ्ग्रहव्याख्या ॥

6521. TĀRKIKARAKṢĀSĀRASAṄGRAHA—VYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 10927. Page 120. Right column.

Substance—Palm leaf. Size—15¾ × 1½ inches. Leaves—217 (6-45+1-172). Lines —7 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—3600. Author—Harihara. Complete. Not Printed.

Beginning, end, colophon and subject—Same as No. 6520.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. There is one loose leaf containing a subhāṣita verse.

॥ तार्किकरक्षासारसङ्ग्रहव्याख्या ॥

6522. TĀRKIKARAKṢĀSĀRASAṄGRAHA VYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 10924. Page 120. Left column. Substance—Palm leaf. Size—14½ × 1¼ inches. Leaves—162. Lines —7 to a Page. Script—Telugu. No. of Granthas—1134. Author—Hari(Hara)dīkṣita. Incomplete. Wants end. Not printed.

Beginning— Same as No. 6520.

End:

दृष्टान्तमाह ॥ यथेति ॥ तर्कितेऽर्थे प्रमाणमाह । प्रयोगश्चेति । हेतुविशेषणविशेष्याभ्यां मृतग्रहस्थितस्य च व्यवहारश्चेति... ।

Subject: Tārkikarakṣāsārasaṅgrahavyākhyā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ तार्किकरक्षासारसङ्ग्रहव्याख्या ॥

6523. TĀRKIKARAKṢĀSĀRASAṄGRAHA—VYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 10925. Page 120. Left column. Substance—Palm leaf. Size—$14\frac{1}{2} \times 1$ inches. Leaves—9. Lines—5 to a page. Script—Grantha. No. of Granthas—200. Author—Hariharadīkṣita. Incomplete. Not printed.

Beginning—Same as No. 6520.

End:

तथा महिषसदृशो गवय इति अनाप्तवाक्यात्प्रवृत्तस्य गवयादीनामपङ्कादिग्वगवयस्य प्रत्यक्षं प्रत्य...ज्ञानं याद्दच्छिकसंवादु...न विभ्रमः अनाप्तवाक्यात्प्रवृत्तस्य दैवात् ....लाभे... ।

Subject: Tārkikarakṣāsārasaṅgrahavyākhyā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Dr. Burnell has wrongly noticed this Ms. as representing a copy of the Varadarāja's work.

॥ तार्किकरक्षासारसङ्ग्रहव्याख्या ॥

6524. TĀRKIKARAKṢĀSĀRASAṄGRAHA—VYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 10929. Page 120. Left column. Substance—Palm leaf. Size—$15 \times 1\frac{1}{4}$ inches. Leaves—

96 (64-159). Lines—6 to a page. Script—Grantha. No. of Granthas—2000. Author—Harihara. Incomplete. Not printed.

Beginning—Same as No. 6520.

End :

अनुमानसामग्रीसद्भावादनुमानएवान्तर्भवतीत्याह । तदपीति । तद्विज्ञानमित्यर्थः । प्रयोगस्तु इयं सहस्रस- ङ्ख्याधिकरणत्वयोग्यव्यक्तिसहितव्यक्तिनिष्ठो सहस्रस- ङ्ख्यात्वात्पूर्वगणितसहस्रसङ्ख्यावदिति अथवा शतसङ्ख्या समवायिकारणत्व...

Subject: Tārkikarakṣāsārasaṅgrahavyākhyā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ तार्किकरक्षासारसङ्ग्रहव्याख्या ॥

6525. TĀRKIKARAKṢĀSĀRASAṄGRAHA—VYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 10930. Page 120. Left column. Substance—Palm leaf. Size—16×1½ inches. Leaves—98 (31, 43, 89, 90, 92, 91 & 94 wanting). Lines—7 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—1316. Author—Harihara. Incomplete. Not printed.

Beginning—Same as No. 6520.

End:

गुणसाधर्म्यादिकथनप्रस्तावे के चन गुणाः कचित्पाक-

जत्वेन विशेषिताः । तत्र केचिदाहुः अपाकानीते घटादा-
वविनष्ट एव पूर्वरूपादयो...रूपान्तरादीन्युपपद्यन्त इति ।
अपरे तु घटादिविनाशे सति निवृत्तपूर्वरूपैरुत्पन्नरूपा-
न्तरैश्च परमाणुभिर्द्व्यणुकादिक्रमेण घटा... ।

Subject: Tārkikarakṣāsārasaṅgrahavyākhyā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. There are two sheets at the end dealing with the text.

॥ तर्कामृतम् ॥

6526. TARKĀMṚTAM.

Burnell's Catalogue No. 2287. Page 122. Right column. Substance—Paper. Size—14×6 inches. Sheets—7. Lines—14 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—350. Author—Jagadīśa. Complete. Printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ।
श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

ब्रह्माद्या निखिलार्चितास्त्रिदशसन्दोहाः सदाभीष्टदाः
स्वाज्ञानप्रशमाय यत्र मनसो वृत्तीः समस्ता दधुः ।
श्रीविष्णोश्चरणाम्बुजं भवभयध्वंसैकबीजं परं
हृत्पद्मे विनिधाय तन्निरुपमं तर्कामृतं तन्यते ॥ १ ॥

अथ श्रुतिः श्रूयते ‘आत्मा वारे द्रष्टव्यः श्रोतव्यो म-
न्तव्यो निदिध्यासितव्य’ इति । अस्यार्थः मुमुक्षुणा आ-
त्मा द्रष्टव्यः। मुमुक्षोरात्मदर्शनमिष्टसाधनमिति यावत् ।

आत्मदर्शनोपायः क इत्यत आह श्रोतव्य इत्यादि । *

सामान्यतः पदार्थो द्विविधः । भावोऽभावश्च भावः ष-ड्विधः । द्रव्यगुणकर्मसामान्य विशेष समवाय भेदात् ।

End :

एवं नञोऽर्थोऽभावः । अघटो भूतलमित्यादौ घटाभिन्ने लक्षणा । न कलञ्जं भक्षयेदित्यादौ बलवदनिष्टजनकत्वे लक्षणा । क्रियासङ्गतैवकारस्यात्यन्ताव्यवच्छेदोऽर्थः । यथा नीलं सरोजं भवत्येव । विशेषणसंगतस्यायोगव्यवच्छेदः यथा शङ्खः पाण्डर एव । विशेष्यसंगतस्यान्ययोगव्यव-च्छेदः यथा पार्थ एव धनुर्धर इत्यादौ । एवंदिशा सर्वत्र बोध्यम् ।

Colophon :

इति श्रीजगदीशभट्टाचार्यविरचितं तर्कामृतं समाप्तम् ।

Subject: Tarkāmṛta.

Remarks :—The Ms. is in a fairly good condition. On the title page is given

श्रीशरभेन्द्रभूपतिनार्जितम्

The author of this manual on Tarka is the same as the famous Jagadīśa—the commentator of Dīdhiti. vide. No. 6146.

This work has been published by Rājendranāth Ghosha with Bengāli introduction and Translation in 'the Nyāyapraveśa' a collection of works of the Navya Nyāya. Part 1. 1919.

॥ तर्कामृतम् ॥

6527. TARKĀMṚTAM.

S. K. Collection No. 27.

Substance—Paper. Size—9 × 3¾ inches. Sheets—27. Lines—7-10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—350. Author—Jagadīśa. Complete. Printed.

Beginning, end, colophon and subject—Same as No. 6526.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ तर्कामृतम् ॥

6528. TARKĀMṚTAM.

J. L. Collection No. 915. Substance—Paper. Size—9½ × 3½ inches. Sheets—14. Lines—9 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—350. Author—Jagadīśa. Complete. Printed.

Beginning, end, colophon and subject—Same as No. 6526.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ तर्कामृतम् ॥

6529. TARKĀMṚTAM.

Burnell's Catalogue No. 10917. Page 121. Right column. Substance—Palm leaf. Size—14 × 1¼ inches. Leaves—40. Lines—8 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—800. Author—Jagadīśa. Incomplete. Wants beginning & end. Printed.

Beginning :

.. व्याप्तिज्ञानं करणम् । परामर्शो व्यापारः । अनुमितिः फलमिति मणिकृतः । अत्रोपाध्यायाः । पर्वतधूमवह्निव्याप्त्याकारकपरामर्शात् व्याप्तिविशेष्यक···त्रानुमितिस्तत्र व्याप्तिज्ञानं पूर्वं नेति तज्जन्यानुमितौ व्याप्तिज्ञानस्य करणत्वं न संभवतीति व्यभिचारः ।

End :

तस्मात् प्रतिबध्यतावच्छेदकस्य दुर्निरूपत्वात् कथं तादृशनियमः । कथं वा वह्निव्याप्यवच्छेदकत्वप्रकारकधूमत्वज्ञाने तादृशनिबन्धनातिव्याप्तिरतो लक्षणं निर्दुष्टमिति वदन्ति । अस्मिन् पक्षे दूषणभूषणविचारो ग्रन्थविस्तरभियोपेक्ष्यते ॥

Subject: Tarkāmṛta.

Remarks:— The Ms. is in a fairly good condition.

Dr. Burnell has left this Ms. as an unidentified fragment.

॥ तर्कामृतव्याख्याचषकः ॥

6530. TARKĀMṚTAVYĀKHYĀ—CAṢAKAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2288. Page 122. Left column. Substance—Paper. Size—14×6 inches. Sheets—84. Lines—14 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—4000. Author—Gaṅgārāma. Complete. Not printed.

Beginning :

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः ।

श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

आत्मरूपगुणनृत्यकारिणे लोचनाकलित तत्त्वसाक्षिणे ।
नूतनोद्भवसमाधिहेतवे नीलकण्ठगुरवे नमो नमः ॥ १ ॥

गुरुगणना यत्पूर्वं यस्याग्रे स ग्रहाग्रणीतनयः ।
कविमिव तं कवयन्तं तातं नारायणं वन्दे ॥ २ ॥

मुक्तावलीप्रकाशात्स्फुरिते चषके समर्पितं सुधिया ।
गङ्गारामेण मया पिबन्तु तर्कामृतं सुधियः ॥ ३ ॥

यद्यप्यविगीतशिष्टाचारविषयत्वेन मङ्गलस्य सफल-त्वे सिद्धे विशेषतः फलजिज्ञासायां दृष्टसंभवे

विघ्नोपशान्तये कृतं मङ्गलं शिष्यशिक्षायै निबध्नन् श्रो-त्रवधानाय चिकीर्षितं प्रतिजानीते ॥ अस्माभ्या इति ॥ मया तर्कामृतं तर्का द्रव्यादयः पदार्थास्त एवामृतं मुक्त्यु-पायत्वात्तन्यते । लक्षणप्रतिपादनेन बुद्ध्युपारूढं क्रि-यते ।

End :

परन्तु फलव्यापारविषयकत्वयोः परस्परमवच्छेद्याव-च्छेदकभावावगाही यो बोधस्तद्विषयकेच्छा तथा वाच्येति फलव्यापारयोरपि परस्परमवच्छेद्यावच्छेदकाभावावगा-ह्येव धातोर्बोधो भवेदिति न पुष्पवन्तादिपदादिवात्रापि पदव्यापारयोर्विश्रृंखलयोर्बोधः * * कर्मव्यतिहारे द्विर्भावस्य वक्तादिति सुन्दोपसुन्दनिष्ठप्राण-

वियोगानुकूला तद्याधिकरणा च या क्रिया तदनुकूलकाति मन्तौ ताविति सुन्दोपसुन्दावन्योन्यं जघ्नतुरिति वाक्यार्थो- नो बोध इति विशेषो यद्यपि बहुवक्तव्यस्तथापि विस्तर- भिया विरम्यते ॥

Colophon:

चषकसुवर्णस्पर्शं दिनकरकरकृतपरामर्शम् ।
जगदीशमथनकल्पं पिबन्तु तर्कामृतं तदाकल्पम् ॥

सूत्रं स्वयं न वलितं मणिर्नघटितस्तथापि चास्माकम् ।
मालाकाराणामिव ममता ग्रन्थे स्वकीयकौशल्यात् ॥

श्रीः । जट्युपनामकगंगारामविरचितस्तर्कामृतचषकः संपूर्णः । श्रीः
श्रीकृष्णार्पणमस्तु श्रीपार्वतीपरमेश्वरौ विजयेताम् ।

मदुक्तिश्चेदन्तर्मदयति सुधीभूय सुधियः
किमस्या नाम स्यादलसपुरुषानादरभरैः ।
यथा यूनस्तद्वत्परमरमणीयापि रमणी
कुमाराणामन्तःकरणहरणं नैव कुरुते ॥

Subject: Tarkāmṛtavyākhya—caṣaka.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Gaṅgārāmajhaṭi has commented upon the Tarkāmṛta of Jagadīśa and it is called Caṣaka. This author is identical with the author of the commentaries bearing his name on the Tarkasaṅgraha and Muktāvali published by the Bālamanoramā Press, Mylapore.

॥ तर्कामृतव्याख्या—चषकः ॥

6531. TARKĀMṚTAVYĀKHYĀ—CAṢAKAḤ.

N. S. Collection No. 25. Page 118. Right column. Substance—Paper. Size—10 × 4½ inches. Sheets—126. Lines—15 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—4675. Author—Gaṅgārāma Complete. Printed.

Beginning, end and subject—Same as No. 6530.

Colophon:

चषक + तदाकल्पम् ॥

सूत्रं + कौशल्यात्

इति श्रीजटद्युपनामकगङ्गारामविरचितस्तर्कचषकः संपूर्णः संवत् १८१९ समये नाम पुष्यसुदि १२ लिखितो रमणकायस्थः

(मद्धुक्ति + कुरुते ॥)

The Ms. is in a fairly good condition. This Ms. is dated saṃvat 1819 or A.D.1763

॥ न्यायकुसुमाञ्जलिः—सव्याख्या ॥

6532. NYĀYAKUSUMĀÑJALIḤ—SAVYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 2275. Page 123. Right column. Substance—Paper. Size—9½ × 4 inches. Sheets—54.

Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1600. Author—Udayana and Jayarāma. Text alone. Complete. Printed.

Beginning;

नत्वेशं जयरामोऽसौ न्यायपञ्चाननः कृती ।
विवृणोति बुधप्रीत्यै कुसुमाञ्जलिकारिकाः ॥

विघ्नध्वंसाय विहितं मङ्गलं शिष्यशिक्षायै व्याख्यातृश्रोतृणामनुषङ्गतोऽपि मङ्गलायैव निबध्नन् प्रयोजनाभिधेयसंबन्धग्रन्थनामान्याह—

सत्पक्षप्रसरस्सतां परिमलप्रोद्बोधबद्धोत्सवो
विम्लानो न विमर्दनेऽमृतरसप्रस्यन्दमाध्वीकभूः ।
ईशस्यैव निवेशितः पदयुगे भृंगायमाणं भ्रम-
च्चेतो मे रमयत्वविघ्नमनघो न्यायप्रसूनाञ्जलिः ॥

एष न्यायप्रसूनाञ्जलिः मे चेतोऽविघ्नं यथा स्यात्तथा रमयतु

End:

कुसुमाञ्जलिकारिकाः समस्ताः
विवृताः श्रीजयरामतान्त्रिकेण ।
कुसुमाञ्जलिमञ्जसाधिगच्छेत्
यदि गच्छेदिदहेलयापि चित्तम् ॥

कर्तृत्वेन घटादिवज्जनिमतां संगीतकीर्त्याकरं
वक्तृत्वेन पुराणवच्च विलसद्वेदस्य निर्दूषणम् ।

मीमांसामतदुर्गमेषु पिहितप्रायं प्रभावालयं
यद्विद्वः कलयाम्बभूव तदियं साऽद्दष्टिकी कल्पना ॥

Colophon: Nil.

Subject: Nyāyakusumāñjali & its Vyākhyā by Jayarāma.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. On the title page is given

उमापतिपण्डितानाम् ।

This book, Nyāyākusumāñjali or Īśvarakusumañjali, is Udayanācārya's magnum opus. It contains, in its five chapters, the Nyāya proofs for the existence of God.

Udayana was the first Nyāya writer to give a definite theistic turn to the Nyāya philosophy.

This Ms. as also the following one, contain, besides Udayana's work, the work of Jayarāma Nyāya Pancānana also, which is a commentary on Udayana's work. Jayarāma refers, quotes and criticises the views of another commentator on Udayana, viz, Vardhamāna. Jayarāma, comments only on the kārikās of Udayana. Udayana's own explanatory prose text is left out.

The complete text of the kusumañjali has been published by the Chowkhāmba depot of Benares, but the commentary has not been published so far.

॥ न्यायकुसुमाञ्जलिः—सव्याख्या ॥

6533. NYĀYAKUSUMAÑJALIḤ SAVYĀKHYĀ.

Ms. Not noticed by Burnell. No. 15558. Substance—Paper.

Size—14 × 6 inches. Sheets—7. Lines—11 to a page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—198. Author—Udayana-author of the text and Jayarāma, of the commentary. Incomplete. commentary. Not printed.

Beginning—Same as No. 6532.

End :

ननु दण्डादिर्घटादिहेतुरस्तु । ननु यागादिः स्वर्गादिहेतुः । अत्राह—

'विफला विश्ववृत्तिर्नो न दुःखैकफलापि वा ।
दृष्टलाभफला नापि विप्रलम्भोऽपि नेदृशः ॥'

विशेषां प्रेक्षावतां यागादौ प्रवृत्तिः न विफला, प्रेक्षावत्प्रवृत्तित्वात् । न वा दुःखैकफला । नन्वस्तु दृष्टलाभ(पू) जात्व्यातिफले इत्याह— दृष्टेति । लाभादिनिरपेक्षै पितिर्जे तारण्ये तदावराणात्(?)...॥

Colophon: Nil.

Subject: Udayana's Kusumañjali with Jayarāma's Vyākhya, available only up to the commentary on the first eight Kārikas of the first stabaka.

Remarks:—The Ms. is in an excellent condition.

॥ न्यायकुसुमाञ्जलिकारिका—व्याख्या ॥

6534. NYĀYAKUSUMĀÑJALIKĀRIKĀ—VYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 6870. Page 123. Left column.

Substance—Paper. Size—10×4⅝ inches. Sheets—24. Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—600. Author—Haridāsabhaṭṭācārya. Incomplete. Wants a little in the beginning. Printed.

Beginning:

...दसिद्धावपि अनुमित्सया अनुमितिः न संशयासत्त्वं दोषाय तुष्यत्विति न्यायेन संशयमाह "तदित्यादि-धर्माधर्मात्मकालौकिकपरलोकसाधनविप्रतिपन्नं प्रति तत्साधने' सिद्धे च तस्मिंस्तदधिष्ठातृतयेश्वरः साधनीयः अचेतनस्य चेतनाधिष्ठानेनैव कार्यजनकत्वात् तत्साधनमाह—

"सापेक्षत्वादनादित्वात् वैचित्र्याद्विश्ववृत्तितः ।
प्रत्यात्मनियमाद्भुक्तेः अस्ति हेतुरलौकिकः ॥"

End:

संतृप्यत इति न तूष्णीभवति

"इत्येष नीतिकुसुमांजलिरुज्ज्वलश्रीः
यद्वासयेदपि च दक्षिणवामकौ द्वौ ।
नो वा ततः किममरेशगुरोर्गुरुस्तु
प्रीतोऽस्त्वनेन पदपीठसमर्पितेन ॥'
नो वासयेत्ततः किमास्माकं ॥

Colophon:

इति श्रीमहामहोपाध्याय श्रीमन्न्यायालङ्कारहरिदासभट्टाचार्यकृता कुसुमाञ्जलिकारिकाव्याख्या समाप्ता ॥

Subject: Kusumāñjalikārikāvyākhyā.

Remarks: —The Ms. is in a fairly good condition.

This Ms. represents the Kārikās of Udayana's Kusumāñjali with a commentary thereon. The commentary is by one Nyāyālaṅkāra Haridāsa Bhaṭṭācārya. The work has been published by the Chowkhamba Book Depot, Benares.

॥ न्यायकुसुमाञ्जलिव्याख्या ॥

6535. NYĀYAKUSUMĀÑJALIVYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 10915. Page 123. Right column. Substance—Palm leaf. Size—$17 \times 1\frac{3}{4}$ inches. Leaves—198 (2-199). Lines—7 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—5540. Author—Varadarāja. Incomplete. Wants a very small portion in the beginning. Printed.

Beginning:

....मित्यर्थः अपश्च क्वचिदतत्त्वमेव तत्त्वतया...वश्यं मदीयं चेतो रमयतु । ....संशयविपर्ययनिरसनेन तत्त्वास्पदं करोत्त्विति । अनघमिति व्यस्तपाठे विशेषणं स्वारसिकश्रद्धावत्त्वेन निष्पापं चेत इति । पार्जितप्रसूनाञ्जलिः न्यायप्रसूनाञ्जलिरिति ।

End:

तदेवं परमेश्वरविषयस्य न्यायस्य श्रवणानन्तरं प्राप्तस्य तन्निदिध्यासनपर्यायतद्भावनादिद्वारेणापवर्गफलस्य

नास्तिकादीन् प्रति निदिध्यासनाजनकत्वेन अपवर्गप्रद-
त्वबुद्धिर्माभूदिति हृदि निधाय सर्वेश्वरं प्रार्थयते— " इ-
त्येव"मिति । स्तुतिर्वेदः नीतिर्न्यायः तयोस्संप्लव एकस्मि-
न्नीश्वराख्ये विषये प्रवृत्तिः स एव जलानि भूयोभिः
कुतर्कनिबन्धनपर्यायापनोदनैः प्रक्षालितेऽपि येषां हृदये न
पदमादधासि शैलसंकाशाः त्वामेवैकं विषयीकृत्य प्रवर्त-
मानाभिरपि भूयश्श्रुतिभिरापातन्यायैश्च येषां हृदयं तद्भा-
वनायोग्यामवस्थां प्रापयितुं न शक्यते ते त्वात्मानः । ए-
तदुक्तं भवति न्यायं श्रुतिन्यायो दोषः पुरुषाणामिति
किंतु हे कारुणिक ! सांसारिकदुःखार्तानुद्दिधीर्षुणा त्वयै-
वैतत्क्रियतामित्याह— प्रस्तुताभ्यां श्रुतिनीतिभ्यां विप्र-
तिबुद्धयोऽपि ते नराः भो......कारुणिक! कृपया हेतुभू-
तया तेषामापत्काले उच्चैरतिशयेन भवच्चिन्तकास्त्वयैव भा-
वनीयाः ।

Colophon: (Leaf No. 133)

इति श्रीमद्रामदेवमिश्रसूनोः वरदराजस्य कृतौ न्यायकुसुमाञ्ज-
लिटीकायां तृतीयः परिच्छेदः

Subject: Nyāyakusumāñjalivyākhyā. Stabakas one to five.

-The Ms. is in a fairly good condition.

The famous Varadarāja, the author of Tārkikarakṣā—who lived in the middle of the 11th century A. D. has written this commentary on Udayana's Kusumāñjali. He is the author of a commentary on Udayana's Kiraṇāvalī also. Varadarāja

is a great admirer of Udayanācārya.

This Ms. representing Varadarāja's commentary on the Kusumāñjali is almost complete, except for a very little portion in the beginning. The Ms. begins with the commentary on the last line of the maṅgalaśloka and runs up to the end. The work has been published in the Sarasvati Bhavan studies, Allahabad.

॥ न्यायकुसुमाञ्जलिव्याख्या ॥

6536. NYĀYAKUSUMĀÑJALIVYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No.10018. Page 123. Right column.
Substance—Palm leaf. Size—16½ × 1¼ inches. Leaves—170. Lines—3-7 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—5540. Author—Varadarāja. Incomplete. Printed.

End and subject:—Same as No. 6535.

Colophon: Nil.

Remarks:—The Ms. is in a very decaying condition.

This is the original of the previous Ms. We have lost some forty leaves in the beginning and some lines in the end.

॥ न्यायकुसुमाञ्जलिप्रकाशः ॥

6537. NYĀYAKUSUMĀÑJALIPRAKĀŚAḤ.

J. L. Collection No. 916.

Substance—Paper. Size—9¼ × 4 inches. Sheets—181

(4-184). Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—3660. Author—Vardhamāna. Incomplete. Wants a litte in the beginning; runs up to the end of the 3rd Stabaka. Printed.

Beginning:

....भोगे वा तद्धेतुना पुनः कर्मान्तरजननात्काशेषविशेषगुणोच्छेदो मोक्षः। नापीश्वरे प्रमाणव्युत्पादनस्य मोक्षहेतुत्वे मानमिति तन्निष्फलं। किंच ईश्वरमननस्य मोक्षहेतुत्वे मानाभावः।

End:

ननु सन्तस्ते सत्तामात्रेण असन्तश्च स्वज्ञानसत्तया तां जनयतीति नोक्तदोष इत्याह न चैतस्यामिति। विशेषणविशेष्यभावानुपपत्तिं तत्र मानमाह नन्विति। विशेषणेन विशेष्ये वि....

Colophon: (Sheet No. 183)

इति श्रीमहामहोपाध्याय श्रीवर्धमानविरचिते न्यायकुसुमाञ्जलिप्रकाशे तृतीयः स्तवकः समाप्तिमगमत्॥

Subject: Nyāyakusumāñjalivyākhyā otherwise known as Nyāyakusumāñjaliprakāśā. The text wants three paragraphs in the beginning and is available completely up to the end of the 3rd stabaka and a little portion at the beginning of the 4th stabaka is available on the last 2 sheets.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. On the face-sheet is given—

इदं पुस्तकं रङ्गभट्टभट्टगोस्वामिनाम्॥

Vardhamāna, the author of this commentary, Prakāśa, on Udayana, unlike Jayarāma and Haridāsa Bhaṭṭācārya, follows Varadarāja and comments on the Kārikās as well as the prose portions of Udayana. He is the son of the famous Gaṅgeśa Upādhyāya and has commented on many great works in Nyāya. This work has been published by the Chowkhamba Book Depot, Benares.

॥ न्यायकौमुदी ॥

6538. NYĀYAKAUMUDĪ.

Burnell's Catalogue No. 2301. Page 128. Left column. Substance—Paper. Size—$11\frac{1}{4}\times5\frac{1}{4}$ inches. Sheets—29. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—870. Author—Veṅkatarāma. Incomplete. Wants end. Not printed.

Beginning:

नत्वा कैवल्यदं ब्रह्म स्मृत्वा गुरुवचोऽनिशम् ।
सुधीर्वेङ्कटरामोऽद्य तनोति न्यायकौमुदीम् ॥

श्रीगणेशाय नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

द्रव्यगुणकर्मसामान्यविशेषसमवायाभावाः सप्त पदार्थाः । यद्यपि विभागवाक्यस्य न्यूनाधिकसङ्ख्या व्यवच्छेदार्थतया विभागादेव सप्तसङ्ख्याकत्वे सिद्धे सप्तेत्युक्तिर्निष्फला, तथापि सप्तग्रहणस्य स्पष्टार्थतया न दोषः ॥

End:

सङ्करश्च परस्पराभावसमानाधिकरणयोर्धर्मयो एकत्र समावेशः । अत्र परस्पराभावसमानाधिकरणयोरित्यनेन

स्वाभाववद्वृत्तिधर्माभाववद्वृत्तित्वम् स्वस्य लभ्यते । एकत्र समावेश इत्यनेन सामानाधिकरण्यं लभ्यते तथा च स्वाभाववद्वृत्तिस्वसमानाधिकरणधर्माभाववद्वृत्तित्वं स्वनिष्ठसङ्करत्वमिति फलितम् ॥

Subject: Nyāyakaumudī up to Sāṅkaryalakṣaṇa.

The Ms. is in a fairly good condition.

The Nyāyakaumudī of Veṅkaṭarāma deals with the general principles of the Nyāya system. The author seems to have been a South Indian Brahman probably of the 17th or the 18th century A. D.

॥ न्यायकौस्तुभः ॥

6539. NYĀYAKAUSTUBHAḤ.

S. S. Collection No. 58.

Substance—Paper. Size—12 × 4½ inches. Sheets—178. Lines—11 to a Page. Script—Devanāgari. No. of Granthas—3500. Author—Mahādevapaṇḍita. Complete. Not printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥

नत्वा साम्बशिवं मधुं(मुकु)दपितरं श्रीकण्ठसंज्ञं गुरुं
भूयः सूक्ष्मधिया विभाव्य च तदुक्तार्थं समस्तं हृदि ।
शब्दे मानवर विशिष्टविविधव्युत्पत्तिसंपादके
गूढार्थप्रतिपत्तये वरधियां कुर्वे प्रबन्धं वरम् ॥ १ ॥

अथ शब्दो निरूप्यते । अत्रोपजीव्योपजीवकभावसंग-

त्योपमाननिरूपणानन्तरं शब्दनिरूपणमिति बहवो वद-
न्ति । तत्र यद्यपि ज्ञायमानशब्दस्य शाब्दबोधकरणाभावा-
दिप्राचीनमते स्वरूपतस्तस्यासंभवः । उपमानस्य शब्दा-
नुपजीव्यत्वात् । तथापि फलद्वारकः स संभवत्येव शाब्द-
बोधे शक्तिग्रहस्य तत्र चोपमानस्य हेतुतया शक्तिग्रहद्वारा
शाब्दबोधे उपमानस्योपजीव्यत्वात् ॥

End:

प्रमाणशब्दस्य नियतवचनत्वेनानियतवचनस्थले स-
मानवचनत्वस्य नियामकत्वोपगमेप्यतिरस्कारादिति चेन्न।
यत्र विशेषवाचकपदोत्तरविभक्तितात्पर्यविषयसङ्ख्याविरु-
द्धसंङ्ख्यामानाविवक्षा तत्राभेदान्वये..................

अवश्यं सुधीभिस्तदालोचनीयं
प्रमादादुरुक्तं हि संशोधनीयम् ॥ २ ॥

यथा श्रुतानां मणिगोचराणां
निष्कर्षबोधाय(सुयु)क्तियुक्तः ।
अयं महादेवबुधेन यत्ना-
च्छम्भोर्दयातो रचितो निबन्धः ॥

Colophon:

इति श्रीमत्पदवाक्यप्रमाणपारावारपारीण श्रीमन्मुकुन्दपाण्डि-
तात्मजपुणतामकरोपनामक महादेवपण्डितविराचिते न्याय-
कौस्तुभे शब्दपरिच्छेदः समाप्तः ॥ संवत् १८३९ मि ॥
कारकवदि ॥ ३ ॥ हे पोथि शमाप्रभइ ॥
श्रीरामचन्द्र । श्रीदेविजि शहाए ॥

Subject: Nyāyakaustubha.

Remarks; -The Ms. is in a decaying condition. The date of the Ms. is samvat 1839. (i.e.) 1782 A. D.

Mahādeva Puṇtamkar, a native and resident of Poona is the author of this work on Nyāya—called Nyāyakaustubha. This particular work is intended to be a disquisition on the nature of Śabda and Śābdaprāmāṇya. But the colophon makes one conclude that the work is a complete manual on Nyāya—Vaiśeṣika.

Mahādeva seems to have lived about the end of the 17th century.

॥ न्यायरत्नम् ॥

6540. NYĀYARATNAM.

Burnell's Catalogue No. 10961. Page 131. Right column. Substance—Palm leaf. Size—16 × 1¾ inches. Leaves—67. Lines—5 to a Page. Script—Telugu. No. of Granthas —1005. Author—Maṇikaṇṭha. Complete. Not printed.

Beginning:

न्यायरत्नप्रसादेन तमःप्रशमहेतुना ।
हस्तामलकवत्प्राज्ञः सर्वं जानीत सम्प्रति ॥

अनुमानविदा नव्यव्याप्तिज्ञानस्य कारणम् ।
आदौ तर्कं निरूप्येह पश्चादन्यन्निरूप्यते ॥

तथा हि । किमनुमितौ तर्कस्साक्षात्करणमन्यथा वा कारणम् । तत्र लिङ्गपरामर्शः करणमनुमितौ । तच्च व्यापारवद्भवति । व्यापारस्य चान्यथानुपपत्त्या तर्क एव तद्व्यापार इत्यनुमितौ तर्कस्य साक्षात्कारणत्वमिति वदन्ति ।

End:

पर्वतातिरिक्तान्यवह्निमद्वृत्तिधर्मशून्यप्रमेयत्वादिति ।

दशावतारादनुमानखण्डनं

करोति वैकुण्ठाधियं स्वपक्षगः ।

दशावतारादनुमानखण्डनं

करोति वैकुण्ठाधियं स्वपक्षगः ॥

तद्विस्तरस्तु प्रकरणान्तरादनुसन्धेयम् ।

Colophon:

इति श्रीमणिकण्ठेन .... सतां कर्णभूषणम् ।

सत्प्रकाशचमत्कार्यकारि.. मनोहरम् ॥

यद्विवेचनचातुर्यं यद्ग्रन्थग्रथनौचिती ।

तनोति मुनिमूर्धन्यः गौतम...कौतुकम् ॥

जानन्ति ... नैव बहवो परप्रयासं

ज्ञात्वापि हन्त कुटिला त्रिमतिं भजन्ते ।

ते केचिदेव भुवि कान्तमणिप्रभावा

येषां मनः पर.... ....तामुपैति ॥

गुरुत्वादवगाहन्ते आशयस्तन्महाशयः

उ...स्वेन्ते तु... श्रित्वा दन्तः शून्यइास्ततः।

तीरगुत्तीर्थमिश्रोक्तम्मं... राजधर्माधिकारि

मणिकण्ठकृतन्यायरत्नंनाम प्रकरणं समाप्तम् ॥

श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

Subject: Nyâyaratnam.

Remarks:—The Ms. is in fairly good condition.

Maṇikaṇṭha, the author of the Nyāyaratna—a work dealing with the philosophical tenets of Gautama—should be referred to the 18th century A. D. More about him is unknown at present. Dr. Burnell, has noted under 'Fragments that have not been identified', this and the following Ms.

॥ न्यायरत्नम् ॥

6541. NYĀYARATNAM.

Burnell's Catalogue No. 10962. Page 121. Right column. Substance—Palm leaf. Size—$16\frac{1}{4} \times 1\frac{1}{4}$ inches. Leaves—66. Lines—7 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—1005. Author—Maṇikhaṇṭha. Complete. Not printed.

Beginning, end, colophon and subject—Same as No. 6540.

Remarks:—The Ms. is in decaying condition.

॥ न्यायलीलावती ॥

6542. NYĀYALĪLĀVATĪ.

Burnell's Catalogue No. 10968. Page 122. Right column. Substance—Palm leaf. Size—$16\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. Leaves—93. Lines—4 to a Page. Script—Telugu. No. of Granthas—2200. Author—Śrīvallabha. Complete. Printed.

Beginning:

नाथः सृजत्यवति यो जगदेकपुत्र-

प्रीत्या ततः परमनिर्वृतिमादधाति ।

तस्मै नमः सहजदीर्घकृपानुबन्ध-

लब्धत्रितत्त्वतनवे पुरुषोत्तमाय ॥

द्रव्यं नाकुलमुद्गलोगुणगणाः कर्माधिकं श्लाघ्यते

जातिर्विप्लुतिमागता न च पुनः श्लाघ्या विशेषस्थितिः ।

संबन्धः सहजो गुणादिभिरयं यत्रास्तु मत्प्रीतये

सान्वीक्षा नयवेश्मकर्मकुशला श्रीन्यायलीलावती ॥

षडेव पदार्था इति नियमव्यवच्छेद्यं प्रतीतं न वा

End:

न च कर्माणि तथात्वम् । दूरादूरघनाघनोन्नतरसं योग-

मात्रेण कर्मज्ञानात् । नाददर्शनात् । न च वेगस्यैकत्वे

कर्मसन्तप्तरूवरः वेगसन्तानोपरमवदुपपत्तेः ।

Colophon:

इति श्रीन्यायाचार्यश्रीवल्लभविरचितायां न्यायलीलावत्यां प्रक्रियाप-

रिच्छेदस्तुरीयः लीलावत्यां ग्रन्थः समाप्तः ।

शुभमस्तु । श्रीविश्वनाथाय नमः

Subject: Nyāyalīlāvatī.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Śrī Vallabha, the author of the Nyāyalīlāvatī is later than Udayanācārya whom he mentions in his work and is earlier than the beginning of the 13th century. This independent work on Nyāya is based on and planned after Praśastapāda's Padārthadharmasaṃgraha. He is the holder of certain peculiar views. It is said that Praśastapāda had a commentator called Śrīvatsa and that the commentary of his was called Nyāyalīlāvatī. If the identity of Śrīvatsa and Śrīvallabhācārya is established, we have to take this work as the com-

mentary on the Bhāṣya of Praśastapāda.

This work has been printed in the Benares Sanskrit Series No. 151. It has also been published from Bombay in 1915.

॥ न्यायलीलावती ॥

6543. NYĀYALĪLĀVATĪ.

Burnell's Catalogue No. 12351. Page 122 Right column. Substance—Paper. Size—11½ × 3¼ inches. Sheets—144. Lines—6 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—2200. Author—Śrīvallabha. Complete. Printed.

Beginning, end, colophon and subject—Same as No. 6542.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ न्यायलीलावतीटीका—प्रकाशः ॥

6544. NYĀYALĪLĀVATĪṬĪKĀ—PRAKĀŚAḤ.

Burnell's Catalogue No. 12352. Page 123. Left column. Substance—Paper. Size—10 × 3¾ inches. Sheets—305. Lines—6 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—3900. Author—Vardhamāna. Incomplete. Wants end. Not printed.

Beginning:

एकत्र शूलमपरत्र विसप्रसून-
मन्यत्र कुचिरपत्र च पीतवासः ।
त...वर्ष्मशशलक्ष्मकला किरीट-
निष्पिष्टकैटभहृदोर्मम वाञ्छितानि(?) ॥ २१ ॥

न्यायाम्भोजपतङ्गाय मीमांसापारदृश्वने ।
गङ्गेश्वराय गुरवे पित्रेऽत्रभवते नमः ॥ २ ॥

विशिष्टशिष्टाचारानुमितकर्तव्यताकविघ्नविघातकं नमस्कारं निबध्नाति नाथ इति ।

End:

ननु यत्र समवायो विशेषणं तत्र विशिष्टव्यवहारोऽस्ति । न च तत्र सम्बन्ध इत्यनैकान्तिकमित्याह । तत्क्षमानिति । तन्तुमत्त्वं तन्तुसमवायः । पूर्वमत्राबाधितत्वेन...

Subject; Lilāvatīprakāśa.

Remarks:—The Ms. is old and is in good condition. North Indian script.

This Vardhamāna is the same as Gaṅgeśa's son, the great commentator of many famous works on Nyāya.

॥ न्यायसिद्धान्ततत्त्वम् ॥

6545. NYĀYASIDDHĀNTATATTVAM.

Burnell's Catalogue No. 10907b. Page 118. Right column. Substance—Palm leaf. Size—$17\frac{3}{4} \times 1\frac{1}{2}$ inches. Leaevs—19. Lines—8 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—480. Author—Śrīnivāsa. Incomplete. Wants end Not Printed.

Beginning:

यत्पादयुग्मसरसीरुहलग्नचित्तो
दैत्येन्द्रसूनुरतिलङ्घितविघ्नजातः ।

जातस्तमिन्दुधवलं वरदं नतेभ्यो

देवास्त्रिनेत्रममृतं नृहरिं भजामः ॥

श्रीमान्नैध्रुवकाश्यपान्वयसुधावारांनिधौ चन्द्रमाः

नप्ताऽनन्तयदेशिकस्य तनयः श्रीश्रीनिवासस्य यः ।

ख्यातस्तर्कवितर्कसंशयमहामोहान्धकारच्छिदो

दक्षो यस्य विपक्षपक्षदृषदां टङ्कायमाना गिरः ॥

सिद्धान्ताक्षेपलेखा सुरसरिमादिताकोचनाहीशबद्ध-

प्रज्ञामन्थाचलेन्द्रप्रमथनजनितादम्भसंक्षोभभाजः ।

तर्काकूपारमध्यादमृतमुदहरन्न्यायासिद्धान्ततत्त्वं

धीमान्स श्रीनिवासो विबुधगणमुदे तार्किकाणां वरिष्ठः ॥

पदार्थो द्विविधः । भावोऽभावश्चेति । भावः षड्विधः । द्रव्यगुणकर्मसामान्यविशेषसमवायभेदात् । द्रव्यं पृथिव्य-प्तेजोवाय्वाकाशकालदिगात्ममनो भेदान्नवैव । गुणो-ऽपि चतुर्विंशतिप्रकारः । रूपरसगन्धस्पर्शसंख्यापरिमा-णपृथक्त्वसंयोगविभागपरत्वापरत्वगुरुत्वद्रवत्व स्नेहशब्द-बुद्धिसुखदुःखेच्छाद्वेषप्रयत्नधर्माधर्मसंस्कारभेदात् । कर्म च पञ्चविधम् । उत्क्षेपणावक्षेपणाकुञ्चनप्रसारणगमनभे-दात् । सामान्यञ्च द्विविधम् । परमपरञ्च । परञ्च सर्व सामान्यव्यापकम् । तच्च सत्तारूपम् । अपरञ्च द्विविधम् । एकं सर्वसा....प्यम् । तच्च चैत्रीयत्वादि ।

End:

बहूनां रूपाणां चित्रप्रत्यक्षव्यवहारविषयत्वस्य तन्नियामकत्वस्य च कल्पनमपेक्ष्य एकस्यैव चित्ररूपस्य तद्विषयत्वं तन्नियामकत्वकल्पनाया लघुत्वात् । न चोदाहृतस्मरणविरोधः । तस्य वर्णाभिन्नलौहित्यवान् मुखपुच्छावच्छिन्नपाण्डुरवान् मुखविषाणावच्छिन्नथः स नीलो वृष इत्यर्थात् । एतेन त्रिष्वेता सङ्कीत्यादिकं व्याख्यातम् । गन्धो रसश्च न चित्रः । न वा अव्याप्यवृत्तिः मानाभावात् । ननु रसोऽव्याप्यवृत्तिः ।

Subject: Nyāyasiddhāntatattva also known as 'Nyāyasiddhāntamañjarītattva.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

The other work contained herein is

तर्कभाषाटीका तत्त्वप्रबोधिनी

There are eleven fragmentary leaves in the middle dealing with the same subject and also with Subhāṣita.

Dr. Burnell does not notice this work under this number. Śrīnivāsa, the author of the Nyāyasiddhāntatattva, a short syncretic digest of Nyāyavaiśeṣika belonged to the Naidhruvakāśyapagotra and was the son of Ananta Deśika. Evidently he was a Śri Vaiṣṇava Brahmin of South India.

॥ न्यायसिद्धान्ततत्त्वम् ॥

6546. NYĀYASIDDHĀNTATATTVAM.

Burnell's Catalogue No. 10969 Page 121. Left column.

Substance—Palm leaf. Size—$17\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. Leaves

—47. Lines—7 to a Page. Script—Telugu. No. of Granthas—1300. Author—Śrīnivāsa. Complete. Not printed.

Beginning—Same as No. 6545.

End:

स्पन्दः समानं सामान्यं विशेषः समवायकः ।
अभावः सप्रपञ्चश्च निरुपाधिर्निरङ्कुशः ॥

Colophon:

इति श्रीनिवासविरचिते न्यायसिद्धान्ततत्त्वं संपूर्णम् ।
श्रीरघुपतये नमः ।

Subject: Siddhāntatattvam.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Dr. Burnell notices this Ms. on p. 121 as an unidentified fragment.

॥ न्यायसिद्धान्ततत्त्वं ॥

6547. NYĀYASIDDHĀNTATATTVAM.

Burnell's Catalogue No. 2273. Page 122. Right column. Substance—Paper. Size—$10\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Sheets—35. Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1200. Author—Śrīnivāsa. Incomplete. Wants end. Not printed.

Beginning—Same as No. 6545.

End:

अन्यथा तथाविधानां तादृशात्यन्ताभावानां तत्सम्ब-

न्यानाञ्च तदुत्पत्तिविनाशानां तत्कार्यकारणभावानां तत्प्रतियोगिकतदनुयोगिकभेदानाञ्च कल्पने गौरवात् ।

भवानीशङ्करार्पणमस्तु ॥

Subject: Nyāyasiddhāntatattva.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ न्यायसारः ॥

6548. NYĀYASĀRAḤ.

J. L. Collection No. 917. Substance—Paper. Size—8¼×4 inches. Sheets—198. Lines—10-12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—4250. Author—Mādhavadeva. Complete. Printed.

Beginning:

नत्वा विश्वेश्वरं देवं गुरुं श्रीलक्ष्मणाभिधम् ।
द्रव्यादीनां पदार्थानां विवेकः क्रियतेऽधुना ॥

यद्यप्यभिमतकर्मारम्भपूर्वसमये सर्वेऽपि शिष्टाः मङ्गलमाचरन्ति । तस्य च न समाप्तिः फलम् । कृतेऽपि मङ्गले असमाप्तेः । अकृतेऽपि समाप्तेश्च । नापि विघ्नध्वंसः प्रमाभावात् ।

End:

यथा दशनिरूपितमेकं धनस्वत्वमिति केचित् प्रमाणप्रमेयादीनामत्रैवान्तर्भावात् । शक्तिसादृश्यादीनामतिरिक्तत्वानिरासाच्च सप्तैव पदार्थाः ।

Colophon:

इति श्रीमाधवदेवविरचितो न्यायसारः समाप्तिमगमत् ॥ विश्वनाथेन लिखितं भास्करार्थं परार्थञ्चेति लेखकपाठकयोः शुभं भवतु ॥

Subject: Nyāyasāra.

Remarks :—The Ms. is in a fairly good condition.

This Ms. originally belonged to the famous Gambhīrarāya-bhāratī Dīkṣita and later went into the possession of Bhaṭṭa-Gosvāmin.

Nothing is known of the author of this Nyāya manual, Nyāyasāra, except that his name is Mādhvadeva and that of his guru is Lakṣmaṇa. He seems to have been called Mahādeva also and Lakṣmaṇa, his guru, seems to have been his father also. The work has been published in "the Pandit" New series—Vols. XXV., XXVI. It has also appeared therefrom, as a reprint.

॥ न्यायसिद्धान्तदीपः ॥

6549. NYĀYASIDDHĀNTADĪPAḤ.

Burnell's Catalogue No. 10932. Page 119. Right column.

Substance—Palm leaf. Size —19½ × 1½ inches. Leaves—77. Lines—8 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—2464. Author—Śaśadharaśarman. Complete. Printed.

Beginning :

ध्वंसितपरसिद्धान्तध्वान्तं गौतममतैकसिद्धान्तम् ।
नत्वा नित्यमधीशं शशधरशर्मा प्रकाशयति ॥

धारणीयः प्रयत्नेन सत्तर्कस्नेहसुप्रभः ।
न्यायसिद्धान्तदीपोऽयं कथासु विजिगीषुभिः ॥

इह तावदभीष्टकर्मणो निर्विघ्नेन परिसमाप्तिमुद्दिश्य बहुशः प्रवर्तमाना विनायकार्चनदधिदूर्वादौ मङ्गले दृश्यन्ते । ते प्रेक्षावन्तः तत्र मङ्गलस्य तद्विशेषस्य वा नमस्कारस्य दुरितायुत्सारणद्वारा अभीष्टसमाप्तिंप्रति कथमुपायत्वं ग्राह्यम् ।

End:

तस्मात् भ्रममूलकतया व्युत्पत्तिग्रहो न समीचीन एव स्यादित्याद्युत्पत्तिग्रहस्य भ्रममूलकत्वेऽप्ययथसमीचीनत्वोपरक्ते....स तपोऽतप्यत इत्यादिश्रुतेरणिमादिप्रतिपादकश्रुतेश्च धर्माधर्मनित्यत्वज्ञानादिकमपि ईश्वरेऽङ्गीकुर्वन्तीति सर्वमवदातम् ।

Colophon:

इति महोपाध्यायं शशधरविरचितानि प्रकारणानि समाप्तानि
शुभमस्तु । गुरुभ्यो नमः ॥

Subject: Nyāyasiddhāntadīpa.

Remarks:—The Ms. is in good condition.

Mahopādhyāya Śaśadharaśarman was a native of Mithilā. He quotes Udayanācārya and his Vyāptilakṣaṇa is quoted by Gaṅgeśopādhyāya. He seems to have been the contemporary of one Maṇidhara. He must have lived about 1125 A. D. He has written besides this work, Nyāyanaya or Nyāyamīmāṃsāprakaraṇa and Śaśadharamālā.

This work, Nyāyasiddhāntadīpa, with the prabhā of Śeṣānanta has appeared in 'the Pandit'—New series. Vols. XXV XLII.

॥ न्यायसिद्धान्तदीपः ॥

6550. NYĀYASIDDHĀNTADĪPAḤ.

Burnell's Catalogue No. 10935. Page 119. Right column. Substance—Palm leaf. Size—15 × 1¼ inches. Leaves—31. Lines—7 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—650. Author—Śaśadhara. Incomplete. Wants end. Printed.

Beginning—Same as No. 6549.

End:

नवैवमुपाधिशङ्कादूषिकैव न स्यादिति वाच्यम् । विशेषोपस्थित...उपाधित्व....णात् । अस्तु विकल्प्य दूषणं कृतं तदूषणमेव । यावत्साध्यव्यापकस्याप्य....

Subject: Nyāyasiddhāntadīpa.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. There is a loose leaf at the beginning dealing with the same subject.

॥ न्यायसिद्धान्तदीपः ॥

6551. NYĀYASIDDHĀNTADĪPAḤ.

Burnell's Catalogue No. 10934. Page 119. Right column. Substance—Palm leaf. Size—14 × 1¼ inches. Leaves—25. Lines—8 to a Page. Script—Grantha. No. of Gran-

thas—600. Author—Śaśadharaśarman. Incomplete. Wants end. Printed.

Beginning—Same as No. 6549.

End:

एवंविधदुःखध्वंसपरत्वे लक्षणा प्रसङ्गादित्याहुरिति संक्षेपः

Colophon: इत्यपवर्गवादः १० ॥

Subject: Nyāyasiddhāntadīpa.

		leaves.
1	मङ्गलवादः	1—3
2	अन्धकारवादः	3—7
3	कारणतावादः	7—9
4	पदशक्तिप्रकरणम्	9—17
5	मनोऽणुत्ववादः	17—19
6	शब्दस्वातन्त्र्यवादः	19—20
7	अपवर्गवादः	20—30

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ न्यायसिद्धान्तदीपः ॥

6552. NYĀYASIDDHĀNTADĪPAH.

Burnell's Catalogue No. 10935. Page 119. Right column. Substance—Palm leaf. Size—15 × 1¼ inches. Leaves—40. Lines—5 to a Page. Script—Telugu. No. of Granthas—520. Author—Śaśadharaśarman. Incomplete. Printed.

Beginning:

इह तावदभीष्टकर्मणोनिर्विघ्नपरिसमाप्तिमुद्दिश्य

Same as No. 6550.

End:

कतिपयव्यक्तेः संनिकर्षं मानाद्यासंनिहितातीतानवग-
तव्यक्तिविषयकं ज्ञानं चक्षुरादि नात्र जन्यते । न च
चक्षुरादिनाऽसान्निकृष्टज्ञान जननेऽतिप्रसङ्गः ।

Subject: Nyāyasiddhāntadīpa.

Remarks:—The Ms. is in a decaying condition.

॥ न्यायसिद्धान्तदीपः ॥

6553. NYĀYASIDDHĀNTADĪPAḤ.

Burnell's Catalogue No. 10986. Page 119. Right column. Substance—Palm leaf. Size—18¾ × 1¾ inches. Leaves—39 (26-64). Lines—8 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—1920. Author—Śaśadhara. Incomplete. Wants end. Printed.

Beginning—Same as No. 6550.

End:

भूतज्ञानं यदा तु तथाभूतो भ्रमो भवति तदा प्रवर्तेत
इति स्वर्गार्थं चिकीर्षाजन्यकृतित्वेन रूपेण यत्कृति
साध्यं तज्ज्ञानस्य प्रवर्तकत्वमिति पूर्वपक्षसंक्षेपः । अत्रो-
च्यते.... ।

Subject: Nyāyasiddhāntadīpa.

Remarks:—The Ms. is in good condition.

॥ न्यायसिद्धान्तदीपव्याख्या ॥

6554. NYĀYASIDDHĀNTADĪPAVYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 10937. Page 119. Right column.
Substance—Palm leaf. Size—19¼ × 1¾ inches. Leaves—115. Lines—8 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—4300. Bhiṣagrāja alias Śeṣānanta. Incomplete. Printed.

Beginning:

कल्याणाचलकोदण्डं कमलाकान्तसायकम्

कल्लोलमालितूणीरं कलये पुरशासनम् ॥

सङ्केतं प्राप्य राधारहितमथ हरिः शङ्कयागत्य दृष्ट्वा ।

तच्छ्वश्रूं द्वारि वृद्धान् निकटगृहवधूवेषधारी सशङ्काम् ।

तत्तत्स्वीकारमाधागतिहसितमुखैर्वञ्चयन्नेत्य गेहं

राधामालिङ्ग्य गाढं रतिमुदितमनाः श्रेयसे भूयसेऽस्तु ॥

अवलम्बे कृपालम्बमम्बां शैलोन्नतस्तनीम् ।

लम्बोदरञ्च स्कन्दञ्च कम्बुकुन्देन्दुसन्निभम् ॥

अपश्चिमादुदयते भिषग्राजा द्विपश्चिताम् ।

प्रभाविद्वच्चकोरेभ्यो व्याख्या शशधरस्य तु ॥

स्वपक्षरक्षापरिपन्थिकक्ष्या

शिक्षाप्रगल्भोक्तिभरो भिषग्राट् ।

व्याख्यां विशेषेक्षितपक्षिलाक्ष-

पादप्रबन्धः कुरुते प्रभाख्याम् ॥

प्रारिप्सितस्य ग्रन्थस्याविघ्नेन परिसमाप्त्यर्थं विशिष्टेष्टदेवतानमस्कारं कृतं शिष्यशिक्षार्थं निबध्नन् चिकीर्षितं प्रतिजानीते ॥ स्वंसितेति ॥

End:

ननु बाधकाभावात्कथमभावत्वमित्याशङ्क्याह । तथात्व इति । तारत्वमन्दत्वे जात्युत्कर्षापकर्ष रूपत्वाज्जातित्वगकारादिप्रवृत्तित्वे... ।

Subject: Nyāya Siddhāntadīpavyākhyā—prabhā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Bhiṣagrāja, who belonged to the family of Bhādarāyaṇa is the author of the Prabhā—a commentary on the Siddhāntadīpa of Śaśadharamiśra.

Though the name of the author is given as Bhiṣagrāja, the real name seems to have been Śeṣānanta. He is identical with the author of the commentary on Rucidattā's Prakāśa described under No. 6122 and of the work called Padārthacandrikā described under No. 5979.

This work has been published in the series 'The Pandit' of Benares. Vol. XXV-XLII.

॥ न्यायसिद्धान्तदीपव्याख्या—प्रभा ॥

6555. NYĀYASIDDHĀNTADĪPAVYĀKHYĀ—PRABHĀ.

Burnell's Catalogue No. 10938a. Page 119. Right column. Substance—Palm leaf. Size—$14\frac{1}{2} \times 1$ inches. Leaves—43. Lines—10 or 11 to a Page. Script—Grantha. No. of

Granthas—1290. Author—Bhiṣagrāja. Incomplete. Printed.

Beginning—Same as No. 6554.

End:

ननु महाजनानामेवं कामे कुर्यामिति सङ्कल्पोऽभिलाष·
पूर्वकयागादौ प्रवृत्त्यादिप्रमाणं । कस्मान्न निराक्रियत इ-
त्याशङ्कयाह । आस्तां विस्तर इति ॥

Colophon:

विधौ शशधरोदिते विविधमूढभावावृते
भिषक्परिबृढाप्रभाविवरणेन विद्योदिते ।
विशुद्धविजयश्रियासुदृढमादरालिङ्गिता
निरूढपरिबन्धनो जगति गौतमीयाः कृताः ॥

करकृतमपराधं क्षन्तुमर्हन्ति सन्तः ॥

(Leaf—म)

बादरायण + विपश्चिता ।
भूयोदर्शनवादोऽयं विस्तरेण प्रपञ्चितः ॥ १९ ॥

Subject: Nyāya Siddhāntadīpavyākhyā Prabhā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. The other work contained herein is a copy of the same work.

॥ न्यायसिद्धान्तदीपव्याख्या—प्रभा ॥

6556. NYĀYASIDDHĀNTADĪPAVYĀKHYĀ—PRABHĀ.

Burnell's Catalogue No. 10938b Page 119, Right column.

Substance—Palm leaf. Size—14½ × 1 inches. Leaves —100. Lines—10 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—3000. Author—Bhiṣagrāja. Incomplete. Printed.

Beginning—Same as No. 6554.

End:

अनन्येति । अनन्यलभ्यः शब्दार्थः अन्वयसत्त्वाकाङ्क्षा- दि लभ्य इति त्वया व्यवस्थापितत्वादित्यर्थः । वस्तुतो मन्मतेऽपीदं शक्तित्वं गोपदस्य व्यक्तिः

Colophon: (Leaf No. 40.)

बादरायण + विपश्चिता ।

टीका सहजशक्तेस्तु विस्तरेण प्रपञ्चितम् ।

(Leaf No. 53)

बादरा + ता ॥

प्रभांशशधरस्यार्थं गन्धमातनुते भृशम् ।

Subject: Nyāya Siddhāntadīpavyākhyā Prabhā. The other work contained herein is a copy of the same.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ न्यायसिद्धान्तदीपव्याख्या—प्रभा ॥

6557. NYĀYASIDDHĀNTADĪPAVYĀKHYĀ—PRABHĀ.

Burnell's Catalogue No. 10939. Page 119. Right column.

Substance—Palm leaf. Size— 16¾ × 1¼ inches. Leaves— 123. Lines —6 to a Page. Script—Grantha. No. of Gran-

thas—1476. Author—Bhiṣagrājā. Incomplete. Printed

Beginning—Same as No 6554.

End:

.... स्वरसोद्भावनं तद्बीजम्

Colophon:

बादरायणवंश्येन भिषग्राजाविपश्चिता ।

वादो हि मोक्षनामायं सप्रपञ्चं निरूपितः ॥

Subject: Nyāya Siddhāntadīpāvyākhyā; Up to Mokṣavāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ न्यायसिद्धान्तदीपव्याख्या—प्रभा ॥

6558. NYĀYASIDDHĀNTADĪPAVYĀKHYĀ—PRABHĀ.

Burnell's Catalogue No. 10955. Page 121. Right column. Substance—Palm leaf. Size—$16\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{3}$ inches. Leaves—10. Lines—8 to a page. Script—Grantha. No. of Granthas—200. Author—Bhiṣagrāja. Incomplete. Maṅgalavāda only. Printed.

Beginning:

सङ्केतं प्राप्य + श्रेयसे भूयसेऽस्तु ।

प्रारिप्सितस्य ग्रन्थस्याविघ्नेन परिसमाप्त्यर्थं विशिष्टेष्टदेवतानमस्कारं कृतं शिष्यशिक्षायै ग्रन्थतो निबध्नन् चिकीर्षितं प्रतिजानीते । ध्वांसितेति ॥

End:

परिहारस्तूक्त एव इति भावः । उक्त एवात्र परिहारः

कामनायां प्रारिप्सितत्वप्रवेशस्तु विषयमाहात्म्यानन्तर्यक

एवेति

Colophon:

बादरायणवंश्येनभिषग्राजविपश्चिता ।

वादोमङ्गलनामायं बहुमङ्गलभागहृत् ॥

इति मङ्गलवाद: समाप्त: ॥

Subject: Nyāya Siddhāntadīpavyākhyā—Prabhā

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ न्यायसिद्धान्तदीपव्याख्या—प्रकाशः or न्यायरत्नम् ॥

6559. NYĀYASIDDHĀNTADĪPAVYĀKHYĀ—PRAKĀŚAḤ OR NYĀYARATNAM.

Burnell's Catalogue No. 10940. Page 119. Right column. Substance—Palm leaf. Size—14½×1½ inches. Leaves—507. Lines—9 to a Page. Script—Telugu. No. of Granthas—1340. Author—Dharmarāja. Incomplete. Not printed.

Beginning:

....

मखिलकुलतुलितं कण्डूमाणिक्यसंज्ञम् ।

व्याकुर्वन् यः..................

.........णेः पङ्क्तिदीपातिभागं

सोऽयं कौण्डिन्यगोत्रः शशधर.......... ॥

जालेर्विंशदमतिततरां धर्मराजो बुधेन्द्रः ॥

स्फुरन्ति दूषणानीह पूर्वटीकासु यद्यपि ।

तथापि न विलिख्यन्ते ग्रन्थगौरवभीतितः ॥

End.

सामान्यप्रत्यासत्या...वन्तरेण । व्याप्तिग्रहवेलायां प-
क्षीय...व्यवगीतत्वेन दोषाभावात् तदेतदाह

Colophon: Leaf No. 50

...इति धर्मराजभट्टविरचिते न्यायसिद्धान्तदीपप्रकाशे न्यायरत्ने मोक्षवाद: समाप्तः ।

Subject: Nyāyaratna a commentary on Śaśadhara's Nyāyasiddhāntadīpa, otherwise known as Prakāśa.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Dharmarāja of Kaṇḍaramāṇikkam, the author of this work is identical with the author of a commentary on Rucidatta's Prakāśa vide infra 6. He is also the author of the Yuktisaṅgraha & the Vedāntaparibhāṣa.

॥ न्यायसिद्धान्तमञ्जरी ॥

6560. NYĀYASIDDHĀNTAMAÑJARĪ.

Burnell's Catalogue No. 2127. Page 119. Left column.

Substance—Paper. Size—14×6 inches. Sheets—39. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1000. Author—Jānakīnāthaśarman. Complete. Printed.

Beginning:

प्रणम्य परमात्मानं जानकीनाथशर्मणा ।
क्रियते युक्तियुक्ताभिर्न्यायसिद्धान्तमञ्जरी ॥ १ ॥

इह किल निखिललोकाविमोक्षमुख्योपायं मननोपाय-
मात्मनस्तत्त्वज्ञानमामनन्ति । तच्च प्रमाणाधीनमिति प्रमाणं
निरूप्यते । तत्र प्रमायाः करणं प्रमाणम् । प्रमा तु यथा-
र्थानुभवः ॥

End:

ज्ञानस्य सन्निकर्षत्वे किं मानमिति चेत् रजतत्वप्रका-
रकं प्रत्यक्षमित्यवेहि । तत्रैव किं मानमिते चेत् तत्प्रका-
रिका प्रवृत्तिरिति संक्षेपः ।

Colophon:

इति भट्टाचार्यचूडामणिविरचिता । न्यायसिद्धान्तमञ्जरी समाप्तिं गता ।

शके १७३४

अंगिरोऽब्दे भाद्रशुक्लद्वितीयायेन्दुवासरे ।

शरभेन्द्राश्रितो गुण्डुरलिखन्न्यायमञ्जरीम् ॥

Subject: Nyāyasiddhāntamañjarī.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Jānakīnātha Śarman is the author of the Nyāyasiddhānta-mañjarī, an independant treatise on Nyāya. He seems to have lived about 1550 A D.

The Ms. is dated second day of the bright half of Bhādrapada month of Āṅgirasa year of Śaka 1734 or 7th September 1812 A. D.

This work has been published in 'the Pandit' new series—Vols. XXIX—XXXIV. There appears also, along with it, a commentary upon it, by Śrī Yādavācārya, called Sāra.

॥ न्यायसिद्धान्तमञ्जरी ॥

6561. NYĀYASIDDHĀNTAMAÑJARĪ.

Burnell's Catalogue No. 10832. Page 119. Left column. Substance—Palm leaf. Size—$17\frac{1}{2} \times 1\frac{3}{4}$ inches. Leaves—31. Lines—7 to a Page. Script—Telugu. No. of Granthas—1000. Author—Jānakināthaśarman. Complete. Printed.

Beginning, end, colophon and subject—Same as No. 6560.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ न्यायसिद्धान्तमञ्जरी ॥

6562. NYĀYASIDDHĀNTAMAÑJARĪ.

Burnell's Catalogue No. 10833. Page 119. Left column. Substance—Palm leaf. Size—$18\frac{1}{2} \times 1\frac{3}{4}$ inches. Leaves—26. Lines—8 to a page. Script—Grantha. No. of Granthas—1000. Author—Jānakinātha. Complete. printed.

Beginning, end, colophon and subject—Same as No. 6560.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ न्यायसिद्धान्तमञ्जरी ॥

6563. NYĀYASIDDHĀNTAMAÑJARĪ.

Burnell's Catalogue No. 10834. Page 119. Left column. Substance—Palm leaf. Size—$16 \times 1\frac{1}{4}$ inches. Leaves—36. Lines—5 or 6 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—600. Author—Jānakīnāthasarma. Incomplete. Printed.

Beginning—Same as No. 6560.

End:

...भूतलोऽघटः इत्यत्रत्वत्यन्ताभाव एवेत्यत्र किं नियामकम् । अधि(करण)वाचकपदे सप्तमी विभक्तिर्हि अत्यन्ताभावबोधे तन्त्रम् । प्रतियोग्यनुयोगिपदयोः समानविभक्तिरन्योन्या...... ।

Subject: Nyāyasiddhāntamañjarī.

Remarks—The Ms is in a fairly good condition.

॥ न्यायसिद्धान्तमञ्जरी ॥

6564. NYĀYASIDDHĀNTAMAÑJARĪ.

S. S. Collection No. 55.

Substance—Paper. Size—$10\frac{1}{2} \times 4\frac{3}{4}$ **inches.** Sheets—57 (2–58). Lines—9—12 to a Page. Script—Devanāgarī. **No. of Granthas**—990. Author—Jānakīnāthaśarman. Wants beginning. Printed.

Beginning:

...तस्य तदनवच्छेदकत्वात् । स्मृतिभिन्नज्ञानत्वमनुभवत्वं जातिविशेषो वा अनुभवामीत्यनुभवप्रतीतेः ।

End—Same as No. 6560.

Colophon:

इति श्रीभट्टाचार्यचूडामणिकृतायां सिद्धान्तमञ्जर्यां शब्दपरिच्छेदः समाप्तः ॥ इदं तर्कपुस्तकं नागेश्वरभट्टसूनुरामाभट्टात्मजगोविन्दाख्यस्य ॥

Subject: Nyāyasiddhāntamañjarī.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ न्यायसिद्धान्तमञ्जरीव्याख्या—तर्कप्रकाशिका ॥

6565. NYĀYASIDDHĀNTAMAÑJARĪVYĀKHYĀ—TARKAPRAKĀŚIKĀ.

Burnell's Catalogue No 2128. Page 119. Left column. **Substance**—Paper. Size—14 × 6 inches. Sheets—198. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1900. Author—Śrīkaṇṭhaśarman. Complete. Printed.

Beginning:

सन्ध्यायाः प्रणतिक्षणे गिरिजया सेर्ष्यं समालोकिते
रोषं मानिनि मा कृथाः त्वदपरा नान्यास्ति वन्द्या मम ।
किन्तुत्वामहमानमामि मनसि ध्यात्वा तवैवाकृती-
रित्थं हर्षितशैलराजतनयाश्लिष्टः शिवः पातु नः ॥

सिद्धान्तगूढवर्त्मैकभावनापरिशीलिता ।
श्रीकण्ठनिर्मिता सेयं कृतिरातनुतां मुदम् ॥

सत्येकस्मिन्नपि बाधके साधकसहस्रस्याप्यकिञ्चित्करत्वेन प्रतिबन्धकाभावस्यावश्यमपेक्षणीयतया प्रकृतग्रन्थसमाप्तिप्रतिबन्धकदुरितरूपविघ्नविघाताय कृतं भगवन्नत्यात्मकं मङ्गलं शिष्यशिक्षार्थमादौ निबध्नाति । प्रणम्येत्यादिना । मङ्गलस्य समाप्तिं प्रति विघ्नध्वंसद्वारा हेतुत्वमिति सिद्धान्तस्थितिः ।

End:

तत्प्रकारिकेति । शुक्तौ रजतत्वप्रकारिका प्रवृत्तिरित्य-

र्थः । प्रवृत्तौ तु इष्टतावच्छेदकप्रकारकज्ञानत्वेन हेतुताया व्यवस्थापितत्वादिति भावः । इदं रजततया जानामीत्य-नुव्यवसायोऽपि शुक्तिगोचररजतत्वप्रकारकप्रत्यक्षसाध-कोऽध्यवसेय इति

Colophon:

अतिकर्कशतर्के यद्वृद्दञ्जे स्फुरितं मम ।
सिद्धेश्वरीपदद्वन्द्वकरस्यैतद्विजृम्भणम् ॥
योऽसौ काश्यां समुत्पादि विश्वनाथेन धीमता ।
तस्य श्रीकण्ठकृतिलः कृतिः कलयतां मुदम् ॥ २ ॥

इति श्रीकाशिगर्भसंभवदीक्षितविश्वनाथात्मजदीक्षितश्रीकण्ठशर्मविरचिता तर्कप्रकाशिकाभिधा सिद्धान्तमञ्जरी टीका समाप्ता ॥

अङ्गिरोऽब्दे शुक्लमासे चतुर्दश्यां रवेर्दिने ।
शरभेन्द्राश्रितो ? गुण्डुनाम्नेदं लिखितं मुदा ॥

Subject: Tarkaprakāśikā otherwise known as Śitikaṇṭhiyam a commentary on the Siddhāntamañjarī of Jānakīnāthaśarman.

Remarks:—The Ms. is in excellent condition. Alternate sheets are sulphurated.

The author has commented upon the Tattvacintāmaṇi also.

He was the son of Viśvanātha Dīkṣita and lived in Benares.

In the following table, are described briefly, the 10 more Mss. in our library, representing this work.

NYĀYASIDDHĀNTAMANJARĪVYĀKHYĀ called TARKAPRAKĀŚIKĀ.

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves	No. of Lines per Page or sheet.	Script.	Complete or otherwise
6566	B. L. 2129a	Paper.	14×6	37	11	Devanāgarī.	Incomplete. Pratyakṣa only.
6567	,, 12334	,,	12⅛×6	64	10	,,	,, ,,
6568	,, 2129b	,,	14×6	57	11	,,	,, Anumāna only.
6569	,, 2129c	,,	,,	5	11	,,	,, Upamāna only.
6570	,, 2129d	,,	,,	122	11	,,	,, From Śabda to the end.
6571	,, 2130	,,	12×6	166	10	,,	,, ,,
6572	,, 2131	,,	12×5½	201 (354-555)	9	,,	,, wants beginning.
6573	,, 2132	,,	12×6	5	10	,,	,, From Upamāna to the end.

6574	J. L.	918	,,	10×4	91	8	,,	,, Anumāna only.
6575	T. S.	25	,,	$11\frac{1}{2}$×$5\frac{1}{2}$	7	14	,,	,, From Anumāna: Wants end.

DETAILED REMARKS

on the Mss. of

NYĀYASIDDHĀNTAMAÑJARĪVYĀKHYĀ—
TARKAPRAKĀŚIKĀ IN THE ABOVE TABLE.

6570 Śrīkaṇṭha begins his Śabdapariccheda, which is contained in this Ms., thus.

जटाजूटलसद्गाङ्गजलभूषितमस्तकम् ।
पुनातु गिरिजाप्रेमपात्रमेकमनेकधा ॥

॥ युक्तिसङ्ग्रहः ॥

6576. YUKTISAṄGRAHAḤ.

Burnell's Catalogue No. 10953a. Page 121. Right column. Substance—Palm leaf. Size—14¼ × 1½ inches. Leaves—14 (63–76). Lines—10 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—420. Author—Dharmarāja. Complete. Not printed.

Beginning:

नानाटीकोक्तयुक्तीनामुन्नीतानाञ्च सङ्ग्रहः ।
क्रियते कण्डूमाणिक्यधर्मराजेन धीमता ॥

अनुमितित्वं स्वज्ञानाजन्यज्ञानप्रकारधर्मसमनियतम् ॥

End:

अतो न तत्र व्यभिचार इति वाच्यम्, तथा सति गौरवप्रसङ्गात् । तस्माद्यथोक्तमेवादर्तव्यम् ॥

Colophon: Nil.

Subject: Yuktisaṅgraha.

1 अनुमिति लक्षणम्

2 व्यधिकरणधर्मवादः

3 व्याप्तिवादः

4 पञ्चमालानुमानम्

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. For the other works contained herein see Remarks under No. 6266.

The Yuktisangraha described above is by the famous Dharmarājādhvarin, the author of the Vedāntaparibhāṣā. He was a native of the Village of Kaṇḍaramāṇikka in the Tanjore district and belonged to the 17th century, A. D.

This work is a resume of the arguments of the various writers on the definition of Anumiti.

॥ लक्षणराजिः ॥

6577. LAKṢAṆARĀJIḤ.

Burnell's Catalogue No. 2270. Page 120. Right column.

Substance—Paper. Size—10 × 4½ inches. Sheets—43. Lines—8 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—740. Author—Tippābhaṭṭa. Complete. Not printed.

Beginning:

गिरिजामोदकं विघ्ननोदकं करमोदकम् ।
स्तौमीष्टदायकं लम्बनायकं गणनायकम् ॥

भक्तानुरक्तां नित्यासद्भूषणां मणिभूषणाम् ।
वेणीविलसितां वाणीमेणीदृशमहं भजे ॥

सर्वदा सर्वदात्रे सद्धर्मिने परमात्मने ।
असकृष्टाय कृष्णाय विष्णवे जिष्णवे नमः ॥

सर्वतन्त्रनिपुणस्य वादिनश्चिट्टिभट्टविदुषः सुतेन च ।
तिप्पयाख्यविदुषाऽर्थसिद्धये कथ्यते कलितलक्षणावली ॥

लक्षणस्य तावत्पञ्चदोषाः । अव्याप्त्यतिव्याप्त्यसंभवात्माश्रयव्यर्थविशेषणभेदात् ।

End:

एवमुक्तजात्यवान्तरजातिनिरुक्तिरपि आपादनीया ।
अनित्यमात्रवृत्तिसाक्षाद्व्याप्यजातिः कर्मत्वम् । एवं तदवान्तरजातिनिरुक्तिरपि ज्ञेया ।

Colophon:

मीमांसाद्वयतर्कशास्त्रसहितव्याख्यानुशिक्षापदो
वादीन्द्राभिधचिट्टिभट्टविदुषः शिष्येण पुत्रेण च ।
तिप्पाभट्टविपश्चिता विरचिता ह्याऽनवद्या...
युक्त्या लक्षणराजिरप्रतिहता न्याय्या बुधानां मता ॥

लक्षणराजिः संपूर्णा ॥ श्रीरस्तु ॥

मुञ्जेमाणितिम्मणाचार्यपुत्रवेङ्कटाचार्यस्येदं पुस्तकम् ।
तारणाब्दे सिते पक्षे पुष्ये मासि भगोदये ।
लिलेख वेङ्कटः पूर्णां लक्ष्मराजिं हरेर्दिने ॥

लिखितं स्वार्थम् ।

Subject: Lakṣaṇarāji.

Remarks:—The Ms is in a fairly good condition.

Tippābhaṭṭa, the author of the work, Lakṣaṇarāji is the

son of one ciṭṭibhaṭṭa, who had the title Vādīndra and was master of Pūrva and Uttaramīmāmsā.

The present Ms. was copied in the cyclic year Tāraṇa.

The work is written on the model of the Lakṣaṇāvali of the great Udayanācārya. It first examines the nature of definition and then proceeds to determine the definition of the categories and substances. This work has not yet been printed.

There is one more work of this kind—called Lakṣaṇāvalī—written by one, Gourīśaṅkara, son of Lakṣmīcandra, which work has been published from Benares.

॥ लक्षणराजिः ॥

6578. LAKṢAṆARĀJIḤ.

Burnell's Catalogue No. 2838. Page 120. Right column. Substance—Paper. Size—14 × 5¾ inches. Sheets—33. Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—740. Author—Tippabhaṭṭa. Complete. Not printed.

Beginning, end, colophon and subject—Same as No. 6577.

Remarks:—The Ms. is in decaying condition.

॥ शब्दशक्तिप्रकाशिका ॥

6579. ŚABDAŚAKTIPRAKĀŚIKĀ.

Burnell's Catalogue No. 2276. Page 121. Left column. Substance—Paper. Size—12¼ × 6 inches. Sheets—157.

Lines—9 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—3500. Author—Jagadīśa. Complete. Not printed.

Beginning:

तर्कतत्त्वज्ञ विदुषा विदुषां तोषकारिका ।
क्रियते जगदीशेन शब्दशक्तिप्रकाशिका ॥

ग्रन्थारम्भे विघ्नविघाताय समुचितां शब्दमयीं देवतां ग्रन्थकृत्स्मरति स्म ।

मू ॥ अनुभवहेतुः सकलैःसद्यः समुपासिता मनुजैः ।
साकांक्षा सत्ता च स्वार्थे योग्या सरस्वती देवी ॥

इतरा तावद्देवता सम्यगुपासिताप्युपासकेन साकांक्षापि वा नासत्ता आसत्तापि वा न रूपस्योपासकस्याभिलषितार्थे योग्या अपि वा न समस्तोपासके अनुभवस्य जनिका जनिकापि वा न सद्यः अपि तु कालक्रमेणैव ।

End:

अत एव सतोऽणो नलुग्भवेदित्यग्रेऽपि निषेधः । संगच्छत इति बान्धवः । वत्सशालादितस्तु जातार्थकस्य वा लुक् । यथा वत्सशालायां जात इत्यर्थे वत्सशालो वात्सशालश्च वृक्षः । एवमभिजिताभिजितो बालः

वत्सशालाभिजिच्चित्रा रेवती रोहिणी तथा ।
अश्वयुक्स्मृगशीर्षश्च वत्सशालादिको गणः ॥

Colophon:

इति श्रीमहामहोपाध्याय श्रीजगदीशतर्कालङ्कारभट्टाचार्यकृता शब्दश-

क्तिप्रकाशिका समाप्ता । श्रीकाशीविश्वेश्वरार्पणमस्तु ॥

Subject: Śabdaśaktiprakāśikā.

This is another small work of the great Jagadīśa—dealing with the significatory capacity of words. The author writes in Kārikās and then adds his own gloss thereon.

॥ शब्दशक्तिप्रकाशिका ॥

6580. ŚABDAŚAKTIPRAKĀŚIKĀ.

J. L. Collection No. 919. Substance—Paper. Size—8¼ × 3¼ inches. Sheets—129. Lines—8-10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—3080. Author—Jagadīśa. Complete. Not printed.

Beginning, end, colophon and subject—Same as No. 6579.

Remarks:—The Ms. is in a good condition.

॥ शब्दार्थसारमञ्जरी—कारकवादः ॥

6581. ŚABDĀRTHASĀRAMAÑJARĪ—KĀRAKAVĀDAH.

S. K. Collection No. 29.

Substance—Paper. Size—9 × 3¾ inches. Sheets—50. Lines—10 or 11 to a page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—400. Author—Bhavānanda. Incomplete. Printed.

Beginning;

श्रीगणेशाय नमः ॥

नत्वा कृष्णपदद्वन्द्वं कारकाद्यर्थनिर्णयः ।
श्रीभवानन्दसिद्धान्तवागीशेन प्रकाश्यते ॥

तत्र क्रियानिमित्तत्वं कारकत्वमिति न सामान्यलक्षणम् । संप्रदानादेरनुमितिप्रकाशनद्वारेव तण्डुलादिसंपादनद्वारा संबन्धिनोऽपि पाकादिक्रियानिमित्तत्वेन संबन्धि चैत्रस्य तण्डुलं पचतीत्यादौ चैत्रादावतिव्याप्तेः । किन्तु विभक्त्यर्थद्वारा क्रियान्वयित्वं मुख्यभाक्तसाधारणं कारणत्वं क्रियानिमित्तत्वसहितं मुख्यमिति । स्तोकं पचतीत्यादौ क्रियाविशेषणे अतिव्याप्तिवारणाय विभक्त्यर्थद्वारेति ॥

End:

नामार्थयोः सामानाधिकरण्ये सप्तमी न युक्ता । तथापि न गुणकर्मान्यत्वे सति सत्त्वादित्याद्यभियुक्तप्रयोगदर्शनात् । सूत्रे भावपदं धर्मपरतया व्याख्याय तत्संगमनीयम् यस्य धर्मेण धर्मान्तरं निरुक्तस्वसामानाधिकरण्येन प्रतिपद्यते तत्र सप्तमीति सूत्रार्थः । यस्य क्रिययाऽन्यस्मात्क्रियान्तरं लक्ष्यत इति व्याख्यानन्तु शाब्दिकानां प्रायिकाभिप्रायमिति दिक्

Colophon:

इति शब्दार्थसारमञ्जर्यां भवानन्दवागीशविरचितायां षट्कारकविवेचनं समाप्तम् । संवत् १७८० समये माघकृष्णचतुर्दश्यां

ञ्यम्बकभट्टप्रतिष्ठानकरकाण्वशाखिनालिखितोऽयं ग्रन्थः सीतारामाभ्यां नमः । श्रीकाल्यै नमः ।

Subject: Śabdārthasāramañjarī, Ṣaḍkārakavivecana,

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

This small work of the famous Bhavānanda treats about word and its meaning, This Ms. represents a chapter therein, dealing with the 6 cases It has been published in the II part of the volume called . 'Vādārthasaṅgraha'—a collection of Vādagranthas, by Mahādeva Gaṅgādhara Bharke, (Bombay 1913, 14.)

This Ms. was copied in Samvat 1780 (i.e.) A. D. 1723.

॥ शब्दार्थसारमञ्जरी—कारकवादः ॥

6582. ŚABDĀRTHASĀRAMAÑJARĪ—KĀRAKAVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2262. Page 120. Right column. Substance—Paper. Size—$8\frac{3}{4} \times 3\frac{1}{2}$ inches. Sheets—11. Lines—10 or 11 to a page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—215. Author—Bhavānanda. Incomplete. Wants end. Printed.

Beginning—Same as No. 6581.

End:

तथा चाजाजन्यफलभागित्वेनोद्देश्यत्वेन प्रामाण्याप्राप्त्या न संप्रदानता । यत्र तु तथोद्देश्यत्वं विवक्ष्यते तथा ग्रामायाजानीयत इति प्र....

Subject: Kārakavāda a chapter of the Śabdārthasāramañjarī.

Remarks:—The Ms. is in decaying condition.

॥ शब्दार्थसारमञ्जरी--कारकविवेचनम् ॥

6583. ŚABDĀRTHASĀRAMAÑJARĪ—KĀRAKAVIVECANAM.

Burnell's Catalogue No. 2256. Page 120. Right column.
Substance—Paper. Size—8⅞ × 3½ inches. Sheets—7.
Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—183. Author—Bhavānandavāgīśa Incomplete. Wants end. Printed.

Beginning:

....नन्वयादिति । विभागे ध्रुवमवधिभूतमित्यर्थः । अवधित्वञ्चस्वरूपसंबन्धविशेषः । प्रतीतिबलात्कश्चित्तेन धावतोऽश्वात्पततीत्यादौ सक्रियाश्वादेरपादानत्वं नानुपपन्नम् ।

End:

सूत्रे भावपदं धर्मपरतया व्याख्याय तत्संगमनीयम् यस्य धर्मेण धर्मान्तरानिरूक्तस्य सामानाधिकरण्ये प्रतिपद्यते तत्र सप्तमीति सूत्रार्थः । यस्य क्रियायामन्यस्य क्रियान्तरं लक्ष्यत इति । व्याख्यानन्तु शाब्दिकाभिप्रायम् ॥

Colophon:

इति शब्दार्थसारमञ्जर्यां भवानन्दवागीशकृतषट्कारकविवेचनं समाप्तिमगमत् ॥

Subject: Sabdārthamañjarī Ṣaṭkārakavivecana.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ शब्दार्थसारमञ्जरी—कारकविचारः ॥

6584. ŚABDĀRTHASĀRAMAÑJARĪ—KĀRAKAVICĀRAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2261. Page 120. Right column. Substance—Paper. Size—$6\frac{1}{2} \times 4\frac{3}{4}$ inches. Sheets—16. Lines—12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—418. Author—Bhavānanda. Incomplete. Printed.

Beginning:

द्वितीयार्थस्तु 'कर्मणि द्वितीया' इति सूत्रात्कर्मत्वम्। सोऽपि भावनायामेवान्वेति। अत्र विवदन्ते। नवीनतार्किकास्तावत् धात्वर्थानधिकरणत्वे सति धात्वर्थावच्छेदकफलशालित्वं कर्मत्वं।

End:

कर्त्राख्यातलक्ष्यं कृत्प्रत्ययशक्यतावच्छेदकं कृद्योगनिमित्तकषष्ठ्याबोध्यश्च करणत्वञ्च 'साधकतमं करणम्' इति सूत्रेण।

Subject: Kārakavicāra.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ सिद्धान्तसारः ॥

6585. SIDDHĀNTASĀRAH.

Burnell's Catalogue No. 2272. Page 121. Left column. Substance—Paper. Size—14 × 5¾ inches. Sheets —14. Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—620. Author—Rāmabhadra. Incomplete. Wants end. Not printed.

Beginning:

श्रीविश्वेश त्रिभुवनगुरो विश्वमूर्ते त्रिमूर्ते

भूयोभूयः प्रणतिनिवहैरर्चयित्वा भवन्तम् ।

याचे चेतः कलुषितमिदं दोषमूलैः कुतर्कैः

भक्तिं दत्वा निजचरणयोस्तद्विशुद्धिं नयेथाः ॥

श्रीरामचन्द्रचरणौ शरणं विधाय

प्रज्ञातवस्त्वानिवहः कुतुकात्क्षणेन ।

श्रीरामभद्रसुकृती कृतिनां हिताय

सिद्धान्तसारमिममद्भुतमातनोति ॥

इह खलु विदितसुखदुःखभावाः स्वभावत एव सुख मसिद्धमिच्छन्तो द्विषन्त एव वा दुःखमन्यदिच्छन्ति द्विषन्ति च ।

End:

न तु समूहालम्बनम्, येन संभाव्येतापि साङ्कर्यम् । स्वर्गादीच्छाजन्यतावच्छेदकजातिव्याप्यजातिमिश्र नानाविधस्वर्गादिसाधनताधीजन्यता......॥

Subject: Siddhāntasāra.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Rāmabhadra alias Rāmacandra, the author of the Siddhāntasāra, is probably the same as the grandson of Jagadīśabhaṭṭācārya, the author of the Śabdaśaktiprakāśa and other works. In that case, this author should have flourished about 1660 A. D.

Rāmabhadra is the author of the Guṇarahasya also, described under No. 5973.

This work has not yet been printed. It seems to be an independent treatise on the philosophy of the Nyāya school.

॥ सिद्धान्तसारः ॥

6586. SIDDHĀNTASĀRAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2243. Page 120. Left column.

Substance—Paper. Size—9¾ × 4 inches. Sheets—35. Lines—9 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas — 800. Author— Rāmacandrasūri alias Rāmabhadra. Incomplete. Up to Mokṣavāda only. Not printed.

Beginning—Same as No. 2272.

End:

तदुक्तं भगवद्गीतायाम् ।
यद्यदाचरति श्रेष्ठस्तत्तदेवेतरे जनाः ।
सयत्प्रमाणं कुरुते लोकस्तदनुवर्तते ॥
(न मे पार्थास्ति कर्तव्यं त्रिषु लोकेषु किञ्चन)
मम वर्त्मानुवर्तन्ते मनुष्याः पार्थ सर्वशः ।
उत्सीदेयुरिमे लोका न कुर्यां कर्म चेदहम् ॥

Colophon:

इति सार्वभौमरामचन्द्रसूरिविरचितो मोक्षवादः ।
शिवमस्तु सर्वजगतः परहितनिरता भवन्तु भूतगणाः ।
दोषाः प्रयान्तु नाशं सर्वे जनाः सुखिनो भवन्तु(?) ॥

Subject: Mokṣavāda—a part of the Siddhāntasāra.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ हरिदीक्षितीयम् ॥

6587. HARIDĪKṢITĪYAM.

Burnell's Catalogue No. 2274. Page 121. Right column. **Substance**—Paper. Size—11⅝ × 5 inches Sheets—31 (62-92). Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1086. Author—Haridīkṣita. Incomplete. Not printed.

Beginning:

....न कर्मजातीयेन वा ज्ञानजातीयेन वा समुत्पाद्यत इति क्रमेण वेगभावनयोः प्रथमविशेषणस्यार्थः । स्थितस्थापकस्य तु कारणगुणपूर्वकत्वेन कर्मजन्यत्वासंभवात् येन कर्मजातीयेन समुत्पाद्यः सहकारिसंपन्नतया विशिष्टरूपं लब्धं वा नित्यौपचारिकमुत्पन्नत्वमभिप्रेतम् ।

End:

ये त्वज्ञानसिद्धिमुदाहरन्ति देवदत्त इति अदृष्टस्यास्मदाद्यतीन्द्रियत्वादज्ञानसिद्धौ हेतुरित्यर्थः । सर्वं क्षणिकं सत्वादिति । व्याप्तिज्ञानासिद्धस्योदाहरणम् । इदानीमिहाकाशे परमाणुः कदाचिद्...।

(Colophon: Sheet No. 90) इति वितण्डा ॥

Subject: Haridīkṣitīya—a Nyāya manual.

Remarks:—The Ms. is very old and in a brittle condition.

This work is a treatise on the sixteen categories of Nyāya प्रमाणप्रमेय etc. Though a production of that age of Nyāya in which the writers followed the Pramāṇapaddhati inaugurated by Gaṅgeśa, this work follows the scheme of the Prācīna School and takes up the sixteen topics, as enumerated in the sūtras of Gautama.

The author is Haridīkṣita, about whom, nothing more is known.

॥ वादग्रन्थाः, विचाराः, कोडपत्राणि च ॥

VĀDAGRANTHAS. etc.

॥ अनुमानप्रामाण्यवादखण्डनम् ॥

6588. ANUMĀNAPRĀMĀṆYAVĀDA KHAṆḌANAM.

Burnell's Catalogue No. 2332. Page 121. Left column.
Substance—Paper. Size—12¼ × 6¼ inches. Sheets—5. Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—160. Author—Vedantācārya. Complete. Not printed.

Beginning:

इदं त्ववधेयम् । यथा धूमावच्छेदेन वह्निव्याप्तिनिर्णयात् पक्षधर्मधूमानन्तरमुपनीतव्याप्तिभानं तथा धूमवत्वावच्छेदेन वह्निमत्वनिर्णयात् वह्निज्ञानं प्रत्यासत्तीकृत्य वन्हिप्रत्यक्षमेवास्तु । किमनुमिति रूपज्ञानान्तरकल्पनया । ननु ज्ञानस्यैव प्रत्यासत्तित्वासिद्धेः कथं तत्र वह्निप्रत्यक्षमिति चेन्न । ज्ञानप्रत्यासत्तेरवश्यं स्वीकरणीयत्वात् ।

End:

किं बहुना । रूपरसादिसमवायिकारणतावच्छेदकद्रव्यत्वमेव स्यात् । न तु पृथिवीत्यादिविशेषत्वेन गौरवात् । गगनादावपि तत्कल्पनागौरवस्यादोषत्वादिति बहुव्याकुलीस्यादित्यलं दूषणपरम्परयेति ।

Colophon:

इति श्रीमीमांसावल्लभनृसिंहाचार्यसुतवेदान्ताचार्यविरचितानुमानपृथक्प्रमाण्यखण्डनं समाप्तम् ।

Subject: Anumānaprāmāṇyavādakhaṇḍanam.

Remarks:—The Ms. is in good condition.

The author of this treatise is one Vedāntācārya, son of Narsimhācārya, a great Mīmāṃsaka. Evidently the author is a Śri Vaiṣṇava Brāhmaṇa of South India of probably the 17th or 18th century A. D.

॥ बहुव्रीहिवादः ॥

6589. BAHUVRĪHIVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2334. Page 121. Left column. Substance—Paper. Size—$12\frac{1}{4} \times 6\frac{1}{2}$ inches. Sheets—9. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—297. Author—Vedāntācārya. Complete. Not printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥

अथ बहुव्रीहौ चित्रगु[म]मानयेत्यादौ चित्रगोस्वामिनोबोधो न पे(गो)पदस्य चित्रपदस्य उभयपदस्य वा चिपदो (त्रगोः) स्वामिनो लक्षण्य(णया)एकपदवैयर्थ्यप्रसङ्गात् । नापि गोपदं गोस्वामिलक्षकं गवि चित्रपदार्थास्याभेदेनान्वय इति वाच्यम् । पदार्थैकदेशेऽन्वयस्याव्युत्पन्नत्वात्? ।

End:

विभक्त्यर्थश्च भवति । बहुव्रीहौ तु लक्ष्यतावच्छेदक(:)समस्यमानपदार्थविभक्त्यर्थश्च न भवति । तत्पुरुषबहुव्रीहेर्दुलेत्वच्छ्रायिद्विगुरपि चाह महिहे नित्यमव्ययीभावः तत्पुरुष[च]कर्मधारयापेह(क्ष)या बहुव्रीहिः? ॥

Colophon:

बहुव्रीहिवादः समाप्तः

Subject : Bahuvrīhivāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. On the title page is given—

वेदान्ताचार्यकृता

॥ प्रमेयटीका ॥

6590. PRAMEYAṬĪKĀ.

Burnell's Catalogue No. 2327. Page 121. Left column. Substance—Paper. Size—14 × 5¾ inches. Sheets—55. Lines—12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1980. Author—Vedāntācārya. Incomplete. Wants end. Not printed.

Beginning:

इह प्रमेयं हेयोपादेयभावेनावस्थितं मुमुक्षुणां प्रतिपित्सितं। तच्च परीक्षितस्वप्रमाणविशेषाधीनं ।प्रतिपत्तिलक्षणञ्चास्य प्रमाणविशेषः। न च वा....र प्रमाणसामान्यप्रत्यक्षादिलक्षणमन्तरेणात्मादिप्रमाणावताराशङ्काः कर्तुम्(शक्याः)।

End:

॥ न तर्कोति ॥ युक्तं व्यतिरेकिणि जीवच्छरीरे धर्मिणि प्राणादिमत्त्वस्य साधनधर्मस्य दर्शनान्नतु यच्चुत्पत्तिमानात्मा भविष्यन्नसंसारापवर्ग उपपत्स्येतामित्यत्रात्मनि धर्मिणि साधनधर्म उत्पत्तिर....तद्दर्शनं वा यतः संस्कारोद्बोधे सति लिं...।

Subject: Premeyaṭīkā.

Remarks:—The Ms. is in excellent condition.

॥ अन्यथाख्यातिवादः ॥

6591. ANYATHĀKHYĀTIVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2280. Page 120. Right column. **Substance**—Paper. **Size**—$11\frac{3}{4} \times 6$ inches. **Sheets**—15. **Lines**—10 to a Page. **Script**—Devanāgarī. **No. of Granthas**—300. **Author**—Jayarāmanyāyapañcānana. **Complete.** Not printed.

Beginning:

अलौकिकप्रत्यासत्तिस्तु ज्ञानलक्षणासामान्यलक्षणायोगजधर्मा भेदा....धा । अथाद्यस्य प्रत्यासत्तित्वे किं बीजमिति चेत् इदं रजतमित्यादिस्मर्यमाणरजतान्यथाख्यात्यनुपपत्तिरिति । अन्यथाख्यातौ किं प्रमाणमिति चेत्

नत्वा शम्भोः पदाम्भोजं नानामतकरम्बिताम् ।
अन्यथाख्यातिमाख्याति जयरामः समासतः ॥

अन्यथाख्यातौ ज्ञानत्वं शुक्तिविशेष्यकत्वावच्छिन्न रजतत्वप्रकारकत्ववद्वृत्ति न वेत्याद्या विप्रतिपत्तयः । विधिप्रसिद्धिरिच्छात्वादौ निषेधस्य च द्रव्यत्वादेव सुलभेति ॥

End:

तच्चिन्त्यम् । निरुक्तकार्यकारणभावेऽपि घटत्वादिसमवायादेश्च सविकल्पकोत्तरं विनश्यदवस्थतज्ज्ञानीयतादृशविषयितासाक्षात्कारस्य दुर्वारत्वादिति कृतं पल्लवितेन ॥

Colophon:

अपरिकलितमन्यैः ख्यातितत्त्वं...

यदवाचि जयरामन्यायपञ्चाननेन ।

सपदि विमतिवादिव्यूहनिर्वापहारि

प्रतिपदमिदमास्तां कोविदानन्दकारि ॥

स्वस्ति श्रीनृपशालिवाहनशके १७२६ रक्ताक्षनामसंवत्सरे दक्षिणायने वर्षर्तौ श्रावणमासे नवम्यां भौमवासरे अनूराधानक्षत्रे ब्रह्मनामयोगे भद्रवाकरणे दिवाष्टघटिकासमये तदा कन्यालग्ने इदं पुस्तकं संपूर्णम् ॥

Subject: Anyathākhyātivādaḥ.

Remarks :—The Ms. is in a fairly good condition. On the title page is given

हे पुस्तक + लिहिले असे ॥

Jayarāmanyāyapañcānana, author of this work, Anyathākhyātivāda, was a pupil of Rāmabhadrasārvabhauma. He flourished about 1700 A. D.

Jayarāma is the author of several works. One of his works, the Nyāyasiddhāntamālā was composed in A. D. 1693.

The present Ms. was copied in Śaka 1726 corresponding to A. D. 1804.

॥ आख्यातवादव्याख्या ॥

6592. ĀKHYĀTAVĀDAVYĀKHYĀ.

S. K. Collection No. 24.

Substance—Paper. Size—$11 \times 8\frac{1}{2}$ inches. Sheets—10.

Lines—8 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—200. Author—Jayarāma. Incomplete. Not printed.

Beginning:

श्रीगणपतये नमः ॥ श्रीभवानीचरणाभ्यां नमः ।

न्यायपञ्चाननः श्रीमान् जयरामः समासतः ।

आख्यातवादव्याख्यानमातनोति मनोरमम् ॥

अनुकूलव्यापरत्वमाख्यातशक्यतावच्छेदकम् । अनुकूलत्वस्य संसर्गत्वात् व्यापारत्वमात्रं तथेत्येके। अनुकूलत्वमात्रं तथेत्यन्ये । धातोरर्थः फलम् अनुकूलत्वव्यापारादिकमाख्यातस्येति मण्डनः । तत्तत्फलावच्छिन्नव्यापारविशेषः तत्तद्धात्वर्थः सङ्ख्यावर्तमानत्वादिकं क्वचिदाश्रयत्वादिकमाख्यातार्थ इति गुरवः । तत्सर्वं निराचिकीर्षुः प्रतिजानीते।

॥ आख्यातस्येति ॥

End:

कृञः कृतिशक्तौ कृतोऽपि कर्तृत्वशक्त्या कर्तृपदात् कृतिकर्तेति बोधः स्यादिति शङ्कां दृष्टान्तेन निरस्यन् विशेषदर्शनप्रयुक्तव्यवहारस्याप्रामाणिकत्वात् कर्तृरूपव्यवस्थयेति तदप्रमाणयति ज्ञातेति । स विषयधातुरकर्तृस्थतामाश्रये.... ।

Subject: Ākhyātavādavyākhyā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

This work is a commentary on the portion of Raghunātha's Dīdhiti, dealing with verbs.

॥ आख्यातवादटिप्पणम् ॥

6593. ĀKHYĀTAVĀDATIPPANAM.

S. K. Collection No. 18.

Substance—Paper. Size—10 × 3½ inches. Sheets—44. Lines—9-12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1500. Author—Raghudeva. Complete. Not printed.

Beginning:

प्रणम्य नीरदश्याममुद्दामगुणमन्दिरम् ।
आख्यातवादसव्याख्या रघुदेवेन तन्यते ॥

नैयायिकः परमतं निराकर्तुं प्रथमतः स्वमतं निरूपयति । आख्यातस्येति । यत्नोऽवाच्यः । यत्नत्वविशिष्टो वाच्यः । यत्नत्वं शक्यतावच्छेदकमिति यावत् । यथाश्रुते यत्नस्य व्यापारान्तर्गतत्वेन व्यापारशक्तिवादिमतव्यवच्छेदाप्रतीतेः ।

End:

क्वचिदाश्रयकत्वादिकमपीति भावाख्यातस्थले आश्रयत्वादेरभावात् । क्वचिदिति । प्रसङ्गादिति । लक्षणादिना तादृशानुभवोपपादने तु लाघवतर्कस्यैव शरणीकरणीयत्वादिति भाव इति दिक् ॥

Colophon:

इति श्रीरघुदेवन्यायालङ्कारभट्टाचार्यविरचिताख्यातवादटिप्पणं समाप्तिमगमत् ।

शोषभट्टसुधीपुत्रबालंभट्टेन धीमता ।

इन्द्यैः संपादितमिदं जगज्जानातु पुस्तकम् ॥

Subject: Ākhyātavādaṭippaṇa.

Remarks :—The Ms. is in a fairly good condition. On the title page is given;—

'शेषभट्टात्मज बालाख्यस्य'

The author of this Vāda is identical with the commentator of Dīdhiti. This tract represents only a commentary on the portion of the Dīdhiti, dealing with verbs.

॥ ज्ञानलक्षणाविचारः ॥

6594. JÑĀNALAKṢAṆĀVICĀRAḤ.

Burnell's Catalogue No. 10860. Page 121. Left column. Substance—Palm leaf. Size—$16\frac{3}{4} \times 1\frac{1}{2}$ inches. Leaves—10 (66-75). Lines—13 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—520. Author—Raghudevabhaṭṭācārya. Complete. Not printed.

Beginning:

(परामर्श) विनानुमितेरनुदयात् अनुमिति.... र्शा-हेतुरिति सिद्धान्तः। तत्र धूमपरामर्शसत्त्वे घटानुमित्यनुद-यात् पर्वताद्युद्देश्यकवन्ह्यादिविधेयकानुमितिं प्रति पर्वतादि-विशेष्यकवन्ह्यादिव्याप्य...रकनिश्चयो हेतुरिति विशिष्य-कार्यकारणभावः कल्पनीयः।

End:

...आवश्यकत्त्वं। गुणमानसजनकतावच्छेदकतया

तादृशजातिकल्पनम् । अन्यथा संस्कारादीनां मानसा-
पत्तिरित्यलं सताग्रहणेति? दिक् ।

Colophon:

इति रघुदेवभट्टाचार्यविरचितज्ञानलक्षणाविचारः ।

विलूनशिष्टानि वृषध्वजेन
विहाय धातुर्वदनानि वाणी ।
निःशङ्कमास्ते वदने यदीये
वन्दे गुरूंस्तान् मम रामनाथान् ॥

सोमास्कन्दं परानन्दं कर्पूरधवलं शिवम् ।
रत्नसिंहानासीनं त्यागराजमहं भजे ॥

Subject: Jñānalakṣaṇāvicāra.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. There are three leaves at the end containning a letter to Muttuveṅkayya a descendent of Veṅkaṭādri by Rāmanāthamakhin. The Makhin bemoans the pitiable state of the Brāhmaṇa class and in high flown language praises Muttuveṅkayya. There is a mention of one Raṅgayya at the end and then, another letter follows by the same Makhin. It is to one of his friends, Appāśāstrin, who seems to have been a favourite of king Sherfoji. Rāmanātha has sent to him a friend of his, Paraśurāmaśāstrin, by name. That gentleman seems to be suffering from pecuniary difficulties and Rāmanātha has written this letter recommending Paraśurāmaśāstrin to the king's favourite. Paraśurāmaśāstrin has a big family and for his sake Rāmanātha asks Appāśāstrin to do the needful. The letter closes with an elegy on the pitiable state of the Brahmaṇa

pandits and an eulogy on the first mentioned, Muttuveṅkayya.

The letters are as follows:—

(1) 'श्रीमत्प्रशस्तगुणरत्नगणाकरेषु
गांभीर्यसारतुलिताब्धिषु धैर्यलक्ष्म्या ।
मन्थानमेरुतुहिनाचलसन्निभेषु
दीनावलीहरिणनव्यपयोधरेषु ॥
आचारनिर्जितवसिष्ठपराशरेषु
दूरावधूतरविनन्दनविक्रमेषु ।
गद्यानवद्यरसपद्यगुरूपमेषु
श्रीवेङ्कटाद्रिकुलवारिधिकौस्तुभेषु ॥
आशाविजृम्भितयशश्चयकौमुदीषु
दैन्यान्धकारपरिमोषणपण्डितेषु ।
प्रत्यर्थिपङ्कजनिमीलनदक्षिणेषु
श्री**मुद्दुवेंगयन**वेन्दुषु सम्प्रतीयम् ॥
विज्ञप्तिराशीर्लसिताधिकानि
श्रेयांसि भूयांसि भवेयुरस्मै ।
इत्याशिषो विदधता समुदा सहस्रं
श्रीरामनाथमखिना क्रियते त्रिसन्ध्यम् ॥

मार्गशीर्षशुक्लसप्तम्यां सुखेन स्थीयेत । स्वामिनां सौन्दर्यसौलभ्यसौशील्याद्यनन्तकल्याणगुणगणाकर्णनसन्तोषतुन्दिलनिजान्तःकरणाः सर्वेऽप्यत्रत्याः विद्वद्गणैः सह "गुणात्मके वस्तुनि मौनता चेत् वाग्जन्मवैफल्यमसह्यशल्यकम्" इति न्यायेन किंचिदुच्यते । भवतां गुणगणगणनायां तद्वर्णनायां च सहस्रफणामणिरेव समर्थः ।

नाध्यापनादिकं विरलं जातं स्थितं । इदानीं तु भवद्भिः स्वर्णान्न-वसनादिवृष्टिः क्रियत इति कृत्वा वेदशास्त्रादीनामभिवृद्धिर्जायते । पूर्वं रंगयकास्वस्त्यस्तु । १'

(2) 'स्वस्ति श्रीमत्प्रशस्तकल्याणगुणरत्नरत्नाकरायमाणेषु निखिलविद्या-निषद्यायमाणेषु अव्याजपरोपकारनिरतेषु अण्णाशास्त्रिषु गा-ढालिंगनपूर्विका इयं विज्ञप्तिः । सप्तमीपर्यन्तं सुखेनैव स्थीयते । श्रीमतामपि योगक्षेमयोः लिखित्वा प्रेषणीयम् । श्रीमन्तो राजवल्ल-भास्सन्तः बहूनां विदुषां बहूनां च उपक्रियां कृत्वा स्थीयत इति वारंवारं श्रावंश्रावं सन्तुष्यामि । विवेकिनां विदुषां भवादृशां विशिष्य मया किं वक्तव्यमास्ते । समयोचितमनुष्ठेयम् । अस्मदीय परशुरामशास्त्रिणो भवतां निकटे प्रेषिताः । तेषामिदानी-मनुपपत्तिर्भूयसी क्षेत्रस्वाम्यादि सर्वं गतम् । पुत्राः द्वित्राः पुत्र्यश्च इदानीं क्लेशमनुभवन्तीति भवन्निकटं प्रेषिताः । श्रीमद्भिर्यथाविधेयं यथावदस्मिन् समये एषा अनुपपत्तिः शान्ता भविष्यति तथा एते दयनीयाः । समयोऽयं । किमधिका विज्ञप्तिर्विज्ञेषु । यथा रोचेत तथा विधेयम् । एवं विज्ञप्तिः । वेदशास्त्रादीनामङ्कुरोत्पत्तिमात्रं जातम् । इदानीं तु भवद्दयया शाखोपशाखया अभिवृद्धिर्जायते । भवद्भिर्दीयमानं सात्विकम् पूर्वेषां राजसादिसंकलितं दानम् । तस्माद्ब्राह्मणानामाशिषा ब्राह्ममायुषां शतं प्राप्नुहि । विशिष्य प्राप्तकामानां भवतां वयं किमाशास्महे । सहस्रमाशिषः ।

लोकाभिरामगुण लोचननन्दनीय

श्रीकामसुन्दरतनो श्रितपारिजात ।

राकानिशाकरसमानन राजमान्य
श्रीमुद्द्वेंगयमणे विजयस्व भूयः ॥,

श्रीरस्तु ॥

॥ निरुक्तिप्रकाशः ॥

6595. NIRUKTIPRAKĀŚAH.

Not noticed by Burnell No. 15559.

Substance—Paper. Size—$10\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{4}$ inches. Sheets—24 (24-47). Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—875. Author—Raghudevabhaṭṭācārya. Incomplete. Not printed.

Beginning:

...धज्ञानद्वयरूपकारणसत्वादिति वाच्यम् । तथाविध-ज्ञानद्वयकाले तथाविधभेदज्ञानासम्भवेनोक्तानुपपत्तेरनव-काशात् ॥

End:

एवञ्च विलक्षणप्रमितिजनकव्यतिरेकव्याप्तिज्ञानवि-शेष्यत्वमेव केवलव्यतिरेकिहेतुत्वमित्याहुः ।

Colophon: (Sheet No. 38)

इति श्रीमन्न्यायालङ्काररघुदेवभट्टाचार्यविरचिते निरुक्तिप्रकाशे अनु-मानखण्डे परामर्शग्रन्थः ।

Subject: Niruktiprakāśa—Anumānakhaṇḍa—Parāmarśa.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. This work seems to be an independent and complete manual rather than a tract.

॥ विशिष्टवैशिष्ट्यवादः ॥

6596. VIŚIṢṬAVAIŚIṢṬYAVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2329. Page 121. Left column. Substance—Paper. Size—$12\frac{1}{4}\times6\frac{1}{2}$ inches. Sheets—5. Lines—11 or 12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—144. Author—Ācāryaraghudeva. Complete. Not printed.

Beginning:

विशेषणतावच्छेदकप्रकारकनिर्णयशून्यकाले विशिष्ट-स्य वैशिष्ट्यमिति रीत्या बोधापत्तिवारणाय विशिष्टवैशिष्ट्य-बोधे विशेषणतावच्छेदकप्रकारकनिर्णयत्वे मद्धेतुता? कल्पते ।

End:

तत्र नियमित्वानिवेशे गला(?)निवेशेन लाघवसंभवात् । संशयस्य विरोधित्वाभ्युपगमेनैवानुपपत्ति गन्धमिति संक्षे...... ।

Colophon:

इति श्रीमदाचार्यरघुदेवविरचिते विशिष्टवैशिष्ट्यबोधः समाप्तः

Subject: Viśiṣṭavaiśiṣṭyavāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ विशिष्टवैशिष्ट्यवादः ॥

6597. VIŚIṢṬAVAIŚIṢṬYAVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 12337. Page 110. Right column Substance—Paper. Size—$12\times5\frac{1}{2}$ inches. Sheets—6.

Lines—9 or 10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—330. Author—Ācāryaraghudeva. Complete. Not printed.

Beginning, end, colophon and subject—Same as No. 6596.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition and is full of scriptorial blunders.

Dr. Burnell labels this Ms as 'A metaphysical fragment' and assigns its place at the end of the Mādhva sections.

॥ विशिष्टवैशिष्ट्यबोधवादः ॥

6598. VIŚIṢṬAVAIŚIṢṬYABODHAVĀDAḤ.

J. L. Collection No. 920.

Substance—Paper. Size—11 × 4 inches. Sheets—16. Lines—9 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—420. Author—Raghudeva. Complete. Not printed.

Beginning:

विशिष्टवैशिष्ट्यबुद्धिश्चतुर्विधा । विशेष्ये विशेषणम् तत्रापि च विशेषणान्तरमिति न्यायेन. एकत्र द्वयमिति न्यायेन, विशिष्टे वैशिष्ट्यमितिन्यायेन, विशिष्टस्य वैशिष्ट्यमितिन्यायेन च इति भेदात् । न च विशिष्टे वैशिष्ट्यमितिन्यायेन विषयितायां मानाभावः ।

End:

कारणमात्रविभागजविभागस्य नैयायिकैरनभ्युपगमेऽपि वैशेषिकैरभ्युपगमात् । न च द्रव्यारम्भकसंयोगविरोधि...कार्यकारणभावः । कर्मजविभागे कारणकारणवि-

भागजकार्याकार्यविभागे च... ।

Subject: Viśiṣṭavaiśiṣṭyabodhavāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. On the title page is given

सिद्धान्तरहस्यस्थावादाः । इदं पुस्तकं रङ्गभट्टभट्टगोस्वामिनाम् ।

॥ आख्यातादिवादटीका ॥

6599. ĀKHYĀTĀDIVĀDAṬĪKĀ.

J. L. Collection No. 921.

Substance—Paper. Size—$10\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Sheets—17. Lines—12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—600. Author—Rāmakriṣṇa. Incomplete. Not printed.

Beginning:

मुकुन्दचरणद्वन्द्वमादाय हृदयांबुजे ।
आख्यातवादसद्व्याख्या रामकृष्णेन तन्यते ॥

आख्यातस्येति । यत्नत्वमाख्यातवाच्यतावच्छेदकमित्यर्थः तेन व्यापारशक्तिवादिनो यत्ने सामान्यतः शक्तिस्वीकारेऽपि न सिद्धसाधनम् । एवं च यत्नत्वमाख्यातवाक्यतावच्छेदकं तत्त्वबोधकविवरणत्वादिति भावः ।

End:

नियमः धात्वर्थाभावे विभक्त्यर्थत्वानियमः ननु पोडशिग्रहणस्य इष्टसाधनत्वं कथं तस्याङ्गत्वादित्यत आह मुख्येति । ननु ग्रहणाभावोऽपि चेदिष्टः कथं तर्हि ग्रहणे

प्रवृत्तिरित्यत आह ग्रहणविधिरिति अत एवेति अन्यय-मात्रस्यैव... ।

Colophon: Nil.

Subject: (1) Ākhyātavādaṭīkā Sheets 1-14
(2) Nañśiromaṇiṭīkā Do. 14-17.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Perhaps, the author of these 2 tracts—Rāmakṛṣṇa may be identified with the author of Līlāvatī—a commentary on Śiromaṇi. If so, he is the son of Raghunātha and belonged to the 16th century A. D. These 2 halfs are bits of that big commentary on the Dīdhiti.

॥ उपाधिन्यायवार्तिकटीका ॥

6600. UPĀDHINYĀYAVĀRTIKAṬĪKĀ.

Burnell's Catalogue No. 10960. Page 121. Right column.
Substance—Palm leaf. Size—16 × 1 inches. Leaves—110 (3-112). Lines—7 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—2900. Author—Lakṣmaṇasūri. Incomplete. Not printed.

Beginning:

उपाधेर्दूषणत्वस्याद्याप्यसिद्धेः । इत्थमेवायमपि दूषण-मस्तु । शरीराजन्यत्वात्यन्ताभाववद्व्यक्तित्वरहितत्वा-कर्तृकत्वसाधकत्वसाधकं न भवति । अजन्यमात्रवृत्तित्वर-हितवृत्तित्वान्मेयत्ववदिति ॥

End:

तत्रैं वक्तव्यः । प्रयोजनवत्कर्तृमत्वमात्रं विवक्षितं स्व-

प्रयोजनवत्कर्तृमत्त्वं वेति विकल्प्याद्ये दूषणमाह ॥ सं-
सारिगतेति ॥

Colophon: (Leaf No. 102.)

इति श्रीमद्रघुकुलतिलकचरणकमलोपजीविनिखिलविद्वज्जनमनोहरश्री-
मल्लक्ष्मणसूरिविरचितायां उपाधिवार्तिकटीकायां तृतीयः परि-
च्छेदः

Subject: Nyāyavārtikaṭīkā Upādhi 1-4 Paricchedas.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Lakṣmaṇasūri is the author of this work Upādhinyāyavārtikaṭīkā. This is a ṭīkā on the portion of Udyotakāra's Vārtika, dealing with Upādhi.

॥ गुणधर्माः ॥

6601. GUṆADHARMĀḤ.

Burnell's Catalogue No. 10913b. Page 118. Right column. Substance—Palm leaf. Size—14 × 1½ inches. Leaves—4. Lines—6 to a Page. Script—Telugu. No. of Granthas—48. Author—Nandīśa.? Incomplete. Not printed.

Beginning:

गुणधर्माः प्रकाश्यन्ते नन्दीशारचिताः स्फुटम् ।
रूपरसस्पर्शगन्धाः संख्यादिपरिमाणकम् ॥

पृथक्त्वमपि संयोगो विभागः परता तथा ।
अपरत्वं गुरुत्वञ्च द्रवत्वमपि संस्मृतिः ॥

चतुर्दशगुणा भूत्वा रूपं शुक्लादिषड्विधम् ।

रसोऽपि षड्विधो गन्धोऽसुरभिः सुरभिस्तथा ॥

End:

वायोर्नवैकादश तेजसो गुणाः
जलक्षितिप्राणभृतां चतुर्दश ।
दिक्कालयोः पञ्चगुणाः षडम्बरे
............मनसस्तथैव च ॥

Subject:

Remarks:—The Ms. is in fairly good condition. The other work contained herein is Niruktivṛtti.

We can make out that this Ms. represents a work of one Nandīśa, dealing with qualities and the dravya, number of qualities possessed by each.

॥ ज्ञानकारणतावादः ॥

6602. JÑĀNAKĀRAṆATĀVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2828. Page 121. Left column. Substance—Paper. Size—$12\frac{1}{2} \times 6\frac{1}{4}$ inches. Sheets—6. Lines—12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—180. Author—Nārāyaṇasārvabhaumabhaṭṭācārya. Complete. Not printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥

घटत्वप्रकारकज्ञानशून्यकाले घटो नास्तीत्याकारका-
भावलौकिकप्रत्यक्षस्य(नु)दयादभावलौकिकप्रत्यक्षं प्रति
प्रतियोगितावच्छेदकप्रकारकं ज्ञानस्याहेतुतेति मिश्रप्रभृ-

तयः । अत एव प्रतियोग्यविषयकेनेत्याकारकाभावप्रत्य-
क्षस्यापत्तिरप्यपास्ता ॥ न चैतादृशप्रत्यक्षस्यासिद्ध्यैव....
नापत्तिरिति वाच्यम् ।

End:

न च तथापि सङ्कर्षस्य विषयनिष्ठतयैव हेतुत्वेन पुरु
षान्तरोपसम्बन्धविशेषणतासहकृतघटत्वप्रकारकज्ञानादपि
फलोत्पत्त्यापत्तिरिति वाच्यम् । घटत्वप्रकारकज्ञानव-
त्पुरुषेन्द्रियसंबन्धविशेषणतायाः फलोत्पादनियमाङ्गीकारे-
णादोषादिति दिक् ।

Colophon:

इति श्रीनारायणसार्वभौमीयः प्रतियोगिज्ञानकारणताविचारः ।

श्रीरामार्पणमस्तु ।

Subject: Pratiyogijñānakāraṇatāvicāra.

Remarks; --The Ms. is in a fairly good condition.

This Ms. is full of scriptorial blunders.

Nārāyaṇasārvabhaumabhaṭṭācārya is the author of this pamphlet, entitled Jñānakāraṇatāvāda. The author seems to have flourished about the middle of the 18th century A. D.

॥ तर्कटिप्पणी ॥

6603, TARKATIPPAṆĪ.

Burnell's Catalogue No. 2325. Page 118. Right column. Substance—Paper. Size—18×6 inches. Sheets—41. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1280. Author—Gadādhara. Complete. Printed.

Beginning :

श्रीगणेशाय नमः ॥

तर्काद्यत्वानुमित्यौपयिकव्याप्तिनिश्चयविरोधिशङ्कानिवृत्तिरुपेयते तत्र तर्ककारणीभूतस्यापादकनिष्ठापाद्यव्याप्त्यापाद्यविरहपक्षतावच्छेदकादीनां निश्चयस्य विरोधिनी या शङ्का तन्निराकृत्यर्थमपि तर्कात्पूर्वं तर्कान्तरमुपेयम् ॥ तत्पूर्वमपि च तज्जनकानिश्चयविरोधिशङ्कान्तरनिवृत्त्यर्थं तर्कान्तरमित्यव्यवस्था तर्काधारास्वीकारप्रसङ्ग इत्याशङ्कते । मूले तर्कस्येति ॥

End:

परमतेनेति । नैयायिकनये शक्तेरप्रसिद्ध्या तदतिरिक्तत्वघटितसाध्या प्रसिद्धेरिति भावः । तदप्रयोजकत्वम् ॥

Colophon :

तर्कटिप्पणी समाप्ता ॥

Subject; Gadādharīya Tarkaṭippaṇī.

This is perhaps the portion of Gadādhara's commentary on the Dīdhiti, dealing with the topic—Tarka.—(i.e) reductio ad absurdum.

The complete text of Gadādhara's commentary on the Dīdhiti has been edited by V.P. Dvivedin in the Chowkhamba Sanskrit Series.

॥ भूयोदर्शनवादे सहचारवादः ॥

6604. BHŪYODARŚANAVĀDE SAHACĀRAVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2324. Page 116. Left column.

Substance—Paper. Size—13×6¼ inches. Sheets—7-23 (17). Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—690. Author—Gadādhara. Incomplete. Wants beginning. Not printed.

Beginning:

...न पक्षधर्मादौ व्याप्तिज्ञानसंभव इति ज्ञानद्वयस्यानुमितिहेतुता तादृशस्य च नियमस्यान्यथाख्यातिवादिनां मते संभवदुक्तिकतेत्यन्यथाख्यात्यनभ्युपगमस्य प्रकटीकरणम् ।

End:

प्रतियोगिग्राहकातिरिक्तविशेषणतावच्छिन्नत्वस्यापादकाविशेषणतया आवश्यकत्वाद्देशान्तरावृत्तित्वस्य च प्रतियोग्यग्राहकत्वेन तदवच्छिन्नापादकतापत्तेर्न योग्यानुपलम्भानिर्वाहकतेत्यादिरस्वरसो वदंतीत्यनेन सूचितः

Colophon:

इति गदाधर्यां सहचारग्रन्थः समाप्तः ॥

Subject: Gadādharī—Bhūyodarśanavāda, Sahacāravāda.

Remarks:—The Ms. is in good condition.

This and the following 4 Mss. represent probably portions of Gadādhara's commentary on Dīdhiti; vide remarks under No. 6608.

॥ भूयोदर्शनवादः ॥

6605. BHŪYODARŚANAVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 10954b. Page 121. Right column.

Substance—Palm leaf. Size—15¾ × 1¼ inches. Leaves—6 (4-9). Lines—8 to a Page. Script—Telugu. No. of Granthas—144. Author—Gadādhara. Complete. Printed.

Beginning:

सेयं व्याप्तिर्न भूयोदर्शनपदस्य दर्शनानां न प्रत्येकहे-तुत्वादाशुतरविनाशिना… ।

End:

अतो घटत्वादिसकलविशेषज्ञाने…न घटो…न वेति संशयः

Colophon:

भूयोदर्शनवादः समाप्तः

Subject: Gadādharī Bhūyodarśanavāda; same work as 6603.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. For the other works contained herein see remarks under No. 6671.

Dr. Burnell calles this as Vyāptivāda and notices it as an unidentified fragment.

॥ लिङ्गकरणतावादः ॥

6606. LIṄGAKARAṆATĀVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2282. Page 116. Right column. Substance—Paper. Size—11¼ × 6 inches. Sheets—27. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—750. Author—Gadādhara. Complete. Printed.

Beginning:

उपलक्षणस्यैव परिचायकत्वेन प्रसिद्धतया परिचायकत्वाप्रतिक्षेपेण लिङ्गमेव विशेषणमिति विशेषणत्वोपगमो

मूलेऽसङ्गतः । न च परिचायकत्वप्रतिक्षेप एवायं ग्रन्थः ।

End:

तत एवानुमितेः सकरणत्वं निर्वाह्येणानुमितित्वाव-
च्छिन्नं प्रतिदिनत्वादिना हेतुहेतुत्वमपि निर्युक्तिकमित्या-
द्यस्वरसबीजमत्र बोध्यमिति ।

Colophon: Nil.

Subject: Liṅgakaraṇatāvāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

If this is only a portion of Gadādhara's commentary on the Dīdhiti, it has been printed; vide remarks under No. 6603. As a separate tract, it has not yet appeared in print.

॥ लिङ्गकरणतावादः ॥

6607. LIṄGAKARAṆATĀVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2335. Page 121. Left column. Substance—Paper. Size—18¼ × 6¼ inches. Sheets—28. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—760. Author—Gadādhara. Complete. Printed.

Beginning, end and subject—Same as No. 6606.

Colophon:

इति लिङ्गकरणतावादः समाप्तिमगच्छत् ।

....

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ व्युत्पत्तिवादः ॥

6608. VYUTPATTIVĀDAH.

Burnell's Catalogue No. 2197. Page 116. Left column. Substance—Paper. Size—12½ × 6 inches. Sheets—178. Lines—9 or 10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—5000. Gadādhara. Complete. Printed.

Beginning:

शाब्दबोधो चैकपदार्थेऽपरपदार्थस्य संसर्गः संसर्गमर्यादया भासते । स च क्वचिदभेदः । क्वचिच्च तदतिरिक्त एवाधाराधेयप्रतियोग्यनुयोगिविषयविषयिभावादिः ॥

End:

न च तात्पर्याभावात् सुखाद्यसाधनत्वाबोधोपपत्तौ विध्यर्थत्वेऽपि क्षतिविरह इतिवाच्यम् । तस्य विध्यर्थत्वे तत्तात्पर्येणाधुनिकानां न भुञ्जीतेत्यादिप्रयोगोपपत्तेः ।

Colophon:

इति व्युत्पत्तिवादार्थः समाप्तः । ग्रन्थसंख्या पुस्तकं ५०००

श्रीवेङ्कटेशार्पणमस्तु

Subject: Gadādharīya Vyāptivāda.

Remarks:—The Ms. is in good condition. On the title page is given हे पुस्तक+अस्सें

This work has been published from Bombay (1911) by Hari Raja, Harināthe and Ramāpatimiśra, with the commentary Gūḍhārthatattvāloka,.

6 Mss. of this work are described below in a table.

———

VYUTPATTIVÂDA.

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves.	No. of Lines per Page or sheet.	Script.	Complete or otherwise.
6609	B. L. 2198	Paper.	$12\frac{1}{2}\times6$	173	10	Devanāgarī.	Complete.
6610	N. S. 29	"	$10\times4\frac{1}{2}$	138	10	"	Incomplete: wants end.
6611	B. L. 2257	"	10×4	15	8 or 9	"	" "
6612	S. K. 26	"	$8\times4\frac{1}{4}$	14	9-11	"	" "
6613	S. S. 65a	Palm leaf.		26 (19-44)	5-9	Telugu.	I Khaṇḍa only.
6614	B. L. 2253	Paper.	$10\times8\frac{3}{4}$	167 (16-182)	8	Devanāgarī.	Incomplete; wants beginning.

DETAILED REMARKS
on the
VYUTPATTIVĀDA MSS. NOTICED
IN THE ABOVE TABLE.

6613 After the colophon is gives—

शर्वर्यां श्रावणे मासे शुक्लपक्षे भृगोर्दिने ।

द्वादश्यां लिखितो वादो व्युत्पत्त्याख्यो मया मुदा ॥

इदं पुस्तकं वरलक्ष्मीव्रतदिनमंदु व्राशिनानु । स्वहस्तलिखितं ।

The Ms. evidently belongs originally to the Telugu districts.

At the beginning there is one broken leaf dealing with Vedānta. After the colophon are given 5 verses praising the worship of Brahmins.

The works contained herein are—

1 Vyutpattivāda.
2 Gadādhara's Dīdhitivyākhyā—Caturdaśalakṣaṇī and
3 Sūktimuktāvalī.

6614 After the colophon is given—

परिधाविनामसंवत्सरे हेमन्ततौं मार्गशीर्षमासे शुक्लपक्षे एकादश्यां शुभतिथौ आरणीग्रामे व्युत्पत्तिवादस्समाप्तः ।

॥ शक्तिवादः ॥

6615. ŚAKTIVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2278. Page 117. Left column.
Substance—Paper. Size—$12\frac{1}{4} \times 6$ inches. Sheets—47.
Lines—11 or 12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of

Granthas—1100. Author—Gadādharabhaṭṭācārya.
Complete. Printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥

सङ्केतो लक्षणा चार्थे पदवृत्तिः । वृत्त्या पदप्रतिपाद्य एवार्थ इत्यभिधीयते । इदं पदमिममर्थं बोधयत्विति अस्माच्छब्दादयमर्थो बोद्धव्य इति चेच्छासङ्केतरूपा वृत्तिः । आधुनिकसङ्केतः परिभाषा ।

End:

तथा च गवादिपदस्य समवायेन कधीः ? तत्संबन्धेन तत्प्रकारकज्ञाने शक्तिग्रहस्यैव तादृशबोधहेतुत्वामिति वाच्याह्लवीतेन ?

Colophon:

इति श्रीगदाधरभट्टाचार्यविरचितः शक्तिविचारः समापितः स्वास्ति श्रीनृपशालिवाहनशके १७२६ रक्ताक्षिनामसंवत्सरे दक्षिणायने वर्षर्तौ श्रावणमासे शुक्लपक्षे षष्ठ्यां स्थिरवासरे इदं पुस्तकं संपूर्णम् ॥

Subject: Śaktivāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Dr. Burnell notices this tract under 'Āloka and its commentaries'. The date of the Ms. is Śaka 1726 (i.e.) A. D. 1804.

If this tract is only a portion of Gadādhara's commentary on the Dīdhiti, it has been printed; vide notes under No. 6603. As a separate tract, however, it has not been published.

॥ शक्तिवादः ॥

6616. ŚAKTIVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2249. Page 116. Right column. Substance—Paper. Size—9¾ × 4½ inches. Sheets—88. Lines—15 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1100. Author—Gadādharabhaṭṭācārya. Complete. Printed.

Beginning, end, colophon and subject—Same as No. 6615.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ शक्तिवादः ॥

6617. ŚAKTIVĀDAḤ.

N. S. Collection No. 38. Substance—Paper. Size—12½ × 8¾ inches. Sheets—3. Lines—12 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—100. Author—Gadādharabhaṭṭācārya. Incomplete. Wants end. Printed.

Beginning, and subject—Same as No. 6615.

End:

विशेषतः पदान्तरघटितस्य... ॥

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ शक्तिवादः ॥

6618. ŚAKTIVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 8115. Page Left column. Substance—Paper. Size—17 × 1¼ inches. Leaves—4, 5 & 6. Lines—8 or 9 to a Page. Script—Grantha.

No. of Granthas—100. Author—Gadādhara. Incomplete. Printed.

Beginning;

....च स्वाभावात्मकघटविरहरूपत्वात् अन्योन्याभावस्य प्रतियोगितावच्छेदकधर्मरूपत्वा ननु घटान्योन्यभावो न घटात्यन्ताभाव इति स्वभावसंसर्गाभावस्वमर्थो वाच्यः ।

End:

कार्यवैजात्यं विना सहकारिवैजात्याभाव इति दिक् । मुरारिमिश्रास्तु ।

Subject: Śaktivāda.

Remarks: — The Ms. is in a fairly good condition. For the other works contained herein see remarks under No. 501.

॥ धर्मितावच्छेदकविचारः ॥

6619. DHARMITĀVACCHEDAKAVICĀRAḤ.

Burnell's Catalogue No 2304. Page 121. Left column. Substance—Paper. Size—14×6 inches. Sheets—27. Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—850. Author—Harirāmabhaṭṭācārya. Complete. Not printed.

Beginning:

श्रीवेदव्यासाय नमः । अविघ्नमस्तु ।

अनुमितिपरामर्शयोः कार्यकारणभावघटकप्रत्यासत्तिः सामानाधिकरण्यम् । तेनैकपुरुषस्य परामर्शदशायां तच्छून्यपुरुषान्तरस्य नानुमितिः । तस्य समवायरूपकारणताघटकसंबन्धेन परामर्शानधिकरणत्वात् । नवीनास्तु समा-

॥ शक्तिवादः ॥

6616. ŚAKTIVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2249. Page 116. Right column. Substance—Paper. Size—$9\frac{3}{4} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Sheets—88. Lines—15 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1100. Author—Gadādharabhaṭṭācārya. Complete. Printed.

Beginning, end, colophon and subject—Same as No. 6615.

Remarks :—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ शक्तिवादः ॥

6617. ŚAKTIVĀDAḤ.

N. S. Collection No. 38. Substance—Paper. Size—$12\frac{1}{2} \times 8\frac{3}{4}$ inches. Sheets—3. Lines—12 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—100. Author—Gadādharabhaṭṭācārya. Incomplete. Wants end. Printed.

Beginning, and subject—Same as No. 6615.

End:

विशेषतः पदान्तरघटितस्य... ॥

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ शक्तिवादः ॥

6618. ŚAKTIVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 9115. Page Left column. **Substance**—Paper. Size—$17 \times 1\frac{1}{4}$ inches. Leaves—4, 5 & 6. Lines—8 or 9 to a Page. Script—Grantha.

॥ धर्मितावच्छेदकतावादः ॥

6621. DHARMITĀVACCHEDAKATĀVĀDAḤ.

J. L. Collection No. 922. Substance—Paper. Size—11 × 3¾ inches. Sheets—16. Lines—13 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—575. Author—?. Complete. Not printed.

Beginning, end colophon and subject—Same as No. 6619.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ नव्यमतम्—परामर्शः ॥

6622. NAVYAMATAM - PARĀMARŚAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2327. Page 121. Left column. Substance—Paper. Size—11⅞ × 4½ inches. Sheets—30. Lines—9 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—810. Author—Harirāmatarkālaṅkāra. Complete. Not printed.

Beginning:

अनुमितिं प्रति पर्वतीयधूमव्यापको वन्हिरित्याकारक-
परामर्श एव हेतुः। न तु वह्निव्याप्यधूमवान् पर्वत इत्या-
कारकः

End:

तदानीमनुमित्यनुत्पादानिर्वाहेण अनुमितौ तादृशसा-
मग्र्याः प्रतिबन्धकत्वाकल्पनप्रयुक्तलाघवमपि अनुमित्या-
दिकं प्रत्यर्थापत्त्यादिसामग्र्याः प्रतिबन्धकत्वकल्पनवादि
मते अक्षुण्णमेवेत्याहुः ॥

Colophon:

इति श्रीभट्टाचार्यहरिरामतर्कालङ्कारवागीशकृतौ नवीनमतविचारः समाप्तिं बभाण । श्रीसाम्बसदाशिवार्पणमस्तु

Subject: Navyamata establishing that Parāmarśa is the Hetu in Anumiti.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ प्रामाण्यवादः ॥

6623. PRĀMĀṆYAVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2241. Page 120. Left column. Substance—Paper. Size—11 × 5¾ inches. Sheets—17. Lines—14 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—625. Author—Harirāmatarkavāgīśabhaṭṭācārya. Complete. Not printed.

Beginning:

श्रीगुरुभ्यो नमः ।

प्रामाण्यं स्वत एव गृह्यत इति मीमांसकाः । तत्र गुरुमते प्रामाण्यग्रहप्रतिबन्धकालीनयावत्स्वाश्रयीभूतज्ञानग्राह्यत्वमेव स्वतस्त्वम् । एवञ्च प्रामाण्यं स्वविषयप्रतिबन्धकाभावकालीनस्वाश्रयज्ञानत्वव्यापकविषयताप्रतियोगि न वेति विप्रतिपत्तिः ।

End:

वस्तुतो ज्ञानतादिकमन्ततो घटादिज्ञानस्य घटमहं जानामीत्याकारकस्यानुभवसिद्धतया तादृशज्ञानस्य च लिंगत्वासंभवेन प्रत्यक्षरूपतानिष्प्रत्यूहैवोपादिशति । युक्तितश्चज्ञानमतीन्द्रियमेव परन्तु शब्दगन्धादिवचद्वति प्रामा-

ण्यमेव योग्यमिति प्राचीनगुरुमतमपि निरसनीयमिति संक्षेपः ।

Colophon :

इति हरिरामतर्कवागीशभट्टाचार्यविरचितप्रामाण्यवादः समाप्तः ॥

Subject: Prāmāṇyavāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ प्रामाण्यवादः ॥

6624. PRĀMĀṆYAVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2245. Page 120. Left column.
Substance—Paper. Size—8 × 3 inches. Sheets—26. Lines—8 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—630. Author—Harirāmatarkavāgīśabhaṭṭā-cārya. Complete. Not printed.

Beginning, end, colophon and subject—Same as No. 6623.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. After the colophon is given

इदं पुस्तकं डाङ्कपाति नारायणेन लिखितम् ।

॥ प्रामाण्यवादः ॥

6625. PRĀMĀṆYAVĀDAḤ.

S. S. Collection No. 26.
Substance—Palm leaf. Size—$18\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. Leaves—34 (11-44). Lines—8-11 to a page. Script—Grantha.

No. of Granthas—1760. Author—Harirāma. Incomplete. Not printed.

Beginning:

....श्यावश्यकत्वात् अविरोधिज्ञानत्वादयश्च प्रमायामारोपासम्भवात् प्रमात्वाभावावच्छेदकगृहीतशङ्कत्वादिग्रहदशायां श्वेत्यादिलौकिकग्रहवत्सम्भवात् ।

End:

अनेनापि विशेषणेन विश्वविषयकस्य योगिज्ञानस्यैव भगवज्ज्ञानस्यैव वारणात् तत्र सामानाधिकरण्यान्तविशेषणमेतत्कल्पेऽनुपादेयम् । एवञ्च प्रकारतापर्यन्तस्य ग्राह्य .... ।

Subject: Prāmāṇyavāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ मङ्गलवादः ॥

6626. MAṄGALAVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2330. Page 120. Right column. Substance—Paper. Size—12×6¼ inches. Sheets—5. Lines—11 to a Page Script—Devanāgarī. No. of Granthas—182. Author—Harirāmatarkavāgīśa. Complete. Not printed.

Beginning:

ननु मङ्गलं समाप्तिसाधनम् । मङ्गले सत्यपि कादम्बर्यादिग्रन्थासमाप्तेः । मङ्गलं विनापि ग्र(स)मनुष्ठितसमाप्तेरन्वयतो व्यतिरेकतश्चाप्यभिचारात् । नापि विघ्नध्वंसं मङ्गलं विनापि तस्य विनायकस्तवपाठादिना जातत्वेन

व्यभिचारात् । तस्मान्मङ्गलं निष्फलमेवेति चेत् । अत्राहुः । मङ्गलं सफलम् । अविगीतशिष्टाचारविषयत्वादित्यनुमानेन मङ्गलस्य सफलत्वसिद्धिः

End:

तदर्थं मङ्गलं प्रधानम् । एवं द्विप्रवानविप्रज्ञानवान् वात्राधिकापीन्तु(?)संशयोद्भवेपि वा तदाचरणात् । यत्तु आकारे नैमित्तिकादिकमस्य विचारितं तत्वनुपयुक्तत्वादुपेक्षितमस्माभिः ।

Colophon:

इति श्रीहरिरामतर्कवागीशरचितो मङ्गलवादः समाप्तः ॥

Subject: Maṅgalavāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. This Ms. is full of blunders.

॥ लिङ्गोपहितलैङ्गिकभानविचारः ॥

6627. LIṄGOPAHITALAIṄGIKABHĀNA-VICĀRAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2268. Page 120. Right column. Substance—Paper. Size—$12\frac{1}{2} \times 6$ inches. Sheets—34. Lines—9 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—825. Author—Harirāmatarkavāgīśa. Complete. Not printed.

Beginning:

श्रीविनायकाय नमः ॥

वन्हिव्याप्यधूमवान्पर्वत इत्यादिपरामर्शात् वन्हिव्या-

न्यधूमवान्पर्वतो वन्हिमानित्यनुमितिमामनन्त्याचार्याः । तेषामयमाशयः । तथाविधपरामर्शात् तादृशानुमित्यन-ङ्गीकारे वन्हिव्याप्यालोकवान् पर्वत इत्यादिपरामर्शादपि
* * धूमपरामर्शत्वानिवेशनमावश्यकं चि-न्तामणिकारमते ।

End:

घटपदादिप्रत्यक्षं प्रति तथाविधसामग्र्याः प्रतिबन्धक-त्वाकल्पने लाघवसंभवादित्यलमतिशयविस्तरेणेति

Colophon:

इति लिङ्गोपहितलैङ्गिकभानविचारः समाप्तः ॥

स्वस्ति श्रीनृपशालिवाहनशके १७२५ रक्ताक्षिनामसंवत्सरे दक्षिणायने वर्षर्तौ श्रावणमासे शुक्लपक्षे चतुर्दश्यामिन्दुवासरे श्र-वणनक्षत्रे शोभननामयोगे वणिक्करणे दिवा तृतीयघटिकासमये तदा सिंहलग्ने इदं पुस्तकं संपूर्णम्

Subject: Liṅgopahitalaiṅgikabhānavicāra.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. On the title page is given:—

हे पुस्तक + लिहिलें अस्सें

The date of this Ms. is Śaka 1725 or A. D. 1803.

॥ लिङ्गोपहितलैङ्गिकभानविचारः ॥

6628. LIṄGOPAHITALAIṄGIKABHĀNA-VICĀRAH.

Burnell's Catalogue No. 2269. Page 120. Right column.

Substance—Paper. Size—11×5½ inches. Sheets—24 Lines—14-16 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—825. Author—Harirāmatarkavāgīśa. Complete. Not printed.

Beginning, end and subject—Same as No. 6627.

Colophon:

इति श्रीहरिरामतर्कवागीशकृतलिङ्गोपहितलैङ्गिकभानविचारः समाप्तः ।

कृष्णलराजेण लिखितोऽयं ग्रन्थः चित्रभानुसंवत्सरभाद्रपदकृष्णपक्षचतुर्दशी भानुवारे समाप्तिमगमत् ।

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ विषयतावादः ॥

6629. VIṢAYATĀVĀDAḤ.

N. S. Collection No. 40.

Substance—Paper. Size—12×4 inches. Sheets—12 (4-15). Lines—7 to a page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—210. Author—Harirāmabhaṭṭācārya. Incomplete. Not printed.

Beginning:

...स्य भूतलत्वावच्छिन्नत्वविशिष्टविशेष्यतात्वेन...

तन्निरूप्यत्वं । किन्तु भूतलत्वावच्छिन्नविशेष्यतात्वेन भूतलं भूतलमित्यादौ च भूतलत्वावच्छिन्नत्वविशिष्टविशेष्यतात्वेनैव भूतलत्वप्रकारतानिरूपितत्वमित्यभ्युपगमेन तद्वैलक्षण्योपपत्तेः । अवच्छेदकत्वमपि द्विविधम् । अवच्छिन्नं निरवच्छिन्नम् ॥

End:

एतेनानुमित्यादिसाधारणविलक्षणविषयतायाः अप-
त्यादिसाधारण्येन तत्स्थलीयप्रतिबन्धकतायां प्रतिबध्य-
तावच्छेदककोटौ प्रत्यक्षान्यत्वमपत्यन्यत्वमपि(?)निवेश-
नीयमिति गौरवमित्यपि परास्तम् । इति कृतं पल्लवितेन ॥

Colophon:

इति श्रीतर्कालङ्कार हरिरामभट्टाचार्यविरचितोऽयं विषयता-
वादार्थः समाप्तिमगमत् ॥

Subject: Viṣayatāvāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ विषयतावादः ॥

6630. VIṢAYATĀVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2331. Page 121. Left column.
Substance—Paper. Size—$12\frac{1}{4} \times 6\frac{1}{4}$ inches. Sheets—10, Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—260. Author—Harirāmanyāyālaṅkāratarkavāgīśa. Complete. Not printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥

विषयता च स्वरूपसम्बन्धविशेषो ज्ञानादीनां विषये
न त्वतिरिक्तभावादिति प्राञ्चः । तदसत् । तथाहि विष-
यताया ज्ञानस्वरूपत्वे घटवद्भूतलमित्यादि ज्ञाननिरूपि-
तानां घटभूतलादिवृत्तिविषयतानामभेदापत्त्या तादृशज्ञा-
नानन्तरं घटप्रकारकज्ञानवानहमित्यादिप्रतीतिवद्भूतलप्र-
कारकज्ञानवानहमित्यादिप्रत्ययप्रसङ्गः

End:

एतेनानुमित्यादि साधारणविलक्षणविषयतायाः प्रत्य-
क्षादिसाधारण्येन स्थलीयप्रतिबन्धकतायां प्रतिबध्यता-
वच्छेदककोटौ प्रत्यक्षान्यत्वं आपत्त्यन्यत्वं वा निवेश्यमिति
गौरवमित्यपि परास्तमिति कृतं पल्लवितेन

Colophon:

इति न्यायालङ्कारतर्कवागीशविरचितो विषयताविवेकः समाप्तिम-
गमत् ।

Subject: Viṣayatāvāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ पक्षतावादः ॥

6631. PAKṢATĀVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2247. Page 120. Left column Substance—Paper. Size—8½ × 2¾ inches. Sheets—48. Lines—6 to a page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—680. Author—Rudrabhaṭṭa. Incomplete. Not printed.

Beginning:

श्रीमहेशाचार्यगुरुचरणेभ्यो नमः ।

सत्यपि परामर्शादौ पक्षे साध्यनिर्णयदशायां विनानु-
मित्यानुमितेरनुदयात् अनुमितिं प्रति पक्षताया हेतुत्वं
कल्प्यते । पक्षता च सिसाधयिषाविरहविशिष्टसिद्ध्य-
भावः ।

End:

प्रत्यक्षात्मसिद्ध्यनन्तरं अनुमितिवारणाय साध्य-वत्तानिर्णयत्वेन सिद्धेः प्रतिबन्धकत्वकल्पनञ्च लाघवात् । एवं सामग्रीप्रतिबन्धकत्वे यत्र भाविवन्हिमत्ताज्ञानमयमे-त्यस्य........................

Subject: Pakṣatāvāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ आत्मनेपदशक्तिविचारः ॥

6632. ĀTMANEPADAŚAKTIVICĀRAH.

Burnell's Catalogue No. 2250. Page 120. Right column. Substance—Paper. Size—$9\frac{1}{4}\times4$ inches. Sheets—14. Lines—8 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas— Author—Rudrabhaṭṭa. Incomplete. Not printed.

Beginning:

आख्यातसामान्यस्य कर्तृत्व इव तद्विशेषस्यात्मने-पदस्य कर्मत्वे शक्तिः न तु यथाश्रुतग्राहि वैयाकरणमत इव कर्मरूपधर्मवाचकत्वगौरवात् । प्रथमान्तपदार्थे कर्म-त्वान्वयबलादेव कर्मताविशिष्टधर्मलाभसंभवात् न चात्मने-पदस्य शानच्प्रत्ययस्य धर्मिणि शक्ते पच्यमानमानय-त्यादौ पच्यमानादिष्वानयनकर्मत्वान्वययोग्यताद्यनुरो-धेनावश्यकत्वात् ।

End:

अभावान्वयश्चात्मनि कालानवच्छिन्नाश्रयतासम्बन्धेन

गम्यतामिति चेन्न तदुत्तरकाले चैत्रीयो वान्नपाकादिकम-
प्रसिद्धम् ।

Subject: Ātmanepadaśaktivicāra.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ प्रमाणतत्त्वम् ॥

6633. PRAMĀṆATATTVAM.

Burnell's Catalogue No. 2242. Page 120. Left column. Substance—Paper. Size—9×1 inches. Sheets—12 Lines—8 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—198. Author—Rāmacandrabhaṭṭācārya. Complete. Not printed.

Beginning:

श्रीगणाधिपतये नमः ।

अत्र प्रमाणत्त्वं विविच्यते तत्र प्रमाणं चतुर्विधम्, प्रत्यक्षानुमानोपमानशब्दभेदात् । अन्यथा विरुद्धप्रत्यक्षत्वानुमितित्वावच्छिन्नस्याविशेषापत्तेरिति । स्मृतिभिन्नज्ञानं प्रत्यक्षाभिन्नं वेत्याद्या विप्रविप्रतिपत्तयः विधेः सामानाधिकरण्येन निषेधस्य चावच्छेदकावच्छेदेन साध्यसिद्धेरुद्देश्यत्वात् । न वा सिद्धसाधनादि ।

End:

किमपराद्धं तर्हि । तत्तद्धर्मिकतत्तत्प्रकारकमानसेच्छाकालो सामान्यतो मानसेच्छाकल्पने च अनुकूलतर्कस्योभयत्राविशेषादिति तथा चैतद्बालकप्रतारणमात्रम् । नैतत्प्रामाण्यानुमित्यादौ मानसत्वकल्पनमित्याहुः अनुमितेर्मानसत्वविचारोऽयम् ।

Subject: Anumititattvavāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. On the last sheet is given:—

इदं पुस्तकं सुमापतिपण्डितानाम् ।

The author of this work is probably identical with the author of the Siddhānta Sāra, described under No.

The work is a treatise on Poetics, on the number, nature and definition of Pramāṇas.

॥ मङ्गलवादः ॥

6634. MAṄGALAVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2340. Page 115. Right column.
Substance—Paper. Size—10×4½ inches. Sheets—12. Lines—9 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—230. Author—Vaidyanāthadīkṣita. Incomplete. Not printed.

Beginning—Same as No.

End:

यद्वा सर्वस्यापि पदार्थस्यासङ्गतदङ्गसमुदायस्य ग्राहककरणेह मध्ये न पूर्वमन्वय इत्याद्याः परिहाराः । उपकारविशिष्टस्य करणान्वय इत्याचार्यमतेन द्वितीयः । आचारमूलत्वादिवाक्यत्रयव्यवहितहेतूपपादकशङ्कामुभयार्थत्वशङ्का वा तन्निधानप्राप्तां.... ॥

Subject: Maṅgalavāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

This tract represents only a portion of his commentary on Rucidatta's Prakāśa.

॥ वादार्थभावः ॥

6635. VĀDĀRTHABHĀVAḤ.

S. S. Collection No. 46 c

Substance—Palm leaf. Size—15½ × 2 inches. Leaves—36. Lines—12 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—1600. Author—Aśvatthabudha. Incomplete. Not printed

Beginning:

श्रीमद्गुरुचरणारविन्दाभ्यां नमः

यो रक्षोगणपीड्यमानभुवनं त्रातुं रघूणां कुले
श्रीरामाख्यमहेश्वरो विजयते लक्ष्मीसनाथस्सदा ।
तं भक्तार्ति(विभञ्जनैकनिपुणं) सीतापतिं सुन्दरं
काकुत्स्थं करुणानिधिं प्रणमतो भीतिः कुतो वा भवेत् ॥

श्रीमद्वत्सकुलप्रसूतमखिनः श्रीरामभद्रप्रभोः
पुत्रस्यार्यवरस्य दीक्षित...मणेः ।
पुत्रस्यास्य महामतेः बुधमहाहंभावबन्धच्छिदः
पुत्रोऽश्वत्थबुधस्तु साधु तनुते वादार्थभावान् मुदा ॥

श्रीगुरुचरणारविन्दाभ्यां नमः ।

...प्रत्यक्षादिना उपस्थितस्य समवायेन पदेन बोपस्थितस्य शाब्दबोधवारणाय विषयतासंबन्धेन शाब्दबोधं

प्रति विषयतासंबन्धेन पदनिरूपितवृत्ति ......रणत्वमित्य-

वश्यं वाच्यं ।

End:

....विशेष्याभावस्य प्राप्तौ तद्व्यापकम् तस्य विशिष्टा-

भावस्यापि प्राप्तत्वेन तात्पर्यविषयत्वायोगात् । नखवि-

दलनाद्युपायस्य येषु व्रीहि...विशेष्यस्यावघाताभावस्य

विदलनाद्युपायान्तरप्रसक्तिप्रसञ्जितस्य विशेषणस्य च स-

त्त्वेन विशेष्याभावप्रयुक्तस्य विशेषणाभावप्रयुक्त.... ॥

Subject: Vādārthabhāvaḥ.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Nothing is known of the author of this tract, Vādārtha-bhāva, except that he is called Aśvattha & that he is the great grandson of one Rāmabhadra of the family of Vatsa.

॥ विधिवादः ॥

6636. VIDHIVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2244. Page 120. Left column.

Substance—Paper. Size—10 × 3¾ inches. Sheets—61. Lines—8 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1200. Author—Rāmacandrasūrī. Incomplete. Not printed.

Beginning:

श्री वेदव्यासाय नमः ॥

ओदनकामः पचेत स्वर्गकामो यजेतेत्यादिविधिवाक्यं

पाकयागादौ प्रवर्तकं । तस्य च तथात्वं न साक्षात् ।

अव्युत्पन्नानां ततोऽप्रवृत्तेः ।

End :

ताद्दशस्य नित्यस्यासम्भवेन तस्य विश्वजिन्न्यायेन स्वर्गसाधनत्वं कल्प्यते प्रत्यवायपरीहाररूपेष्टसाधनत्वस्यैव तत्र विध्यर्थत्वसंभवात् । तज्ज्ञानादेव तत्र प्रवृत्त्युपपत्तेश्चेति ॥

Colophon :

समाप्तोऽयं विधिवादः ॥

Subject. Vidhivāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

Evidently a south Indian Brāhmaṇa, of perhaps the 17th or the 18th century, Rāmacandrasūri is the author of the Vidhivāda noticed above After refuting the views of philosophers belonging to other schools of thought, the author determines the meaning of Vidhi in the Nyāya system. Perhaps he is identical with Rāmabhadra, the author of Siddhānta Sāra, who had another name, Rāmacandra.

॥ सव्यभिचारलक्षणवादः ॥

6637. SAVYABHICĀRALAKṢAṆAVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2296. Page 117. Right column. **Substance**—Paper. Size—$11\frac{1}{4} \times 5$ inches. Sheets—**14.** Lines—9 to a **Page.** Script—Devanāgarī. No. of — **Granthas** 200. Author—Veṅkaṭācārya. Complete, Not printed.

Beginning :

चिन्तामणेरुत्तरखण्डलग्ने
सामान्यतस्सव्यभिचारचिह्ने ।
गादाधरे दीधितिटिप्पणे नः
शङ्का समुन्मीलति दुर्निवारा ॥

साध्यसंशयजनककोटिद्वयोपस्थापकपक्षधर्मताज्ञान-विषयत्वे सति हेत्वभिमतस्स इति चिन्तामणौ पूर्वपक्षे सव्यभिचारसामान्यलक्षणं स्थितम् । तत्र साध्यसंशय-जनकत्वप्रयोजकत्वं कोटिद्वयोपस्थापकत्वे विवक्षितमिति वक्ष्यमाणदूषणपरिहाराय सर्वै सम्प्रतिपन्नम् । तदिदं किं यथाश्रुतरीतिपरिग्रहेण संभवति उत अन्यथेति संशये अन्यथेत्येव भट्टाचार्याः ॥

End:

तत्तदुद्देश्यतावच्छेदकधर्मिकतत्तद्विधेयतावच्छेदकप्रयो-जकतासंसर्गकसमानाधिकरणवाक्यजन्यशाब्दबुद्धित्वाव-च्छिन्नं प्रति तत्तद्विधेयपदप्राथम्याविशिष्टोद्देश्यताव-च्छेदकविशिष्टोपस्थापकशब्दसमभिव्याहृतविधेयतावच्छेद-कविशिष्टोपस्थापकसमानाधिकरणशब्दत्वरूपाकाङ्क्षाज्ञानस्य करणताकल्पने अनन्तगौरवरूपानन्तदोषापत्तेः । उद्देश्य-प्राथम्यानियमस्य महता ग्रन्थकृता दूषितत्वाच्च साध्यसंशय-जनकेत्यादेः अस्मदुक्तार्थपरिग्रह एव वाक्यविदां युक्त इति प्रतिभाति

Colophon:

चिह्नवादः शिरोमणि वेङ्कटाचार्यकृतः ॥

Subject: The definition of the Hetvābhāsa, called Savyabhicāra as given in Maṇi, Dīdhiti and Gadādhara's works is discussed here by one Śiromaṇi Veṅkaṭācārya.

Remarks—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ सव्यभिचारलक्षणवादः ॥

6638. SAVYABHICĀRALAKṢAṆAVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2297. Page 120. Left column. Substance—Paper. Size—11 × $4\frac{3}{4}$ inches. Sheets—11. Lines—9 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—180. Author—Appāśāstrin. Incomplete. Not Printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ।

साध्यसन्देहजनककोटिद्वयोपस्थापकपक्षधर्मताज्ञानविषयत्वे सति हेत्वभिमतत्त्वं इति मणिवाक्यम् । अत्र दीधितिः । कोटिद्वयोपस्थापकं सत् साध्यसन्देहजनकं साध्यसन्देहजनककोटिद्वयोपस्थितिजनकमिति यावत् इति । तत्र भट्टाचार्याः— साध्यसन्देहजनकेत्यादि यथाश्रुतमूलात् साध्यसन्देहजनकत्वकोटिद्वयोपस्थापकत्वोभयवैशिष्ठ्यं प्रत्याख्यते । तत्र च वक्ष्यमाणाति 'व्याप्तेर्दुर्वारित्वम्' इत्यादिना । 'अतो अन्यथा व्याचष्टे' इत्यन्तेन दीधितिं अवतारयामासुः ॥

End:

प्रकृतानुमितितद्विरोधित्वाभावेन तद्विरोध्यनुमिति-

जनकत्वाभावेन च प्रतिपक्षलक्षणासंस्पर्शेन भवदुक्तानु-
मानस्य प्रकृतानुपयोगमिति सदसद्विवेचनचतुरैः निर्म-
त्सरैः सुधीभिः सम्यग्विभावनीयम् ॥ अन्यदपि यत्कि-
ञ्चित् गौरवाद्यापादनम्। तत्तु परिहृतप्रायत्वात् अतिवि-
स्तरभयाच्च उपेक्षितं इत्यलं पल्लवितेन ।

Colophon :

अण्णाशास्त्रिकृतचिल्लर (சில்லர) वादः

Subject: Savyabhicāralakṣaṇavāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ सव्यभिचारलक्षणवादः ॥

6639. SAVYABHICĀRALAKṢAṆAVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2298. Page 120. Left column. Substance—Paper. Size—10 × 4½ inches. Sheets—11. Lines—8 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—180. Author—Appāśāstrin. Incomplete. Not printed.

Beginning, end, colophon and subject—Same as No. 6638.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ सङ्कीर्णवादाः ॥

MISCELLANEOUS TRACTS.

॥ अनुमानखण्डव्याख्या ॥

6640. ANUMĀNAKHAṆḌAVYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 10946. Page 121. Right column. Substance—Palm leaf, Size—$18\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. Leaves—23. Lines—8 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—460. Author—?. Complete. Not printed.

Beginning:

नन्वत्र पूर्ववादिना मीमांसकमसकृद्दर्शनव्याप्तिग्राहकतायाः स्वयमेव निराकरणात् अनुमानप्रामाण्योपसंहाराच्च नापि चार्वाकः सकृद्दर्शन........क्वचिदुपपादनादित्यत आह ॥ अस्त्वति ॥ सकृद्दर्शनगम्यत्वाङ्गीकारभ्रमं वारयति । सकृद्दर्शनेति । प्रत्यभिज्ञायामिवेति ॥

End:

ननु तत्राविशेषितेनेति विशेषणात् कथं तत्संग्रह इत्याशंकयाह । स्वयं लक्षणेति । तत्रे...लक्ष्यतावच्छेदक इत्यर्थः । अन्यथेति । स्वविवक्षितलक्षणानुरोधेन लक्ष्यतावच्छेदकनिर्वचन इत्यर्थः । स्वव्यभिचारमात्रेण साक्षात् शुद्धसाध्यव्यभिचारानुमितिजनकत्वमित्यर्थः ॥

Subject: Anumānakhaṇḍavyākhyā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ अनुमाननिरूपणम् ॥

6641. ANUMĀNANIRŪPAṆAM.

Burnell's Catalogue No. 10947b. Page 121. Right column. Substance—Palm leaf. Size—$17\frac{3}{4} \times 1\frac{3}{4}$ inches. Leaves—9. Lines—8 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—168. Author—?. Incomplete. Not printed.

Beginning:

प्रत्यक्षानुमानयोरुपजीव्योपजीवकभावसंगत्या प्रत्यक्षानन्तरमनुमानं निरूप्यते । यद्यपि लिङ्गपक्षव्याप्तिज्ञानादीनामनुमितिरूपत्वनियमे तस्याप्रसङ्गेन प्रत्यक्षरूपत्वमंगीकरणीयम् । अतीन्द्रियादिसाध्यकस्थलेऽपि परंपरया प्रत्यक्षापेक्षितत्वमिति ॥

End:

तासां धूमत्वावच्छेद्यत्वात् । तादृशप्रतियोगितात्वावच्छिन्नानातिरिक्तवृत्तित्वात् ।

Subject: Anumānanirūpaṇa.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ अन्यथाख्यातिवादः ॥

6642. ANYATHĀKHYĀTIVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 10952a. Page 121. Right column Substance—Palm leaf. Size—$13\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{4}$ inches. Leaves—28. Lines—6 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—250. Author—?. Incomplete. Not printed.

Beginning:

...स्वतन्त्रान्वयव्यतिरेकादिष्टज्ञानं हेतुरेव न त्वितर-
हेतुतावच्छेदकमन्यथासिद्धम् । न हीष्टज्ञानमादायैव भेदा-
ग्रहस्यान्वयव्यतिरेकौ० ॥

End:

रसनगतपित्तद्रव्यस्योद्भूतपित्तरसस्य वायूपनीतसुर-
भिद्रव्यस्य वा प्रत्यक्षतापत्तेः । मैवम् । नोद्भूतरूपत्वं तथा
नयनगतपित्तद्रव्यस्य प्रत्यक्षतापत्तेः । अस्तु वा उद्भूतस्प-
र्शवत्त्वं तन्त्रम् । न चैवं प्र... ॥

Colophon: Leaf No. 7.

इत्यन्यथाख्यातिवादः ॥

Subject: Anyathākhyātivāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. The other work contained herein is:—

हेत्वाभासव्याख्या ।

॥ असमवायिकारणनाशाद्द्रव्यनाशवादः ॥

6643. ASAMAVĀYIKĀRAṆANĀŚĀD-DRAVYANĀŚAVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2292. Page 120. Right column. Substance—Paper. 12×6 inches. Sheets—7. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—120. Author—?. Complete. Not printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥

असमवायिकारणनाशादेव द्रव्यनाशः । द्व्यणुकनाशस्थले समवायिकारणनाशस्यासंभवात् । तथासमवायिकारणनाशस्य हेतुत्वे कल्प्यमाने लाघवाद्द्रव्यनाशस्तस्यैव कार्यतावच्छेदकत्वं कल्प्यते । न तु द्व्यणुकनाशस्य गौरवात् ।

End:

एवञ्चापरमपि लाघवं तत्तत्पुरुषीयत्वादिमिश्रिते तत्तद्रूप्यादिमिश्रितेवा बाधनिश्चयप्रतिबध्यतावच्छेदकेऽपि रूपदोषविशेषस्यानिवेशादिति पुनराधुनिकीनामभिनवः पन्थाः ॥

Colophon:

इति असमवायिकारणनाशाद्रव्यनाशवादः समाप्तः ॥

Subject: Asamavāyikāraṇanāśāddravyanāśavāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. On the title page is given:

हे पुस्तक श्रीमन्तराजेश्रीशरभोजिमहाराजसाहेबयांच्य कारकर्तीत लिहिलें अस्सें ।

॥ आकांक्षावादः ॥

6644. ĀKĀṄKṢĀVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 10951a. Page 121. Right column.

Substance—Palm leaf. Size—$16\frac{1}{4} \times 1\frac{1}{2}$ inches. **Leaves**—11 (क-ट). Lines—9 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—300. Author—? Incomplete. **Wants end.** **Not printed.**

Beginning:

ॐ आकाङ्क्षाया लक्षणमुच्यते । पदान्तरव्यतिरेकप्रयुक्तान्वयाननुभावकत्वमाकाङ्क्षा । अन्वयाननुभावकत्वमात्रे कृते घटः कर्मत्वमित्यत्रातिव्याप्तिः । ततः पदान्तरव्यतिरेके घटः कर्मत्वमित्यन्वयाननुभावकत्वं न पदव्यतिरेकप्रयुक्तम् किं स्वरूपायोग्यत्वप्रयुक्तम् । अन्यथा पदान्तरसमभिव्याहारदशायां निराकाङ्क्षस्यान्वयबोधकत्वापत्तेः ।

End:

अत्र त्ववच्छेदकान्तराभावेनाकाङ्क्षाविशिष्टशब्दत्वमेव जनकतावच्छेदकमित्युक्तत्वात् । तस्मादाकांक्षाविरहादेव घटः कर्मत्वमित्यादेः स्वरूपयोग्यत्वम् । तत्र च पदव्यतिरेकप्रयुक्तत्वाविशेषणं विना न तद्विरह इति तद्विशेषणमावश्यकमेवेति युक्तः पन्थाः ॥ तदेतत्सर्वमभिसन्धायाह ॥ इतिसंक्षेप इति ॥ नन्वग्निना सिञ्चेदित्यादेरपि... ।

Subject: Ākāṅkṣāvāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. The other works contained herein are:

1 Ākāṅkṣāvāda,

2 A commentary on some work,

and some fragmentary leaves at the beginning containing the same subject.

॥ आकाङ्क्षावादः ॥

6645. ĀKĀṄKṢĀVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 10951. Page 121. Right column. Substance— Palm leaf. Size—$16\frac{1}{4} \times 1\frac{1}{2}$ inches. Leaves—31. Lines—6 or 7 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—560. Author—? Incomplete. Not printed.

Beginning:

पदान्तरव्यतिरेकप्रयुक्ततात्पर्यविषयान्वयाननुभावकत्व-माकाङ्क्षा । ....ङ्क्षा घटमानयेत्यत्र वर्तते । घटमिति पदस्यानयेति पदं विना आनयेति पदस्य घटमिति पदं विना तात्पर्यविषयघटकर्मकानयनाक्रियाकसंसर्गान्वयाननु-भावकत्वं वर्तत इति लक्ष्ये लक्षणसमन्वयः ।

End:

जन्यत्वाभावापेक्षया शरीरजन्यत्वाभावस्यातिरिक्तत-या एकस्मिन् धर्मिणि जन्यत्वाभावत्वशरीरजन्यत्वाभाव-त्वयोः समावेशाभावेन न्यर्थविशेषणत्वशङ्कानवकाशात् । ननूभयोस्तुल्यबलत्वाभावान्न सत्प्रतिपक्षता । तथा हि कर्तृजन्यत्वावच्छेदकं कार्यत्वं घट.... ।

Subject: Ākāṅkṣāvāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. For the other works contained herein see Remarks under No.6644

॥ आख्यातार्थविचारः ॥

6646. ĀKHYĀTĀRTHAVICĀRAḤ.

N. S. Collection No. 35b. Substance—Paper. Size—$12\frac{1}{4} \times 4$

inches. Sheets—6. Lines—9 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—250. Author—? Incomplete. Not printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥

संसर्गाभावश्चान्योन्याभावश्च नञोर्थः । तत्र अन्वयिता-वच्छेदकावच्छिन्नप्रतियोगिताक....त्वति न घटः नीलो न घटो न घटः इत्याद्यव्यवहारात् । इह नीलो घट इति न पीतो घट इति पीतो घटो न नीलो घट इत्यादिव्यव-हाराच्च ।

End:

कथं....वैकत्वगोत्वोभयविशिष्टबुद्धौ गोपदजन्यत्वसङ्के-तः । शुद्धगोत्वावच्छिन्ने गोपदस्य न संगतिः । गौरित्य-त्रैकवचनसहकृतेन गोपदेन तदुभयप्रकारकबुद्धिजन-नात् । तदितरप्रकारकत्वानि.... ।

Subject: Ākhyātārthavicāra.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ आख्यातवादः ॥

6647. ĀKHYĀTAVĀDAH.

J. L. Collection No. 928.

Substance—Paper. Size—12¾ × 6½ inches. Sheets—5 (1-4 & 10). Lines—16 to a page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—240. Author—? Incomplete. Not printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥

शब्दब्रह्मणि निष्णातः परं ब्रह्माधिगच्छति ।
इति वात्सल्यवान् विप्रस्तद्रूपं पातु माधवः ॥

कोलाहलोऽत्र कुधियां न प्रत्यूहो विवेकिनां ।
कलिदोषो रमानाथ दासमीष्टे न वीक्षितुम् ॥ २ ॥

आख्यातस्य कृतौ शक्तिः न तु कर्तरि । कृत्याश्रयत्वमेव हि कर्तृत्वं । तच्च कृतिरूपमित्यनन्तकृतीनां शक्यत्वावच्छेदकत्वे गौरवादिति तार्किकाः । न चैवं रथोगच्छतीत्यादावचेतने रथे कृतेर्बाधात् व्यापाराश्रयत्वादौ लक्षणायां लक्ष्यतावच्छेदकगौरवेण साम्यमिति वाच्यम् ।

End:

अतो युगपत्तेषां स्मरणमित्यभ्युपेयं । तदुक्तम् ।

"वृद्धा युवानः शिशवः कपोता
यथा खलेऽमी युगपत्पतन्ति ।
तथैव सर्वे युगपत्पदार्थाः
परस्परेणान्वयिनो भवन्ति ॥ इति ॥

एवं च गिरिर्भुक्तमग्निमान्देवदत्तेनेत्यादावपि समूहालंबने पदर्थानां विषयत्वाविशेषात् अत्र असत्यभावाच्छाब्दबोधाभाव इति तार्किकप्रवादः ।

Subject: Ākhyātavādaḥ.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ आत्मत्वजातिविचारः ॥

6648. ĀTMATVAJĀTIVICĀRAḤ.

S. K. Collection No. 19.

Substance—Paper. Size—9 × $3\frac{1}{2}$ inches. Sheets—6. Lines—12 to a page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—250. Author—?. Complete. Not printed.

Beginning;

श्रीगणेशाय नमः ।

नन्वात्मत्वजातौ किं प्रमाणम् । अथ ज्ञानसमवायिकारणतावच्छेदकत्वेनात्मत्वजातिसिद्धिः । कथमन्यथा आत्मभिन्ने ज्ञानं नोत्पद्यत इति चेन्न । आत्मभिन्नेहि स्मृतेरनुभवस्य वा उत्पत्तिरापद्यते । न तावदाद्यः । स्मृतिं प्रति पूर्वानुभवे जन्यसंस्कारस्य समवायघटितसामानाधिकरण्यप्रत्यासत्त्याऽवश्यहेतुत्वेन तत्र संस्काराभावादेव स्मृत्यनुपपत्तेः ।

End:

भावे वा जन्यसत्वाद्यवच्छिन्नं प्रति द्रव्यत्वेन हेतुतयैव तदुपपत्तेः । अदृष्टस्य गगनादिसाधारण्याभावादनापत्तौ लाघवेन द्रव्यत्वादेरेवावच्छेदकस्योचितत्वादिति दिक् ।

Colophon:

इत्यात्मत्वजातिविचारः ।

Subject: Ātmatvajātivicāra.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. After the colophon is given:—

'शेषभट्टपुत्रबालाख्यस्य'

॥ उपाधिवादः ॥

6649. UPĀDHIVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2263. Page 120. Right column.

Substance—Paper. Size—$10\frac{1}{4} \times 4\frac{1}{4}$ inches. Sheets—12. Lines—9 or 10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—260. Author—? Complete. Not printed.

Beginning:

अथोपाधिर्निरूप्यते । उपाधिज्ञानं व्याप्तिज्ञाने ग्राह्याभावानवगाहितया न साक्षात्प्रतिबन्धकम् । अनौपाधिकस्याव्याप्तित्वात् किन्तु व्यभिचारानुमितिद्वाराननुमितिदशायामनुमित्यप्रतिबन्धकत्वेन न प्रतिबन्धकतानियमघटितहेत्वाभासतोपाधिरिति वक्ष्यति । अत एव यद्व्यभिचारित्वेन साधनस्य साध्यव्यभिचारः स उपाधिरिति मणिकृत ऊचुः ।

End:

अत्र त्वन्योन्यस्य हेतुतावच्छेदकप्रवेशे बाधकाभावः । प्रत्युताभावद्वयापेक्षया एकाभावहेतुतैव ज्यायसी यच्च पक्षतापदप्रवृत्तिनिमित्तत्वलाघवमभ्यधायि तदज्ञानात् । न ह्यत्र परमेश्वरसाङ्केतिक एव सलत्वधुरेव(?)कल्पेत । अपि तु शास्त्रकारपरिभाषा तत्र च गौरवमतन्त्रमेव । अत एव मणिकं... ॥

Subject: Upādhivāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ चतुःषष्टिवादाः ॥

6650. CATUṢṢAṢṬIVĀDĀḤ.

Burnell's Catalogue No. 10959. Page 121. Left column. Substance—Palm leaf. Size—$18\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. Leaves—75. Lines—9 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas —2700. Author—? Complete. Not printed.

Beginning:

आचारानुमिते नान्या फलत्वे सति सफलत्वादित्यनु-
मानेन च मङ्गलस्य समाप्तिः फलम् । न च तत्रासिद्धिः ।
लिंगे कृत्या विशेष्यस्यान्यानिच्छाकालीनकृत्याविशेष-
णस्य च प्रसाधनान्न च स....त्वात् । सर्वकाम्य स्वर्ग
एव विश्वजिन्न्यायायादस्तु । सर्व एव हि कामनाविशे-
षणम्, न सर्वत्वम् । विश्वजिति च नान्यप्रसक्तिः ।

End:

चेष्टा तु स्मारकतयैवोपयोगान्नपृथक्मानम् । यद्वा समया-
धीनप्रवृत्तिकत्वमेव शब्दस्य मानविभाजकमिति चेष्टालि-
प्यादेः प्रामाण्येऽपि शब्दान्तर्भाव एव । एवं संभव ऐति-
ह्यादेरप्यननुमानं शब्दाद्यन्तर्भाव इति न मानचतुष्ट्वहा-
निरिति दिक् ।

Subject: Catuṣṣaṣṭivāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. There is a loose sheet at the end containning the index of Vādā's as follows:

प्रत्यक्षखण्डे-
मंगलवादः
प्रामाण्यवादः
अन्यथाख्यातिवादः
प्रत्यक्षलक्षणवादः
संनिकर्षग्रन्थः
समवायवादः
योग्यानुपलब्धिवादः
पृथक्प्रामाण्यवादः
अभावाधिकरणवादः
विशेषणतावादः
आलोकवादः
वायुप्रत्यक्षवादः
सुवर्णतैजसत्ववादः
मनोऽणुत्ववादः
स्वप्रकाशत्ववादः
निर्विकल्पकवादः
विशेषणतावादः
तत्तेदन्तावादः
अनुमानखण्डे-
व्याप्तिवादः
भूयोदर्शनवादः
उपाधिवादः
पक्षतावादः
परामर्शवादः
लिंगकरणतावादः
केवलान्वयिवादः
केवलव्यतिरेकिवादः
अवयवग्रन्थः
हेत्वाभासवादः
ईश्वरवादः
शक्तिवादः
कारणतावादः
मोक्षवादः
शब्दखण्डे--
शब्दस्वातन्त्र्यवादः
आकांक्षावादः
योग्यतावादः
आसक्तिवादः
पदाध्याहारवादः
तात्पर्यवादः
शब्दानित्यत्ववादः
वेदापौरुषेयत्ववादः
उच्छिन्नशाखावादः
प्रलयवादः
विधिवादः
अपूर्ववादः
सिद्धार्थवादः

अन्वितशक्तिवादः | लक्षणावादः
पदशक्तिवादः | आख्यातवादः
योगरूढिवादः | उपसर्गवादः
साधुत्ववादः | आहत्यचतुःषष्टिवादाः ॥
अपभ्रंशवादः

Numbers of Vādas as found in the above given list are only 53. The Index to the Upamānakhaṇḍa is wanting.

॥ ज्ञानप्रामाण्यवादः ॥

6651. JÑĀNAPRĀMĀṆYAVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2252. Page 120. Right column. Substance—Paper. Size—$10\frac{1}{4} \times 4\frac{1}{4}$ inches. Sheets—8. Lines—14 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—200. Author—?. Incomplete. Wants beginning. Not printed.

Beginning:

....ष्टपरार्थस्यैव विधेयतया तादृशवाक्यजन्यशाब्दबोधवह्निपर्वतवृत्तित्वयोः उद्देश्यविधेयभावासंभवात् अन्यथा वह्निः पर्वते पर्वते वह्नि रित्येतादृशवाक्यजन्यशाब्दबोधयोः विशेषणविशेष्यभावावैलक्षण्येन वैलक्षण्यानुपपत्तेः ।

End:

उक्तसमूहालम्बने च शुक्त्यंशावच्छेदेनाप्रामाण्यग्रहेऽपि रजतांशावच्छेदेन तदग्रहात् न दोष इति अलमिति वृद्धिविस्तरेणेति दिक्.... ॥

Colophon:

ज्ञानप्रामाण्यवादः समाप्तः ।

गौलकी श्रीमाचार्य पुस्तकम् ।

Subject. Jñanaprāmāṇyavāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ तर्कप्रकरणं ॥

6652. TARKAPRAKARAṆAM.

Burnell's Catalogue No. 10964. Page 125. Right column. Substance—Palm leaf. Size—20 × 1½ inches. Sheets—45 (31-76, 33rd wanting). Lines—7 to a Page. Script—Nandināgarī. No. of Granthas—460. Author—? Incomplete. Not printed.

Beginning:

आह । विशेषेणेति । ... मात्रादिशब्दे व्यभिचारा-
दाह । एकेति । गुणपदम् । .... समवाये व्यभिचारवार-
णाय पुरुष(?)मनःकर्मणि व्यभिचारवारणाय गुणपदम्
...न चैकमपि वुदीये(?)वेगे व्यभिचारनिरन्तर कर्मसंतान
...तन्मते वेगत्वादिति । तन्न ।

End:

अननुगतत्वेन तद्देवता... न च द्वितीयकर्त्रादिक...
तादृशयत्किंचि...प्रसक्तत्वात्तादृश.... ....।

Subject: Tarkaprakaraṇam.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. This Ms. could not be identified. Neither the subject matter nor its author

are to be gathered definitely. The name found on the title page is given.

॥ त्वङ्मनोयोगस्य ज्ञानहेतुत्वखण्डनम् ॥

6653. TVAṄMANOYOGASYA JÑĀNA-HETUTVAKHAṆḌANAM.

J. L. Collection No 924.

Substance—Paper. Size—6¼ × 4 inches. Sheets—6. Lines—8 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—75. Author—? Complete. Not printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥

त्वङ्मनो योगस्य ज्ञानत्वावच्छिन्नं जन्यज्ञानत्वावच्छिन्नं प्रति वा हेतुत्वे मानाभावः । अथ स्वापोत्तरद्वितीयादिक्षणे ज्ञानोत्पत्तिवारणाय जन्यज्ञानमात्रं प्रति त्वङ्मनोयोगस्य हेतुत्वमावश्यकम् ॥

End:

तथाप्यतिरिक्तवैजात्यकल्पनामपेक्ष्य मनस्त्वेनैव हेतुता वा लघुत्वात् । तदप्यसत् । स्वापोत्तरज्ञानप्रसङ्गस्यो-(क्त क्र)मेण संभवात् । शरीरमनःसंयोगस्याप्यतिरिक्तकारणत्वे मानाभावादिति संक्षेपः ॥

Colophon:

इति त्वङ्मनोयोगस्यजन्यज्ञानत्वखण्डनम् ॥

Subject: Tvaṅmanoyogasya Janyajñānatvakhaṇḍanam.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ नवत्वसङ्ख्याविचारः ॥

6654. NAVATVASAṄKHYĀVICĀRAḤ.

Ms. not noticed by Burnell. No. 15561.

Substance—Paper. Size—10 × 4 inches. Sheets—2. Lines—12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—45. Author—? Complete. Not printed.

Beginning:

श्रीगणाधिपतये नमः ।

पृथिव्यप्तेजोवाय्वाकाशकालदिगात्ममनांसि नवैवेति नैयायिकानां सिद्धान्तः। ननु नवैवेति विशेषण मतिरिक्त-द्रव्यव्यवच्छेदार्थमिति वक्तव्यम् । प्रयोजनान्तराभावात् । तत्र व्यवच्छेदार्थत्वं वदता वक्तव्यम् । अतिरिक्तद्रव्यं प्रसिद्धं वा न वा । नाद्यः । प्रसिद्धस्य निषेधायोगात् ।

End:

तस्मात्तमो नामातिरिक्तं द्रव्यान्तरं सिद्धम् । तथा च व्यभिचारोदुर्वार एवेति चेत् । अत्राभाति— तमो न रूपिद्रव्यम् । आलोकासहकृतचक्षुर्ग्राह्यत्वात् । आलोका-भाववत्—इत्यनुमानेन रूपवत्त्वप्रत्ययस्य बाधितत्वविषय-त्वात् ॥

Colophon: Navatvasaṅkhyāvicāraḥ.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ निरुक्तिव्याख्यानम् ॥

6655. NIRUKTIVYĀKHYĀNAM.

Burnell's Catalogue No. 10965. Page 121. Right column.

Substance—Palm leaf. Size—$17\frac{1}{4} \times 1\frac{1}{2}$ inches. Sheets—17 (2-18). Lines—10 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—420. Author—? Incomplete. Not printed.

Beginning:

....अज्ञातकरणजन्यज्ञानान्यत्वेऽतिव्याप्तिः । अत उक्त

विशेषेति । उक्तोपाये...न दोषः ।

End:

तत्रातिव्याप्तमिदं लक्षणम् । तथापि तन्मात्रविषयत्वं

विवक्षितम् । तथा च घटादीनामयं घट इत्यादिरूपेऽपि

...स्य तु असाधारणस्वरूप नञर्थमात्रप्रतीतिविषयत्वमे-

वेति नासंभवः ॥ ॥ प्रमेयत्वम् ॥

(महेश्वरेष्टौ मनसस्तथैव वायोर्न)वैकादश तेजसो गुणाः ।

(दिक्का)लयोः पञ्च षडेवचाम्बरे जलक्षितिप्रा(णभृतां चतुर्दश) ॥

Subject: Niruktivyākhyāna ?

Remarks:—The Ms. is in a very decaying condition.

Neither the author nor the subject of this work can be definitely ascertained. The title page says that the Ms. represents a work called Niruktivyākhyāna.

॥ पक्षतावादः ॥

6656. PAKṢATĀVĀDAḤ.

Ms. not noticed by Burnell No. 13903.

Substance—Paper. Size—10¾ × 5¼ inches. Sheets—5. Lines—9 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—85. Author—? Complete. Pūrvapakṣa only. Not printed.

Beginning.

श्रीगणेशाय नमः ॥

पर्वतो वह्निमान् धूमादित्यादौ पक्षसाध्यनिश्चयदशायां पक्षे साध्यानुमित्यनुपपत्तेः साध्यसंशयरूपपक्षतायाः अनुमितिहेतुत्वं वाच्यम् । तत्र साध्यसंशयपदेन साध्यप्रकारकसंशयस्योपादाने साध्यविशेष्यकसंशयस्यासंग्रहः । साध्यविशेष्यकसंशयोपादाने साध्यप्रकारकसंशयसंग्रहः ।

End:

पर्वतत्वावच्छिन्नोद्देश्यकवह्नित्वावच्छिन्नविधेयताकानुमितौ कस्यापि संशयस्य प्रतिबन्धकताया आहार्याप्रामाण्यज्ञानानास्कन्दितानिश्चयसाधारणपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यता निरूपति संयोगसंबन्धावच्छिन्नवाह्नित्वावच्छिन्नप्रकारताशालिनिश्चयत्वव्यापकत्वाभावेन पक्षतालोपप्रसङ्गादिति पूर्वः पक्षः ॥

Colophon:

समाप्तः पूर्वः पक्षः ।

Subject: Pakṣatāvāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ प्रतियोगिज्ञानकार्यकारणभावरहस्यम् ॥

6657. PRATIYOGIJÑĀNAKĀRYAKĀRAṆA-BHĀVARAHASYAM.

J. L. Collection No. 925.

Substance—Paper. Size—7¾ × 4 inches. Sheets—10. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—200. Author—? Complete. Not printed.

Beginning.

श्रीगणेशाय नमः ॥

प्रतियोगिज्ञानशून्यकाले नेत्याकारकप्रतियोग्यामिश्रिताभावलौकिकप्रत्यक्षवारणायाभावलौकिकप्रत्यक्षं प्रति प्रतियोगिज्ञानस्य हेतुत्वमङ्गीकुर्वन्ति प्राचीनाः ॥

End:

निष्प्रयोजकत्वाच्चेति । नेत्याकारकप्रत्यक्षापत्तेस्तु प्रकारकान्तरेण वारितत्वादिति किमाधिकजल्पनेन । एवमुपदर्शितरीत्या कार्यकारणभावकल्पने न घटत्वप्रकारकज्ञानकाले पटाभावप्रत्ययस्याप्यापत्तेरिति ।

Colophon:

इत्यभावज्ञाने प्रतियोगिज्ञानकार्यकारणभावविचाररहस्यं संपूर्णम् ॥

Subject: Pratiyogijñānakāryakāraṇabhāvarahasyam.

Remarks;—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ प्रमाणादिनिरूपणम् ॥

6658. PRAMĀṆĀDINIRŪPAṆAM.

Ms. not noticed by Burnell, Ms. No. 15562.

Substance—Paper. Size—10×3¾ inches. Sheets—51 (34-81). Lines—9 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1200. Author—? Incomplete. Not printed.

Beginning:

...ननु घटाद्यनुपलब्ध्या घटाभावो गृह्यत इत्युक्ते तवानु...लब्धिः ।

End:

ज्ञानस्य साकारतां निराकर्तुं निराकारतां प्रतिजानीते । सर्वमिति ॥ तत्र हेतुमाह— साकार इति । साकारज्ञानवादस्य तीर्थकारैः... ।

Subject: Pramāṇādinirūpaṇa.

Remarks:—The Ms. is in decaying condition.

This is a commentary on some unidentified work.

॥ बाधरहस्यम् ॥

6659. BĀDHARAHASYAM.

Burnell's Catalogue No. 2258. Page 120. Right column.

Substance—Paper. Size—10×4 inches. Sheets—17. Lines—12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—408. Author—? Incomplete. Wants end. Not printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ।

तद्धर्मावच्छिन्नविशेष्यताकतदभाववत्तानिर्णयकाले तद्धर्मावच्छिन्नविशेष्यताकतद्विशिष्टबुद्धेरनुदयात् । पर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यताकसंयोगादिसंसर्गवह्नित्वाद्यवच्छिन्नप्रकारता लौकिकज्ञानत्वावच्छिन्नप्रति... पर्वतत्वाद्यवच्छिन्नविशेष्यताकदैशिकविशेषणतासंसर्गकसंयोगादिसंसर्गावच्छिन्नवह्नित्वाद्यवच्छिन्नप्रतियोगिताकाभावप्रकारकानाहार्याप्रामाण्यज्ञानानास्कन्दितनिर्णयत्वेन प्रतिबन्धकत्वं कल्प्यते ॥

End:

तथा च विशेषदर्शनाभावविशिष्टविपरीतज्ञानोत्तरमत्यर्थं प्रति इच्छात्वेन हेतुतामादाय विनिगमनाविरह इति चेदस्त्वेतादृशविनिगमनाविरहादिच्छाया ।

Subject: Bādharahasya.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ बाधरहस्यम् ॥

6660. BĀDHARAHASYAM.

P. A. Collection No. 245.

Substance—Paper. Size—10×4½ inches. Sheets—38. Lines—11 or 12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—900. Author—?. Complete. Not printed.

Beginning and subject same as No. 6659.

End:

ताद्दग्भ्रमफलस्य प्रामाणिकत्वं तु अ................
विशेषणं देयमिति ॥

Colophon:

बाधरहस्यं समाप्तम् ॥

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ बाधविचारः ॥

6661. BĀDHAVICĀRAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2254. Page 120. Right column. Substance—Paper. Size—9×3¼ inches. Sheets—20. Lines—8 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—475. Author—? Incomplete. Wants beginning. Not printed.

Beginning:

...यत्तु मिश्रमते विपरीतनिर्णयत्वेन प्रतिबन्धकतायां विशेषदर्शनस्योत्तेजकत्वमावश्यकम्, अन्यथा विपरीतनिर्णयकाले विशेषदर्शनसत्वेऽपि प्रतिबन्धकसत्त्वेन निर्णयानुपपत्तेः। न च तत्र विपरीतनिर्णये विनष्ट एव प्रत्यक्षमुत्पद्यते। न तु तदव्यवहितक्षण इति वाच्यम्। तथा सति भ्रमसंशयोत्तरप्रत्यक्षंप्रति विशेषदर्शनस्य हेतुता-

मत इत्यादिग्रन्थकथनस्यासाङ्गत्यापत्तेः ।

End:

कायव्यूहस्थले चान्यशरीरावच्छेदेन तत्रात्मनि बाधा-
दिसत्वेऽन्यशरीरावच्छेदेनापि न तद्विशिष्टबुद्धि....पेयते ।
तदुत्पादे प्रमाणविरहात् तादृशफलस्य प्रामाणिकत्वे तु
अनायत्या चैत्रादिशरीरावच्छिन्नत्वं बाधादौ विशिष्टबुद्धौ
च विशेषणं देयम् ।

Colophon:

इति बाधविचारः समाप्ति....। राघवेन्द्राय नमः ।

संवत् १७८० वैशाखशुद्धाष्टम्यां पूरितोऽयं विश्वनाथेन ॥

Subject: Bādhavicāra.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

The Ms. was copied in A. D. 1683.

॥ मोक्षवादः ॥

6662. MOKṢAVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 10968. Page 121. Right column. Substance—Palm leaf. Size —16¼ × 1¼ inches. Leaves—7. Lines—10 to a Page. Script—Telugu. No. of Granthas—140. Author—? Incomplete. Not printed.

Beginning:

...त् । न च यावदाश्रयनाशात् तन्नाश इति युक्तः ।

यावत्त्वस्य नाशपरकत्वेनावच्छेदकत्वम् । यद्वा पुरुषसम-
वेतेनापि संस्कारेण स्वरूपसंबन्धात् ।

End:

अनुभावकतानास्तीति वदतः गुरोरपि लघुत्वमेव ।

Colophon: (Leaf ?)

मोक्षवादः समाप्तः ।

Subject: Mokṣavāda.

Remarks:—The Ms. is in a decaying condition.

॥ रत्नकोशवादः ॥

6663. RATNAKOŚAVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2836. Page 121. Left column. Substance—Paper. Size—11¾ × 5¼ inches. Sheets—56. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1680. Author—? Complete. Not printed.

Beginning:

परोक्षज्ञानं निश्चयात्मकमेवेति सिद्धान्तः । रत्नकोशका-
रास्तु सत्प्रतिपक्षसंवलनदशायां संशयात्मिकामनुमितिम-
ङ्गीकुर्वन्ति । तत्र संशयत्वस्य लिङ्गपरामर्शजन्यतावच्छे-
दकतया कथं ततः संशय उत्पत्स्यत इति तु नाशङ्कनी-
यम् । संशयत्वस्य जन्यतावच्छेदकत्वेऽपि एकधर्मिकवि-
रुद्धोभयव्याप्यवत्ताज्ञानदशायां अर्थवशादेकधर्मिकविरुद्धो-
भयधर्मप्रकारकज्ञानत्वरूपसंशयत्वावच्छिन्नोत्पत्तेरावश्यक-
त्वात्

End:

अपरकोप्यनुमितिसामग्र्यभावस्य सामग्र्यान्याप्यावनिवेशे उपदर्शितनानाविधगुरुतरशाब्दादिसामग्र्याभावनिवेशप्रसङ्गात् । तदपेक्षया लाघवेन अपरकोप्यनुमिति सामग्र्यभावस्यैव निवेशयितुमुचितत्वात् इति न कथञ्चिदपि अनुमितेः संशयत्वोपपत्तिरिति कृतं पल्लवितेन ।

Colophon :

इति संशयानुमितिविचारः ।

Subject: - Ratnakośavāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

It is not known whether Ratnakośa is the name of a work or of its author. Certain views are definitely associated with that name and Gaṅgeśa refers to this view in his Anumānakhaṇḍa.

॥ विधिवादः ॥

6664. VIDHIVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 10953. Page Left column.

Substance—Palm leaf. Size—14¼ × 1½ inches. Leaves—12 (40-51). Lines—8 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—290. Author—? Incomplete. Wants end. Not printed.

Beginning:

विधिवादः ॥ इदानीं प्रवृत्तिज्ञानं निरूप्यते । तत्र कार्य-

ताज्ञानं प्रवर्तकमिति गुरवः । इष्टत्वसहकृतं तदेव प्रवर्तकमिति तदेकदेशिनः । अभिधाज्ञानं प्रवर्तकमिति भाट्टाः । सङ्कल्पज्ञानं प्रवर्तकमित्येके । अपूर्वज्ञानं प्रवर्तकमित्यपरे ।

End:

यद्वा विभक्त्यर्थान्वयप्रयोजकं प्रकृत्यर्थत्वं न प्रकृतिवृत्ति ॥

Subject: Vidhivāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. For the other works contained herein see remarks under No. 6266.

॥ विधिवादः ॥

6665. VIDHIVĀDAḤ.

Ms. not Noticed by Dr. Burnell No. 15560.

Substance—Paper. Size—14×6 inches. Sheets—58. Lines—18 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—2964. Author—? Complete. Not printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥

उच्छिन्नप्रच्छिन्नग्रन्थेन वेदस्य चाचारमूलत्वनिरूपणानन्तरं प्रवर्तकज्ञानं निरूपयितुं प्रवर्तकज्ञाने आचारमूलत्वस्योपपादकत्वरूपामुपोद्घातसङ्गतिं प्रदर्शयन् शिष्यावधानाय प्रतिजानीते ॥ आचारेति ॥ आचारः प्रवृत्तिः ॥

End:

यद्वा तत्रेच्छात्वे रूपेणैव वन्हीच्छाव्यतिरेकभावो नञा-

बोधातेऽन्यत्र लिङोऽन्वयितावच्छेदकावच्छिन्नाभावबोध-
कत्वानियमेऽपि अत्र व्युत्पत्तिवैचित्र्याभ्युपगमादिति प्राहुः ।

Colophon:

इति विधिवादः ।

Subject: Vidhivāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ विधिविचारः ॥

6666. VIDHIVICĀRAḤ.

S. S. Collection No. 46 b.

Substance—Palm leaf. Size—$15\frac{1}{2} \times 2$ inches. Leaves—11. Lines—11-12 to a page. Script—Grantha. No. of Granthas—550. Author—? Incomplete. Not printed.

Beginning:

....न क्षमन्ते । नित्येनाध्यापनेन नित्यस्य अध्याप-
नस्य प्रयोक्तुमशक्यत्वात् अनित्यमध्यापनं जीवनकाम-
स्य तत्राधिकारात् । तदाह मनुः—

"षण्णान्तु कर्मणां(त)स्य त्रीणि कर्माणि जीविका ।
याजनाध्यापने चैव विशुद्धाच्च प्रतिग्रहः ॥" इति ॥

End:

इमामगृभ्णन् रशनामृतस्येत्यश्वाभिधानीमादत्त इत्य-
त्रांगभूतस्यादानस्य अर्थप्राप्तस्य वैधबन्धनसमानकर्तृ-

कत्वं नास्ति । आर्थिकस्यानंगत्वेन प्रयोगविध्यसं-
ग्रहात् । अविज्ञातप्रायश्चित्त...प्रायश्चित्ताप्रसक्तेश्च ना-
दानविधिः ॥

Subject: Vidhivicāra.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ विभक्त्यर्थाविचारः ॥

6667. VIBHAKTYARTHAVICĀRAḤ.

S. S. Collection No. 46a.

Substance—Palm leaf. Size—15½ × 2 inches. Leaves—28. Lines—10-13 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—1400. Author—? Incomplete. Not printed.

Beginning:

अथ इत्यादिसमभिव्याहृतद्वितीयायाः लौकिकविषयि-
तार्थकत्वं सौरभं न पश्यतीत्यादौ सौरभादिनिरूपित
लौकिकविषयिताशालिचाक्षुषाद्यप्रसिद्ध्या । आकाशं न
पश्यतीत्यादौ आकाशनिरूपितलौकिकविषयताया एव
अप्रसिद्ध्या तादृशविषयिताशालिचाक्षुषाश्रयत्वाभावरूप-
वाक्यार्थाप्रसिद्धिः ।

End:

....क्रियाविशेषघटित धर्मस्यान्वयितावच्छेदकत्वेऽपि
तदवच्छिन्नत्वस्य विशिष्टविशेषणतायाः अभावसंसर्गतया

मानसंभवेन सामञ्जस्यात् ।

Colophon: (Leaf No. 21)

इति द्वितीयाविभक्त्यर्थविचारः ।

Subject: A discussion on the implications of the accusative case; and some portion of the instrumental case.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ व्याप्तिग्रहोपायटिप्पणी ॥

6668. VYĀPTIGRAHOPĀYAṬIPPAṆĪ.

Burnell's Catalogue No. 2826. Page 121. Left column. Substance—Paper. Size—13 × 6½ inches. Sheets—21. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—600. Author—? Complete. Not printed.

Beginning;

लाघवादित्यस्य हेतुं पूरयति ।

॥ प्रतियोगीति ॥ आदिपदात् प्रतियोगिवैयधिकरण्यपरिग्रहः । विशेषणविरहेणेति । अत्यन्ताभावगर्भव्याप्तिघटकीभूतात्यन्ताभावविशेषणस्यात्राप्रवेशेनेत्यर्थः ॥

End: .

एकत्वस्य दुर्वचत्वादाह । विशेषेणतेति । हेतुतावच्छेदकसम्बन्धनिवेशे तु एतद्रूपाभिन्नं गुणत्वात् । महाकालान्यावटादित्यादावव्याप्त्यापत्तेरिति ध्येयम् ।

Colophon:

इति व्याप्तिग्रहोपायटिप्पणी समाप्तिमगमत् ।

Subject: Vyāptigrahopāyaṭippaṇī.

Remarks:—The Ms. is in good condition.

॥ व्याप्तिलक्षणम् ॥

6669. VYĀPTILAKṢAṆAM.

S. S. Collection No. 56. Substance—Paper. Size—12 × 4¼ inches. Sheets—4. Lines—8 or 9 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—60. Author—?. Complete. Not printed.

Beginning:

व्याप्तिलक्षणम् ॥ हेत्वधिकरणवृत्त्यभावप्रतियोगिसा-ध्यसामानाधिकरण्यं व्याप्तिः । अत्र यद्यपि वह्निमान् धूमादित्यादौ हेत्वधिकरणपर्वतादिवृत्त्यभावप्रतियोगित्व....

End:

गुरुधर्मस्यानवच्छेदकत्वादिति चेन्न । कम्बुग्रीवादिमन्नास्तीति प्रतीत्या कम्बुग्रीवादिमत्त्वावच्छिन्नप्रतियोगिताविषयीकरणेन गुरुधर्मस्यापि अवच्छेदकत्वस्वीकारादिति संक्षेपः ॥

Subject: Vyāptilakṣaṇa.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ व्याप्तिवादः ॥

6670. VYĀPTIVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 10948. Page 121. Right column. Substance—Palm leaf. Size—18⅜ × 1¾ inches. Leaves —17. Lines—7 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—258. Author—? Incomplete. Not Printed.

Beginning:

केयं व्याप्तिः । अनौपाधिकत्वं वा स्वाभाविकत्वं वा अव्यभिचारित्वं वा योऽन्येन सम्बन्धो वा साध्यसमानाधिकरणया सद्धर्मसमानाधिकरणसाध्यसमानाधिकरणं वा विशिष्टवैशिष्ट्यं वा तादात्म्यं ।

End:

गगनपरिमाणमादाय.....विशेषस्य च धर्मे ग्राहक... तदवच्छेदकत्वेनैव सिद्धत्वात् । न ताभ्यां विनिगमनाविरहः । समवाये प्रमाणञ्च प्रत्यक्षमेव । इह तु...घटेन समवाय इति.... ।

Subject: Vyāptivāda.

Remarks :—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ व्याप्तिवादः ॥

6671. VYĀPTIVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 10954. Page 121. Right column.

Substance—Palm leaf. Size—15¾ × 1¼ inches. Leaves—9. Lines—8 or 9 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—210. Author—? Incomplete. Wants end. Not printed.

Beginning:

॥ व्याप्तिः ॥ अथ प्रत्यक्षोपजीव्यत्वात् प्रत्यक्षानन्तरं बहुवादिसंमतत्वात् उपमानात्प्रागनुमानं निरूप्यते । तत्र व्याप्तिविशिष्टपक्षधर्मताज्ञानजन्यं ज्ञानमनुमितिः । तत्करणमनुमानम् । तच्च लिङ्गपरामर्शः ।

End:

तथापि च साध्यव्यापकत्वसाध्या...कत्वे तत्रस्त इति तद्व्यावृत्त्या पक्षे साध्यव्यावृत्तिः । अतो हेतोर्व्यभिचार एव । व्यभिचारे चावश्यमुपाधिरिति ।

Subject: Vyāptivāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. The works contained herein are:

1. Bhūyodarśanavāda and 2. Upādhivāda.

॥ व्याप्तिवादः ॥

6672. VYĀPTIVĀDAḤ.

J. L. Collection 926.

Substance—Paper. Size—6¾ × 4 inches. Sheets—5. Lines—8 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Gran-

thas—60. Author—? Complete. Wants end. Not printed.

Beginning:

अथवेत्यादि मूलतो हेतुसमानाधिकरणाभावप्रतियोगिसाध्यसामानाधिकरण्यं व्याप्तिरिति लक्ष्यते । अत्र च वह्निमान् धूमादित्यैतत्तद्व्यक्तिभावमादायाव्याप्तिमाशङ्क्य मुक्तावल्यामवच्छेदकगर्भलक्षणमनुससार ।

End:

वृत्त्यनियामकसंबन्धस्याभावप्रतियोगितानवच्छेदकतया तत्संबन्धस्य व्यापकताघटकत्वाभावेन वृत्तिनियामकसं... ।

Subject: Vyāptivāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ व्याप्तिविचारः ॥

6673. VYĀPTIVICĀRAḤ.

Burnell's Catalogue No. 10949a. Page 121. Right column Substance—Palm leaf. Size—15 × 1½ inches. Leaves—15. Lines—5 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—150. Author—? Complete. Not printed.

Beginning:

साध्यवदन्यावृत्तित्वं व्याप्तिः । इदञ्च लक्षणं लक्ष्ये

वर्तते । पर्वतो वह्निमान् धूमादित्यादौ साध्यं वह्निः, तद्वान् महानसादिः, तदन्यो ह्रदादिः , तदवृत्तित्वं धूमस्येति लक्ष्ये लक्षणसमन्वयः ।

End:

साध्यताप्रयोजककालिकसम्बन्धावच्छिन्नत्वाभावेन साध्यताप्रयोजकसम्बन्धावच्छिन्नत्वसाध्यतावच्छेदकधर्मावच्छिन्नोभयाभावसत्त्वेनाव्याप्त्यनवकाशादिति संक्षेपः ॥

Subject: Vyāptivicāra.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. The other work contained herein is:— घसंज्ञाविचारः

॥ शब्दस्वातन्त्र्यादिवादः ॥

6674. ŚABDASVĀTANTRYĀDIVĀDAḤ.

J. L. Collection No. 927.

Substance—Paper. Size—10 × 4¼ inches. Sheets—65. Lines—8-10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1600. Author—? Incomplete. Not printed.

Beginning:

श्रीगणाधिपतये नमः ।

श्रीमल्लक्ष्मीनृसिंहाय नमः ।

अथ शब्दो निरूप्यते....तु भूतार्थ तत्त्वज्ञानजन्यः

शब्दः प्रमाणं । न तु शब्दो न प्रमाणं । तथा हि करण-
विशेषः प्रमाणं । करणं च तत् यस्मिन् सति क्रिया भव-
त्येव । न शब्दे सति प्रमा भवत्येवेति नायं प्रमाणम् ।

End:

अत एव न कलञ्जं भक्षयेदित्यत्र कलञ्जभक्षणं
तृप्तिकामनया भक्षण प्रवृत्तस्य कृतिसाध्यत्वेनाप्तेच्छा विषयो
नेति तस्येश्वरेच्छाविषयत्वेऽपि निषेध उपपद्यते अभि-
प्रायविधिपक्षे बलवदनिष्टानुबन्धित्वमानुमानिकमिति
साधनताविधिपक्षे तत्र तदपि शक्यमिति गौरवमिति ॥

Colophon:

इति विधिवादः समाप्तः ।

Subject:
1 Śabdasvātantryavāda.
2 Ākāṅkṣāvāda.
3 Yogyatāvāda.
4 Āsattivāda.
5 Padādhyāhāravāda.
6 Tātparyavāda.
7 Nānārthavāda.
8 Vedāpauruṣeyavāda.
9 Varṇanityatvavāda.
10 Uchinnaśākhāvāda.
11 Vidhivāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. After the colophon is given:

अथ स्वर्ग कामो यजेतेत्यादौ... ॥

॥ शब्दस्वातन्त्र्यवादः ॥

6675. ŚABDASVĀTANTRYAVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2259. Page 120. Right

Substance—Paper. Size—10 × 4¼ inches. Sheets—7. Lines—12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—230. Author—?. Incomplete. Not printed.

Beginning—Same as No. 6674.

End:

अत एव शाब्दबोधे न नियतहेतुत्वं तच्चेतरपदार्थसंसर्गज्ञानं वाक्यार्थज्ञानं वाक्यार्थज्ञानमेवेति सामान्याकारेण तात्पर्यग्रहे हेतुः । न तु विशिष्य । तच्च स्वपरार्थयोः संसर्गज्ञानजननं विना अनुपपन्नमिति पदानि संभूय जनयन्ति अत एव नानार्थे विनिगमना । तदनुपपत्तिरेव लक्षणाबीजम् । तदभावात्पचातिपदेन स्मृतकलायान्वयबोध इति सिद्धं शब्दस्य प्रमाणान्तरत्वम् ।

Colophon:

इति शब्दस्वातन्त्र्यवादः समाप्तः ॥

Subject: Śabdasvātantryavāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. After the colophon the following is given

तस्य निराकाङ्क्षादौ + प्रतियोग्यताकाङ्क्षाजिज्ञा... ।

॥ शाब्दबोधः ॥

6676. ŚĀBDABODHAḤ.

Not noticed by Burnell Ms. No. 15563.

Substance—Paper. Size—10¼ × 4 inches. Sheets—15. Lines—9 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—455. Author—?. Incomplete. Not printed.

Beginning:

अथ गुणादिवाचकपदोच्चारद्विवचनबहुवचनयोः कथं द्वित्वबोधकता । संख्याया गुणत्वेन गुणादौ बाधात् । न च तत्र स्वाश्रयसमवेतत्वादिसम्बन्धे द्रव्यगतं द्वित्वादिकमेव भासत इति वाच्यम् ।

End:

उक्तयुक्त्या सम्बन्धघटकोपास्थितेरपि शाब्दबोधेऽपेक्षितत्वात् एकधर्मावच्छिन्नप्रतियोगिताया अन्यधर्मा... ।

Subject: Śābdabodha.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ शारीरलक्षणम् ॥

6677. ŚĀRĪRALAKṢAṆAM.

Burnell's Catalogue No. 10967. Page 121. Right column.

Substance—Palm leaf. Size—19 × 1½ inches. Leaves—66. Lines—5 to a Page. Script—Telugu. No. of

Granthas—960. Author—? Incomplete. Wants end. Not printed.

Beginning:

प्रमाणनिरूपणानन्तरं प्रमेयनिरूपणं क्रियते । एभिः प्रमाणैः प्रमातव्यस्य प्रमेयस्य किं लक्षणमित्युक्ते प्रमाविषयत्वम् प्रमेयस्य लक्षणम् ॥

End

बहुत्वञ्च त्रिष्वेव पर्यवस्यति । कपिञ्जलाधिकरणन्यायात् तेनैव त्र्यणुकगतमहत्त्वोपपत्तेः ।

Colophon (Leaf 21) इत्यात्मवादः । (Leaf 37) इति शरीरनिरूपणम् ।

Subject: Śārīralakṣaṇa.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ संशयवादः ॥

6678. SAMŚAYAVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2255. Page 120. Right column. Substance—Paper. Size—9⅝ × 4½ inches. Sheets—46. Lines—9 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas —820. Author—? Incomplete. Wants end. Not printed.

Beginning:

श्रीवेदव्यासाय नमः ॥

अस्तु या काचिद्व्याप्तिः । अथापि तन्निश्चयो न भूयः

सहचरादर्शनेन व्यभिचारिसाधारणत्वात् सहचारस्य व्यभिचार्यभिचारिसाधारणतया संशायकत्वाच्च तत्संशयसामग्र्यास्तन्निश्चयविरोधित्वात् ।

End:

तदन्यस्मिन् सम्बन्धायोगव्यवच्छेदश्च तदर्थ इत्यपि न युक्तम् । तथापि समभिव्याहृतपदार्थतावच्छेदकव्याप्यपेव सर्वत्र एवकारार्थः ॥

Subject: Saṃśayavāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition

॥ सामग्रीवादः ॥

6679. SĀMAGRĪVĀDAḤ.

Burnell's Catalogue No. 2248. Page 120. Left column. Substance—Paper. Size—7¾ × 3 inches. Sheets—10. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—202. Author—Timmaṇācārya ? Incomplete. Wants end. Not printed.

Beginning:

समानविषये एकदा लौकिकप्रत्यक्षसामग्रीसत्वेऽनुमितिसामग्रीसत्त्वे लौकिकप्रत्यक्षमेवोत्पद्यते । तदनन्तरं साक्षात्करोमीत्यनुव्यवसायस्य अनुभवसिद्धत्वादिति । तदानुमित्यनुत्पादानिर्वाहार्थं समानविषये अनुमितिंप्रतिलौकिकप्रत्यक्षसामग्र्याः प्रतिबन्धकत्वं कल्पनीयम् । अथा-

त्वानुमितिलौकिकप्रत्यक्षसामग्र्योः केन रूपेण प्रतिबध्य-प्रतिबन्धकभावः ।

End:

मुख्यविशेष्यतात्वश्च प्रकारतादिसांसर्गिकभिन्नविषयता-त्वम् । अतो न पटघटत्वादिनिर्विकल्पकासङ्ग्रहः । अनु-मित्साविशिष्टानुमितिसामग्रीकाले [वह्नि]वह्नित्वादिनिर्वि-कल्पानङ्गीकारेणानुपपत्त्यभावात् ॥

Subject: Sāmagrīvāda.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ सामान्यनिरुक्तिक्रोडपत्रम् ॥

6680. SĀMĀNYANIRUKTIKROḌAPATRAM.

N. S. Collection No. 35 a

Substance—Paper. Size—12¼ × 4 inches. Sheets—5. Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—200. Author—? Incomplete. Not printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥

बाधविशिष्टव्यभिचारस्य स्वावच्छिन्नविषयकत्वाव-च्छिन्नप्रतिबन्धकतासामान्यावच्छेदकीभूतयत्किञ्चिद्विषय-कत्वं यादृशधर्मावच्छिन्नानिरूपितं तादृशधर्मावच्छि-न्नाविषयकप्रतीतिविषयत्वमिति लक्षणे बाधविशिष्ट-

व्यभिचारे भट्टाचार्येण लिखितम् । इदमत्रावधेयम् ॥

End:

पर्वतीयवन्हिव्यभिचारो न दोषाय न वा तत्संबन्धेन तत्र स तस्य हेतोर्दुष्टत्वं अतः... ।

Subject: Sāmānyaniruktikroḍapatra.

Remarks:— The Ms. is in a fairly good condition.

॥ सामान्याभावखण्डनम् ॥

6681. SĀMĀNYĀBHĀVAKHAṆḌANAM.

N. S. Collection No. 39.

Substance—Paper. Size—12 × 3¾ inches. Sheets—11. Lines—12 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—500. Author—? Complete. Not printed.

Beginning:

शुभम् ॥

यत्र वाचस्पतिर्वेत्ति न वेत्ति विचिकित्सिते ।
विषये दृश्यते तत्र कथा का तस्य दुर्मतेः ॥ १ ॥

मा बध्नीत नयद्वारे सामान्याभावसिन्धुरम् ।
युक्त्यभाववृकश्रेण्या व्रजेद्भूमिषतां क्षणात् ॥ २ ॥

अत्र सामान्याभावोऽतिरिक्त(इति)नव्याः । विशेषाभावकूट एवेति प्राञ्चः । तत्र विप्रतिपत्तिः । एतद्घटरूपान्तरप्रतियोगिकाभावप्रतियोगि न वा । एतद्रूपभिन्न एतद्रूपाभावप्रतियोगि न वा । घटत्वरूपघटत्वादिकं स्वन्यूनधर्मावच्छिन्नप्रतियोगितावच्छेदकं न वेत्यादि ।

End:

अभावसामान्यन्तु विशेषाभावकूटात्मकमित्यस्यार्थादेव सिद्धत्वात् कथमप्यभावस्थले सामान्यविशेषयोर्भेदसिद्धिप्रत्याशेऽपि निगूढतरमपूर्वप्रत्यक्षोपस्थापनकुशलमन्त्रेण वादिनोऽभिनन्दनीया इति ।

Colophon:

शुभमस्तु ॥ सामान्याभावखण्डनं समाप्तम् ॥

Subject: Sāmānyābhāvakhaṇḍana.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ सिद्धान्तसंग्रहः ॥

6682. SIDDHĀNTASAṄGRAHAḤ.

N. S. Collection No. 26.

Substance—Paper. Size—$9\frac{3}{4} \times 4\frac{1}{4}$ inches. Sheets—20. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—475. Author—? Incomplete. Wants end. Not printed.

Begioning:

अथानुमानं निरूप्यते । अत्रानुमितिकरणमनुमानम् । अनुमितित्वञ्च अनुमिनोमीत्यनुभवसिद्धो जातिविशेषः । तच्च व्याप्तिविशिष्टपक्षधर्मताज्ञानं च ननु व्याप्यत्वेन ज्ञायमानं लिङ्गं करणं । अतीतानागतलिङ्गस्थले अनुमितिर्न स्यात् । तदानीं लिंगस्याभावात् । मन्मते तु तदानीं नातीतानागतस्थले लिंगस्थले लिंगज्ञानस्य सत्त्वादनुमितिः । अन्ये तु ज्ञायमानलिंगस्यानुमितिकरणत्वे ज्ञानाकरणकज्ञानस्य प्रत्यक्षल-

क्षणत्वेनानुमितेः प्रत्यक्षप्रमायामन्तर्भावात् । तत्करणस्यापि प्रत्यक्षतापत्तिरिति वदन्ति ।

End:

वन्हिव्याप्यधूमवानयमिति न्यायघटितशब्दवृत्त्यवयवविभाजकोपाधित्वं ...वह्निव्याप्यधूमवत्वाद्वह्निमानिति न्यायघटितशब्दवृत्त्यवयव....भाजकोपाधिमत्वं निगमनत्वं वाक्यवत्वञ्च प्रतिज्ञादिपञ्चान्यतमत्वमिति संक्षेपः । व्याख्या...नुमानम् । अथोपमितिर्निरूप्यते ।

Subject: Siddhāntasangraha.

Remarks;—The Ms. is in a fairly good condition.

On the title page is given:—

'कावेरीपुष्पपुरीनिवासिनां श्रीसुन्दरदीक्षितानामिदं पुस्तकम् ।
स्वजामात्रे नीलकण्ठशास्त्रिणे दत्तम् ।'

॥ स्मृतिवादः ॥

6683. SMṚTIVĀDAḤ.

N. S. Collection No. 22.

Substance—Paper. Size—9 × 6¾ inches. Sheets—19. Lines—7-12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—380. Author—? Complete. Not printed.

Beginning:

घटगोचरस्मृतिं प्रति घटगोचरज्ञानत्वेन हेतुता । घटनिर्विकल्पकादपि स्मरणापत्तेः । अवच्छिन्नविषयताशालिज्ञानत्वेन हेतुत्वं कल्पयित्वा तद्वारारोऽपिद्रव्यत्वेन घटज्ञानादिसत्वे घटत्वेन तत्स्मरणापत्तेः । न च घटत्वस्म-

रणं प्रति घटत्वज्ञानेन हेतुत्वकल्पनादेवं न तादृशस्मर-
णापत्तिरिति वाच्यम् ॥

End:

न च तथापि वह्निव्याप्त्यभाववान् धूम इति ज्ञानकाले
वह्निव्याप्यो धूम इति संस्कारासत्वे विपरीतज्ञानरूपकार-
णबलात्तन्नाशापत्तिरिति वाच्यम्। तादृशसंस्कारनाशं प्रति
तादृशसंस्कारस्यापि प्रतियोगिविधया हेतुत्वेन तदभावा-
देव तदापत्त्यसंभवादिति प्राहुः ।

Subject: Smṛtivāda,

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ हेत्वाभासव्याख्या ॥

6684. HETVĀBHĀSAVYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 10952. Page 121. Right column. Substance—Palm leaf. Size—$13\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. Leaves—**15** (1-15). Lines—5 or 7 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—264. Author—? Incomplete. Not printed.

Beginning:

अथ हेत्वाभासः ॥ हेतुवदवभासमानाः इति योगारु-
ढो धर्म एव हेत्वाभासपदवाच्य इति तल्लक्षणमाह ॥
अनुमितीति ॥ अनुमितिकारणीभूताभावप्रतियोगिपदेन
यस्मिन् सत्यनुमितिभावनियमः तादृशज्ञानं विवक्षितम् ॥

End:

प्रामाण्याविशेषणकसाध्यतदभावकाभ्युपस्थापकतावच्-
च्छेदकरूपवत्वे वा तात्पर्यम्। अतो न ज्ञानेऽतिव्याप्तिः ॥

Subject: Hetvābhāsavyākhyā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. The other work contained herein is अन्यथाख्यातिवादः

॥ न्यायविषयसङ्ग्रहः ॥

6685. NYĀYAVIṢAYASAṄGRAHAḤ.

Burnell's Catalogue No. 10910b. Page 118. Right column. Substance—Palm leaf. Size—15 × 1½ inches. Leaves—2. Lines—6 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—28. Author—? Incomplete. Not printed.

Beginning:

अल्पाक्षरमसन्दिग्धं सारवद्विश्वतोमुखम् ।
अस्तोभमनवद्यं च सूत्रं सूत्रविदो विदुः ॥ १ ॥

घटतन्नीलनीलत्वशब्दशब्दत्वजातयः ।
अभावसमवायौ च ग्राह्याःसम्बन्धवस्त्वतः ॥ २ ॥

कल्पनालाघवं यत्र तं पक्षं तु श्रयामहे ।
कल्पनागौरवं यत्र तं पक्षं न सहामहे ॥ ३ ॥

* * *

अस्मिन्सत्यमुना भाव्यं इति शक्त्या निरूप्यते ।

End:

* * *

"कार्या योजनधृत्यादेः पदात्प्रत्ययतश्श्रुतेः ।
वाक्यात् संख्याविशेषाच्च साध्यो विश्वविदव्ययः ॥" इति

प्रमाणमत्र कल्प्यानि वस्तूनि सुलभान्यपि ।

Subject: Nyāyaviṣayasaṅgraha.

Remarks: —The Ms. is in a fairly good condition.

This Ms. is not easily identifiable. It begins with the well-known Kārikā defining sūtras. Towards the end we have the first Kārika of the 5th stabaka of the Kusumāñjali, followed by some commentary. In the middle, we have a number of Anuṣṭub verses which certainly relate to Tarka and look like a collection of paribhāṣas of Nyāya.

॥ सामान्याभावखण्डनम् ॥

6686. SĀMĀNYĀBHĀVAKHANDANAM.

N. S. Collection No. 36.

Substance—Paper. **Size**—$12\frac{1}{2} \times 6\frac{3}{4}$ inches. Sheet—1. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Grantha—20. **Author**—? **Complete.** Not printed.

Beginning:

संशयस्य सामान्याभावरूपपक्षनिष्ठविशेषाभावकूटानिश्चयकालीनसामान्यधर्मावच्छिन्नकोटिकसंशयकोटित्वस्य अन्यथानुपपत्तिं विशेषाभावपार्थक्याभाववति असत्त्वरूपां पार्थक्यसाधकव्याप्तिमित्यर्थः ॥

End:

सामान्याभावबुद्धेर्विशेषाभावकूटविषयकत्वत्वादिना पू-

र्वपाक्षिणा विशेषाभावकूटेष्वेव सामान्यावच्छिन्नप्रतियोगिताकत्वस्य * * तादृशबुद्धेरिवेदृशबुद्धेरपि वायौ रूपं न वेत्यादि संशयनिरोधिताया दुर्वारत्वात् ॥

Subject: Sāmānyābhāvakhaṇḍanam.

Remarks.—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ अन्यथासिद्धादिविचारः ॥

6687. ANYATHĀSIDDHĀDIVICĀRAḤ.

S. S. Collection No. 66 b.

Substance—Palm leaf. Size—$15\frac{1}{2} \times 1\frac{3}{8}$ inches. Leaves—**18.** Lines—6 to a Page. Script—Telugu. No. of **Granthas**—325. Author—? Incomplete. Not printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ।

तद्धर्मावच्छिन्ननिरूपितानियतपूर्ववृत्तित्वग्रहादिभिन्नतावच्छेदकत्वे सति तद्धर्मावच्छिन्ननिरूपितस्वतन्त्रान्य स्वव्यतिरेकशून्यत्वं तद्धर्मावच्छिन्ननिरूपितान्यथासिद्धत्वमिति द्वितीयान्यथासिद्धदण्डरूपादिवारणाय सत्यन्तम् ॥

End:

तेन साधर्म्यात् साध्यत्वे सति साधर्म्यादित्यत्र विनिगमकाभावात् ॥ १० ॥

साधनपरंपरा प्रश्ना(?)प्रसङ्गसामान्यादिक्रियाहेतु सु...

वत्वं साधनं तत्र किं साध्यं न वा साध्यं विना स्वरया-
पि... ॥

Subject: Anyathāsiddhādivicāra.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. On the side margin of leaf No. 7 is given

'मूर्तत्वनिर्वचनम्' ॥

From the title page we come to know that this fragment represents some Tarka work. It begins abruptly in the middle of the definition of Anyathāsiddha and its varieties.

At the beginning, there are two leaves representing Īśvaravāda from some Nyāya work, which the title page calls as Muktāvalī.

॥ मङ्गळवादव्याख्या ॥

6688. MANGAḶAVĀDAVYĀKHYĀ.

S. S. Collection No. 66 c.

Substance—Palm leaf. **Size**—$15\frac{1}{2} \times 1\frac{3}{8}$ inches. **Leaves**—7. **Lines**—6 to a Page. **Script**—Telugu. **No. of Granthas**—175. **Author**—? Incomplete. Not printed.

Beginning:

शुभमस्तु ॥ शारदाम्बायै नमः ॥

समाप्तित्वावच्छिन्नं प्रति विघ्नध्वंसद्वारा मङ्गलत्वावच्छिन्नस्य हेतुत्वमिति सिद्धान्तस्थितिः । तत्र चरमवर्णो वा चरमवर्णध्वंसो वा समाप्तिः ॥

End:

प्रयोज्य विरहेण तत्त्वे साध्याप्रसङ्गस्य दुर्वारत्वात् इति

स्थिते सत्यं स्वेतराजन्यानित्यत्वमेवा....मेवाप्रकृतेति । अत एव हेतुत्वमेवं नास्ति कार्यसमाप्तिर्विघ्नध्वंसोस्तु जन्मान्तराजन्यं तत्.... ॥

Subject: Mangalavādavyākhyā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ अनुमानप्रकरणव्याख्या ॥

6689. ANUMĀNAPRAKARAṆAVYĀKHYĀ.

N. S. Collection No. 49.

Substance—Paper. Size—9¾ × 4½ inches. Sheets —8. Lines —10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—240. Author—? Incomplete. Not printed.

Beginning:

प्रायश इति ॥ दुष्टहेतुलक्षणत्वे यत्किञ्चिद्दोषमादायैव हेतौ लक्षणं नेयम् । तथाच वह्न्यभाववद्ध्रदविषयकनिश्चयनिष्ठप्रतिबन्धकतावच्छेदकशरीरे हेतुविषयताया अप्रवेशेन वह्न्यभाववद्ध्रदात्मकदोषमादाय ह्रदो वह्निमान् धूमादित्यादौ लक्षणगमनासंभवेऽपि धूमाभाववद्ध्रदात्मकस्वरूपासिद्धिविषयकज्ञानस्य विवक्षणीयानुमितिप्रतिबन्धकतया तन्निष्ठप्रतिबन्धकतावच्छेदकविषयताशरीरे हेतुविषयताशरीरे हेतुविषयता अपि प्रवेशतामादायैव तादृशस्थले लक्षणस्य संभवेऽपि असंकीर्णबाधस्थले हेतुविषयतायाः कमपि प्रतिबन्धकतावच्छेदकेऽप्रवेशात् । तत्राव्याप्तिरिति भावः । तत्साक्षात्कारजनकसाक्षात्कार इति ॥

End:

यत्तु निरुक्तसाक्षात्कारजनक इत्यादिप्रकरणे तादृश-ग्रहत्वव्यापकप्रतिबध्यतानिवेशे पक्षाप्रसिद्ध्यादावेव ल-क्षणागमनाभिधानं । तत्र निरुक्तानुमितिनिष्ठकार्यता-निरूपकसंबन्धे ग्रहत्वस्य व्याप्तिज्ञाने सत्वेन तत्राश्रया-सिद्धिज्ञानप्रतिबध्यतीया अभावेन तत्रापि लक्षणाग-मनात् ॥

Subject: Anumānaprakaraṇavyākhyā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ दीधितिव्याख्या ॥

6690. DĪDHITIVYĀKHYĀ.

N. S. Collection No. 50.

Substance—Paper. Size—10×4½ inches. Sheets—32 (13–41). Lines—13 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1250. Author—? Incomplete. Not printed.

Beginning:

....बाधावतारदशायां तादृशव्यभिचाराप्रसिद्धेः । न च पर्यवसितसाध्यव्यभिचारः साध्यव्याप्यताबोधस्य वि-रोधी । न चैवमपि कथं तत्र सद्धेतावुपाधिसंभवः । मीमां-सकमतेन तदभिधानात् । शब्दशब्दयोर्भावप्रधानत्वाद्वा ॥

End:

व्याप्यतावच्छेदकप्रकारेण व्याप्तिज्ञानस्य हेतुत्वे व्या-प्तिज्ञानहेतुताया आवश्यकत्वात् कचिदुपजीव्यत्वादिति

पाठः । उपजीव्यत्वञ्च व्याप्तिज्ञानं विना यद्धर्मावच्छेदेन व्याप्तिज्ञानं तत्प्रकारकपक्षधर्मताज्ञानस्यासंभवात् ॥

Subject: Dīdhitivyākhyā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. There are three loose sheets at the end dealing with the same subject.

॥ अनुमानप्रकरणव्याख्या ॥

6691. ANUMĀNAPRAKARAṆAVYĀKHYĀ.

N. S. Collection No. 51

Substance—Paper. Size—$10\frac{1}{4} \times 4\frac{1}{3}$ inches. Sheets—3. Lines—13 to a Page, Script—Grantha. No. of Granthas—75. Author—? Incomplete. Fragment. Not printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः । श्रीमेधादक्षिणामूर्तये नमः ।
मूले व्याप्तिपक्षधर्मतयोः साङ्गत्यप्रदर्शनेन न्यूनतां परिजिहीर्षुः तयोरेककार्यकारित्वरूपसंगतिं प्रदर्शयन् व्याप्त्यनन्तरं मूलमवतारयति ॥ अनुमितीति ॥ अनुमितिलक्षणं अनुमितिस्वरूपं यदेकं कार्यं तदनुकूलत्वसंगत्या तत्प्रयोजकत्वसंगत्या ।

End

संशयनिष्ठवह्निमत्पर्वतादिविषयताया अपि प्रत्येकनिश्चयवृत्तित्वात् । प्रतिबन्धकतावच्छेदकघटकत्वोपपत्तिः वह्न्यादिसाध्यकस्थले वह्न्यभाववान्पर्वतो ध... ।

Subject: Anumānaprakaraṇavyākhyā.

Remarks: —The Ms. is in a fairly good condition.

॥ तत्त्वचिन्तामणिप्रकाशव्याख्या—न्यायशिखामणिः ॥

6692. TATTVACINTĀMAṆIPRAKĀŚAVYĀKHYĀ—NYĀYAŚIKHĀMAṆIḤ.

S. S. Collection No. 47

Substance—Paper. Size—10 × 4¾ inches. Sheets —17. Lines—10-12 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—400. Author—Rāmakṛṣṇadīkṣita. Incomplete. Not printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥

ननु प्रमाणतत्त्वमत्र विविच्यत इत्यनेनैव प्रेक्षावत्प्रतिपित्सितार्थप्रतिज्ञासिद्धेः श्लोकवैयर्थ्यम् ॥

End:

मिश्रमते च प्रामाण्याग्रहाद्वाध इत्यत आह ॥ वादीति ॥ ये(न) मीमांसकेन नैयायिकस्य विवादः तन्मीमांसकनैय्या.... ।

Subject: Tattvacintāmaṇiprakāśavyākhyā—Nyāyaśikhāmaṇi. Prāmāṇyavāda.

Remarks: —The Ms. is in a fairly good condition. For other particulars see remarks under No. 6228.

॥ सांख्यम् ॥

SĀṄKHYAṂ.

॥ सांख्यकारिका ॥

6693. SĀṄKHYAKĀRIKĀ.

Burnell's Catalogue No. 9907 (a). Page 111. Right column.
Substance—Palm leaf. Size—18¾ × 2½ inches.
Leaves—3 (19-21). Lines—11 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—130. Author—Īśvarakṛṣṇa.
Complete. Printed.

Beginning:

अस्मदार्यदेशिकपादुकाभ्यां नमः ॥

दुःखत्रयाभिघातात्

जिज्ञासा तदुपघातके हेतौ ।

दृष्टे सापार्था चेत्

नैकान्तात्यन्ततोऽभावात् ॥ १ ॥

End

शिष्यपरम्परयागतं

ईश्वरकृष्णेन चैतदार्याभिः ।

संक्षिप्तमार्यमतिना

सम्यग्विज्ञाय सिद्धान्तम् ॥ ७१ ॥

सप्तत्यां किल येऽर्थाः

तेऽर्थाः कृत्स्नस्य षष्टितन्त्रस्य ।

आख्यायिकाविरहिताः

परवादविवर्जिताश्चापि ॥ ७२ ॥

Colophon:

इति श्रीभाष्यं समाप्तम(?) ॥

श्रीदक्षिणामूर्तये नमः ॥

Subject: Sāṅkhyakārikā 1—72 ślokas.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. After the colophon is given:—

रामं कोमलनीलनीरदरुचिं भद्रासनस्थं विभुं
सीतापाणिविमर्शजेन्दुकिरणोद्भूतं स्वकीयं सखं ।
ध्यात्वा किंचिदवाङ्मुखैर्मुनिगणैः सुभ्रातृभिर्मातृभिः
सुग्रीवांगदमारुतिप्रभृतिभिः संसेव्यमानं भजे ॥

The other work contained in this part is Sāṅkhyatattvakaumudī.

The Sāṅkhyakārikā, is almost the only standard text on Sāṅkhya used by the philosophers of the other Schools, for a very long time. Even as early as Śri Śaṅkara and the old Buddhistic works, we find quotations from the Sāṅkhya Kārikā only. Much useful information about Iśvarakṛṣṇa is furnished by Mr. Rāmaśarma, in a Sanskrit introduction of his, to the Chowkhāmba edition of the Sāṅkhyakārikā, with the Māṭharāvṛtti. This Māṭharāvṛtti was translated into Chinese by Paramārthapaṇḍita about A. D. 557-569. There are two different Chinese traditions, one identifying Īśvarakṛṣṇa with Vindhyavāsin, or Vārṣagaṇya and another making him a contemporary of Diṅgnāga. The former tradition is probably wrong and Īśvarakṛṣṇa can be ascribed to the 3rd or the 4th century A. D.

Iśvarakṛṣṇa says at the end of his work that his is an abridgement of a bigger work called Ṣaṣṭitantra. There is much discussion as to the exact number of the Kārikās. The work is generally called a Saptati, but the number of verses, according to the several commentators vary from 69 to 73. This Ms. has 72 verses.

The work has been printed with the Māṭharāvṛtti by the Chowkhāmba Press, Benares. There is also an edition of this work with Gauḍapāda's commentary translated into English by Wilson and Colebrooke, published in Bombay.

॥ सांख्यकारिकाव्याख्या ॥

6694. SĀNKHYAKĀRIKĀVYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 9907(b) Page 111. Right column. Substance—Palm leaf. Size—$18\frac{1}{2} \times 2\frac{1}{8}$ inches. Leaves—19 (1-19). Lines—12 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—1800. Author—Vācaspatimiśra. complete. Printed.

Beginning:

॥ कपिलयोगिने नमः ॥

ओम् ॥ अजामेकां लोहितशुक्लकृष्णां

बह्वीः प्रजास्सृजमानां नमामः ।

अजामेकां जुषमाणा भजन्ते

जहात्येनां भुक्तभोगां नुमस्तान् ॥ १ ॥

कपिलाय महामुनये

मुनये शिष्याय तस्य चासुरये ।

पञ्चशिखाय तथेश्वर-

कृष्णाय चैते वयं नमस्यामः ॥ २ ॥

इह खलु प्रतिपित्सितमर्थं प्रतिपादयन् प्रतिपादयिता-भिधेयवचनो भवति । प्रेक्षावतां अप्रतिपित्सितमर्थं प्रतिपादयन्नायं लौकिको परीक्षक इति प्रेक्षावद्भिरुन्मत्तवदुपेक्ष्येत ।

End:

...सेयं षष्ठिः पदार्थानां कथिते सकलशास्त्रार्थकथनान्नेदं प्रकरणं, अपि तु शास्त्रमेवेति सिद्धम् । एकत्वमर्थवत्त्वम् । पारार्थ्यं च प्रधानमधिकृत्योक्तम् । आनर्थकत्वमकर्तृकत्वम् । बहुत्वं च पुरुषमधिकृत्य अस्तित्वम् । योगो वियोगश्च भयमधिकृत्य स्थितिस्थूलसूक्ष्ममधिकृत्येति ।

मनांसि कुमुदानीव बोधयन्ती सतां सदा ।

श्रीवाचस्पतिमिश्राणां कृतिस्स्यात्तत्त्वकौमुदी ॥

Colophon:

इति वाचस्पतिमिश्रविरचिता सांख्यतत्त्वकौमुदी समाप्ता ॥

श्री हरिः ओम् । अस्मदाचार्यदेशिकपादुकाभ्यां नमो नमः ।

Subject: Sāṅkhyakārikāvyākhyā; Sāṅkhyatattvakaumudī.

Remarks:—The Ms. is in good condition. The other work contained herein is Sāṅkhyakārikā.

Dr. Burnell says that this number is a Ms. containing a commentary on Vācaspati's Kaumudī by one Bhāratīyati The Ms. does not contain any such work. It represents only Vācaspati's kaumudī.

The author of this standard and popular commentary on the Sāṅkhya kārikās is the famous Vācaspatimiśra who lived in the 9th century A. D.

This work of his is called Sāṅkhya Tattva Kaumudī and it has been printed by the Chowkhāmba Press, Benares.

There are three more famous commentaries on Sāṅkhya Kārikā, besides this work.

1 Māṭharā Vṛtti by Māṭharācārya.

2 Sāṅkhyacandrikā by Nārāyaṇatīrtha.

8 Bhāṣya by Gauḍapāda.

॥ सांख्यकारिकाव्याख्या ॥

6695. SĀNKHYAKĀRIKĀVYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 9906. Page 111. Right column.

Substance— Palm leaf. Size—$18\frac{3}{4} \times 1\frac{3}{4}$ inches. Leaves —26. Lines —10 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—1800. Author—Vācaspatimiśra. Complete. Printed.

Beginning, end, colophon and subject—Same as No. 6694.

Remarks:—The Ms. is in good condition. After the colophon is given—

पुरतः प्रतिभाति मे सदा भगवान् चन्द्रकलाशिखामणिः ।
क्वचिदभ्रतरंगिणीं वहन् क्वचन श्रीगिरिजां परिष्वजन् ॥

अज्ञानपुरुषक्षीरनीरभेदविचारतः ।
नारायणेन्द्रपादाब्जे चित्तहंसो विभक्तु मे(?) ॥

बिभ्रद्दोर्भिः कुठारं मृगमभयवरौ सुप्रसन्नो महेशः
सर्वालंकारदीप्तस्सरसिजनिलयो व्याघ्रचर्मात्तवासाः ।
ध्येयो मुक्तापरागामृतरसकलिताद्रिप्रभः पञ्चवक्त्रः
त्र्यक्षः कोटीरकोटीघटिततुहिनरोचिष्कलोत्तुंगमौलिः ॥

॥ योगः ॥

YOGAḤ.

॥ पातञ्जलयोगसूत्रम् ॥

6696. PĀTAÑJALAYOGASŪTRAM.

Burnell's Catalogue No. 6377. Page 111. Right column.
Substance—Paper. Size—8¾ × 3¼ inches. Sheets—3. Lines—14 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—100. Author—Patañjali. Complete. Printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः

अथ योगानुशासनम् ॥ १ ॥

योगश्चित्तवृत्तिनिरोधः ॥ २ ॥

तदा द्रष्टुस्वरूपेऽवस्थानम् ॥ ३ ॥

End:

क्षणप्रतियोगी परिणामापरान्तनिग्राह्यः क्रमः ॥ ३१ ॥

पुरुषार्थशून्यानां प्रतिप्रसवः कैवल्यं स्वरूपप्रतिष्ठा वा चितिशक्तिरिति ॥ ३२ ॥

Colophon:

इति पतञ्जलिसूत्रे कैवल्यपादश्चतुर्थः ॥

Subject: Pātañjalayogasūtram.

Remarks: —The Ms. is in good condition.

The author of the Yogasūtras is traditionally believed to be the avatāra of Ādiśeṣa and identical with the author of the Mahābhāṣya. The tradition is as old as the author of Vākyapadīya. Except this tradition there is no other clear proof of the identity of the two Patañjalis. Similarly

there is no conclusive evidence brought out by the other view of the research scholars to prove that the two Patañjalis are different.

If the Patañjalis are identical our author must be ascribed to 150 B. C. and if the two are different, he is to be brought down, and placed somewhere before the 4th century A. D.

The Ānandāśrama Sanskrit Series, Poona, gives us an edition of the text of the Yogasūtras, with the bhāṣya of Vyāsa and the commentary of Vācaspati Miśra.

॥ पातञ्जलयोगसूत्रम् ॥

6697. PĀTAÑJALAYOGASŪTRAM.

Burnell's Catalogue No. 6387. Page 11. Right column. Substance—Paper. Size—12½ × 5 inches. Sheets—6. Lines—8 to a page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—100. Author—Patañjali. Complete. Printed.

Beginning, end, colophon and subject—Same as No. 6696.

Remarks:—The Ms. is in a very dacaying condition. After the colophon is given:—

" सांख्यसूत्रम् ॥

अथ त्रिविधदु:खात्यन्तनिवृत्तिरत्यन्तपुरुषार्थः । न दृष्टात्तत्सिद्धिर्निवृत्तेरप्यनन्तरत्वादर्शनात् ॥ * * *

तीर्थानि तोयपूर्णानि देवान्काष्ठादिनिर्मितान् ।
योगिनोऽनुपपद्यन्ते स्वात्मप्रत्ययकारिणः ॥

धनन्तस्य भजेत्सैव शैवी चेदस्य सन्ततिः ।

नास्ति चेत्तच्छिवे दद्यान्न दद्यात्पशुसन्ततौ ॥

इत्यादिमहापुराणे श्रीशैवे वायवीयसंहितायामुपरिभागे एकोनत्रिंशोऽध्यायः ॥ सूत उवाच ॥"

॥ पातञ्जलयोगसूत्रम् ॥

6698. PĀTAÑJALAYOGASŪTRAM.

Burnell's Catalogue No. 9908 (a). Page—Right column. Substance—Palm leaf. Size—$18\frac{3}{4} \times 1\frac{1}{8}$ inches. Leaves—2. Lines—12 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—100. Author—Patañjali. Complete. Printed.

Beginning:

यत्कटाक्षसुधालेशैः तारितो जन्मवारिधेः ।
श्रीसदाशिवयोगीन्द्रं तमहं मुक्तिदं भजे ॥ १ ॥

यत्कृपाबलतोऽस्माकं चित्तशुद्धिरभूत्स्वयम् ।
तमानन्दगुरुं वन्दे सच्चिदानन्दरूपिणम् ॥ २ ॥

पूर्वं निर्गुणवस्तु नित्यममलं सत्यं विशुद्धात्मकं
पश्चात्स्वीयजडं प्रविश्य सकलाकारेण यत्संस्थितम् ।
रूपः शिष्यगणान् स्वकीर्तिलहरीदिव्यामृतं पायय-
त्यस्मद्देशिकशेखरो विजयते लोकैकदीपाङ्कुरः ॥ ३ ॥

यत्पादांबुजसेवयाऽमलमतिः संसारसौख्यं जह-
च्छ्रुत्वा तत्त्वमसीति वाक्यनिचयं मत्वा तदर्थं परम् ।
ध्यात्वा सन्ततमान्तरं प्रविततं प्राप्तात्मतत्त्वोऽभवत्
तां वन्दे परदेवतां सुरनुतां चिन्मात्रगात्रीं शिवाम् ॥ ४ ॥

अथ योगानुशासनम्० ॥ Same as No. 6696.

End, colophon and subject—Same as No. 6696.

Remarks:—The Ms. is in good condition. The other work contained herein is Yogasudhākara.

After the colophon is given—

आहत्य सूत्राणि २०६ ॥ ओं ।

श्रीरामं श्रितपारिजातमनघं श्रीवल्लभं श्यामलं
केयूराङ्गदरत्नचित्रमकुटैरन्यैस्तथा भूषणैः ।
युक्तं निर्जितचन्द्रवक्त्रविलसन्नेत्रांबुजाभ्यां सदा
चिन्मुद्राविलसत्कराम्बुजमहं सीतासमेतं भजे ॥

Dr. Burnell does not notice this work under this number.

॥ पातञ्जलयोगसूत्रम् ॥

6699. PĀTAÑJALAYOGASŪTRAM.

K. M. Collection No. 48.

Substance—Paper. Size—$8\frac{1}{4} \times 5\frac{1}{2}$ inches. Sheets—2. Lines—18 to a page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—100. Author—Patañjali. Complete. Printed.

Beginning, end, colophon and subject—Same as No. 6696.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ पातञ्जलयोगसूत्रम् ॥

6700. PĀTAÑJALAYOGASŪTRAM.

Burnell's Catalogue No. 10886(c). Page Right column. Substance—Palm leaf. Size—14½×1¼ inches. Leaves —1-8 at the end. Lines—4-5 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—100. Author—Patañjali. Complete. Printed.

Beginning, end, colophon and subject—Same as No. 6696.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. For the other works contained herein see remarks under No. 4583.

Dr. Burnell does not notice this work under No. 10886.

॥ योगसूत्रभाष्यम् ॥

6701. YOGASŪTRABHĀṢYAM.

Burnell's Catalogue No. 6386. Page 111. Right column. Substance—Paper. Size—12¾×4¾ inches. Sheets—37. Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1100. Author—Vyāsa. Complete. Printed.

Beginning:

अथ योगानुशासनम् ॥

अथेत्ययमधिकारार्थः । योगानुशासनं शास्त्रमधिकृतं वेदितव्यम् । योगः समाधिः । स च सार्वभौमः चित्तस्य धर्मः । क्षिप्तं, मूढं, विक्षिप्तं, एकाग्रं, निरुद्धमिति चित्तभूमयः ।

End:

पुरुषार्थशून्यानां गुणानां प्रतिप्रसवः कैवल्यं स्वरूपप्रतिष्ठा च चिच्छक्तेरिति ॥

कृतभोगापवर्गाणां पुरुषार्थानां यः प्रतिप्रसवः कार्यकारणात्मनां तत्कैवल्यं स्वरूपप्रतिष्ठानं(वा) पुनर्बुद्धिसन्तानासम्बन्धनीया पुरुषस्य चिच्छक्तिरेव केवला तस्यास्तथैव भावः कैवल्यमिति ।

Colophon:

इति पातञ्जले योगशास्त्रे सांख्ययोगे योगाध्याये कैवल्यपादः चतुर्थः ।

Remarks:—The Ms. is in a very much decaying condition. The other work contained herein is Yogasūtrabhāṣyavyākhyā by Vācaspatimiśra.

The author of the Bhāṣya on the Yogasūtras cannot be, held to be the same as the great codifier and compiler of the Vedas and the author of the Mahābhārata. While in his commentary on Vyāsa's Bhāṣya, Vācaspati says at the outset that this Vyāsa is the same as the great Dvaipāyana, he says here and there in the middle that the Anuṣṭub verses quoted by the Bhāṣyakāra are 'Vaiyasikī gāthā'. Thus Vācaspati believes both ways.

Vyāsa quotes Pañcaśikha and Vārṣagaṇya.

The probable date of this author is somewhere before the 4th century A. D. The work has been published in the Ānandāśrama Sanskrit Series.

॥ योगसूत्रभाष्यम् ॥

6702. YOGASŪTRABHĀṢYAM.

Burnell's Catalogue No. 9903(a). Page 111. Right column. Substance—Palm leaf. Size—18⅝ × 1⅝ inches. Leaves—38 (2-39). Lines—9 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—1200. Author—Vyāsa. Complete. Printed.

Beginning:

विवेक्ता चित्तहंसो मे चिज्जडक्षीरनीरयोः ।
नारायणेन्द्रयोगीन्द्रपादपद्मे विराजते ॥ १ ॥

मंगलाय जगतां हिरण्मये
तन्वते पदसि ताण्डवं सदा ।
विश्वजन्मधृतिभङ्गहेतवे
कुर्महे नम इदं कपर्दिने ॥

अथ योग० Same as No. 6701.

End, colophon and subject same as No. 6701.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. The other works contained herein are—

(1) Māntrikopaniṣad.
(2) Yogaśikhopaniṣad.
(3) Mantropaniṣad.

॥ योगसूत्रभाष्यम् ॥

6703. YOGASŪTRABHĀṢYAM.

Burnell's Catalogue No. 9904. Page 111. Right column.

Substance—Palm leaf. *Size*—$17\frac{1}{8} \times 1\frac{1}{2}$ inches. Leaves—68 (142-209). Lines—9 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—1200. Author—Vyāsa. Complete. Printed.

Beginning, end and subject—Same as No. 6701.

Colophon:

इति पातञ्जले सांख्यप्रवचने योगाध्याये कैवल्यपादः चतुर्थः ॥ समाप्तं चेदं शास्त्रम् ॥

सुप्तश्चतत्त्वलीनानां तनुदग्धाश्च योगिनां ।
विच्छिन्नोदाररूपाश्च क्लेशा विषयसंगिनाम् ॥

योगस्योद्देशनिर्देशौ तदर्थं वृत्तिलक्षणम ।
योगोपायाः प्रभेदाश्च पादेऽस्मिन्नुपवर्णिताः ॥

ओं नमो भगवते पतञ्जलये ।

इति योगपातञ्जलभाष्यं समाप्तम् ।

श्रीसांबशिवाय नमः । श्रीरामचन्द्राय नमः । वेङ्कटाचलस्वामिसहायम(:) ।

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ योगसूत्रभाष्यम् ॥

6704. YOGASŪTRABHĀṢYAM.

P. A. Collection No. 126.

Substance—Paper. Size—$6\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Sheets—108. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—2000. Author—Vyāsa. Complete. Printed.

Beginning, end and subject—Same as No. 6701.

Colophon:

इति श्री पातञ्जलयोगशास्त्रे सांख्यप्रवचने कैवल्यपादः समाप्तः ॥

विरोधिकृत् संवत्सरे माघमासे पञ्चम्यां अर्कवासरे समाप्तम् ।

इदं पुस्तकं बालाजिना लिखितम् ।

Subject: Yogasūtrabhāṣyam.

Remarks:—The Ms. is in good condition

॥ योगभाष्यव्याख्या ॥

6705. YOGABHĀṢYAVYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 6386 b. Page 111. Right column. Substance—Paper. Size—12¼ × 4¾ inches. Sheets—60 (38-107). Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—4800. Author—Vācaspatimiśra. Complete. Printed.

Beginning:

नमामि जगदुत्पत्ति हेतवे वृषकेतवे ।

क्लेशकर्मविपाकादिरहिताय हिताय च ॥

नत्वा पतञ्जलिमुनिं वेदव्यासेन भाषिते ।

संक्षिप्तस्पष्टबह्वर्थभाष्ये व्याख्याभिधास्यते ॥

इह भगवान् पतञ्जलिराख्यिप्सितस्य संक्षेपतः तात्पर्यार्थं प्रेक्षावत्प्रवृत्त्यङ्गम् श्रोतुश्च सुखग्रहार्थं आदावेव सूत्रमारचयां चकार ॥ 'अथ योगानुशासनम्' ॥ तत्र प्रथमावयव-मथशब्दं व्याचष्टे । अथेत्ययमधिकारार्थः ॥

End:

अस्ति हि महाप्रलये स्वरूपप्रतिष्ठा चिच्छक्तेरिति । न चासौ मोक्ष इत्यत आह पुनरिति । सूत्र इति शब्दः शास्त्रपरिसमाप्तौ ।

युक्त्या हि चित्रं परलोकमेय-
ज्ञसिद्धये धर्मघनः समाधिः ।
द्वितीय मुक्तिः(प्रतिपादितास्ति)मन्
पादे प्रसंगादपि चान्यदुक्तम् ॥

निदानं तापानामुदितमथ तापाश्चकथिताः
सहांगैरष्टाभिः उदितमिहयोगद्वयमपि ।
कृतो मुक्तेरध्वा गुणपुरुषभेद (स्स्फुटतरो)
(वि)विक्तं कैवल्यं परिगलिततापा चितिरसौ ॥

Colophon:

इति श्रीवाचस्पतिमिश्रविरचितायां पातञ्जलभाष्यव्याख्यायां कैवल्य-पादश्चतुर्थः ॥

Be

करकृतमपराधं क्षन्तुमर्हन्ति सन्तः ॥

Remarks :—The Ms. is in a decaying condition. The other work contained herein is Yogabhāṣya.

Vācaspatimiśra, the author of this commentary, called Tattvavaiśāradī on the Yogasūtrabhāṣya of Vyāsa, is the great sarvatantrasvatantra, the author of Nyāyavārtikatātparyaṭīkā, Bhāmati etc. He was the pupil of one Trilocana. His date is, according to the data furnished by himself in his Nyāyasūcīnibandha, Samvat 898 (i.e.) A. D. 841.

The work has been published in the Ānandāśrama Sanskrit Series.

॥ योगसूत्रभाष्यव्याख्या ॥

6706. YOGASŪTRABHĀṢYAVYĀKHYĀ.

Burnell's Catalogue No. 9905. Page 112. Left column. Substance—Palm leaf. Size—$18\frac{3}{4} \times 1\frac{1}{2}$ inches. Leaves—88. Lines—9 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—4800. Author—Vācaspatimiśra. Complete. Printed.

Beginning, end and subject—Same as No. 6705.

Colophon:

इति वाचस्पतिमिश्रविरचितायां पातञ्जलयोगभाष्यव्याख्यायां कैवल्यपादः चतुर्थः ।

नारायणेन्द्रयोगीन्द्रपादपङ्केरुहद्वयी ।
कलहंसाय मे दद्यात् कैवल्यमधु चिन्तिता ॥

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ योगसूत्रवृत्तिः ॥

6707. YOGASŪTRAVṚTTIḤ.

Burnell's Catalogue No. 6392. Page 112. Left column. Substance—Paper. Size—13×5 inches. Sheets—42 (178-220.) Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—1200. Author—Bhojarājā. Complete Printed.

Beginning:

श्रीहयग्रीवाय नमः ।

देहार्धयोगश्शिवयोः सः श्रेयांसि तनोतु वः ।
दुष्प्रापमपि यत्स्मृत्या जनः कैवल्यमश्नुते ॥

* * *

अथ योगानुशासनं ॥ अनेन सूत्रेण शास्त्रस्य संबन्धाभिधेयप्रयोजनान्याख्यायन्ते । अथशब्दोऽधिकारद्योतको मङ्गलार्थश्च ॥

End:

कैवल्यनिर्णयाय दशभिः सूत्रैः क्रमेणोपयोगिनोऽर्थानभिधाय कैवल्यस्वरूपं निर्णीतमिति व्याकृतः कैवल्यपादः ।

Colophon:

इति पातञ्जलयोगशास्त्रसूत्रवृत्तौ कैवल्यपादः चतुर्थः समाप्तः ।

Remarks:—The Ms. is in a very much decaying condition.

Till recently, the author of this commentary on the Yoga-sūtras, was believed to be the same as the polymāth, Bhoja, King of Dhārā. Mr. Rāmaśarma, in his Saṃskṛt introduction to the Chowkhāmba edition of the Māṭharavṛtti, draws our attention to a quotation in Jayanta's Nyāya Mañjari—from which we come to learn that this Bhoja is the author of a commentary on the Sāṅkhya Kārikās of Īśvarakṛṣṇa also and that he is different from the famous King of Dhār, the author of Śṛṅgāraprakāśikā etc.

The work has been published in the Ānadāśrama Saṃskṛt Series.

॥ योगसूत्रव्याख्या—सूत्रार्थचन्द्रिका ॥

6708. YOGASŪTRAVYĀKHYĀ—SŪTRĀRTHACANDRIKĀ.

Burnell's Catalogue No. 6379. Page 112. Left column. Substance—Paper. Size—12½ × 5 inches. Sheets—18. Lines—2-14 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—380. Author—Ananta. Complete. Printed.

Beginning:

गुरुं प्रणम्य सूत्रार्थचन्द्रिका क्रियते मया ।
अनन्तेनेश्वरप्रीत्यै सच्चिदानन्दरूपिणम् ॥

अथ योगानुशासनम् ॥ अथ शब्दोऽधिकरणवाची । योगो नाम समाधानमनुशिष्यते व्याख्यायते येन तत् ॥ १ ॥ सत्वपरिणामरूपस्य चित्तस्य वृत्तयस्तासां निरोधो बहिर्मुखताविच्छेदादन्तर्मुखतया स्वकारणे लयः ॥ २ ॥

End:

यस्माच्छास्त्रान्तरेष्वप्येवमेव निश्चयः तस्मादिदमेव युक्तम् वृत्तिसारूप्यपरिहारेण स्वरूपप्रतिष्ठावि(चि)तिशक्तिकैवल्यमिति । तदेवं सिद्ध्यन्तरेभ्यो विलक्षणा सर्वसिद्धिमूलभूता समाधिसिद्धिः सैव साधनीयेति ॥ ३३ ॥

Colophon:

सूत्रार्थवृत्तिमालोच्य कृतेयं पदचन्द्रिका ।
अनन्तेनेश्वरप्रीत्यै चार्पिता शिवपादयोः ॥

इति योगसूत्रव्याख्यायां चतुर्थः पादः ॥

Subject: Yogasūtravyākhyā otherwise known as Candrikā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. On the title page is given—

पातञ्जलसूत्रारंभः । ग्रन्थाः ६०० । हे पुस्तकश्रीमंतराजेश्रीशरभोजि-महाराजसाहेबयांच कारकर्तीत काशदेशाहून खरीदीकरून अणिलें असें ।

The author of this commentary Padacandrikā, which is based on Bhoja's Vṛtti, is Ananta. Nothing more is known of him.

The work has been published by the Śrī Vāṇī Vilās Press, Srirangam.

॥ पातञ्जलयोगसूत्रवृत्तिः—योगसुधाकरः ॥

6709. PĀTAÑJALAYOGASŪTRAVṚTTIḤ—YOGASUDHĀKARAḤ.

Burnell's Catalogue No. 9908 b. Page 112. Right column.

Substance—Palm leaf. Size—14½ × 2½ inches. Leaves—20 (3–22). Lines—11 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—1000. Author—Sadāśivendrasarasvatī. Complete. Printed.

Beginning:

यद्भावनादवाप्तीयं प्रत्यक्चितिरनामया ।
क्लेशकर्मौघसंस्पृष्टं तमीशं कंचनाभजे ॥ १ ॥

श्रीमत्पतञ्जलेस्तस्य पदद्वन्द्वमनिन्दितम् ।
वन्दे येन मनःकायवाचां शुद्धिरकार्यसौ ॥ २ ॥

विद्यारत्नं मया लब्धं यत्कृपापारवारिधेः ।
वन्दे बुधैर्वन्द्य(मा)नवन्दकानन्ददान् गुरून् ॥ ३ ॥

श्रीमद्देशिकवक्त्राब्जात् निशम्याथ विलोक्यताम् ।
फणीन्द्रफांणितेः काचिद्वृत्तिरारभ्यते मया ॥ ४ ॥

इह खलु भगवान् पतञ्जलिः प्रेक्षावत्प्रवृत्त्यौपयिकं शास्त्रप्रतिपाद्यं दर्शयति ।

End :

पुरुषार्थशून्यानां प्रतिप्रसवः कैवल्यं स्वरूपप्रतिष्ठा वा चितिशक्तिरिति ॥' कृतभोगापवर्गाणां कार्यकारणात्मनां गुणानां प्रधाने प्रतिप्रसवः प्रलयः कैवल्यं ॥ * * *

इतिशब्दः शास्त्रपरिसमाप्तिद्योतनार्थः ।

यत्कृपापोतमासाद्य समुत्तीर्णो भवार्णवात् ।
नमोऽस्तु तस्मै गुरवे स्वाविद्याध्वान्तभानवे ॥

क्वाहं क्व योगसरणिर्गहनार्था तथाप्यहम् ।
श्रीगुरोः कृपया कुर्वे वृत्तिं योगसुधाकरम् ॥

फणीन्द्रसूक्तग्रथिता मद्वाङ्मौक्तिकमालिका ।
समर्प्यते मया श्रीमद्गुरोश्चरणपङ्कजे ॥

Colophon :

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीपरमशिवेन्द्रसरस्वतीपा-

दाब्जसेवापरायणेन श्रीसदाशिवेन्द्रसरस्वत्या विरचितायां श्रीपतञ्जलिप्रणीतयोगशास्त्रे सांख्यप्रवचननामधेये योगसुधाकराभिधायां वृत्तौ कैवल्यपादः चतुर्थः समाप्तः ॥

समाप्तश्चाध्यायः ॥ समाप्तं योगशास्त्रम् ॥

सदाशिवेन्द्रभारत्या श्रीगुरोः पादसेवनात् ।
संसारनरकाम्भोधेर्गलितोऽहं सुबालिशः ॥

Subject: Yogasūtravṛtti otherwise known as Yogasudhākara

Remarks:—The Ms. is in good condition. After the colophon is given

श्रीरामं भद्रपीठस्थितमवनिसुताबाहुवल्लीविमर्श-
व्यासक्तं लक्ष्मणाद्यैरनुपदमनुजैः सेव्यमव्याजभक्त्या ।
पूज्यं शश्वद्वसिष्ठप्रमुखमुनिगणैः पुष्पहस्तैर्हनूमत्-
पाणिद्वंद्वोपचारैः सुखितमृदुपदाम्भोजमानन्दमीडे ॥

The other work contained herein is—Yogasūtra. At the end there is one stray leaf containing a commentary on the Yogasūtra.

To none in South India is unknown the history of the famous Sri Sadāśivendra Sarasvati, the author of this commentary on the Yoga aphorisms. He lived in the beginning of the 18th century and was the contemporary and class-mate of the famous Rāmabhadradīkṣita and Ayyavāl (Srī Venkateśa). He read at Tiruviśanallūr, and his preceptor in yoga was Paramaśivendra Sarasvati. He became a Bramhajñanin and finally had his Samādi at Nerūr. Some of his other works are—

(1) Brahmasūtravṛtti—a commentary on Vyāsa's Brahma Sūtras.

(2) Siddhānta Kalpa Vallī—a poetic version of Śrī Appayyadīkṣita's Siddhāntaleśasaṅgraha and a commentary thereon called Kesaravallī.

(3) Advaita Rasa Manjarī—a short poem of 45 stanzas describing the essence of Advaita philosophy.

(4) Ātmavidyāvilāsa—a little poem of 62 Āryas in eulogy of the jñānin.

(5) He has also written Vṛttis for about a dozen Upaniṣads and also some Kīrtanas, both Vedāntic and devotional. (Vide. Samskṛt and English introduction to the Śrī Vāṇī Vilās editions of his Yoga Sudhākara & Brahmasūtravṛtti, for an account of the complete life of this yogin). The Śrī Vāṇī Vilās Press of Srirangam has brought out a good edition of this work, as also of some of the other works of his.

॥ हठयोगः ॥

HAṬHAYOGAḤ.

॥ हठप्रदीपिका ॥

6710. HAṬHAPRADĪPIKĀ.

Burnell's Catalogue No. 6380. Page 112. Left column. Substance—Paper. Size—10¾ × 5 inches. Sheets—20. Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—437. Author—Svātmārāmayogin. Complete. Printed.

Beginning:

श्रीमङ्गलमूर्तये नमः ॥

श्री आदिनाथाय नमोऽस्तु तस्मै येनोपदिष्टा हठयोगविद्या ।
विराजते प्रोन्नतराजयोगमारोढुमिच्छोरधिरोहिणीव ॥ १ ॥

प्रणम्य श्रीगुरुं नाथं स्वात्मारामेण योगिना ।
केवलं राजयोगाय हठविद्योपदिश्यते ॥ २ ॥

भ्राता(न्त्या)बहुमतध्वान्ते राजयोगमजानतः ।
हठप्रदीपिकां धत्ते स्वात्मारामः कृपाकरः ॥ ३ ॥

हठविद्या हि मत्स्येन्द्र गोरक्षाद्या विजानते ।
स्वात्मारामोऽथवा योगी जानीते तत्प्रसादतः ॥ ४ ॥

श्री आदिनाथमत्स्येन्द्रशाबरानन्दभैरवाः ।
चौरंगीमीनगोरक्षविरूपाक्षबिलेशयाः ॥ ५ ॥

End:

दृष्टिः स्थिरा यस्य विनैव दृश्यात्
वायुः स्थिरो यस्य विना प्रयत्नात् ।
चित्तं स्थिरं यस्य विनाऽवलम्बात्
स एव योगी स गुरुः सुसेव्यः ॥ २५ ॥

प्रवेशे निर्गमे वामे दक्षिणे चोर्ध्वमप्यधः ।
न यस्य वायुर्वहति स मुक्तो नात्र संशयः ॥ २६ ॥

सर्वे हठलयाभ्यासा राजयोगस्य सिद्धये ।
राजयोगसमारूढः पुरुषः कालवञ्चकः ॥ २७ ॥

इति सकलयोगशास्त्रसिन्धोः
परमार्थि(थि)तादवकृष्टसारभूतम् ।
अभवद(?)हठामृतं यमीन्द्रा
यदि भवतामजरामृतत्ववाञ्छा ॥ २८ ॥

Colophon:

इति श्रीसद्गुरुसहजानन्दसन्तानचिन्तामणिस्वात्मारामविरचितायां हठप्रदीपिकायां चतुर्थोपदेशः समाप्तश्च ग्रन्थः ॥

Subject: Haṭhapradīpikā,

Remarks:—The Ms. is in fairly good condition.

This work has been printed with Bengali and Hindi translations, together with its Samskṛt commentaries from Calcutta and Ahmadabad. We have an edition of it with English translation in the "Sacred Books of the Hindus" Vol. XV.

HAṬHAPRADĪPIKĀ.

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches.	No. of Sheets or leaves	No. of Lines per Page or sheet	Script	Complete or otherwise.
6711	B. L. 6881	Paper.	$10\frac{3}{8} \times 4\frac{1}{2}$	12	12	Devanāgarī.	Incomplete; 3 Upadeśas only.
6712	„ 9913	Palm leaf.	$15 \times 1\frac{1}{4}$	16 (14-29)	8	Telugu.	Complete.
6713	„ 11440d	„	$8\frac{3}{16} \times 1\frac{2}{16}$	12	6	„	Incomplete; 4th Upadeśa only.
6714	K. M. 92	Paper.	$8\frac{1}{4} \times 5\frac{1}{2}$	12	17	„	Complete.

DETAILED REMARKS
on the
MSS. IN THE ABOVE TABLE.

6712 Ther are 2 broken leaves at the end dealing with the Ṣaḍādhāras. Dr. Burnell has wrongly described this Ms. as Amanaskayoga.

6713 For the other works contained herein see remarks under No. 6724. Dr. Burnell does not notice this work under that No.

॥ हठरत्नावली ॥

6715. HAṬHARATNĀVALĪ.

Burnell's Catalogue No. 6393b. Page 112. Right column. Substance—Paper. Size—11×4 inches. Sheets—16. Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—500. Author—Śrīnivāsa. Incomplete. Not printed.

UPADEŚA I

Beginning:

श्री

श्री आदिनाथं मत्वाथ श्रीनिवासो महामतिः ।
हठरत्नावलीं वक्ते योगिनां कर्णभूषिताम्(?) ॥ १ ॥

वेदे वेदान्तशास्त्रे फणिपतिरचिते शब्दशास्त्रे स्वशास्त्रे
तन्त्रे प्राभाकरीये शशधररचिते न्यायरत्नार्णवेन्दुः ।
सांख्ये सारस्वतीये कणभुगभिहिते तत्त्वचिन्तामणिज्ञो
श्रीमज्ज्योतिर्विदग्रेसरवरतनुजो राजते श्रीनिवासः ॥ २ ॥

हठविद्यां हि मत्स्येन्द्रगोरक्षाद्या विजानते ।
आत्मारामोऽपि जानीते श्रीनिवासस्तथा स्वयम् ॥ ३ ॥

भ्रान्त्या बहुमतध्वान्ते राजमार्गमजानतः ।
केवलं राजयोगाय हठविद्योपदिश्यते ॥ ४ ॥

अथातो योगजिज्ञासाशास्त्रमाद्यमिदं कृतम् ।
योगस्य विषयं वक्तुं योगशास्त्रे प्रयोजनम् ॥ ५ ॥

अपानप्राणयोश्चापि जीवात्मपरमात्मनोः ।
योगश्चायं हि योगार्थं केचिदाचक्षते बुधाः ॥ ६ ॥

End:

श्रुत्वाचार्यप्रसादाच्च योगाभ्यासबलेन च ।
ईश्वरानुग्रहेणैव योगसिद्धिस्तु जायते ॥

श्रीआदिनाथमत्स्येन्द्रशाबरानन्दभैरवाः ।
सारङ्गीमीनगोरक्षविरूपाक्षबिलेशयाः ॥

मन्थानभैरवो योगी सिद्धबुद्धिश्च कन्दली ।
कोरंदकः सुरानन्दः सिद्धपादश्च पर्पटी ॥

करोटिः पूज्यपादश्च नित्यनाथो निरञ्जनः ।
कापाली बिन्दुनाथश्च काकचण्डीश्वरो मयः ॥

अल्लमः प्रभुदेवश्च फैटी छोटी च टिण्टिणिः ।
तालुकिर्नागबोधश्च खण्डः कापालिकस्तथा ॥

इत्यादयो महासिद्धाः हठयोगप्रसादतः ।
खण्डयित्वा कालदण्डं ब्रह्माण्डे विचरन्ति ते ।

प्राणायामैरेव सर्वे प्रशुष्यन्ते मला इति ॥

आचार्याणान्तु केषाञ्चिदन्यत्कर्म न सम्मतम् ॥

इदं वचनं हठाभ्यासकरणासामर्थ्यविषयमिति बोध्यम् ॥

सम्प्रदायाब्धिमथनाज्जायते रत्नमालिका ।

सुवर्णखचिता चेत्स्यात् को वा योगी ह्यपेक्षते ॥

Colophon:

इति श्रीमत्सकलतार्किकचूडामणिसकलन्यायशास्त्रसम्प्रदायप्रवर्तक न्यायाचार्यसकलहठयोगै(क)प्रवर्तकतीरभुक्ते (?) देशीय महादेवमिश्रादिसकलतार्किकवादजयजन्यजयलक्ष्मीविराजमान वैदिकमार्गप्रातिष्ठैकधुर्यश्रुश्रधरमाणिकण्ठव्याख्यानवेदान्तपरिभाषाद्यनेकग्रन्थकरणजन्यजययशःपुञ्जविद्योतमान तिम्मज्योतिषिकसोमाम्बात्मजश्रीनिवासभट्टमहायोगीन्द्रविरचितायां हठरत्नावल्यां प्रथमोपदेशः ॥

वेधश्चन्द्रमुखीकराम्बुजलसन्माणिक्यवीणारणद्यन्त्रे

कोमलनादभङ्गलहरीमाधुर्यसल्लापिनीम् ।

नानार्थाङ्कितचित्रपद्यरचितां वैदग्ध्यविद्योतितां

धत्ते तां हठयोगरत्नसरणिं श्री श्रीनिवासः स्फुटम् ॥

UPADEŚA II

Beginning:

अथ द्वितीयोपदेश आरभ्यते ।

अष्टानां कुम्भकानां तु लक्षणं लक्ष्यतेऽधुना ।

आयुषोऽधिककसिद्ध्यर्थं कुम्भकानभ्यसेत्सुधीः ॥

अथवा ॥

विधिवत्प्राणसंयामैः नाडीचक्रे विशोधिते ।
सुषुम्नावदनं भित्वा सुखाद्विशति मारुतः ॥

मारुते मध्यसञ्जाते मनस्थैर्यं च जायते ।
मनसः सुस्थिरीभावः सैवावस्था मनोन्मनी ॥

तत्सिद्ध्ये विधानज्ञः चित्रान् कुर्वीत कुम्भकान् ।
विचित्रकुम्भकाभ्यासाद्विचित्रां सिद्धिमाप्नुयात् ॥

End :

पिङ्गला दम्भिनी सूर्ययमिनाकाक्षरा तथा ।
कालाग्निरुद्रचण्डी च ते स्युः पिंगळना तथा ॥

इडा चन्द्रा शचीवाली गळगामधुबोधिता ।
इडाया वाचकाः शब्दाः पर्यायेण प्रकीर्तिताः ॥

गोशब्देनोदिता जिह्वा तत्प्रवेशोऽपि तालुनि ।
गोमांसभक्षणं तत्तु महापातकनाशिनी ॥

गोमांसं भक्षयेन्नित्यं पिबेदमरवारुणीम् ।
कुलीनं तमहं मन्ये त्वितरे कुलघातकाः ॥

जिह्वाप्रवेशनं भूतवह्निनोद्दापिता खलु ।
चन्द्रात्स्रवति यत्सारः सा स्यादमरवारुणी ॥

Colophon :

इति खेचरीमुद्रा । इति श्री श्रीनिवासयोगीन्द्रविरचितायां
हठरत्नावल्यां द्वितीयोपदेशः ॥

" वज्रोळीवरलंबिकादशमहामुद्रान्वितैः कुम्भकैः
युक्तिः केवलकुम्भकेण(न)महता क्षेमंकरेणाधिकम् ।

ख्यातेरस्य सुवर्णराजिखचिते रत्नावळीनामके
ग्रन्थेऽस्मिन्नुपदेश एष विविधारम्भो द्वितीयो गतः ॥

UPADEŚA III

Beginning:

अथातोष्टांगयोगानां स्वरूपं किञ्चिदुच्यते ।
बहवो योगिनः सिद्धाः अङ्गैरेतैश्च शोभनैः ॥

मनःप्रसादस्सन्तोषो मौनमिन्द्रियनिग्रहः ।
दमोदाक्षिण्यमास्तिक्यमार्जवं मार्दव क्षमा ॥

भावशुद्धिरहिंसा च ब्रह्मचर्यं स्मृतिर्धृतिः ।
इत्येवमादयोऽन्ये च मनसो नियमाः स्मृताः ॥

End:

युक्तं युक्तं त्यजेद्वायुं युक्तं युक्तं च पूरयेत् ।
युक्तं युक्तं च बध्नीयादेवं सिद्धिमवाप्नुयात् ॥

यथा तु नाडीशुद्धिः स्यात्तथा चिह्नानि बाह्यतः ।
कायस्य कृशता कान्तिस्तथा जायेत निश्चितम् ॥

यथेष्टं धारणं वायोरनलस्य प्रदीपने ।
नादाभिव्यक्तिरारोग्यं जायते नाडिशोधनात् ॥

योगयाज्ञवल्क्याचार्यैरुक्तम् ॥

सव्याहृतिं सप्रणवां गायत्रीं शिरसा सह ।
त्रिः पठेदायतप्राणः प्राणायामः स उच्यते ॥

अत्र शिववचनम् ।

प्राणायामपरो योगी सोऽपि विष्णुर्महेश्वरः ।
सर्ववेदमयो योगी तस्यावज्ञां न कारयेत् ॥

Colophon:

इति प्राणायामनिरूपणम् ॥

इति श्री श्रीनिवासयोगीन्द्रविरचितायां हठरत्नावल्यां तृतीयो-
पदेशः ॥

" नानास्वस्तिकसिद्धपद्मकमहावीरासनाद्यान्वितः
प्राणायामसमन्वितश्च ललितः श्री श्रीनिवासोदितः ।
ख्याते रम्यसुवर्णराजिखचिते रत्नावलीनामके
ग्रन्थेऽस्मिन्नुपदेश एष विदितारम्भस्तृतीयो गतः ॥

UPADEŚA IV

Beginning:

अत्र समाधिः ॥

सलिले सैन्धवं यद्वत्साम्यं भवति योगवित् ।
तथाऽत्ममनसोरैक्यं समाधिः सोऽभिधीयते ॥

मतान्तरेऽपि ।

तत्समत्वं भवेदत्र जीवात्मपरमात्मनोः ।
समस्त नष्टसंकल्पः समाधिः सोऽभिधीयते ॥
ध्यानादस्पन्दमनसः समाधिः सोभिधीयते ।
अतिविस्तरभीत्या तु न सर्वमिह लिख्यते ॥
इन्द्रियाणां मनो नाथो मनोनाथश्च मारुतः ।
मारुतस्य लयो नादः तन्नादं लयमाश्रयेत् ॥

अथ नादानुसन्धानम् ॥

End:

अव्याकृतं च प्रकृतिस्तम इत्यभिधीयते ।
इति सांख्याश्च भाषन्ते तेषां दूषणमुच्यते ॥

चैतन्यं परमाणूनां प्रधानस्यापि नेष्यते ।
ज्ञानक्रिया क्रियाशक्त्या दृश्यते चेतनाश्रये ॥

तस्मादात्मन आकाशस्संभूत इतिविश्रुतः ।
शैवा पाशुपता महाव्रतधरा कालामुखा.........
.... ।

एते कृत्रिमतन्त्रनित्यनिरताः तत्त्वतो वञ्चिताः
तस्मात्सिद्धपदं स्वभाव........................ ॥

Colophon:

श्रीमत्तार्किकचूडामणिधरणीशकर्णव्याख्यानेन वेदान्तपरिभाषयानेकप्रबन्धकरणजन्यलक्ष्मीविराज(मान)हठयोगप्रवर्तकाचार्यतिम्मज्यौतिषिकसोमाम्बात्मजश्रीनिवासभट्टयोगीन्द्रविरचितायां हठरत्नावल्यां चतुर्थोपदेशः ॥

Subject: Haṭharatnāvali.

I—IV Upadeśas.

I — योगस्वरूपादिविचारः

II — अष्टकुम्भकलक्षणम्

III — अष्टाङ्गयोगविचारः

IV — समाधिलक्षणम्

Remarks:—

In the introduction to the work he mentions himself as one of the four great advocates of Yoga along with

Matsyendra, Gorakṣa, and Ātmārāma, as well-versed in all branches of knowledge, as an author of commentaries on Śaśadharīya, Maṇikaṇṭhīya and one Vedānta Paribhāṣā (other than the work of Dharmarājādhvariṇ), and as the son of a great astrologer Timmajyautiṣika and Somāmbā. He styles himself as the conqueror of great logicians like Mahādeva Miśra. It may be inferred that he was an Āndhra Brāhman.

In the first chapter after defining Yoga and Prāṇāyāma the author enuumerates 34 Masters of Haṭha-Yoga who flourished prior to him. In the second he describes the eight varieties of holding the vital air (Kumbhaka); in the third he treats about the eight auxiliaries of Haṭha Yoga (Aṣṭāṅgas); and finally in the last he describes Samādhi which according to him is the realisation of oneness of Jivātman and Paramātman. At the end of each chapter he appends a verse in which he summarises the contents of the chapter.

॥ सङ्कीर्णयोगग्रन्थाः ॥

ECLECTIC YOGIC TREATISES.

॥ क्रियायोगः ॥

6716. KRIYĀYOGAḤ.

Burnell's Catalogue No. 9909. Page 112. Right column.

Substance—Palm leaf. Size—16½ × 1½ inches. Leaves—30. Lines—7 to a Page. Script—Telugu. No. of Granthas—800. Author—Veṅkaṭayogin. Complete. Not printed.

Beginning:

शुभमस्तु ॥ श्रीस्वयंप्रकाशेन्द्रगुरवे नमः ।

श्रीनाथं योगिजन-
क्षेमङ्करमखिललोकवन्द्यपदम् ।
ध्यायामि मन्मनोरथ-
सिद्ध्यै चित्तेन भक्तियुक्तेन ॥ १ ॥

यद्वाचकमनुसेवां
यतयः कुर्वन्ति सिद्धये सततम् ।
तद्दासमस्तु हृन्मम
मद्वाणी तस्य किंकरी भवतात् ॥ २ ॥

ध्यायाम्यादौ देवं
जगदाधारंस्वरूपकं शुभदम् ।
यं वहति च कालाब्धु(?)
श्रुतिरपि यं ब्रह्मणीं पतिं प्राह ॥ ३ ॥

श्रीरामचन्द्रयतिवर-
शिष्यं वन्दे स्वयंप्रकाशगुरुम् ।

जितमदनं नतशरणं

नुतचरणं मरणभीतकृतकरुणम् ॥ ४ ॥

आदिवेंकटयोगीति शिष्यस्तस्य महात्मनः ।

ब्रह्मविद्याभिनामानं ग्रन्थं कृत्वा च बुद्धिमान् ॥ ५ ॥

श्रावयामास गुरवे स्वप्रकाशेन्द्रयोगिने ।

श्रुत्वा तं गुरुवर्योऽपि सन्तुष्टेनान्तरात्मना ॥ ६ ॥

अहो सम्यक्कृतो ग्रन्थः त्वया बुद्धिमतां वर ।

उत्सन्नो योगमार्गोऽयं भवता स्थापितः पुनः ॥ ७ ॥

हरिभक्त्या गुरोर्भक्त्या समाधावनुभूतितः ।

कृत एवंविधो ग्रन्थो नान्यसाध्यो महामते ॥ ८ ॥

End:

हरिभक्तिर्दृढा भूयादणिमादिगुणैर्युतः ।

जीवन्मुक्तश्च सिद्धश्च भवेदत्र न संशयः ॥

बहुशास्त्राणि बहुधा ज्ञात्वा गुरुमुखादपि ।

अनुभूयैव रचितो क्रियायोगो मयाऽधुना ॥

श्रीरामभक्तिर्जयतु भगवान् कुम्भसम्भवः ।

स्वप्रकाशेन्द्रयोगीन्द्रः क्रियायोगश्च मामकः ॥

Colophon:

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीस्वयंप्रकाशेन्द्रभगवत्पूज्यपादशिष्य सुब्बयामात्यपुत्रगन्नेपूड्यादि वेंकटयोगिविरचिते क्रियायोगे श्रीरामतारकमन्त्रप्रभावकथनं नाम द्वितीयं प्रकरणम् ॥

श्री स्वयंप्रकाशेन्द्रगुरुवरचरणारविन्दाभ्यां नमः ॥

Subject: Kriyāyogaḥ.

I Prakaraṇa — देहस्थिरीकरणक्रमकथनम् ।

II „ — रामतारकमन्त्रप्रभावकथनम् ।

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

This work contains two chapters treating about Yogic practices in the first and speaking about the greatness of Rāmatāraka mantra in the second.

The author of this work is Veṅkaṭayogin, the pupil of Svayamprakāśendra, who in turn was the desciple of Rāmacandra Yativara. The fuller name of the author seems to be Ādi-Veṅkaṭa Yogin.

॥ गोरक्षशतकम् ॥

6717. GORAKṢAŚATAKAM.

Burnell's Catalogue No. 6389. Page 112. Right column. Substance—Paper. Size—12×5 inches. Sheets—6 (146-151). Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—90. Author—Gorakṣanātha. Incomplete. Not printed.

Beginning:

श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

अधुनासिद्धराजेन गोरक्षेण प्रकाशितम् ।
योगनाथसमभ्यस्तं दिवसैस्सिद्धिसूचकम् ॥ १ ॥

गुरुवक्त्रप्रसादेन स्वानुभूतं मया हि तत् ।
वक्ष्यते साधुसंसिद्धैः नियुक्तानां चिदात्मनाम् ॥ २ ॥

दुर्धीर्भवाब्धिं तरति विद्यायां यो निमज्जति ।
पोतेन शिक्षितः पारं अब्धेर्नो यात्यशिक्षितः ॥ ३ ॥
स्वकर्मणैव पुरुषो याति स्वर्गं च दुर्गतिम् ।
ऊर्ध्वं प्राकारकारस्तु यात्यधः कूपकारकः ॥ ४ ॥
तस्मात्प्रयत्न एवादौ कर्तव्यो भवमुक्तये ।
गुरुं बहुगुणं भक्त्या कायवाङ्मानसैर्भजेत् ॥ ५ ॥
दृष्टिर्मनोमरुद्यस्य रूपालम्बनरोधनम् ।
विना यत्नं स्थिराणि स्युराश्रये तं गुरुं सदा ॥ ६ ॥
चित्तं प्रसुप्तं योगेन जाग्रत्सुप्तिर्न चान्यथा ।
नास्तमेति न चोदेति यस्यासौ मुक्त एव हि ॥ ७ ॥
प्रवेशे निर्गमे वामे दक्षिणे चोर्ध्वमप्यधः ।
न यस्य वायुर्वहति निर्मुक्तो नात्र संशयः ॥ ८ ॥
हेतुद्वयं तु चित्तस्य वासना च समीरणः ।
तयोर्विनष्ट एकस्मिन् धृतं द्वावपि नश्यतः ॥ ९ ॥
तस्मादादौ समीरस्य विजयं कुरु सन्मतः ।
यस्त्वेवं पुरुषो मुक्तो भवेन्मुक्तो जरादिभिः ॥ १० ॥
मरुज्जयस्य तस्योक्तं साधनत्रयमुत्तमम् ।
मिताहारश्चासनञ्च शक्तिचालस्तृतीयकः ॥ ११ ॥
तेषां च लक्षणं वक्ष्ये वक्ष्यमाणक्रमेण तत् ।
सुस्निग्धमधुराहारं चतुर्थांशविवर्जितम् ॥ १२ ॥

भुज्यते शिवसंप्रीत्यै मिताहारः स उच्यते ।
आसनं द्विविधं प्रोक्तं पद्मं वज्रासनं तथा ॥ १६ ॥

जान्वोरुपरि चेद्धत्ते उपपादतले तथा ।
पद्मासनं भवेत्सम्यक् सर्वपापप्रणाशनम् ॥ १४ ॥

वामांघ्रि नाभिकन्दोर्ध्वमन्यं तदुपरिक्षिपेत् ।
समग्रीवशिरःकायं वज्रासनमितीरितम् ॥ १५ ॥

शक्तिचालमिदानीं तु प्रवक्ष्यामि समासतः ।
कुण्डल्येव भवेच्छक्तिस्तस्याः सञ्चालनक्रमम् ॥ १६ ॥
स्वस्थानादाभ्रुवोर्मध्यं शक्तिचालनमिष्यते ।
तत्साधने द्वयं मुख्यं सरस्वत्यास्तु चालनम् ॥ १७ ॥

प्राणरोधस्य तस्यां तु ऋज्वी कुण्डलिनी भवेत् ।
द्वेरा(श्रा)दौ सरस्वत्याश्चालनं कथयाम्यतः ॥ १८ ॥

अरुन्धत्येव कथिता पुराविद्भिः सरस्वती ।
अस्याः सञ्चालनेनैव स्वयञ्चलति कुण्डली ॥ १९ ॥

End:

......................वायुस्तदनुधावति ।
शुष्कमतीतुवा(?)यत्स्याद्गतेरस्खलिता ततः ॥ ८४ ॥

अधोगतिं विधायाशु मूलच्छन्दानिरोधतः ।
अपानादूर्ध्वगो भूत्वा वह्निना सह गच्छति ॥ ८५ ॥

प्राणस्थानं ततो वह्नेः प्राणापानौ च सत्वरः ।
मिळित्वा कुण्डलीं याति प्रसुप्ता कुण्डलीकृता ॥ ८६ ॥

तेनाग्निना च सा तप्ता पवनेनैव चालिता ॥

Subject: Gorakṣaśataka.

Remarks.—The Ms. in very much decaying condition.

This work deals with the practical methods of controlling the vital air of the body. It enumerates 3 means for such control and explains each. They are— मिताहार, आसन and शक्तिचालन. The first is moderate diet, the second posture in sitting, and third the moving of the power of Kuṇḍalinī.

Nothing is known of Gorakṣanātha the author of this work. The following Yogamārtāṇḍa also is written by him From a verse at the end of one of the Mss. of his Siddhasiddhāntapaddhati, we learn that he was also called Śaṅkaranātha.

॥ योगमार्तण्डः ॥

6718. YOGAMĀRTĀṆḌAḤ.

Burnell's Catalogue No. 9911. **Page** 112. Right column. **Substance**—Palm leaf. Size—$8\frac{3}{8} \times 1\frac{1}{4}$ inches. **Leaves**—17. **Lines**—6 to a **Page.** Script—Telugu. No. of Granthas—200. Author—Gorakṣanātha. Complete. **Not** printed.

Beginning:

द्विजसेवितशाङ्ख(भृङ्ग)स्य श्रुतिकल्पतरोः फलम् ।
शमनं भवतापस्य योगं सेवत सत्तमाः ॥

आसनं प्राणसंरोधः प्रत्याहारश्च धारणा ।
ध्यानं समाधिरेतानि योगांगानि भवन्ति षट् ॥

आसनानि च तावन्ति यावन्तो जीवजन्तवः ।
एतेषां लक्षणं भेदं विजानाति महेश्वरम्(ः) ॥

चतुरशीतिलक्षाणां एकमेकमुदाहृतम् ।
ततः शिवेन पीठानां षोडशानां शतं कृतम् ॥

आसनेभ्यः समस्तेभ्यो द्वयमेव विशिष्यते ।
एकं स्वस्थासनं प्रोक्तं द्वितीयं कमलासनम् ॥

योनिस्थानकमङ्घ्रिमूलघटितं कृत्वा दृढं संन्यसेत्
मेढ्रे पादमथैकमेव हृदये कृत्वा समं विग्रहम् ।
स्थाणुः संयमितेन्द्रियोऽचलदृशा पश्येद्भ्रुवोरन्तर-
म्वैतन्मोक्षकवाटभेदजनकं सिद्धासनं प्रोच्यते ॥

वामोरूपरि दक्षिणञ्च चरणं विन्यस्य वामं तथा
याम्योरूपरि पश्चिमेन घटिता धृत्वा कराभ्यां दृढम् ।
अंगुष्ठे हृदये निधाय चिबुकं नासाग्रमालोकये-
देतद्व्याधिविकारहारि यतिनां पद्मासनं प्रोच्यते ॥

End:

व्योम विज्ञानमानन्दं ब्रह्म ब्रह्मविदो विदुः ।
दुग्धे क्षीरं घृते सर्पिः वह्नौ वह्निरिवार्पितम् ॥

अव्ययत्वं व्रजेदेवं योगी लीनः परात्परे ।

भववनवनवह्निं मुक्तिसोपानमार्गं
प्रकटितपरमार्थं ग्रन्थगुह्यं च गुह्यम् ।
सकृदपि पठती[च]दं यः शृणोति प्रबन्धं

स भवति भुवि भव्यो भाजनं भुक्तिमुक्त्योः ॥

Colophon:

इति श्री गोरक्षनाथविरचिते योगशास्त्रे योगमार्ताण्डं(ः)
समाप्तम्(ः) ॥

Subject: Yogamārtāṇḍa.

Remarks—The Ms. is in good condition.

॥ सिद्धसिद्धान्तपद्धतिः ॥

6719. SIDDHASIDDHĀNTAPADDHATIḤ.

Burnell's Catalogue No. 9895 c. Page 96. Left column. Substance—Palm leaf. Size—9 × 1¼ inches. Leaves—78 (1-78). Lines—5 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—550. Author—Gorakṣanātha. Complete. Not printed.

Beginning:

आदिनाथं नमस्कृत्य शक्तियुक्तं जगद्गुरुम् ।
वक्ष्ये गोरक्षनाथोऽहं सिद्धसिद्धान्तपद्धतिम् ॥

नास्ति सत्यं विचारेऽस्मिन्नुत्पत्तेश्चाण्डपिण्डयोः ।
तथापि लोकवृत्त्यर्थं वक्ष्ये सत्सम्प्रदायतः ॥

सा पिण्डोत्पत्त्यादिः सिद्धमते सम्यक्प्रसिद्धः— पिण्डोत्पत्तिः । पिण्डविचारः । पिण्डसंवित्तिः । पिण्डाधारः । पिण्डपदसमरसभावः । नित्यपिण्डावधूतः ।

'यथा नास्ति स्वयंकर्ता कारणं न कुलाकुलम् ।
अव्यक्तं न परं ब्रह्म अनामा विद्यते तथा ॥'

अनामेति स्वयमनादिसिद्धम् । एकमेव । अनादिनिधनं सिद्धसिद्धान्तप्रसिद्धम् । तस्येच्छामात्रधर्मिणी निजशक्तिः प्रसिद्धा । तस्या उन्मुखमात्रेण पराशक्तिरुत्थिता । तस्याः स्पन्दनमात्रेणापराशक्तिरुत्थिता । ततोऽहन्तामात्रेण सूक्ष्मशक्तिरुत्पन्ना । वेदनशीला कुण्डलिनीशक्तिरुत्थिता ।

नित्यता, निरञ्जनता, निष्पन्दता, निराभासता(?) इति पञ्चगुणा निजशक्तिः । अस्तिता, अप्रमेयता, अभिन्नता, अनन्तरता, अव्यक्तता, इति पञ्चगुणा परा शक्तिः ।

स्फुरता, स्फुटता, स्फारता, स्फोटता, स्फूर्तिता इति पञ्चगुणा अपरा शक्तिः ।

निरंशता, निरन्तरता, निश्चलता, निश्चयता, निर्विकल्पता, इति पञ्चगुणा सूक्ष्मा शक्तिः ।

पूर्वता, प्रतिबिम्बता, प्रबलता, प्रोच्चलता, प्रत्यङ्मुखता, इति पञ्चगुणा कुण्डलिनीशक्तिः । एवं शक्तितत्त्वे पञ्चपञ्चगुणयोगात्परापिण्डोत्पत्तिः । उक्तञ्च ।

'निजा परापरा सूक्ष्मा कुण्डली तासु पञ्चधा ।
शक्तिचक्रक्रमेणेत्था जातपिण्डः परः शिवः' ॥

End:

एतच्छास्त्रं महादिव्यं रहस्यं पारमेश्वरम् ।
सिद्धान्तसारसर्वस्वं नानासङ्केतनिर्णयम् ॥ ९७ ॥

सिद्धानां प्रकटं सिद्धं सद्यः प्रत्ययकारणम् ।
आत्मानन्दकरं नित्यं सर्वसन्देहनाशनम् ॥ ९८ ॥

न देयं परशिष्येभ्यो नान्येषां सन्निधौ पठेत् ।
न स्नेहान्न बलाल्लोभान्न मोहान्न फलाच्चलात् ॥ ९९ ॥
न मैत्रभावनाच्चैव न सौन्दर्यान्न सेवनात् ।
पुत्रस्यापि न दातव्यं गुरुशिष्यक्रमं विना ॥ १०० ॥
सत्यवन्तो दयासक्ता दृढभक्ताः सदाचलाः ।
निस्तरङ्गा महाशक्ता नित्यं ज्ञानप्रबोधकाः ॥ १०१ ॥
भयदैन्यघृणालज्जातृष्णाशोकविवर्जिताः ।
आलस्यमदमात्सर्यदम्भमायाछलोज्झिताः ॥ १०२ ॥
अहङ्कारमहामोहरागद्वेषपराङ्मुखाः ।
क्रोधेर्ष्याकामुकासूयाभ्रान्तिलोभविवर्जिताः ॥ १०३ ॥
निःस्पृहा निर्मला धीराः सदाऽद्वैतपदे रताः ।
तेभ्यो देयं प्रयत्नेन धूर्तानां गोपयेत्सदा ॥ १०४ ॥
निन्दका ये दुराचाराश्चुम्बका गुरुतल्पगाः ।
नास्तिकाश्च शठाः क्रूरा विद्यावादरताः सदा ॥ १०५ ॥
योगाचारपरिभ्रष्टा निद्राकलहयोः प्रियाः ।
स्वस्वकार्ये परा निष्ठा गुरुकार्येष्वनिस्पृहाः ॥ १०६ ॥
एतान् हि वर्जयेद्दूरे शिष्यत्वेनागतानपि ।
सच्छास्त्रं सिद्धिमार्गञ्च सिद्धसिद्धान्तपद्धतिं ॥ १०७ ॥
न देयं सर्वदा तेषां यदीच्छेच्चिरजीवनम् ।
गोपनीयं प्रयत्नेन तस्करेभ्यो धनं यथा ॥ १०८ ॥

तेषां वदति यो मोहादपरीक्षितमन्दधीः ।
न हि मुक्तिर्भवेत्तस्य सदा दुःखेन सीदतः ॥ १०९ ॥
खेचरी भूचरी योगी शाकिनी च निशाचरी ।
एतेषामद्भुतं शापं सिद्धानां भैरवस्य च ॥ ११० ॥
मस्तके तस्य पतति तस्माद्यत्नेन रक्षयेत् ।
गुरुपादाम्बुजच्छायामाश्रित्य प्रवदेत्सदा ॥ १११ ॥
कुतो दुःखञ्च भीतिश्च तत्त्वज्ञस्य महात्मनः ।
कृपयैव प्रदातव्यं सम्प्रदायप्रवृत्तये ॥ ११२ ॥
सम्प्रदायप्रवृत्तिर्हि सर्वेषां सम्मतिर्यतः ।
मया शङ्करनाथेन सिद्धसिद्धान्तपद्धतिः ॥ ११३ ॥
लिखिता यः पठेद्भक्त्या स याति परमां गतिम् ।
विद्यात्यर्थनिलयं भक्तानुग्रहमूर्तिमत् ॥ ११४ ॥
सदानन्दभरश्चेतो गाणपत्यभिधीर्महः(?) ।

Colophon:

इति गोरक्षनाथकृतौ सिद्धसिद्धान्तपद्धतौ अवधूतयोगिलक्षणं नाम षष्ठोपदेशः ॥ हरिः ॐ ॥ शुभमस्तु ॥

Subject: Siddhasiddhāntapaddhati 1-6 Upadeśas.

1 पिण्डोत्पत्तिः — 4 पिण्डाधारः
2 पिण्डविचारः — 5 समरसकरणम्
3 पिण्डसंवित्तिः — 6 अवधूतलक्षणम्

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. After the colo-

phon are given four lines praising the greatness of God Rāma.

नमः कोदण्डहस्ताय+जहि रावणम् ॥

The works contained herein are:

1. सपर्या सप्तकव्याख्या
2. रामायणम् (1- sargas)
3. सिद्धसिद्धान्तपद्धतिः 1 6 upadeśas
4. परमन्त्रभक्षिणी महाविद्या महामन्त्रः

Dr. Burnell has noted this work in the Errata to be included in the Vedānta Section, on page 96.

॥ सिद्धसिद्धान्तपद्धतिः ॥

6720. SIDDHASIDDHĀNTAPADDHATIH.

Burnell's Catalogue No. 6357. Page 93. Left column.

Substance—Paper. Size—$9\frac{5}{8} \times 5\frac{1}{4}$ **inches.** Sheets—**21.** **Lines**—11 or **12** to a **Page.** Script—Devanāgarī. **No. of** Granthas—**451.** Author—Gorakṣanātha. Complete. **Not printed.**

Beginning, end, colophon and subject—Same as No. 6719.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. Dr. Burnell has described this work in the Vedānta section.

॥ तत्त्वप्रदीपिका (सव्याख्या) ॥

6721. TATTVAPRADĪPIKĀ (SVYĀKHYĀ).

Burnell's Catalogue No. 9646-I.

Substance— Palm leaf. Size—$9\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ **inches.** Leaves—

41. Lines—8 to a Page. Script—Telugu. No. of Granthas—650. Author—Paramānandayatīndra. Incomplete. Not printed.

Beginning:

जगदङ्कुरकन्दाय सच्चिदानन्दमूर्तये ।
गलिताखिलवेद्याय नमः शान्ताय तेजसे ॥ १ ॥
नमः परमशान्ताय सच्चिदानन्दमूर्तये ।
श्रीदत्तात्रेययोगीन्द्रचन्द्राय परमात्मने ॥ २ ॥

End:

सकलद्वन्द्वदुःखरहितुंडै परमसुखियैयुण्डुननुट शुभमङ्गलम् ॥

Colophon:

इतिश्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यवर्यपरमानन्दयतीन्द्रप्रणीतं बैन
तत्त्वप्रदीपिकयनु योगशास्त्रंबुनन्दु तृतीयाधिकारमु ॥

Subject: Tattvapradīpikāvyākhyā.

I—III. Adhikāras.

1. प्रपञ्चवैचित्र्यविस्तारशोधनम् ।
2. विद्यातत्त्वनिर्णयः ।
3. ...ष्टतन्त्रविचारः ।

Remarks:—The Ms. is in good condition. The text in this Ms. is followed by a commentary in Telugu language.

This Ms. is not described by Dr. Burnell.

॥ योगतारावली ॥

6722. YOGATĀRĀVALĪ.

P. A. Collection No. 71.

Substance—Paper. Size—$8\frac{3}{4} \times 4\frac{3}{4}$ inches. Sheets—2.

Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—26. Author Ś—aṅkara ? Complete. Printed.

Beginning :

श्रीगणेशाय नमः ॥

वन्दे गुरूणां चरणारविन्दे
सन्दर्शितस्वात्मसुखावबोधे ।
जनस्य ये जाङ्गलिकायमाने
संसारहालाहलमोहशान्त्यै ॥

सदाशिवोक्तानि सपादलक्ष-
लयावधानानि लसन्तु लोके ।
नादानुसन्धानसमाधिमेकं
मन्यामहे मान्यतमं लयानाम् ॥

End:

प्रकाशमाने परमात्मभानौ
नश्यत्यविद्यातिमिरे समस्ते ।
अहो बुधा निर्मलदृष्टयोऽपि
किंचिन्न पश्यन्ति जगत्स्वरूपम् ॥ २६ ॥

सिद्धिं तथाविधमनोविलयं समाधौ
श्रीशैलशृङ्गकुहरेषु कदोपलप्स्ये ।
गात्रं यथा मम लताः परिवेष्टयन्ति
कर्णे तथा विरचयन्ति खगाश्च नीडम् ॥ २७ ॥

विचरतु मतिरेषा निर्विकल्पे समाधौ
कुचकलशयुगे वा कृष्णसारेक्षणानाम् ।
चरतु जडमते वा सज्जनानां मते वा
मतिकृतगुरुदोषा मां विभुं न स्पृशन्ति ॥ २८ ॥

Colophon:

इति योगतारावली संपूर्णा । श्रीकामाक्षी देव्यै नमः ॥

Subject: Yogatārāvalī or Nandikeśvaratārāvalī.

Remarks:—The Ms. is in good condition.

The author of this work is not definitely known. There is nothing to indicate Śrī Śaṅkara as its author. The Śri Vāṇī Vilās memorial edition of the complete works of Śrī Śaṅkara has this work included as one of his minor works. 2 of the Mss. here give the name as Nandikeśa Tārāvali, which name may suggest some Nandikeśa as its author. The Madras Oriental Mss. Library catalogue (Vol. IX. Nos. 4856 and 4857) describes 2 Mss. of this work, where the colophon distinctly ascribes the work to Govindabhagavatpūjyapāda the guru of Śrī Śaṅkara.

॥ योगतारावली ॥

6723. YOGATĀRĀVALĪ.

Burnell's Catalogue No. 6588b. Page 112. Right column. Substance—Paper. Size—12¾ × 4¾ inches. Sheets—3 (144-146). Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—35. Author—Śaṅkara? Complete. Printed

Beginning, end and subject—Same as No. 6722.

Colophon:

इति नन्दिकेश्वरतारावलिस्समाप्ता । श्रीकामाक्षीदेव्यै नमः ॥

Remarks:—The Ms. is in a very much decaying condition. The other work contained herein is

अमनस्कयोगः

॥ योगतारावली ॥

6724. YOGATĀRĀVALĪ.

Burnell's Catalogue No. 11440c. Page 185. Right column.

Substance—Palm leaf. Size—$8\frac{3}{10} \times 1\frac{3}{10}$ inches. Leaves—1-6 (6). Lines—6 to a Page. Script—Telugu. No. of Granthas—50. Author—Śaṅkara? Complete. Printed.

Beginning—Same as No. 6722.

End:

प्रातर्मध्यन्दिने सायमर्धरात्रौ च कुम्भकान् ।
शनैरशीतिपर्यन्तं चतुर्वारं समभ्यसेत् ॥

Colophon:

इति नन्दियोगतारावलिः सम्पूर्णम्(र्णा) ।

Subject: Yogatārāvalī.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. The other works contained herein are:—

1. Bhagavat Gītā. (1-122)
2. Pañcākṣarīmantra. 4 sheets
3. (Samādhividhi) Haṭhapradīpikā.
4. Dakṣiṇāmūrtimantra.
5. Sūryāṣṭākṣarīmahāmantra.
6. Muktilakṣaṇa. (Śivagītā from Padmapurāṇa)
7. Gurupūjā.
8. Śrī Śaṅkara's Mahāvākyavivaraṇa.
9. Gurugītāstotra.

Dr. Burnell notices the Bhagavatgītā alone in this Ms.

॥ योगतारावली ॥

6725. YOGATĀRĀVALĪ.

Burnell's Catalogue No. 12084 l. Page 208. Right column. **Substance**— Palm leaf. Size—12$\frac{3}{8}$ × 1$\frac{1}{2}$ inches. **Leaves**— 1–5 (near the end). Lines—5 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—45. Author—Śaṅkara ? Complete. Printed.

Beginning and subject—Same as No. 6722.

End.

विचरतु + न स्पृशन्ति ॥

योनिस्थापितवामपार्ष्णिघटितं कृत्वा दृढं विन्यसेत्
मेढ्रस्योपरि दक्षिणञ्च चरणं कृत्वा समं विग्रहम् ।
स्थाणुः संयमितेन्द्रियोऽचरदृशा पश्यन् भ्रुवोरन्तरं
एतन्मोक्षकवाटभेदजनकं सिद्धासनं चोच्यते ॥

Colophon: Nil.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

The following works are contained in this bundle.

		Leaves			Leaves
1	श्रीचक्रन्यासः	67	8	सौभाग्यविंशतिः	2
2	आम्नायन्यासः	72	9	भद्रकालीमन्त्रवीजस्तुतिः	2
3	नृसिंहसन्ध्यावन्दनं	5	10	श्रीचक्रपूजास्तुतिः or कामकल्पतरुस्तवः 54 verses	6
4	भस्मस्नानविधिः	11			
5	नृसिंहमन्त्राः	24	11	मृत्युञ्जयत्र्यंबकमहामन्त्रः	3
6	सौराष्टाक्षरमन्त्रः	4	12	योगतारावलिः	7
7	अजपामन्त्रः	3	13	सौरयन्त्रपूजाविधिः	5

Dr. Burnell has left this Ms. as an unidentified fragment.

॥ योगतारावली ॥

6726. YOGATĀRĀVALĪ.

Burnell's Catalogue No. 8871 (a). Page Right column. Substance—Paper. Size—$6\frac{3}{4}\times3\frac{1}{4}$ inches. Sheets—2. Lines—10 to a page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—15. Author—Śaṅkara?. Incomplete. Printed.

Beginning:

(निरङ्कु)कुशी(शा)नां श्वसनोद्गमानां
निरोधनैः(केवलकुम्भकाख्यैः) ।
(उदे)ति सर्वेन्द्रियवृत्तिशून्यो
मनोलयः कोऽपि महामतीनाम् ॥ १३ ॥
(नष्ट) ष्टिलक्ष्याणि न चित्तबन्धो
न देशकालौ न च वायुरोधः ।
न धा(रणा)ध्यानपरिश्रमो वा
समेधमाने सति राजयोगे ॥ १४ ॥

End:

प्रकाशमानो + पश्यन्ति जगत्समस्तम् ॥

Colophon: Nil.

Subject: Yogatārāvalī;

Remarks:—The Ms. is broken. The other work contained herein is a Śiva stotra. This work has not been noticed by Dr. Burnell under this No.

॥ षोडशमुद्रालक्षणम् ॥

6727. ṢOḌAŚAMUDRĀLAKṢAṆAM.

Burnell's Catalogue No. 6385. Page 112. Left column.
Substance—Paper. Size—$10\frac{1}{4} \times 4\frac{3}{8}$ inches. Sheet—1. Lines—17 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—19. Author—Śukayogin. Complete. Not printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥

मुण्डनं कौपिनं भस्म योगपट्टं च वोडनम् ।
सेली श्रृंगी तथा मुद्रा कण्ठमाला च पादुका ॥ १ ॥
कन्थाटोपं च आधारि दण्डपात्राजिनासनम् ।
क्रमेण कथयिष्यामि सिद्धव्या श्रमते मनः? ॥ २ ॥

षोडशमुद्राः ॥
कामक्रोधविमुक्तानां दुःखावस्थाभिपश्ययोः ।
.... मानाभिमानसंयुता ॥ ३ ॥
छेदितो यः [नित्य]विचारेण तत्क्षौरं योगिनां ध्रुवम् ।
शब्दादिविषयः पञ्च इन्द्रियाणि समन्वितम् ॥ ४ ॥
डमराम्बरबन्धानि कौपीनं तं विराजितं ।
गुणत्रयकृतं भस्म ज्ञानाग्निर्दहनेनयोः ॥ ५ ॥
निर्गुणं च भवेदेहं भस्मस्थानमुदाहृतम् ।
आद्यन्तरहितं सूत्रं अनादिश्चैव मण्डितम् ॥ ६ ॥
अखण्डमण्डलाकारं योगपट्टं हृदि स्थितम् ।

End :

मनोकाय तथा वाचा दण्डे च मन दणिता (?) ।
निर्गुणं च भवेद्देहं दण्डं तव विनिर्दिशेत् ॥ १६ ॥
निर्विकल्पकृतं पात्रं भिक्षा च परमं पदम् ।
सन्तोषपावनं ग्रामं घृतं पीत्वा च पूर्णताम् ॥ १७ ॥
कालकृष्णामृगौ हत्वा तस्य कर्म विराजिते ।
तस्योपविष्टते नित्यं स योगी नात्र संशयः ॥ १८ ॥
यादृशी षोडशी मुद्रा ज्ञात्वा गुरुप्रसादतः ।
तस्याहमोहलुब्धा च योगी राज्यस्य कथ्यते ॥ १९ ॥

Colophon :

इति श्रीशुकयोगिविरचिते षोडशमुद्रालक्षणम् ॥

Subject: Ṣoḍaśamudrālakṣaṇa.

Remarks:—The Ms. is in good condition. This work gives the insignia or Mudras of a Yogī numbering sixteen which are given in the first verse.

१	मुण्डनम्	९	कण्ठमाला
२	कौपीनम्	१०	पादुका
३	भस्मस्नानम्	११	कंथा
४	योगपट्टम्	१२	आटोपम्
५	वोडनम्	१३	आधारी
६	सेली	१४	दंडम्
७	शृङ्गी	१५	पात्रम्
८	मुद्रा	१६	अजिनासनम्

Each is described as a symbol of a particular internal activity i, e, Muṇḍana is explained as the removal of काम etc, by नित्यविचार and so on,

---

॥ योगप्रकरणम् (सर्वज्ञानोत्तरवृत्तिः) ॥

6728. YOGAPRAKARAṆAM—

(SARVAJÑĀNOTTARAVṚTTIḤ).

Burnell's Catalogue No. 6893 a. Page 111. Left column. Substance—Paper. Size— $11\frac{1}{4} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Sheets—3. (221-223) Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—108. Author—Aghoraśivācārya. Complete. Not printed.

Beginning:

अतःपरं प्रवक्ष्यामि योगं । योगस्याप्यारब्धकार्याक्षिप्तमलादिक्षपणोपायत्वात्पदार्थसंबन्धः । प्रतिपदार्थतया पाटलिकस्संबन्ध....द्विहेतुत्वात् शुचिशब्देन सूचितः । प्रकरणसंबन्धो योगकाण्डतया सूत्रसंबन्धः समुच्चयपदेनेव वाक्यात्मकोऽपि योगियोगात्मकान् गुणानि...भिर्वाक्यैः । अतश्चर्याकाण्डादनन्तरं योगं संक्षेपतः प्रकर्षाद्वक्ष्यामि । कस्यायं योगसंस्कार — अत आह—

'एकाकिनस्तु शान्तस्य यताचि(त्त)विरागिणः ।'

निस्पृहस्य ।

'उक्ताहारविहारस्य उक्तचेष्टस्य कर्मसु ।

उक्तस्वप्नावबोधस्य तत्त्वतः शृणु षण्मुख ॥'

पुरुषस्यैवायं संस्कारको न....जलानामिव चित्तस्येत्यर्थः । शिवयोगस्य सर्वज्ञत्वादिप्रकाशकत्वात् । कीदृशस्य एकाकिनः सर्वसंगपरित्यागादपरिग्रहस्य । सन्यासाश्र(मिण)ः शान्तस्य हिंसादिरहितस्य यमनियमयुक्तस्येत्यर्थः । चित्तसंयमो हि यमः । नियमश्चेन्द्रियसंयमः । यदाह पतञ्जलिः 'अहिंसा सत्यमस्तेयं ब्रह्मचर्या....परिग्रहायमाः(?) ।'

End:

सर्वेष्वेव(हि) शास्त्रेषु ज्ञेयं वस्तुचतुष्टयम् ।
पशुः पाशः पतिश्चैव शिवश्चेति यथाक्रमम् ॥

पतिरधिकारावस्थः शिव एव । अतश्च पतिपदार्थः स एव सोपाधिकनिरुपाधिकाभ्यां भेदद्वयमुपचारत्वादुच्यत इति वक्ष्यामः । ततश्च ज्ञानस्यापि दीक्षाद्यंगत्वान्मोक्षहेतुत्वं परंपरया सिद्धमित्याह—

'ज्ञात्वा तु तत्वसद्भावं तत्र सारं तु दुर्लभम् ।
सर्वथा वर्तमानोऽपि गृह्णाति न पुनस्तनुम् ॥'

Colophon:

इति लक्षद्वयाध्यापक श्रीमदघोरशिवाचार्य विरचितायां श्रीमत्सर्वज्ञानोत्तरवृत्तौ योगप्रकरणम् ॥

Subject: Sarvajñānottaravṛtti; The other work contained herein is Haṭharatnāvalī.

Remarks:—The Ms. is in decaying condition.

Dr. Burnell has described this work in the Śaiva Section.

This Ms. represents the chapter on Yoga in the Sarvajñānottaravṛtti of Aghoraśivācārya, who was a zealous propagator of Śaivaism, probably, in the 12th century A. D., in South India. The work, as a whole must be classified under Śaiva Āgama, but this particular bit, by virtue of its subject-matter is described here.

॥ अध्यात्मयोगः ॥

6729. ADHYĀTMAYOGAḤ.

Burnell's Catalogue No. 6382. Page 112. Right column.

Substance—Paper. Size—11 × 4 inches. Sheets—11. Lines—8 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—82. Author—?. Complete. Not printed.

Beginning:

श्रीरामः कर्ता ॥

सर्वारम्भे गणाध्यक्षो जगज्ज्योतिश्च शारदा ।
सद्गुरूरामचन्द्राय मूलपुरुषाय ते नमः ॥ १ ॥
रामचन्द्रस्य यो भक्त्या विभक्तिर्नैव दृश्यते ।
नित्यानित्यविवेकेन सारासारविचारणा ॥ २ ॥
सच्छास्त्रसन्मार्गेण सत्संगं प्रत्ययो सह ।
पञ्चीकर्णत्रिवर्णेण(?)पिण्डब्रह्माण्डशोधनम् ॥ ३ ॥
अष्टदेहाविनिर्मुक्तो स मुक्तो नात्र संशयः ।
अजपाजपनेमेन सोऽहंध्याननिरन्तरम् ॥ ४ ॥

End:

निश्चयान्तरो निर्विकारो विकारं नैव दृश्यते ।
बाह्यान्तरं रामं च सा रामो नात्र संशया(?) ॥ १७ ॥

रामनामजपध्यानं सामान्यो मान्यभावना ।
राजमान्यदेवमान्यो सर्वमान्या मुनीश्वर ॥ १८ ॥

वन्द्यं वन्द्यो जगद्वंद्यो सुखदो...सनातना ।
दुर्लभो दुर्लभो लाभो जयती जयती जय ॥ १९ ॥

यशः कीर्तिं प्रतापश्च उत्कटोनि सिमासिमा(?) ।
देवभक्तो महामुक्तो विमुक्तो नात्र संशयः ॥ २० ॥

Colophon:

इति श्री अध्यात्मयोगे देवभक्तसंयोगे अध्यात्मकथनं नाम चतुर्थो ऽध्यायः ।

Subject: Adhyātmayoga. I—IV Adhyāyas.

I. आत्मकथनम्.

II. अध्यात्मकथनम्.

III & IV. { देवभक्तसंयोगे अध्यात्मकथनम्.

Remarks:—The Ms. is in good condition and is full of scriptorial blunders.

॥ पुराणान्तर्गतयोगभागाः ॥

EXTRACTS FROM THE PURĀṆAS DEALING WITH YOGIC TOPICS.

॥ अमनस्कयोगः ॥

6730. AMANASKAYOGAḤ.

Burnell's Catalogue No. 9966 b. Page 112. Right column. Substance—Palm leaf. Size—16 × 1¼ inches. Leaves—6 (54-59). Lines—7 to a Page. Script—Telugu. No. of Granthas—120. Author—Vāmadeva-Mahādevasamvāda. Complete. Not Printed.

Beginning:

श्रीकैलासगुहावासं सर्वज्ञं सर्वगं शिवम् ।
वामदेवो मुनिश्रेष्ठः प्रणम्य परिपृच्छति ॥

देव देव महादेव सर्वानुग्रहकारकम् ।
जीवन्मुक्तिपथोपायं कथयस्व मम प्रभो ॥

शिवः ॥

शृणु वत्स महाप्राज्ञ संसारार्णवतारकम् ।
अगम्यं सर्वदेवानां गोपितैः(तं) सकलागमैः ॥
तथापि तव वक्ष्यामि त्वयि संवीक्ष्य वासनाम् ।
अद्वैतपरमां चापि त्वयि भक्तिमहैतुकीम् ॥

अस्त्येव तारको योगः सर्वयोगोत्तमोत्तमः ।
स एव द्विविधः प्रोक्तः पूर्वापरविभागतः ॥

पूर्वस्तु तारकस्तत्र राजयोगस्तथापरः ।
प्रथमं तु प्रवक्ष्यामि पूर्वयोगं समासतः ॥

End :

ओंकारस्य विधिर्विचित्रकरणैः प्राणस्य वायोर्जय-
स्तेजश्चिन्तनमात्मकायकमले शून्याम्बरालम्बनैः ।
त्यक्त्वा सर्वमिदं कलेबरगतं चित्तं मनोविभ्रमं
देहातीतमचिन्त्यमेकममनस्कत्वं परं सेव्यताम् ॥

न दिवा जागरितव्यं
शयितव्यं न रात्रिभागेषु ।
रात्रावहनि च सहजे
शयितव्यं योगिना नि...म् ॥

निर्मलसहजावद्धुत-
पुरुषस्य तथैव स त्रिभेदोऽस्तः ।
जागरणशयनवर्जित..............
..................संस्थानात् ॥

अन्यजन्मकृताभ्यासात् स्वयं तत्त्वं प्रकाशते ।
सुप्तार्थतत्प्रत्ययवदुपदेशादिना विना ॥
शुद्धस्य तस्य शान्तस्य तथैव गुरुसेविनः ।
गुरुप्रसादादथवा तत्त्वज्ञानं प्रकाशते ॥

निर्मथ्य ज्ञानमन्थेन सकलाब्धिसमुभ्र(द्भू)तं ।
निष्कलामृतमक्षय्यं स्वदते यस्तु नामतः ॥

Colophon :

इति योगजे दिव्यागमे तृतीयोऽध्यायः ॥

Subject: Amanaskayoga.

Remarks :—The Ms. is in a fairly good condition. **Dr. Burnell**

gives wrong information here. 9666a is Yogasāra, and not Haṭhapradīpa as he says. Similarly, 9666b is Amanaskayoga and not Yogasāra. 9666c is Śivayoga.

॥ अमनस्कयोगः ॥

6731. AMANASKAYOGAḤ.

Burnell's Catalogue No. 6384. Page 112. Left column. Substance—Paper. Size—$5\frac{1}{4} \times 3\frac{1}{4}$ inches. Sheets—14 (5-18). Lines—7-9 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—100. Author—? Incomplete. Not printed.

Beginning:

.........र्वकामविवर्जितम् ॥ २७ ॥

प्रथमं पृथिवीतत्त्वं जलतत्त्वं द्वितीयकम् ।
तेजस्तत्त्वं तृतीयं च वायुतत्त्वं चतुर्थकम् ॥ २८ ॥

आकाशं पञ्चमं तत्त्वं मनः षष्ठमुदीरितम् ।
सप्तमं परमं तत्त्वं यो जानाति स मोक्षभाक् ॥ २९ ॥

परं तत्त्वं समाख्यातं जन्मबन्धविनाशनं ।
तस्याभ्यासं प्रवक्ष्यामि येन संज्ञायते परम् ॥ ३० ॥

End:

मनोविनाशस्तु गुरुप्रसादा-
न्निमेषमात्रेण तु साध्य एव ।
तस्मान्मनो नानयतेऽमनस्का
यं मासतो नश्यति वायुरग्रे ॥ ३० ।

तस्मात्सुदुःखीन्द्रियदेहनाशात्
अद्वैतबुद्धिं सहजस्थितेऽस्य ।

* * *

जित्वा वायुं विविधकरणैः क्लेशमूलं कथंचित्
कृत्वा यत्नं निजतनुगताक्षेपनाडिप्रचारात् ॥

अश्रद्धेयां परपुरगतिं साधयित्वा...
.... ॥

Colophon: Sheet No. 14.

इति श्री अमनस्के कल्पखण्डो नाम प्रथमोऽध्यायः ॥

Subject: Amanaskayogaḥ.
1 & 2 Adhyayas.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ अमनस्कयोगः ॥

6732. AMANASKAYOGAḤ.

Burnell's Catalogue No. 6888a. Page 112. Right column.
Substance—Paper. Size—12¾ × 4¾ inches. Sheets—5 (140-144). Lines—10 to a Page. Script—Devanāgarī.
No. of Granthas—75. From Śivayogaśāstra. Complete. Not printed

Beginning;

.....................जानन्दमूर्तये ।
यस्य वाक्यामृतं हन्ति विषं संसारमोहनम् ॥ १ ॥
.... ।
.....................आनन्ददायिनी ॥ २ ॥

प्रणष्टोच्छ्वासनि(नि)श्वासः प्रध्वस्तविषयग्रहः ।

.... ॥ ३ ॥

End:

तस्मात्सर्वप्रयत्नेन गोपनीयमिदं बुधैः ॥

* * *

हृत्पद्मस्थं भ्रूमध्यस्थं नासाग्रस्थं श्वासांतस्थं (?) ।

इत्याद्यल्पं चिन्ता......त श्रान्तं ॥

त्यक्त्वा सर्वं मिथ्यागर्वं गुर्वादिष्टं चित्तोत्सृष्टं ।

देहो नित्यं भावोपेतं त्यक्त्वा द्वन्द्वं नित्यानन्दम् ॥

शुद्धं तत्त्वं जानीहि त्वं.........शिष्टाद्दत्तं ।

दत्तन्मृष्टं योगाद्दृष्टं सारकान्तं पूर्णानन्दम् ॥

Colophon :

इति शिवयोगशास्त्रे अमनस्कयोगस्समाप्तः ॥

Subject: Amanaskayoga, being an extract from Śivayoga-śāstra.

The Ms. is in a very crumbling condition.

॥ अमनस्कराजयोगः ॥

6733. AMANASKARĀJAYOGAḤ.

Ms. not noticed by Burnell. No. 162.

Substance—Palm leaf. Size—$12\frac{1}{2} \times 1\frac{8}{10}$ inches. Leaves—1–29. Lines—5 to a Page. Script—Telugu. No. of Granthas—205. Iśvāra-Vāmadeva-saṃvāda. Complete. Not printed.

Beginning:

वामदेव उवाच—

प्रणम्यपरमानन्दं.........ञ्जलिः ।

जगन्मुक्तपदोपायं कथयस्वेति पृच्छतः ॥

....

परं ज्ञानमहं वच्मि येन तत्त्वं प्रकाशते ।

.... ॥

End:

सततपरावारविबोधभक्तितः

...यो ज्ञानसमाधिमुक्तः ।

अनादिविज्ञानमजं पुराणं

नाहं परं ब्रह्म जगत्समस्तम् ॥

Colophon:

इति श्री ईश्वरवामदेवसंवादे ईश्वरप्रोक्ते स्वयंबोधाख्ये अमनस्के परार्धः समाप्तः ॥

ஸர்வதாரி வர்ஷம் புரட்டாசி மாஸம் 18உ புதன்கிழமை இந்த தினத்தில் பாளையம்பேட்டை லிங்க வைத்தியன் அமநஸ்க—ராஜயோகம் எளி(தி)னது. குருகடாக்ஷம்.

Subject: Amanaskarājayoga.

Remarks:—The Ms. is in good condition. At the end, there are 2 leaves containing a fragment of the Nānārthavarga of some lexicon.

॥ अमनस्कयोगः ॥

6734. AMANASKĀYOGAḤ.

Burnell's Catalogue No. 6412. Page 112. Left column.

Substance—Paper. Size—$8\frac{3}{4} \times 4$ **inches.** Sheets—20. Lines—8 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—230. Author—?. Incomplete. Not printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

अन्तर्लक्षविलीनचित्तपवनो योगी यदा वर्तते
दृष्ट्या निश्चलतारया बहिरिदं पश्यन्नपश्यन्नपि ।
मुद्रेयं किल शाम्भवी भगवती युष्मत्प्रसादाद्गुरोः
शून्या शून्यविलक्षणं मृगयते तत्त्वं पदं शाम्भवम् ॥ १ ॥
कैलासशिखरासीनं सर्वज्ञं सर्वगं शिवं ।
वामदेवो मुनिश्रेष्ठः प्रणम्य परिपृच्छति ॥ २ ॥
वामदेव उवाच ॥
देवदेव महादेव सर्वानुग्रहकारक ।
जीवन्मुक्तपदोपायं कथयस्व मम प्रभो ॥ ३ ॥

End:

यथा यथा समभ्यासात्सङ्कल्पविलयो भवेत् ।
योगिनो भवति श्रेया(न्)त्कर्मत्यागस्तद(ा)स्त(त)दा ॥१०५॥
दातॄणां कुशलानां च सततं........ ॥

Colophon: Sheet 11.

इति श्री अमनस्के कल्पखण्डो नाम प्रथमोऽध्यायः ॥

Subject: Yogābhyāsaprakaraṇa

Adhyāya I. 1-96 ślokas.
,, II. 1-105 ,, Incomplete.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ अष्टाङ्गयोगः ॥

6735. ASṬĀṄGAYOGAḤ.

Burnell's Catalogue No. 9910. Page 112. Right column.
Substance—Palm leaf. Size—12 × 1¼ inches. Leaves—24. Lines—6 to a Page. Script—Grantha. **No. of Granthas**—300. Skānda. Complete. Printed.

Beginning:

ओम् श्रीभगवन् ॥ परमेश्वर उवाच ॥

अथातः सम्प्रवक्ष्यामि तवाष्टाङ्गानि सुव्रत ।
यमश्च नियमश्चैव तथैवासनमेव च ॥

प्राणायामस्तथा विप्र प्रत्याहारस्ततः परम् ।
धारणा च तथा ध्यानं समाधिश्चाष्टमो मुने ॥

अहिंसा सत्यमस्तेयं ब्रह्मचर्यं दयार्जवम् ।
क्षमा धृतिर्मिताहारः शौचं चैते यमा दश ॥

End:

य इमं ज्ञानयोगाख्यं खण्डं श्रद्धापुरस्सरम् ।
पठते सुमुहूर्तेषु न स भूयोऽभिजायते ॥

ज्ञानार्थी ज्ञानमाप्नोति सुखार्थी सुखमाप्नुयात् ।
वेदकामी लभेद्वेदं विजयार्थी जयं लभेत् ॥

राज्यकामो लभेद्राज्यं क्षमाकामः क्षमां लभेत् ।
तस्मात्सर्वेषु कालेषु पठितव्यो महर्षिभिः ॥

Colophon:

इत्यादिमहापुराणे स्कान्दे सूतसंहितायां ज्ञानयोगखण्डे

श्रीमत्परमेश्वरबृहस्पतिसंवादे समाध्युपदेशाविधिर्नाम विंशोऽध्यायः

श्रीमत् ज्ञानयोगाख्यो द्वितियः खण्डः समाप्तः ॥

Subject: Aṣṭāṅgayogaḥ. This is a portion of Sūtasamhita, Skānda. It represents part of the conversation between Parameśvara and Bṛhaspati on Yogic topics. We have here up to the end of the 2nd khaṇḍa(i.e.) up to the end of Jñānayoga. The 20th and last chapter describes Samādhi.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

॥ तत्त्वसारः ॥

6736. TATTVASĀRAḤ.

Burnell's Catalogue No. 6501.

Substance—Paper. Size—6¾ × 3½ inches. Sheets—15. Lines— 7 to a page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—101. Author—Īśvara-Kārtikeya Samvāda. Incomplete. Not printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥

कार्तिकेय उवाच ॥

मेरुपृष्ठे समासीनं देवदेवं जगद्गुरुं ।
प्रणम्य शिरसा भूमौ स्कन्दो वचनमब्रवीत् ॥ १ ॥

भ्रमितोऽहं महादेव शास्त्रजालैरनेकधा ।
मन्त्रविद्यार्णवे मग्नो भ्रमितो व्याकुलीकृतः ॥ २ ॥

तत्त्वसारं न जानामि वञ्चितोऽहं त्वया प्रभो ।

सारासारतरं शुद्धं हेतुर्दृष्टान्तवर्जितम् ॥ ३ ॥

कथयस्व महादेव यदि वास्ति कृपा मयि ।

तत्त्वसारस्य वृत्तान्तं मनोबुद्धेरगोचरं ॥ ४ ॥

ईश्वर उवाच ॥

श्रुत्वा वाक्यं कुमारस्य प्रहृष्टो भगवान् शिवः ।

शृणु पुत्र मया ख्यातं माहात्म्यं भवनिर्मलम् ॥ ५ ॥

अधुना सम्प्रवक्ष्यामि शृणु वत्स महामते ।

न कस्यापि मयाख्यातं तत्त्वसारं सुदुर्लभम् ॥ ६ ॥

End:

देवानां च मनुष्याणां निर्माल्यं यदि भक्षितं ।

अत्राहं पूजितस्तेन क्रीडते तेन हेतुना ॥ १०४ ॥

यतो पुत्र मयाख्यातस्तत्त्वसारमयोऽर्णवः ।

तत्त्वसारे रता ये वै तेषां मुक्तिर्न दूरतः ॥ १०५ ॥

कार्तिकेय उवाच ॥

श्रुत्वा वाक्यं महेशस्य प्रणम्य शिरसा गुहः ।

अद्य मे सफलं जन्म अद्य मुक्तिर्ममैव हि ॥ १०६ ॥

अद्य भ्रान्तिः परं नष्टा नैव पृच्छाम्यहं पुनः ।

गुरुवाक्यप्रसादेन तत्त्वसारे रतिर्मम ॥ १०७ ॥

Colophon:

इति श्री ईश्वरप्रोक्ते तत्त्वसारं नाम योगं संपूर्णम् ॥

Subject: Tatvasāraḥ. The various topics dealt with herein are:—

1 पिण्डस्वरूपनिरूपणम् .

2 बिन्दुस्वरूपनिरूपणम् .

3 मुक्तिलक्षणम .

4 ईश्वरस्य कर्तृत्वाकर्तृत्वनिरूपणम् .

5 कर्मफलविचारः.

6 चर्यानिरूपणम् .

Remarks:—The Ms is in good condition. This work also represents some puranic fragment.

Dr. Burnell has not described this work.

॥ दृष्टान्तरम् ॥

6737. DRSTANTARAM.

Burnell's Catalogue No. 6364. Page 113. Left column. Substance—Paper. Size—6×4 inches. Sheets—27. Lines—7-8 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—200. Author—Kapilamuni. Complete. Not printed.

Beginning:

श्रीगुरुनागेशाय नमः ॥

अचिन्त्याव्यक्तरूपाय निर्गुणाय गुणात्मने ।
समस्तजगदाधारमूर्तये ब्रह्मणे नमः ॥ १ ॥

चैतन्यं शाश्वतं शान्तं व्योमातीतं निरञ्जनं ।
नादबिन्दुकलातीतं तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥ २ ॥

सिद्धायां यस्सर्वेषां(?)च प्रणम्य कपिलो मुने ।

योगसिद्ध महाश्रेष्ठ ज्ञानज्ञेयं मम ब्रु(ब्रू)हि ॥ ३ ॥

कपिलमुनिरुवाच ॥

शृण्वान्ति(न्तु) ऋषिसिद्धाश्च यदर्थमिहमागताः(?) ।
अतः सर्वं प्रवक्ष्यामि विशेषं प्रवदाम्यहम् ॥ ४ ॥

दृष्टान्तरं प्रवक्ष्यामि सर्वसिद्धान्तविस्तरं ।
वेदान्ते च प्रकाशेत तत्वं श्रेष्ठं च उत्तमम् ॥ ५ ॥

गोपितं सर्वशास्त्राणां विस्तारं कथितं मया ।
सर्वेषामधिकं यस्य दृष्टान्तरं च दृश्यते(?) ॥ ६ ॥

अन्तरंगस्य ज्ञातव्यं(?)बहिरंगं च पश्यति ।
प्रत्यक्षं चैव दृश्यन्ति दृष्टान्तरप्रवर्तते(?) ॥ ७ ॥

प्रथमं नादलुब्धं च बिन्दुश्चैव तथोच्यते ।
तृतीयं च कला प्रोक्तं ज्योतीरूपं च पश्यति ॥ ८ ॥

क्षयरूपं परित्यज्य ध्यायं तस्य निरामयं ।
योगमुक्तः स्वयं तिष्ठन्निर्भयं भयवर्जितं ॥

एको देवस्सर्वभूतेषु गूढः
सर्वव्यापी सर्वभूतान्तरात्मा ।
सर्वाध्यक्षः सर्वभूताधिवासः
साक्षी चेता केवलो निर्गुणश्च ॥

End:

स्थितिः सर्वगतिर्यात्रा श्रुतिकीर्तिः....वाक्स्तुति(?) ।
अहो सर्वात्मको देवो परिपूर्णस्तदोच्यते ॥ २३ ॥

दृष्टान्तरं मया प्रोक्तं गुह्यं तत्वार्थविस्तरं ।
सर्वपापविनिर्मुक्तं ब्रह्मलोकप्रदायकम् ॥ ३४ ॥

Colophon: Sheet No. 28.

इति श्रीमद्दृष्टान्तरे कपिलमुनिविरचितायां चतुर्थोऽध्याय: ।

Subject: Dṛṣṭāntaram I-V Adhyāyās. The first Adhyāya chiefly deals with control of senses, the second with the inevitability of Karma, the third with the holding of vital air, the fourth with the importance of Ātmajñāna and the last with Nāḍis Mudras and other Miscellaneous topics.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition and is full of scriptorial blunders. This Ms. abruptly ends in the middle of V Adhyāya.

DṚṢṬĀNTA.

Descriptive No.	Collection No.	Substance	Size inches	No. of Sheets or leaves	No. of Lines per Page or sheet	Script	Complete or otherwise.
6738	B. L. 6365	Paper	$10 \times 4\frac{1}{2}$	12	10	Devanāgarī.	Complete.
6739	,, 5667	,,	$8 \times 4\frac{7}{10}$	11	11	,,	,,
6740	,, 5668	,,	$8\frac{1}{2} \times 4$	11	10	,,	,,
6741	,, 5669	,,	$9\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{16}$	19	8	,,	,,
6742	,, 5670	,,	$9 \times 4\frac{1}{2}$	29	13	,,	,,

DETAILED REMARKS
on the Mss.
IN THE ABOVE TABLE.

6738.

'इदं कपिलगीता पुस्तकं महाराजतुलजाराजस्य'

is seen on the last sheet.

On the title sheet we see this work named as,

सिद्धान्तसार कपिलगीत ।

But the contents are the same as those of Kapiladṛṣṭānta. There is thus a lot of confusion as re these two works. We do not know from which Purāṇa is this Kapiladṛṣṭānta an extract. The Siddhāntasāra Kapila Gītā which is found in the Padmapurāṇa and which is described here later, totally differs from this work.

6739-42. Dr. Burnell has described these Mss. as Kapilagīta in the Vedānta section.

॥ बन्धत्रयाविधानम् ॥

6743. BANDHATRAYAVIDHĀNAM.

Burnell's Catalogue No. 6358. Page 112. Right column.

Substance—Paper. Size—$6\frac{1}{4} \times 4$ **inches.** Sheets—5. **Lines**—8 to a **Page.** Script—Devanāgarī. **No. of** Granthas—25. Author—? Complete. **Not printed.**

Beginning:

अथ मूलबन्धः ।

पार्ष्णिभागेन संपीड्य योनिमाकुंचयेद्गुदं ।

अपानमूर्ध्वमाकृष्य मूलबन्धोऽयमुच्यते ॥ १ ॥

अधोगतिमपानं वै ऊर्ध्वगं कुरुते बलात् ।
आकुंचने ततः प्राहुः मूलबन्धं च योगिनः ॥ २ ॥
गुदंपादेन संपीड्य योनिमाकुञ्चते बलात् ।
वारं वारं यथा चोर्ध्वं समायाति समीरणः ॥ ३ ॥

प्राणापानौ नादबिन्दू मूलबन्धेन चैकतां ।
गत्वा योगस्य संसिद्धिं गच्छतो नात्र संशयः ॥ ४ ॥

अपानप्राणयोरैक्यं क्षयो मूत्रपुरीषयोः ।
युवा भवति वृद्धोऽपि सततं मूलबन्धनात् ॥ ५ ॥

End:

अधस्तात्कुञ्चनेनैव कण्ठसंकोचनेन चित् ।
मध्ये पश्चिमतानेन स्यात्प्राणो ब्रह्मनाडिकः ॥ ६ ॥

मूलस्थानं समाकुञ्च्य उड्डीयानं तु कारयेत् ।
इडां च पिंगलां बद्ध्वा वाहयेत्पश्चिमं पथम् ।
अनेनैव विधानेन ययातिपवनो लयं ॥ ७ ॥

इति गुह्यतमं प्रोक्तं तत्र स्नेहात्प्रकीर्तितम् ।
नापुत्राय प्रदातव्यं नाशिष्याय कदाचन ॥ ८ ॥

कुरु देवाय भक्ताय नित्यं भक्तिपराय च ।
प्रदातव्यमिदं शास्त्रं नेतरेभ्यः प्रदापयेत् ॥ ९ ॥

Colophon:

इति श्रीबन्धत्रयविधानं समाप्तम् ॥

Subject: Bandhatrayavidhānam.

Remarks—The Ms. is in good condition.

The 3 bandhas described herein are—Mūla, Uḍḍīyāna and Jālandhara.

॥ योगचर्या ॥

6744. YOGACARYĀ.

Burnell's Catalogue No. 6378. Page 112. Left column. Substance—Paper. Size—$8\frac{1}{2} \times 4$ inches. Sheets—4. Lines—14-17 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—150. From Mārkaṇḍeyapurāṇa Complete. Printed.

Beginning:

श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीदत्तात्रेय उवाच ॥

ज्ञानपूर्वं वियोगोऽज्ञ ज्ञानं न सह योगिनः ।
सा मुक्तिर्ब्रह्मणा चैकाननैक्यं प्रकृतेर्गुणैः ॥

मुक्तियोगात्तथा योगः सम्यग्ज्ञानं महीपते ।
ज्ञानं दुःखोद्भवं दुःखं ममत्वासक्तचेतसाम् ॥

तस्मात्सङ्गं प्रयत्नेन मुमुक्षुः संत्यजेन्नरः ।
संगाभावान्ममैतस्याः ख्यातेर्हानिः प्रजायते ॥

निर्ममत्वं सुखायैव वैराग्याद्दोषदर्शनम् ।
ज्ञानादेव च वैराग्यं ज्ञानं वैराग्यपूर्वकम् ॥

तद्गृहं यत्र वसतिस्तद्भोज्यं यत्र जीवति ॥

End:

ह्रस्वा तु प्रथमा मात्रा द्वितीया दीर्घसंयुता ।
तृतीया च प्लुतार्धाख्या वचसः सा न गोचरे ॥

इत्येतदक्षरं ब्रह्म परमोंकारसंज्ञितम् ।
यस्तु वेदरतः सम्यक् तथा ध्यायति वा पुनः ॥

संसारचक्रमुत्सृज्य त्यक्तत्रिविधबन्धनः ।
प्राप्नोति ब्रह्मनिलयं परमे परमात्मनि ॥ १६ ॥

Colophon:

इति श्रीमा(र्कण्डेयपुराणे) योगशास्त्रे ३६ तमोऽध्यायः ॥

Subject: Yogacaryā.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition.

The above fragment from the Mārkaṇḍeyapurāṇa deals with yogic topics in 4 chapters.

33rd	Adhyāya	—66	ślokas.
34th	,,	—38	,,
35th	,,	—26	,,
36th	,,	—16	,,
		146	

This work can be had in the edition of the whole of the Mārkaṇḍeyapurāṇa, by Raghurāja Dube, Lucknow, 1908.

॥ योगयाज्ञवल्क्यगीता ॥

6745. YOGAYĀJÑAVALKYAGĪTA.

Burnell's Catalogue No. 9716. Page 85. Left column.

Substance—Palm leaf. Size—$17\frac{3}{4} \times 1\frac{1}{2}$ inches. Leaves—17. Lines—8 to a Page. Script—Telugu. No. of Granthas—600. Complete. Not printed.

Beginning:

श्रीब्रह्मणे नमः ।

याज्ञवल्क्यं मुनिश्रेष्ठं सर्वज्ञं ज्ञाननिर्मलम् ।
सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञं सदा ध्यानपरायणम् ॥

वेदवेदाङ्गतत्त्वज्ञं योगेषु परिनिष्ठितम् ।
जितेन्द्रियं जितक्रोधं जिताहारं जितश्रमम् ॥

तपस्विनं जितामित्रं ब्रह्मण्यं ब्राह्मणप्रियम् ।
तपोवनं(तथा)सौम्यं सन्ध्योपासनतत्परम् ॥

तमेवंगुणसंपन्नं नारीणामुत्तमा वधूः ।
मैत्रेयी च महाभागा गार्गी च ब्रह्मवित्पुरा ॥

* * *

भगवन् सर्वशास्त्रज्ञ सर्वभूतहिते रत ।
योगतत्त्वं मम ब्रूहि साङ्गोपाङ्गविधानतः ॥

End:

अनुतिष्ठन्ति ये नित्यं एतज्ज्ञानसमन्विताः ।
नित्यकर्माणि तान्दृष्ट्वा देवाश्च प्रणमन्ति हि ॥

तस्य ज्ञानेन देहान्तं नित्यकर्म यथाविधि ।
कर्तव्यं देहिनां गार्गि योगं च भवभीरुभिः ॥

वाजपेयाश्वमेधैश्च कन्यादानन्तुलान्घ(ध)नैः(?) ।
यादृशं प्राप्यते गार्गि तादृक् भवति धारणात् ॥

Colophon:

इति योगयाज्ञवल्क्यगीतासु उपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे याज्ञ-
वल्क्यगार्गिसंवादे द्वादशोऽध्यायः ॥

Subject: Yogayājñavalkyagīta, a dialogue between Yājñavalkya and Gārgī in 12 chapters dealing with topics pertaining to Aṣṭāṅgayoga as follows:—

Adhyāya

1. Definition of yoga, its eight auxiliaries and the importance of Guru.
2. The description of Niyama.
3. The details about the sitting postures,
4. The purification of Nāḍīs.
5. The control of Nāḍīs.
6. The details about the holding of vital air.
7. The description of pratyāhāra.
8. Do. of Dhāraṇā.
9. Modes of meditations of Saguṇa and Nirguṇa Brahman.
10. Description of Samādhi.
11. Discussion about the performance of Nityakarma.
12. Modes and results of Yogābhyāsa.

Of these 12 Adhyāyas the first six deal with the former four internal auxiliaries and the next six with the latter four external auxiliaries.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. Dr. Burnell has wrongly included this work under Upaniṣads in the Vedic Section.

॥ योगयाज्ञवल्क्यगीता ॥

6746. YOGAYĀJÑAVALKYAGĪTĀ.

Burnell's Catalogue No. 6391. **Page** 112. Left column. **Substance**—Paper. Size—13 × 5 inches. Sheets—18. Lines—11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—600. Complete. Not printed.

Beginning, end, colophon and subject—Same as No. 6745.

Remarks.—The Ms. in very much decaying condition.

॥ योगशास्त्रम् ॥

6747. YOGAŚĀSTRAM.

Burnell's Catalogue No. 6390. Page 112. Left column. Substance—Paper. Size—13 × 5 inches. Sheets—11 (150-160). Lines—10 to a Page. Script—Grantha. No. of Granthas—310. Incomplete. Not printed.

Beginning:

....

स एव लययोगः स्याद्धठयोगमतः शृणु ।
यमश्च नियमश्चैव आसनं च ततः परम् ॥

End:

.... ।

तन्मयत्वं व्रजेदेवं योगी लीनः परे पदे ॥

भवभयहरवार्हि मुक्तिसोपानमार्गं
प्रकटितपरमार्थं ग्रन्थगुम्फं त्वगुम्फम् ।

सकृदपि पठतीमं यश्शृणोति प्रबोधं
स भवति भुवि भव्यं भाजनं मुक्तियुक्तः ॥

Colophon:

इति सद्गुणाचार्येण श्री दत्तात्रेयेण विरचितं योगशास्त्रं समाप्तम् ॥
दत्तात्रेयसंहिता समाप्ता ॥

Subject: Yogaśāstram.

Remarks:—The Ms. is in a much decayed condition.

This Ms. represents a fragment of a part of the **Dattātreya** Samhita, dealing with yoga. It deals with Haṭhayoga.

॥ योगसारः ॥

6748. YOGASĀRA.

Burnell's Catalogue No. 9666 a. Page 112. Right column. **Substance**—Palm leaf. Size—15 × 1¼ inches. **Leaves**—8 (46–53). Lines—7 to a Page. Script—Telugu. No. of Granthas—225. Complete. Not printed.

Beginning:

श्री देव्युवाच ॥

मूलमन्त्रस्य माहात्म्यं श्रोतुमिच्छामि शङ्कर ।
यस्य विज्ञानमात्रेण खेचरी समतां व्रजेत् ॥

शिवः ॥

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि गोप्यानां गुह्यमुत्तमम् ।
गोपनीयं प्रयत्नेन त्वया नित्यं वरानने ॥

द्वादशाब्दं तु शुश्रूषां यः करोत्यप्रमत्तधीः ।
तस्मै भक्ताय शान्ताय दातव्यं ब्रह्मचारिणे ॥

पाण्डित्यादर्थलोभाद्वा प्रमादाद्यः प्रयच्छति ।
तस्यावश्यं महाघोरो डाकिनीशाप आपतेत् ।
सप्तकोटिमहामन्त्रा उपमन्त्राश्च तादृशाः ॥

वर्णमात्रास्सुरास्सर्वे मूलमन्त्रात्समुत्थिताः ।
तेनाधीतं श्रुतं तेन तेन सर्वमनुष्ठितम् ॥

मूलमन्त्रं विजानाति यो विद्वान् गुरुदर्शितम् ।
शिवशक्तिमयं मन्त्रं मूलाधारे समुत्थितम् ॥

तस्य मन्त्रस्य देवेशि वक्ता श्रोता च दुर्लभः ॥

End:

.... योजयेन्निश्चलं मनः ।
सिध्यतेऽस्य मरुत्सिद्धिः मरुत्तत्त्वमयो हि सः ॥

सप्तवर्षेषु संसिद्धे लयश्चित्तस्य योगिनः ।
व्योमतत्त्वस्य सिद्धिः स्याद्व्योमतत्त्वमयो हि सः ॥
.... न वक्तव्यं यस्य कस्य च योगिनः ।

जितेन्द्रियाणां वक्तव्यं धर्मपुण्यव्रतां तथा ॥

Colophon:

इत्युमामहेश्वरसंवादे लययोगः समाप्तः ॥

(Leaf No. 50)

योगसारे चतुर्थोऽध्यायः ॥

Subject: Yogaśāra 1–5 Adhyāyas.

Remarks:—The Ms. is in a decaying condition.

For the other works contained herein see remarks under No. 9666 b. There is a transcript copy of this Ms. in this library. This work is a bit from Purāṇa, probably Skānda giving us, in the manner of a dialogue between Śiva and Pārvati, some yogic doctrines.

॥ योगसिद्धामृतम् ॥

6749. YOGASIDDHĀMṚTAM.

T. S. Collection No. 133. Substance—Paper. Size—6½ × 4½ inches. Sheets—13. Lines—10-11 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—175. Complete. Not printed.

Beginning:

नमस्ते परिपूर्णाय जगदानन्दहेतवे ।
सदाशिव जगन्नाथ कारुण्यामृतवारिधे ॥

सर्वे जीवाः सुखैर्दुःखैर्मायाजालेन वेष्टिताः ।
तेषां मुक्तिः कथं देव कृपया वद शङ्कर ॥

सर्वसिद्धिकरं मार्गं मायाजालनिकृन्तनम् ।
जन्ममृत्युजराव्याधिनाशनं सुखदं वद ॥

नानामार्गास्त्वया पूर्वं कथितास्तु महेश्वर ।
अधुना मोक्षदं मार्गं ब्रूहि योगविदां वर ॥

ईश्वर उवाच ।

बद्धा येन विमुच्यन्ते नाथ मार्गमतः परम् ।
तमहं कथयिष्यामि तव प्रीत्या महेश्वरि ॥

End:

देहे ब्रह्मत्वमायाते जलानां सैन्धवं यथा ।
अनन्यतां यदायाति तदा मुक्तस्स उच्यते ॥

चिन्मयानि शरीराणि इन्द्रियाणि तथैव च ।
ब्रह्मं देहत्वमापन्नं यथा वा स्वं जनस्तथा ॥

योगबीजं महागुह्यं यन्मया प्रकटीकृतम् ।

देव्युवाच ।

गतो मे संशयो नाथ कृपया तव शङ्कर ।
नमस्ते योगिराजाय सर्वज्ञाय नमो नमः ॥

Colophon:

इति सदाशिवानुगृहीतं योगासिद्धामृतं समाप्तम् ॥

Subject: Yogasiddhāmṛtam, a conversation between **Śiva** and **Śaṅkarī.**

Remarks:—The Ms. is in good condition. **At the end of the** manuscript is given सदाशिवब्रह्म ।

॥ राजयोगामृतम् ॥

6750. RĀJAYOGĀMṚTAM.

Burnell's Catalogue No. 3432. Page 112. **Left column.** **Substance**—Paper. Size—**5¾ × 3½ inches.** Sheets—**24.** Lines—7 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—150. Complete. Not printed.

Beginning:

श्रीगुरवे नमः ॥

श्रीदेव्युवाच ॥

कैलासवास सर्वेश दीनरक्षक शङ्कर ।
योगिनामपि सर्वेषां कथं श्रेष्ठं कथं परम् ॥ १ ॥

कथं मुक्तिप्रदं देव कथं ज्ञानं प्रकृष्टकम् ।
कथं ज्योतिः कथं नादः कथमानन्ददायिनि(नी) ॥ २ ॥

तस्मिन स्थाने वसेन्नित्यं सूर्यसोमाग्निमण्डलम् ।
तस्मिन् स्थाने सुषुम्नाख्या कथं नाडी प्रकाशते ॥ ३ ॥

तत्सर्वं ब्रूहि मे शम्भो श्रोतुमिच्छाम्यहं सदा ।

ईश्वर उवाच ।

.... ।
शृणु देवि प्रवक्ष्यामि गुह्याद्गुह्यतरं मया ॥ ४ ॥

मुनीनां मोक्षसिद्ध्यर्थं पुरा प्रोक्तं मया हरेः ।
राजयोगामृतं नित्यं सद्यो मुक्तिप्रदायकम् ॥ ५ ॥

अजपामन्त्रसंयुक्तं रेचपूरककुम्भकैः ।
कृत्वाभ्यासं सदा योगी मन्त्रयोगमुदाहृतम् ॥ ६ ॥

साङ्ख्यरूपेण प्रणवं कृत्वा वायुनिरोधनम् ।
साङ्ख्ययोगमिति प्रोक्तं पवनाभ्यासिभिः सदा ॥ ७ ॥

End:

षकारं द्वादशं नित्यं ज्योतिरारोग्यवर्धनम् ।
शमनं सर्वरोगाणां आयुर्विद्याभिवृद्धिदम् ॥ ४२ ॥

सकारं भा(र)तीबीजं श्वेतं सारस्वतं परम् ।

प्रतिविद्वज्जनजयं नराणां योषितां वशम्(?) ॥ ४३ ॥

सदाशिवं हकारं स्याद्भूमज्ञानार्थसिद्धिदम् ।
अणिमाद्यष्टसिद्धिः स्याच्चतुःषष्टिकला अपि ॥ ४४ ॥

ळकारं पृथिवीबीजं श्यामं सिद्धिकरं परम् ।
भवेदौषधसिद्धि.... अहिभूद्रव्यदर्शनम् ॥ ४५ ॥

क्षकारं श्रीनृसिंहस्य स्फटिकं मोक्षसिद्धिदं ।
रिपुगर्वहरं सर्वलोकरक्षाकरं परम् ॥ ४६ ॥

Colophon:

इति श्री गुरुनाथार्पणमस्तु । इति राजसिद्धान्तराजयोग(ः)
तृतीय(ः)पटलः ॥

Subject. Rajayogāmṛtam.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. There is a transcript copy of this Ms. in this library. vide T. V. No. **451.**

This work also is some purāṇic fragment, in which **Īśvara** explains to Devi certain Yogic doctrines, mainly related to the peculiar physiology of the Yoga and Tantra Schools.

॥ समाधिविधानम् ॥

6751. SAMĀDHIVIDHĀNAM.

Burnell's Catalogue No. 9104 f.

Substance—**Palm leaf**. Size—10 × 1½ inches. **Leaves**—**3** at the end. **Lines**—7 to a Page. **Script**—**Grantha.** No. of **Granthas**—50. Complete. Printed.

Beginning:

ईश्वरः—

अथातः सम्प्रवक्ष्यामि समाधिं भवनाशनम् ।
समाधिः संविदुत्पत्तिः परजीवैकतां प्रति ॥

यदि जीवः पराद्भिन्नः कार्यतामेति सुव्रत ।
अचित्त्वं च प्रसज्येत पटवत्पण्डितोत्तम ॥

End:

परतत्त्वं विजानाति सोऽतिवर्णाश्रमी भवेत् ।
यो वेद.... महावाक्यश्रवणेनैव केशव ॥

Colophon: Nil.

Subject: Samādhividhi a treatise dealing with the subject that the jīva becomes one with the supreme being through samādhi an extract from Skāndapurāṇa.

Remarks:—The Ms. is in a decaying condition. For the other works contained herein see remarks under No 1814.

The Skāndapurāṇa has been published from Bombay (1909-11) by Kṣema Rāja Śrī Kṛṣṇa Das.

॥ समाधिविधिः ॥

6752. SAMĀDHIVIDHIḤ.

Burnell's Catalogue No. 6369. Page 93. Right column.
Substance—Paper. Size—10×4 inches. Sheets—6. Lines—13-14 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—150. Complete. Printed.

Beginning:

अथातस्सम्प्रवक्ष्यामि तवाहं मोचकप्रदम् ।

अतीव श्रद्धया सार्धं शृणु पङ्कजलोचने ॥

आचार्य एव संसारमोचकप्रद उच्यते ।
आचार्यो नाम वेदान्तविचारेणात्मवेदनम् ॥

तमत्य...धावीद्भिः श्रद्धया पुरुषोत्तम ।
उत्तमो मध्यमस्तद्वदधमश्चाम्बुजेक्षणे ॥

उत्तमो ब्राह्मणः प्रोक्तो मध्यमः क्षत्रियस्तथा ।
अधमो वैश्य इत्युक्तः सर्वशास्त्रार्थवेदिभिः ॥

End:

ज्ञानार्थी ज्ञानमाप्नोति सुखार्थी सुखमाप्नुयात् ।
वेदकामी लभेद्वेदं विजयार्थी जयं लभेत् ॥

राज्यकामो लभेद्राज्यं क्षमाकामः क्षमां लभेत् ।
तस्मात्सर्वेषु कालेषु पठितव्यो मनीषिभिः ॥

Colophon:

इति श्रीस्कान्दपुराणे सूतसंहितायां ज्ञानयोगखण्डे समाधिविधिर्नाम विंशोऽध्यायः ॥

Subject: Samādhividhi an extract from Skāndapurāṇa a treatise on the supremacy of the devotion to preceptor etc.

Remarks:—The Ms. is in a decaying condition. It contains

1. गुरुमहिमा ।
2. ध्यानविधिः ।
3. समाधिविधिः ।

Dr. Burnell describes this Ms. in the Vedānta section.

॥ सिद्धान्तसारः—राजराजेश्वरयोगः ॥

6753. SIDDHĀNTASĀRAḤ.

RĀJARĀJEŚVARAYOGAḤ.

Burnell's Catalogue No. 5671. Page 96. Left column.

Substance—Paper. Size—$6\frac{9}{10} \times 4\frac{2}{10}$ inches. Sheets—29. Lines—8 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—120. Complete. Printed.

Beginning:

सूत उवाच ।

प्रणम्य दण्डवद्भूमौ त्यक्त्वा चारुचारित्रकं ।
अर्चित्वा पादपद्मं च पुनः प्रश्नं करोति च ॥ १ ॥

* * *

राजराजेश्वरं योगं शिवेन कथितं पुरा ।
लोकोपकारणार्थाय पार्वतीप्रतिबोधितम् ॥ ४ ॥

* * *

श्री कपिल उवाच ।

इदं प्रश्नो महाञ्छ्रेष्ठः श्रेष्ठाञ्छ्रेष्ठतरो महत् ।

* * *

अनेकजन्मसंस्काराद्गुरोः(श्य)कृपया वशात् ।
प्रत्यक्षश्च परोक्षश्च विवेकः प्राप्यते बुधैः ॥ १८ ॥

End:

मुहुर्मुहुर्मुखे स्तोत्रं हर्षेण(?) गद्गदस्वरम् ।
स मुक्तस्सर्वलोके च ब्रह्मसायुज्यमाप्नुयात् ॥ २७ ॥
राजराजेश्वरं योगं शेषमार्गे प्रशस्यते ।
यः....क्तेन स मुक्तो नात्र संशयः ॥ २८ ॥

Colophon:

इति श्रीपद्मपुराणे सिद्धान्तसारे कपिलऋषिसिद्धसंवादे राजराजेश्वर-
योगकथनं नाम पञ्चमोऽध्यायः ॥ कपिलगीतां संपूर्णा ॥
श्रीरामार्पणमस्तु ॥

Subject: Rājarājeśvarayoga, from the Kapilagītā found in the Padmapurāṇa.

Remarks:—The Ms. is in good condition, After the colophon is given—

'हेविळंबिसंवत्सर मार्गशीर्षशुद्धसप्तमी पुस्तकं प्रति लिखितं ।
शुभं भवतु ।

हे पुस्तक जगन्नाथ....।मकोरेडे याचे पुत्रं जनार्दन रावयाणेश्वर लीखंन ।

Dr, Burnell describes this Ms. in the Vedānta section. The Pādmapurāṇa has been edited by Pancānana Tarka Ratna, Calcutta 1914-19.

॥ हरिहरयोगः ॥

6754. HARIHARAYOGAḤ.

Burnell's Catalogue No. 6433. Page 112. Right column. Substance—Paper. Size—8×4 inches. Sheets—12. Lines—9 to a Page. Script—Devanāgarī. No. of Granthas—100. Incomplete. Not printed.

Beginning:

शुद्धात्मयोगमुक्तोऽपि पवित्रं परमं पदम् ।
तस्य पापक्षयं याति शिशिरे पद्मिनी यथा ॥ ५५ ॥

नास्ति बिन्दुसमो वायुः नास्ति वायुसमं मनः ।
नास्ति मनस्समं ब्रह्म नास्ति ब्रह्मसमा गतिः ॥ ५६ ॥

श्रीभगवानुवाच ॥

किं ब्रह्म परमात्मानं किं योगधर्ममीश्वरः(?) ।
किं वर्णं च कथं ध्यानं किं रूपं योगधारणम् ॥ ५७ ॥

श्रीशङ्कर उवाच ॥

न हृद्येन शिरः स्थानं न भ्रूमे नाभिमण्डले ।
मृतो प्राणस्थितो यत्र तत्र ध्यानं करिष्यति ॥ ५८ ॥

बहिर्गत्वा मनः स्थिरमभ्यन्तरे न पश्यति (?) ।
ध्यायेत्स्थानविहीनस्य ध्यानं निर्विषयं मनः ॥ ५९ ॥

End:

पवित्रं जायते येन स पुत्रो कुलधारणम् ।
...गोत्रं च तरते नात्र संशयः ॥ १६० ॥

गुह्याक्षरं परं कृष्ण कथितं हि महापदम् ।
समर्थोऽ(प्य)समर्थो वा यथा इच्छा तथा कुरु ॥ १६१ ॥

श्रीभगवानुवाच ॥

क्रिया(ः) कुर्वन्ति कर्माणि साधनं योगयुक्तये ।
तुर्यापादप्रसादेन जीवकल्पो न संशयः ॥ १६२ ॥

हरिं पृच्छेति योगश्च ईश्वरं समकथिते(?) ।
गुरुशिष्यनिश्चयश्च ग्रन्थसिद्धान्तपूर्णयोः ॥ १६३ ॥

Colophon:

इति श्रीहरिहरसंबोधयोगशास्त्रे हरिहरसंवादपुस्तकं संपूर्णम् ।

शके...दुन्दुभिनामसंवत्सरे माघवदि त्रयोदश्यायां स्वार्थं विशेषेण परार्थं श्रीपूर्णपरमानन्दनाथेन लिखितमिदं हरिहरसंबोधः संपूर्णमस्तु ।

लेखकपाठकयोः शुभं भवतु ।

Subject: Hariharayoga.

Remarks:—The Ms. is in a fairly good condition. This also deals with Yoga in general, in the form of a conversation between Hari and Hara. It is not known from which Purāṇa this extract is. This Ms. is full of scriptorial blunders.

APPENDIX A.

INDEX OF AUTHORS.

Vol. XI.

Names		Numbers
Rucidatta	...	6190 to 6216
Rudrabhaṭṭācārya	...	6006 & 7; 6631 & 32
Lakṣmaṇaśiṣya	...	5977
Lakṣmaṇasūnu	...	6600
Lakṣminṛsimha	...	6271 & 72
Varadarāja	...	6510-19; 6535 & 36
Vardhamāna	...	5974; 6537; 6544
Vācaspatimiśra	...	5996 to 99; 6694-95; 6705-06
Vātsyāyana	...	5991
Viśvanāthapañcānana	...	6008 to 44
Viśvanāthabhaṭṭa	...	6814 to 16
Viṣṇubhaṭṭa	...	6868
Veṅkaṭaguru	...	6504
Veṅkaṭarāma	...	6538
Veṅkaṭācārya	...	6637
Vedāntācārya	...	6588 to 90
Vaidyanāthadīkṣita	...	6221 to 26; 6634
Vyāsa	...	6701-04
Śaṅkara	...	6722-26
Śaśadharaśarman	...	6549-53
Śukayogin	...	6727
Śeṣānanta	...	5982; 6554
Śrīkaṇṭha Śarman	...	6565 to 75
Śrīnivāsa	...	6261 & 62; 6545 to 47
Śrīvallabha	...	6542 to 43
Śrīharṣa	...	6057
Sadāśivendrasarasvati	...	6709

APPENDIX. B.

INDEX TO OWNERS OF MSS. (Vol. XI).

Names	Numbers.
of Bālakṛṣṇādhvarī of Pañcanadakṣetra	6028, 6048 6050, 6270
Nukkadeva grandson of Tukkadeva ...	6384
Puruṣottamadeva ...	6183
Bala son of Śeṣabhaṭṭa ...	5976, 5977, 6101, 6179, 6197, 6284, 6468, 6593, 6648
Brahmānandasvāmi ...	6396
(Gauliki) Bhīmācārya ...	6651
Mānyambhaṭṭa ...	6383
Mārgasahāyaśāstri of Tiruvālaṅgāḍu ...	6166
Yesantarāya son of Vināyaka ...	6275, 6457
Raṅganātha ...	6180
Raṅgabhaṭṭa Bhaṭṭagosvāmin ...	5973, 5974, 6183, 6537, 6598
(Varakhedi) Rangācārya ...	6307
Vāsudevācārya of Vyāsakula ...	6180
Viśvanāthatīrtha ...	6098
Viśvapatiśāstri ...	6168
Vīreśvaradeva son of Dharāsurakara Mādhavadeva ...	6183
Veṅkaṭācārya son of Timmaṇācārya ...	6577
Śaṅkara ...	6300
Kāgalkara Śeṣanārayaṇa ...	6284
Serfoji Mahārāja ...	5972, 5980, 5991, 5992, 5993, 5994, 5995, 5996, 5997, 5998, 5999, 6000, 6001, 6002, 6003,

Names	Numbers.
Serfoji Mahārāja (Contd.)	6004, 6045, 6057, 6081, 6100, 6109, 6131, 6133, 6134, 6135, 6136, 6145, 6169, 6526, 6591, 6608, 6627, 6648, 6708.
Subba son of Divākaraśāstri ...	6841

APPENDIX C.

INDEX TO SCRIBES OF MSS.

(Vol. XI)

APPENDIX D.

INDEX TO DATED MSS.

(Vol. XI)

	Dates.	Numbers.		Dates.	Numbers.
A. D.	1575	6098	A. D.	1794	6005
,,	1683	6661	,,	1799	6151
,,	1751	5981	,,	1803	6627
,,	1763	6531	,,	1804	6591
,,	1782	6539	,,	,,	6615
,,	1790	6245	,,	1812	6045
,,	1794	5994	,,	,,	6560
,,	,,	5995	,,	1859	6057
,,	,,	6000			

APPENDIX E.

INDEX TO WORKS NOTICED IN

Vol. XI

* The asterisks indicate that the work is not available in print.

Names		Numbers.
Tarkasaṅgrahaḥ	...	6373-6455
Tarkasaṅgrahaṭippaṇī (Tattvārthadīpikā) *		6504
Tarkasaṅgrahadīpikāṭīkā *	...	6505
Tarkasaṅgrahavyākhyā *	...	6509
,, (Dīpikā)	...	6456-99
Tarkasaṅgrahavyākhyā (Niruktiḥ)	...	6506 & 07
,, (Nyāyabodhinī)	...	6508
Tarkasaṅgrahadīpikāvyākhyā (Prakāśikā)		6500-03
Tarkāmṛtam	...	6526-29
,, Vyākhyā (Caṣakaḥ) *	...	6530 & 31
Tārkikarakṣā	...	6510
Tārkīkarakṣāsārasaṅgrahaḥ *	...	6511-19
,, Vyākhyā *	...	6520-25
Tvaṅmanoyogasya-jñānahetutvakhaṇḍanam *		6653
Dharmitāvacchedakavicāraḥ *	...	6619-21
Dīdhitiṭīkā (Prasāriṇī)	...	6183-85
Dīdhitiṭīka or Śiromaṇiṭīkā (Bhavānandīyā)		6163-68
Dīdhitivyākhyā *	...	6690
,, (Gadādharī)	...	6126-52
,, (Jāgadīśī)	...	6153-62
,, (Mathurānāthīyā)	...	6171-80
,, (Raghudevīyā) *	...	6181 & 82
,, (Lilāvatī) *	...	6186-89
Dūṣaṇoddhāraḥ *	...	6268 & 69
Dṛṣṭāntaram *	...	6637-42
Navatvasaṅkhyāvicāraḥ *	...	6654
Navyamatam *	...	6622
Niruktiprakāśaḥ *	...	6595
Niruktivyākhyānam *	...	6655

Names		Numbers.
Niruktivṛttiḥ *	...	6368
Nyāyakusumāñjaliḥ (Savyākhyā) * 1	...	6532 & 33
,, Kārikāvyākhyā	...	6534
,, Prakāśaḥ	...	6537
,, Vyākhyā	...	6535 & 36
Nyāyakaumudī *	...	6538
Nyāyakaustubhaḥ *	...	6539
Nyāyatātparyapariśuddiḥ	...	6000-05
Nyāyabhāṣyam	...	5991
Nyāyavārtikam	...	5992-95
Nyāyavārtikatātpayaṭīkā	...	5996-99
Nyāyaviṣayasaṅgrahaḥ *	...	6685
Nyāyaratnam *	...	6540 & 41
Nyāyalīlāvatī	...	6542 & 43
Nyāyalīlāvatīṭīkā (Prakāśaḥ) *	...	6544
Nyāyasāraḥ	...	6548
Nyāyasiddhāntatattvam *	...	6545-47
Nyāyasiddhāntadīpaḥ	...	6549-53
,, Vyākhyā (Nyāyaratnam) *	...	6559
,, (Prabhā)	...	6554-58
Nyāyasiddhāntamañjarī	...	6560-64
,, vyākhyā (Tarkaprakāśikā)		6565-75
Pakṣatāvādaḥ *	...	6631; 6656
Padārthakhaṇḍanaṭippaṇī	...	5980
Padārthakhaṇḍanavyākhyā	...	5981
Padārthacandrikā	...	5982
,, ṭippaṇī *	...	5983 & 84
Padārthamālā *	...	5986 & 87

* 1. Vyākhya is not printed.

ERRATA ET ADDENDA of VOL. XI.

Page	line	for	Read
4443	24	सामानधिकरण	समानाधिकरण
4443	12	वहल	बहुल
4449	16	तत्व	तत्त्व
4451	9	delete रेखहि(?)	
4452	24	Kānāda	Kāṇāda
4457	2	उपनष	उपनय
4457	3	प्रत्युपपत्तेः	प्रतीत्युपपत्तेः
,,	12	काल्या ॥	काल्याम् ॥
,,	13	श्रीमेदशष	श्रीमदशेष
,,	19	Sāranga,	Śāraṅga
4460	24, 25	अनुवर्तनानात्	अनुवर्तनात्
4464	21	णश्युत्तमो	णल्लुत्तमो
4471	17	वदतां वरं	वदतांवरं
4478	2	delete "Nyāyavārtikatatparyaṭika by,"	
4482	10	add after 'suddhi' a commentery on Vācaspati's Nyāyavārtikatātparyaṭīkā .	
4487	11	वासर	वासरा
4489		add after the last line "Subject: Kārikā vali—an elementary treatise on logic.'	

Page	line	for	Read
4491	10	155	116 (a)
4494	8	156	116 (b)
4497	7	add after Subject: "Prakāsikā or"	
4498	1	Dinakari Siddhāntamuktāvalīvyākhyā	
,,	5	163	120 (a)
,,	10	167	121 (a)
,,	13	I36	120 (b)
4499	24	161	113
4500	15	बाधित	बाधित
4501	5	218	146 (b)
,,	11	मुक्ताली	मुक्तावली
4502	14	delete "Not"	
4510	21	भाणि	मणि
4519	6	दुर्गण्ड	श्रीमद्दण्ड
,,	14	शिक्षावता(?)मध्यो	शिक्षावतां मध्ये
4521	4	न्यालोक	ह्यालोक
,,	8	द्वार	द्वारा
,,	10	एया	एवा
4522	6	add Sphūrti after Vyākhyā	
4524	18	is fairly	is in a fairly
4529	15	38	?
,,	24	सत्यजन्य	सत्त्यजन्य
4538	4	822	882
4544	2	प्रयोजक्क	प्रयोजक
,,	10	6088	6099
,,	Last line, add printedafter only.		

Page	line	for	Read
4546	3	निपुण	निपुणः
4550	10	216	145 (b)
4552	10	एष	एषः
4562	25	add End before " अनु"	
4567	8	अङ्गुली	अङ्गुलि
4571	9	Biblhothica	Bibliotheca
4585	3	बृहृचो	बह्वृचो
,,	7	विवृतिधर्म	विवृतिर्धर्म
4599	16	सारतां	सारस्वतां
4600	Last line add "only" before not.		
4607	17	सछ्यम	साङ्ख्यम्
4608	24	विद	भिद
4612	19	करणा	करण्या
4614	3	वन्हय	वन्हा
,,	22	B. L. 10874	6252
,,	26	Śabdamaṇi	Āloka
,,	,,	6086	6104
4615	2	6261	6251
4619	20	2661	6261
4628	15	add B. L, after Mss.	
4625	1	4925	4825
4630	16	add collection before No.	
4681	3	लोकाक्षि	लौगाक्षि
,,	12	ऽय	इय
,,	23	5985	5988

Page	line	for	Read
4653	7	निश्चयात्म	निश्चयात्
4663	24	add "not" before printed	
4666	9	add "Bhāvārthadīpikā" before vyākhyā	
4676	21	वेदि	पेदि
4679	11	प्रारीप्सित	प्रारिप्सित
,,	18	स्तन	स्तन्य
4694	4	14370	6475
,,	9	45 (a)	125 (a)
4695	Last line	158	117 (a)
4697	6	176–77	123
4699	4	मनो	कमनो
,,	Last line	प्रारीप्सित	प्रारिप्सित
4700	4	,,	,,
4702	20	,,	,,
4704	8	175	122 (c)
4708	2	प्रारीप्सित	प्रारिप्सित
4712	16	अनैकथा	अनेकधा
,,	19	प्रारीप्सित	प्रारिप्सित
,,	Last line	वदवेनु	वदेरनु
4733	24	वर	वरे
4735	21	प्राज्ञः	प्राज्ञाः
4739	24	अपत्र	अपरत्र
4741	8	सरिमदिता	सविदुदिता
4742	7	अवच्छिन्न	अवच्छिन्नः

Page	line	for	Read
4747	17	न्यापक	व्यापक
4775	10	5973	5976
4797	20	रीचताः	रचिताः
4811	6	?	Harirāmabhaṭṭācārya
4815	15	लिङ्गापेहित	लिङ्गोपहित
4828	7	46 (c)	126 (d)
4827	19	द्र्यापे	द्र्योय
4857	10	46 (b)	126 (b)
4858	10	46 (a)	126 (a)
4878	13	मुन्दर	सुन्दर
4877	10	66 (b)	146 (a)
4878	16	66 (c)	146 (c)
4957	21	162	
4964	7	तत्वं	तत्त्वम्